

Biblioteca Națională a României

**Informare și documentare:
activitate științifică și profesională**

vol. VI

2014

Biblioteca Națională a României

Informare și documentare:
activitate științifică și profesională

Vol. VI

Editura Bibliotecii Naționale a României
București

2014

ISSN: 2065-1058

Colegiul editorial:

Conf. univ. dr. Elena Tîrziman
Prof. univ. dr. Mircea Regneală
Prof. univ. dr. Ionel Enache
Conf. univ. dr. Cristina Popescu
Asist. univ. dr. Gabriela Băran
Prof. univ. dr. Dimitar Vessélinov-Dimitrov
Dr. Adriana Elena Borună
Drd. Tabita Chiriță
Drd. Luminița Gruia

Redacția:

Dr. Adriana Elena Borună
Drd. Tabita Chiriță
Angela Bilcea
Emil Tudor
Nicoleta Rahme
Daniela Brîncoveanu

Tehnoredactare & DTP: Adrian Cadar

În 2007 a apărut cu titlul INFORMARE ȘI DOCUMENTARE.
LUCRĂRI ALE SESIUNILOR PROFESIONALE. 2007

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor aparține autorilor.

Copyright © 2014 Editura Bibliotecii Naționale a României

Toate drepturile sunt rezervate Editurii Bibliotecii Naționale a României. Nicio parte din această lucrare nu poate fi reprodusă sub nicio formă, prin niciun mijloc mecanic sau electronic ori stocată într-o bază de date, fără acordul prealabil, în scris, al editurii.

Editura Bibliotecii Naționale a României

București, Bd.Unirii nr. 22, sector 3, Cod poștal 030833
Tel.: (021)314.24.34/1002
Fax: (021)312.33.81
E-mail: biblioteca@bibnat.ro
Web: <http://www.bibnat.ro>

Cuprins

În universul fascinant al cunoașterii.....	7
<i>Conf. univ. dr. Cristina Popescu</i>	
Produse și servicii documentare în sistemul de învățământ românesc	9
<i>Asist. univ. dr. Gabriela Băran</i>	
Bibliotecile din Imperiul Bizantin (330-1453)	21
<i>Drd. Silviu-Constantin Nedelcu</i>	
Elementele sistemului de Depozit legal	41
<i>Drd. Dina Paladi</i>	
Pagini de istorie memorială în revista „Clio“	49
<i>Gelu Brîncoveanu</i>	
Biblioteca de muzeu, între clasic și modern	62
<i>Daniela-Elena Brîncoveanu</i>	
Proiecte de arhitectură, palate urbane. Arhitectul Ion D. Berindey și eclectismul francez	74
<i>Angela Bilcea</i>	
Teatrul secolului al XIX-lea în contextul manifestărilor cu caracter național din nordul și estul Europei	87
<i>Dr. Ioana Mitea</i>	
Analiză comparativă a managementului resurselor umane în structurile infodocumentare din Japonia și România	97
<i>Petruța Dumitrescu</i>	
Ludoteca sau „Arta persuasiunii“ în educație	119
<i>Nicoleta Corpaci</i>	
Motoare de căutare semantice	127
<i>Mihai Constantinescu</i>	
Documente accesibile persoanelor cu deficiențe de vedere. De la Braille la era digitală	131
<i>Dr. Adriana-Elena Borună</i>	
Rezumate.....	154

Table of contents

The exciting world of knowledge	7
<i>Ph. d. Cristina Popescu</i>	
Product and service documentation in the Romanian educational system	9
<i>Ph.d. Gabriela Băran</i>	
Libraries of the Byzantine Empire (330-1453)	21
<i>Ph.dc. Silviu Constantin Nedelcu</i>	
The elements of the Legal Deposit system	41
<i>Ph.dc. Dina Paladi</i>	
Pages of Elogiatory history in the „Clio“ magazine	49
<i>Gelu Brîncoveanu</i>	
The Museum library between classic and modern	62
<i>Daniela-Elena Brîncoveanu</i>	
Architectural projects, urban palaces. Architect John D. Berindey and the French eclecticism	74
<i>Angela Bilcea</i>	
Theatre of the 19th century in the context of the Northern and Eastern Europe nationalist demonstrations	87
<i>Ph.d. Ioana Mitea</i>	
Comparative analysis of human resource management in libraries and information services in Japan and Romania	97
<i>Petruța Dumitrescu</i>	
Toy Library or the «Art of persuasion» in education	119
<i>Nicoleta Corpaci</i>	
Semantic Search Engines	127
<i>Mihai Constantinescu</i>	
Accessible documents for people with visual impairments. From Braille to the digital era	131
<i>Ph.d. Adriana-Elena Borună</i>	
Abstracts	160

Sommaire

Dans l'univers fascinant de la connaissance	7
<i>Conf. univ. dr. Cristina Popescu</i>	
Les produits et les services documentaires pour le système éducatif roumain	9
<i>Assist. univ. dr. Gabriela Băran</i>	
Les bibliothèques de L'Empire Byzantin (330-1453)	21
<i>Drd. Silviu-Constantin Nedelcu</i>	
Des éléments du système de Dépôt légal	41
<i>Drd. Dina Paladi</i>	
Des pages d'histoire mémorielle dans la revue „Clio“	49
<i>Gelu Brîncoveanu</i>	
La bibliothèque de musée, entre classique et moderne	62
<i>Daniela-Elena Brîncoveanu</i>	
Des projets d'architecture, des palais urbains. L'architecte Ion D. Berindey et l'éclectisme français	74
<i>Angela Bilcea</i>	
Le théâtre du XIXème siècle dans le contexte des événements à caractère national de l'Europe du Nord et de l'Est	87
<i>Dr. Ioana Mitea</i>	
L'analyse comparative du management des ressources humaines dans les structures info-documentaires de Japon et Roumanie	97
<i>Petruța Dumitrescu</i>	
La ludothèque ou «l'Art de la persuasion» dans l'éducation	119
<i>Nicoleta Corpaci</i>	
Des moteurs de recherche sémantiques	127
<i>Mihai Constantinescu</i>	
Des documents accessibles pour les personnes aux déficiences de visuelles. À partir de Braille jusqu'à l'ère digitale	131
<i>Dr. Adriana-Elena Borună</i>	
Résumés	166

În universul fascinant al cunoașterii

Conf. univ. dr. Cristina Popescu

Colectivul Științe ale Informării și Documentării, Departamentul Științe ale Comunicării,

Facultatea de Litere, Universitatea din București.

Str. Edgar Quinet, nr. 5-7, sector 1, București

Ne lamentăm, ne risipim, ne lăsăm purtați de noianul de probleme zilnice și riscăm adesea să pierdem din vedere că esențial este să ne regăsim. Răgazul reflecției ne este vital, este calea prin care avem șansa să ne regăsim pe noi înșine, să ne regăsim informația, să ni se dezvăluie valoarea și frumusețea acesteia, utilitatea și permanența ei...

Ancorați în realitatea caducă, putem pierde oricând esențialul: mirabila sămânță a universului cunoașterii. Informația, cunoașterea, mirajul unor idei sunt așternute inspirat spre cultivarea noastră într-un timp conjunctural neprielnic, cu o aparentă nepăsare pentru valori reale.

Într-o abordare mozaicată, revista **Informare și documentare** ne îndeamnă la o lectură interesantă prin diversitatea tematicii abordate, prin seriozitatea cu care sunt aprofundate unele teme de interes atât pentru specialiștii domeniului științelor informării și documentării, cât și pentru studenți sau analiști ai fenomenului informațional.

În periplul nostru, printr-un labirint al cunoașterii regăsim informații structurate coerent, bine documentate despre:

- servicii și produse documentare relaționate cu tipuri de structuri infodocumentare – biblioteci și centre de informare și documentare – cu rol esențial în formarea personalității și în dobândirea elementelor cunoașterii;
- momente din istoria bibliotecilor bizantine ilustrând înfloritoarea perioadă culturală și religioasă a Sfântului Împărat Constantin cel Mare;
- elemente ale sistemului de Depozit legal, esențiale pentru conceptul de patrimoniu național;
- ideea de patrimoniu cultural argumentată prin intermediul unor pagini de istorie memorială din revista „Clio“, editată de Muzeul județean „Teohari Antonescu“ Giurgiu, muzeu a cărui bibliotecă are amprenta timpului nostru prin situarea sa la răscrucea dintre clasic și modern;

- preocupări istorice cu privire la domenii ale artei:
  - Ion D. Berindey și arhitectura secolului al XIX-lea cu elementele de eclectism francez reflectate în proiectul Palatului Cantacuzino, actualul Muzeu George Enescu, și
  - aspecte cu privire la identitatea națională propagate prin intermediul *Teatrului secolului al XIX-lea în contextul manifestărilor cu caracter național din nordul și estul Europei*;
- realități ale prezentului informațional cu permanențe și metamorfoze:
  - o *Analiză comparativă a managementului resurselor umane în structurile infodocumentare din Japonia și România*,
  - argumente care susțin ideea importanței ludotecii în educație,
  - o pledoarie pentru eficiența identificării informațiilor cu ajutorul motoarelor de căutare semantice, precum și
  - o abordare interesantă cu privire la *Documente accesibile persoanelor cu deficiențe de vedere. De la Braille la era digitală*.

Privite și receptate fațetat, elaborate cu o rigoare caracteristică doctoranzilor sau aspiranților meritorii la activitatea de cercetare fundamentală a unor aspecte definitorii pentru o deschidere culturală reală, articolele incită la o lectură atentă, reflexivă, apreciativă.

Produse și servicii documentare în sistemul de învățământ românesc*

Rezumatul tezei de doctorat

Asist. univ. dr. Gabriela Băran

Departamentul Științe ale Comunicării, Facultatea de Litere, Universitatea din București.

Str. Edgar Quinet, nr. 5-7, sector 1, București. E-mail: gabibaran@yahoo.com

Justificarea alegerii temei

În societatea contemporană, procesul educațional este complex, iar formele educației (formală, nonformală, informală) sunt într-o permanentă interdependență. Noile concepte ale informației – societatea informației, societatea cunoașterii, cultura informației (*information literacy*), alfabetizare digitală (*digital literacy*) – și noile tehnologii ale informației și comunicațiilor (NTIC) au determinat schimbări majore din perspectiva globalizării informației și a progresului științific și tehnic.

În ultimele decenii, dinamismul diseminării informației prin medii diferite de difuzare și de stocare a determinat schimbări majore și în procesul instructiv-educativ. Au apărut forme noi de predare-învățare, în forme alternative de educație, complementare celei formale, regăsite în noi concepte de educație: predare-învățare-instruire în mediul electronic (*e-learning*), învățare pe parcursul întregii vieți (*longlife learning* – LLP), învățare folosind tehnologia telefoanelor mobile (*m-learning*) ș.a.

După integrarea României în Uniunea Europeană, alinierea la obiective principale, precum dezvoltarea și succesul societății cunoașterii și al economiei, a devenit o prioritate și pentru sistemul educațional românesc. În acest sens s-au făcut pași importanți în promovarea cunoașterii și inovării în directă legătură cu recomandările Parlamentului European și ale Consiliului Uniunii Europene privind educația de bază și formarea continuă a persoanelor.

---

*Rezumatul a fost publicat și pe site-ul Universității din București. [on-line]. [Accesat la 2.01.2014].
<http://www.unibuc.ro/studies/Doctorate2012Decembrie/COJOCARU%20BARAN%20GABRIELA%20-%20Produse%20si%20servicii%20documentare%20in%20sistemul%20de%20invatamant%20romanesc/Baran%20Gabriela%20Teza%20doctorat%20rezumat.pdf>

Astfel se încearcă îmbunătățirea calității și eficacității sistemelor de educație și instruire prin promovarea programelor ce privesc educația și instruirea și asigurarea accesibilității cetățenilor la un mediu de informare și formare pe parcursul întregii vieți. Alături de educația formală oferită prin sistemul educațional instituționalizat, se au în vedere și instituțiile de cultură și informare – bibliotecile, arhivele, centrele de documentare, muzeele – ce reprezintă forme de educație nonformală, importante în dezvoltarea oricărei persoane. Bibliotecile au avut o funcție educațională încă de la crearea lor. Astăzi, rolul educațional al bibliotecii este mult extins, el fiind vizibil și în valorificarea colecțiilor prin servicii și produse documentare – subiectul lucrării noastre.

La nivelul sistemului de învățământ din România, formarea elevilor/ studenților pentru informare și documentare constituie un element esențial pentru îmbogățirea capacităților cognitive și a abilităților privind cele opt competențe-cheie ale procesului de instruire și formare, cuprinse în curriculumul național de învățământ. Calitatea învățării depinde în mare măsură de dezvoltarea competențelor informaționale și documentare ale elevilor (formarea deprinderilor de lectură și de tehnica muncii intelectuale; formarea abilităților de a identifica, localiza, evalua și a folosi onest informația), precum și de susținerea procesului de pregătire didactică al profesorilor. Competența de a învăța să înveți, competențe digitale de utilizare a tehnologiei informației ca instrument de învățare și cunoaștere, atribute ale culturii informației și ale alfabetizării digitale, constituie provocări pentru specialistul în informare și documentare – bibliotecar/ bibliograf/ redactor/ profesor documentarist – din structurile infodocumentare (SID) integrate în sistemul de învățământ. În acest sens, acestea trebuie să fie orientate atât către beneficiarii direcți ai procesului instructiv-educativ (elevi/ studenți), cât și către cadrele didactice, în vederea valorificării eficiente a patrimoniului infodocumentar prin servicii de informare și produse documentare. Așadar, potențialii beneficiari ai actului de lectură și de cultură sunt condiționați de doi factori foarte importanți: structura infodocumentară în sine și resursa umană.

Pornind de la aceste premise, tema aleasă – *Produse și servicii documentare în sistemul de învățământ românesc* – își propune, pe de o parte, investigarea structurilor infodocumentare care sprijină procesul educațional din România, la nivelul tuturor palierelor de învățământ (universitar, preuniversitar), din perspectiva serviciilor de informare și a produselor documentare oferite, și, pe de altă parte, problematizarea și identificarea aspectelor esențiale privind susținerea documentară a educației nonformale în cadrul procesului instructiv-educativ.

Metodologia de lucru. Structura lucrării

Bibliotecile integrate în sistemul național de învățământ din România, prin funcțiile și misiunile pe care le îndeplinesc, având rolul de a răspunde cerințelor beneficiarilor de drept ai educației, sunt diferențiate în funcție de sistemul de învățământ în care sunt incluse. Astfel, se deosebesc: structuri infodocumentare în sistemul de învățământ superior – biblioteci universitare; structuri infodocumentare în sistemul de învățământ preuniversitar – biblioteci școlare și centre de documentare și informare.

Lucrarea este structurată în două părți: Partea I: *Structuri infodocumentare în învățământul superior de stat din România* și Partea a II-a: *Structuri infodocumentare în învățământul preuniversitar de stat din România*.

Prima parte cuprinde două capitole și anume: Cap. 1: *Biblioteci universitare* și Cap. 2: *Biblioteci centrale universitare*, iar cea de-a doua parte cuprinde trei capitole: Cap. 1: *Biblioteca școlară*; Cap. 2: *Centrul de documentare și informare (CDI)*; Cap. 3: *Produce și servicii documentare în sistemul de învățământ din România: studiu de caz*.

În capitolul *Biblioteci universitare* am întreprins o investigație asupra bibliotecilor instituțiilor de învățământ superior de stat din România abordând următoarele aspecte: definirea și prezentarea rolului lor educațional; starea acestor instituții din prisma unor elemente concrete de analiză (studii, rapoarte, statistici); explorarea cantitativă a bibliotecilor instituțiilor de învățământ superior din România în perioada 2004/ 2005-2010/ 2011; starea actuală a bibliotecilor universitare (spații, servicii recente, proiecte reprezentative pentru accesul deschis la informație); cercetarea și realizarea unei clasificări a serviciilor de informare și a produselor documentare pornind de la tipologiile aflate în vigoare în literatura biblioteconomică.

În capitolul *Biblioteci centrale universitare* am realizat o analiză a celor patru biblioteci centrale universitare din România (Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu” din Iași; Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Bлага” din Cluj-Napoca; Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” din București; Biblioteca Centrală Universitară „Eugen Todoran” din Timișoara) din perspectiva ofertei de servicii și produse documentare actuale, luând în considerare și aspectul istoric pentru fiecare instituție în parte.

În partea a doua a lucrării am acordat o atenție deosebită structurilor infodocumentare din cadrul sistemului de învățământ preuniversitar de stat din România – biblioteca școlară și centrul de documentare și informare – pornind de la mai multe premise: importanța rolului educațional și specificitatea modalităților lui de realizare; însemnătatea deprinderilor de cercetare documentară și tehnica muncii intelectuale pentru formarea autonomă a elevilor

în procesul de învățare; rolul bibliotecarului/ profesorului documentarist în învățarea nonformală și în educația permanentă.

În capitolul *Biblioteca școlară*, am încercat o periodizare a acestui tip de bibliotecă de la începuturi până astăzi. În abordarea diacronică a bibliotecilor destinate sprijinirii învățământului, am stabilit mai multe etape: de la începuturi până în secolul al XIX-lea, secolul al XIX-lea și secolul al XX-lea, propunând o diversificată tipologie. Parcurusul istoric al cărții și al bibliotecii, din perspectiva rolului lor în sprijinirea procesului instructiv-educativ până la începutul secolului al XXI-lea, este prezentat luând în considerare următoarele aspecte: legislație (de la Codul Calimach, din 1818, la actuala Lege a bibliotecilor nr. 334/2002, republicată și modificată), biblioteci reprezentative integrate în școli, biblioteci în slujba învățământului (biblioteca ambulantă, bibliotecile populare – orășenești și sătești), situația statistică a bibliotecilor școlare pentru perioadele 1949-1989 și 1990-2010.

Capitolul nu se constituie doar ca o analiză sintetică din perspectivă istorică a instituției bibliotecare în sprijinul învățământului preuniversitar – în accepția actuală a termenului –, ci tratează și rolul bibliotecarului școlar în educația nonformală. De asemenea, în vederea optimizării activității în biblioteca școlară, am formulat mai multe propuneri privind tipurile de servicii și produse documentare care trebuie dezvoltate într-o bibliotecă școlară contemporană oferind exemple de bune practici.

În capitolul *Centrul de documentare și informare (CDI)* am analizat recente structuri infodocumentare din învățământul preuniversitar românesc, concentrându-mă pe: aspecte terminologice din literatura de specialitate franceză, engleză și română; evoluția CDI în sistemul de învățământ francez; premisele apariției CDI în România; apariția și dezvoltarea unei noi profesii în învățământul preuniversitar – profesor documentarist; activități disciplinare și pluri-/ inter-/ transdisciplinare în CDI – optimizări. De asemenea, capitolul cuprinde un studiu de caz privind implementarea CDI în București, unde am urmărit: implementarea centrelor de documentare și informare în București; situația profesorului documentarist; resurse, servicii și produse documentare; îndrumarea și evaluarea CDI. Anexele dedicate temei cuprind informații referitoare la crearea și funcționarea acestor structuri infodocumentare (situația încadrării ca profesori documentariști în anul școlar 2009-2010; situația posturilor vacante și titularizate în anii 2008 și 2009), la tipurile de activități desfășurate în CDI pe parcursul unui an școlar (exemple de bune practici în diferite CDI).

În capitolul *Produse și servicii documentare în sistemul de învățământ din România: studiu de caz* – ultimul capitol al celei de-a doua părți și, totodată, și al lucrării – am prezentat rezultatele obținute în urma aplicării a două chestionare (unul pentru bibliotecari/

profesori documentariști – oferta de informare, celălalt pentru cadre didactice – nevoia de informare), pentru fiecare instrument de investigare în parte. Interpretarea rezultatelor s-a axat pe subiectul central al temei de cercetare – produse și servicii documentare în sistemul de învățământ românesc. Subliniem că cele două chestionare aplicate – *Chestionar adresat bibliotecarilor/ profesorilor documentariști* și *Chestionar adresat cadrelor didactice* – îndeplinesc un dublu rol: instrumente de cercetare și tipologii de servicii și produse documentare.

Potrivit regulilor de elaborare a unei lucrări științifice, disertația mai cuprinde: o parte introductivă de motivare a alegerii temei de cercetare – *Argument*; o listă de acronime și simboluri utilizate – *Listă de acronime*; concluziile finale ale lucrării – *Concluzii*; *Bibliografia generală*; o listă a tabelelor și a figurilor folosite în lucrare, organizate pe părți, și în cadrul acestora pe capitole – *Listă de figuri și tabele*; prezentarea anexelor – *Listă de anexe*; cele 22 de anexe ale lucrării – *Anexe*. Precizăm că în *Anexe* sunt prezentate rezultate din cercetarea pragmatică a diferitelor aspecte ale lucrării, textele celor două chestionare aplicate în vederea realizării studiului de caz, precum și rezultatele nominale obținute în urma celor două cercetări asupra serviciilor de informare și a produselor documentare din învățământul preuniversitar din România. Fiecare capitol este însoțit la final de note bibliografice și explicative – *Note*.

Bibliografia generală a lucrării respectă standardele în vigoare pentru referințele bibliografice: *SR ISO 690 : 1996. Documentație. Referințe bibliografice. Conținut, formă și structură*; *SR ISO 690-2 : 2001. Informare și documentare. Referințe bibliografice. Partea 2: Documente electronice complete sau părți de documente*. Organizarea bibliografiei este realizată în funcție de tipurile de resurse folosite în documentare (monografii, articole din publicații periodice și culegeri de studii, legislație, literatură gri, standarde), dar și în funcție de suportul informațiilor.

Concluzii

Bibliotecile au îndeplinit dintotdeauna o funcție educațională alături de celelalte funcții pe care le are: custodială, estetică și informațională. Instituția bibliotecară reflectă într-o mare măsură fenomenul de hibridizare a instituțiilor culturale sub diverse aspecte: multitudinea de suporturi de informație; apariția documentelor în format electronic (în accepția cea mai largă a termenului); implementarea sistemelor integrate de gestiune a informației; diseminarea informației prin servicii de informare și produse documentare folosind mijloace și modalități de difuzare a informației aparținând atât culturii tiparului, cât și celei electronice; „conviețuirea“ hârtiei cu mediul virtual; comportamentele informaționale ale utilizatorilor aparținând „generației Internet“ sau „generației next“.

Investigația structurilor infodocumentare (SID) integrate în sistemul de învățământ din România, abordate la nivelul învățământului superior și al celui preuniversitar din mai multe perspective (cadru istoric și legislativ, spații, patrimoniu infodocumentar, utilizatori, servicii de informare și produse documentare), oferă o „imagine hibridă” evidențiată prin: discrepanța de resurse la nivelul SID în funcție de tipul de învățământ în care sunt integrate; decalaj mare între aceleași tipuri de SID atât în învățământul universitar, cât și în cel preuniversitar. La nivelul anului 2011, în sistemul de învățământ superior din România sunt prezente biblioteci ale instituțiilor de învățământ superior și biblioteci centrale universitare – părți integrante ale procesului educațional și ale sistemului național de informare și documentare. Prin misiunea și funcțiile lor, ambele structuri infodocumentare din mediul academic universitar participă la procesul instructiv-educativ, de cercetare și perfecționare a studenților, cadrelor didactice, cercetătorilor și a altor categorii de utilizatori, prin înlesnirea accesului la sursele de informare și documentare necesare învățării și cercetării. În cadrul bibliotecii universitare, valorificarea și comunicarea documentelor și a surselor de informații se realizează prin oferta de servicii și produse specifice informării tradiționale și informatizate, conform standardelor contemporane ale învățării și cercetării. Scopul principal al produselor și serviciilor documentare este de a susține învățământul superior și cercetarea și de a educa utilizatorul pentru regăsirea informațiilor într-un mod eficient.

În încercarea noastră de a înfățișa starea actuală privind valorificarea patrimoniului infodocumentar în sprijinul procesului educațional prin produse și servicii documentare, tema noastră de cercetare, am realizat o sistematizare a acestora, pornind de la tipologiile în vigoare existente în literatura de specialitate. Astfel, în bibliotecile instituțiilor de învățământ superior din România distingem următoarele tipuri de servicii:

• **servicii oferite utilizatorilor în mod gratuit:**

- facilități oferite la primirea cititorilor;
- împrumutul de publicații;
- consultarea publicațiilor în sala de lectură;
- servicii de informare bibliografică și documentară;
- servicii de informare și regăsire a informației în sistem electronic;
- servicii oferite pe baza accesului în rețele de informare automatizate;
- servicii de referințe;
- servicii culturale.

• **servicii oferite utilizatorilor contra cost:**

- eliberarea permisului de bibliotecă (în majoritatea cazurilor);
- împrumutul interbibliotecar;

- servicii de multiplicare de documente;
- servicii speciale de procesare a informației în sistem electronic;
- consultarea de aplicații informatice de către utilizatorii externi.

Produsele documentare oferite de bibliotecile instituțiilor de învățământ superior pot fi grupate, de asemenea, în două categorii:

- **produse documentare oferite gratuit:**

- pagina web a bibliotecii;
- materiale de promovare a bibliotecii;
- ghiduri de prezentare și/ sau de utilizare a bazelor de date științifice;
- cataloage – tradiționale sau electronice.

- **produse documentare oferite contra cost:**

- liste bibliografice (bibliografii la cerere);
- sinteze documentare;
- abstracte.

Menționăm că, spre deosebire de majoritatea bibliotecilor instituțiilor de învățământ superior, cele patru biblioteci centrale universitare întreprind eforturi susținute în vederea cooperării în scopul de a oferi acces la colecțiile lor prin servicii și produse documentare. În această direcție se înscriu cele două proiecte prezentate în lucrare – NUSIDOC & ST și ANNELiS –, precum și alte proiecte, ce au ca rezultat produse documentare (de exemplu: Catalogul Național Partajat Virtual – ROLiNeST; Baza de date România; Tezaurul enciclopedic românesc: LIVES–RO; Tezaurul RAMEAU – traducere și adaptare în limba română) care facilitează accesul la informație prin diferite servicii.

Cercetarea întreprinsă asupra celor patru biblioteci centrale universitare din România a evidențiat atât aspecte pozitive, cât și negative.

Între aspectele pozitive evidențiem:

- colaborarea cu universitățile tutelare în procesul de învățământ și cercetare;
- dorința de cooperare în scopul partajării resurselor informaționale;
- crearea de produse documentare comune cu scopul de a facilita accesul la colecții;
- crearea Asociației universităților, institutelor de cercetare-dezvoltare și universităților centrale universitare din România (ANELIS Plus);
- asocierea în consorțiul Asociația Bibliotecilor Centrale Universitare din România (LibRo4U);
- orientarea către utilizatorul începutului de secol XXI, definit de un comportament informațional adaptat mediului electronic;
- efortul de integrare în circuitul internațional al bibliotecilor universitare din punctul de vedere al accesului și a vizibilității în spațiul web prin servicii de informare și produse documentare.

Din perspectiva serviciilor de informare și a produselor documentare oferite, analiza bibliotecilor universitare românești relevă următoarele aspecte negative:

- decalajul real între bibliotecile universitare din România și cele similare din lume în ceea ce privește informatizarea;
- inexistența unui sistem unitar de informatizare la nivel național;
- diferențe majore între serviciile și produsele documentare oferite de bibliotecile instituțiilor de învățământ superior din România;
- discrepanța între serviciile și produsele documentare oferite de cele două tipuri de biblioteci universitare din sistemul de învățământ superior din România: cele patru biblioteci centrale universitare și celelalte 52 de biblioteci universitare – biblioteci ale instituțiilor de învățământ superior;
- slaba cooperare în cadrul proiectelor sau a parteneriatelor în vederea constituirii de produse documentare de tipul: Catalog Național Partajat, Catalog Comun Virtual;
- inegalitatea între tipurile de servicii de informare, atât din punct de vedere cantitativ, cât și din prisma furnizării acestora în mediul online;
- slaba vizibilitate a bibliotecilor universitare românești pentru comunitatea științifică internațională;
- inegalitatea între tipurile de produse documentare atât în rândul celor care vizează în mod direct utilizatorii specifici, cât și în rândul celor care vizează activitatea de cercetare a bibliotecii.

Analiza întreprinsă asupra structurilor infodocumentare din învățământul preuniversitar de stat din România – biblioteca școlară și centrul de documentare și informare (CDI) – și asupra serviciilor de informare și a produselor documentare – prin studiul de caz – a urmărit radiografierea acestora sub mai multe aspecte, cu scopul de a identifica și a propune modele, modalități și mijloace de realizare a educației nonformale.

Din perspectiva asigurării suportului necesar procesului de predare-învățare problemele care rețin atenția sunt diverse: cum putem îndeplini atingerea dezideratelor care se concentrează pe drepturi egale de acces la educație la toate nivelurile și la toate formele de învățământ, la învățarea pe tot parcursul vieții (*lifelong learning*)?; care sunt modalitățile de dezvoltare a competențelor cheie din curriculumul național – de comunicare, de expresie culturală, de utilizare a tehnologiei informației ca instrument de învățare și cunoaștere, de a învăța să înveți – pentru a forma o persoană creativă, autonomă în învățare, capabilă să participe activ în societate?

Pentru a răspunde multitudinii de nevoi informaționale ale cititorilor – elevi și cadre didactice – bibliotecarii școlari și profesorii documentariști trebuie să fie bine pregătiți, să învețe și să se dezvolte profesional pe parcursul întregii vieții. Datorită specificului muncii lor, ar trebui să înțeleagă cel mai bine conceptul învățarea pe tot parcursul vieții.

Pentru a oferi surse de informare și documentare, ei înșiși trebuie să se informeze permanent, să fie la curent cu aparițiile editoriale care le sunt de folos în profesie, să se implice în activitățile de politici documentare, să dezvolte parteneriate și programe educaționale evidențind competențele specifice (de biblioteconomie, de știința informării și de cultura informației) pe care ar trebui să le posede.

Dacă biblioteca școlară este o structură infodocumentară cu vechi tradiții în sistemul de învățământ din România, după cum am demonstrat urmărind evoluția lor istorică, centrul de documentare și informare se află la început de drum. În perioada 2000-2009 CDI a cunoscut mai multe etape de dezvoltare: inițial, în cadrul proiectului bilateral româno-francez *Educație pentru informație în mediul rural defavorizat/ Éducation à l'information en milieu rural défavorisé*, apoi în cadrul programului național *Educație pentru informație*, aflat în derulare. Acest program a suferit mutații pe parcursul desfășurării sale. În cadrul programului guvernamental *Relansarea învățământului rural*, CDI a apărut ca o structură documentară cu rol de informare și documentare destinată comunităților rurale, cu scopul de a asigura egalitatea șanselor pentru elevii din mediul rural. Prin favorizarea accesului la documentația și informația actuală în structuri infodocumentare moderne se dorea creșterea rolului cultural și social al bibliotecii școlare în spațiul comunitar prin extinderea serviciilor acesteia. Organizarea bibliotecilor școlare ca centre documentare însemna, de fapt, o nouă orientare a acestei instituții documentare, care, în România este integrată în sistemul de învățământ, cu rol de a sprijini procesul educativ. Ulterior, unele reglementări prevăzute prin *Proiectul bilateral româno-francez de promovare a centrelor rurale de documentare, informare și de formare a personalului didactic* au suferit modificări, iar implementarea lui a determinat înființarea de centre de documentare și informare în unitățile școlare din mediul rural și urban, formarea cadrelor didactice, apariția unui nou titlu de profesor.

În sistemul de învățământ din România există un nou cadru didactic – profesor documentarist – mai mult sau mai puțin mediatizat, mai mult sau mai puțin cunoscut, mai mult sau mai puțin dorit.

La noi, ca și în sistemul de învățământ francez de unde s-a preluat modelul, profesorul documentarist trebuie să impună „o nouă educație“, aceea de mediator al informației.

Trebuie să convingă echipa pedagogică că este nu doar nevoie de el, ci că fără el, implicit fără structura documentară în care își desfășoară activitatea, nu se poate. Abilitățile profesorului documentarist de a găsi, a prelucra, a folosi și a oferi informația utilă trebuie să-l recomande echipei pedagogice, care, treptat, să-l accepte ca pe un partener serios al sistemului educativ, cu rol de complementaritate între cele trei forme ale educației (formale, nonformale, informale).

Cadrul legislativ de reglementare al acestei noi profesii a făcut pași importanți în recunoașterea acestei „noi educații“ în sistemul de învățământ din România. Dezvoltarea ei și schimbarea mentalității referitoare la bibliotecarul școlar se regăsește în resursa umană. Calitatea unei profesii este direct proporțională cu performanța celui care o îndeplinește.

Rezultatele activității biblioteconomice și de știința informării ale celor doi actori principali ai educației nonformale – bibliotecarul școlar și profesorul documentarist – din structurile infodocumentare integrate în învățământul preuniversitar se regăsesc în servicii de informare și produse documentare. Care sunt acestea? Care este rolul lor în procesul de predare-învățare? În ce măsură sunt cerute și apreciate? Care sunt principalii beneficiari? Care sunt nevoile de informare ale cadrelor didactice, principalii actori ai educației formale? Sunt probleme la care studiul de caz asupra produselor și a serviciilor documentare, din perspectiva cererii de informare și din cea a ofertei, oferă răspunsuri.

Analiza serviciilor de informare și a produselor documentare din structurile infodocumentare integrate în sistemul de învățământ preuniversitar de stat din România, realizată prin studiul de caz al lucrării, demonstrează că este nevoie de servicii de informare și produse documentare de calitate și că acestea sunt chiar oferite. O problemă o constituie însă marea discrepanță între ceea ce se propune și ceea ce se cere. Concluziile studiului de caz *Produse și servicii documentare în sistemul de învățământ din România* evidențiază o situație îngrijorătoare, din păcate.

Importanța și utilitatea lucrării

Cercetarea noastră – *Produse și servicii documentare în sistemul de învățământ românesc* – asupra bibliotecilor din învățământul universitar și preuniversitar relevă câteva aspecte care, în opinia noastră, necesită o sporită reflecție: lipsa informatizării structurilor infodocumentare, în general; inexistența unui program unitar de informatizare; insuficienta pregătire a celor care lucrează în stocarea și transmiterea informațiilor, bibliotecari și profesori documentariști; existența unei atitudini „detașate“ față de problemele actuale ale biblioteconomiei a factorilor

de decizie și resemnarea bibliotecarilor școlari în fața fenomenului alfabetizării informaționale; slaba promovare a bibliotecilor integrate în sistemul de învățământ.

Tema *Produce și servicii documentare în sistemul de învățământ preuniversitar din România* este, în primul rând, o problemă actuală de cercetare pe care am investigat-o în studiul de caz, focalizându-mă pe practica participanților la anchetă – bibliotecari/ profesori documentariști și cadre didactice din învățământul preuniversitar –, orientând-o, în același timp, după principiile teoretico-metodologice standard.

Calitatea actului educațional este determinată în primul rând de calitatea celor care îl oferă: pe de-o parte profesorii, actorii principali ai educației formale, pe de altă parte bibliotecarii/ profesorii documentariști, actori principali ai educației nonformale. Beneficiarii principali ai actului educațional realizat atât prin mijloace formale, cât și nonformale, sunt elevii, cei de care ne este teamă „că nu citesc prea mult, că nu mai ating un nivel performant în realizările educaționale“. În acest sens, am prezentat în cadrul lucrării propuneri privind activitatea bibliotecarului școlar și a profesorului documentarist și susținem inițiativele specialiștilor din domeniul biblioteconomic românesc centrate pe calitatea resursei umane din structurile infodocumentare integrate în procesul de învățământ.

În vederea optimizării competențelor bibliotecarului școlar/ profesorului documentarist propunem :

- susținerea financiară din partea autorităților competente în vederea informatizării rețelei bibliotecilor școlare și dotarea acestora cu același tip de program specializat (software);
- susținerea financiară, la nivel național, a pregătirii resursei umane încadrate în aceste structuri;
- încadrarea posturilor din aceste structuri cu personal specializat;
- alfabetizarea informațională a personalului încadrat în aceste structuri;
- calificarea responsabilului din CCD, direct răspunzător la nivel local de aceste structuri, cu studii de specialitate în domeniul biblioteconomic și al științei informării;
- realizarea de instrumente biblioteconomice specifice activității din aceste structuri: tratate tematice privind profesia, standarde profesionale românești privitoare la bibliotecile școlare; lucrări de popularizare a diferitelor activități din bibliotecă, nu în scop publicitar, ci pentru orientare profesională;
- realizarea unui vocabular de termeni privind tipologia serviciilor de informare, a surselor de informare și a produselor documentare folosite cu precădere în structurile infodocumentare din sistemul de învățământ preuniversitar;

- fișe metodologice de îndrumare a bibliotecarului școlar/ profesor documentarist în vederea realizării de produse documentare (descriere bibliografică, bibliografie, index, dosar documentar ș.a.) conform ariei curriculare pentru disciplinele din învățământul preuniversitar;
- activități de promovare a profesiei prin organizarea în cadrul structurilor infodocumentare școlare a diferitelor evenimente prilejuite de diferite aniversări în legătură directă cu domeniul în care bibliotecarii/ profesorii documentariști își desfășoară activitatea;
- întâlniri profesionale între profesorii de alte discipline și bibliotecarii/ profesorii documentariști.

În concluzie, sunt foarte multe de realizat pentru atingerea dezideratelor exprimate în curriculumul național de învățământ și dezvoltarea competențelor informaționale ale utilizatorilor. Sperăm că demersul nostru științific deschide noi direcții de cercetare și oferă modele și propuneri utile pentru dezvoltarea structurilor infodocumentare din sistemul de învățământ din România.

Bibliotecile din Imperiul Bizantin (330-1453)*

Drd. Silviu-Constantin Nedelcu

Facultatea de Litere, Universitatea din București

Str. Edgar Quinet, nr. 5-7, sector 1, București. E-mail: polihronie@yahoo.com

Proclamarea Sfântului Constantin cel Mare (306-337) ca unic împărat al Imperiului Roman și mutarea capitalei imperiale de la Roma la Constantinopol

Constantin cel Mare (306-337)

Sfântul Împărat Constantin cel Mare¹ este considerat de către istorici, dacă nu cel mai mare, unul dintre cei mai mari împărați pe care i-a avut vreodată Imperiul Roman.

S-a născut în anul 280 în localitatea Naissus² ca fiu al generalului roman Constanțiu Chlorus, ridicat la rangul de *cezari* la 1 martie 293, și al Elenei³. După abdicarea împăraților Dioclețian și Maximian, în anul 305, tânărul Constantin se alătură tatălui său la conducerea părții occidentale a Imperiului. Constanțiu Chlorus moare un an mai târziu, iar tânărul Constantin este proclamat împărat de către armată, la 25 iulie 306. Galeriu (292-311) îl va accepta pe Constantin ca *cezari*, lăsându-i în jurisdicție Galia și Britania. Tot în anul 306 Maxențiu se declară împărat peste Italia, Spania și Africa, fiind denunțat ulterior ca uzurpator. Constantin stabilește împreună cu Liciniu, noul august al Occidentului, să ocupe Spania, lucru care se va întâmpla în anul 310. De aici va merge cu armata sa în Italia unde îl va învinge pe Maxențiu în celebra bătălie de la Pons Milvius (Podul Vulturului), din anul 312. Având în vedere noua situație politică creată, Constantin reușește să stabilească o alianță politică cu Liciniu (312-324), prin căsătoria acestuia cu Constanția, sora lui Constantin. La rândul său, Liciniu îl va înfrânge pe Maximinus Daia (270-313) și, astfel, va deveni împărat peste Orient (Asia Mică și Siria). Din nefericire, această alianță

*Lucrarea a fost prezentată în cadrul *Conferinței studenților, masteranzilor, doctoranzilor și alumnilor în Biblioteconomie*, 31 mai 2013, Biblioteca Națională a României.

politică nu va dura prea mulți ani, între cei doi împărați apărând conflicte care au condus, în anul 316, la un prim război civil, încheiat printr-o pace de compromis⁴. În anul 324 va izbucni un nou război civil, de această dată Liciniu fiind înfrânt de Constantin în două bătălii, la Adrianopol și Chrysopolis. Capturat, a fost executat la Tesalonic, în anul 325.

După îndelungi lupte între auguști și cezari, precum și războaie civile, Imperiul Roman este reunificat în anul 324, sub conducerea unui singur om – Constantin – proclamat împărat unic, la fel cum a fost și Dioclețian⁵, cu aproape 40 de ani în urmă. Din acest moment Constantin se gândește să construiască o nouă capitală a Imperiului, un alt motiv fiind acela că, încă din vremea domniei lui Dioclețian (284-305)⁶, Roma nu mai era capitala Imperiului Roman, pentru că cetatea Nicomidiei fusese aleasă drept reședință. Astfel, în luna noiembrie a anului 324 este ales în mod oficial orașul Byzantium⁷, de pe malul Bosforului, căruia îi va mări de patru ori suprafața.

Alegerea nu ea fost întâmplătoare, ci a prezentat numeroase avantaje. În primul rând, din punct de vedere geografic orașul se afla la intersecția principalelor drumuri comerciale ce legau Occidentul cu Orientul, iar, în al doilea rând, din punct de vedere strategic avea la dispoziție un imes port maritim, care putea fi folosit în scopuri militare, pentru apărarea graniței orientale a imperiului împotriva deselor atacuri ale perșilor⁸.

Lucrările de reconstruire a orașului Byzantium au durat aproape 6 ani. În ziua de 11 mai 330 împăratul Constantin va inaugura noua capitală a Imperiului Roman care, deși numită „Constantinopol”⁹, va avea numele oficial de „Noua Romă”¹⁰, căci Constantin nu își dorea o capitală nouă, ci una care să fie identică cu vechea Romă. Odată cu mutarea oficială a capitalei va fi

mutată aici și toată administrația politică din vechea Romă.

Odată cu inaugurarea oficială a Capitalei, în data de 11 mai 330, s-au inaugurat și cele mai importante edificii ale Imperiului – Senatul, Hipodromul, Palatul imperial etc., precum și biblioteca imperială¹¹. Acesta reprezintă un moment istoric foarte important pentru istoria bibliotecilor din Imperiul Bizantin, deoarece reprezintă incipitul celorlalte tipuri de biblioteci care vor exista în Imperiu, până la căderea lui sub turci, la 29 mai 1453.

De la începutul domniei lui Constantin și până în momentul inaugurării noii capitale¹² în cetatea Romei existau aproximativ 30 de biblioteci publice¹³, dar pe lângă acestea existau și alte biblioteci în marile orașe ale Imperiului Roman. Constantin va înființa o bibliotecă imperială având ca model pe cea a împăratului Dioclețian¹⁴ din cetatea Nicomidia.

Tipurile de biblioteci existente în Imperiul Bizantin (330-1453)

După întemeierea bibliotecii imperiale de către împăratul Constantin cel Mare au mai apărut și alte tipuri de biblioteci, care pot fi grupate în patru categorii și anume: *imperială*, *patriarhală*, *monastică* și *particulară*¹⁵. Pe lângă aceste patru tipuri, recunoscute de către istorici, noi am mai adăugat unul – biblioteca „universitară” –, care aparținea Universității din Constantinopol, fondată de către împăratul Teodosie II (408-450) în anul 425¹⁶.

În continuare, vom prezenta fiecare tip de bibliotecă în parte, începând cu cea imperială.

Biblioteca imperială

Biblioteca imperială a fost înființată, prin decret imperial, de însuși împăratul Constantin cel Mare și a avut ca model biblioteca imperială a lui Dioclețian din Nicomidia¹⁷. Avea un bibliotecar-șef pe nume Lucianus¹⁸, printre atribuții acestuia fiind și aceea de a recomanda împăratului cărți pe care să le citească¹⁹. De aici rezultă faptul că statutul bibliotecarului imperial era unul foarte însemnat, de vreme ce acesta putea dirija lecturile împăratului.

Interesul împăratului Constantin față de bibliotecă a fost unul foarte mare și reiese din faptul că biblioteca imperială se afla în palatul imperial, pentru a-i fi la îndemână; de asemenea, la moartea sa, survenită în anul 337, în bibliotecă se presupune că existau 6.900²⁰ sau 7.000²¹ de cărți, „un număr uriaș”²², după cum afirmă istoricul Steven Runciman.

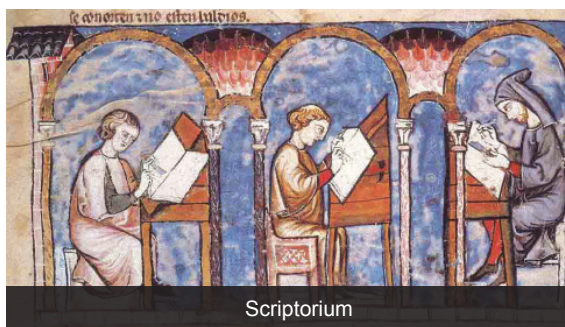
În colecțiile bibliotecii se aflau, pe lângă operele scriitorilor

Palatul Imperial din Constantinopol unde se afla sediul Bibliotecii Imperiale

greci precum Homer, Eschil, Hesiod, Aristofan, Platon sau Aristotel, și cărți cu caracter istoric sau juridic²³. Tot aici exista și un manuscris, cu o lungime de aproximativ 37 metri²⁴, al *Iliadei și Odiseei* lui Homer, scrisă cu litere de aur pe intestinele unui șarpe²⁵, despre care menționează cronicarul bizantin Ioan Zonaras²⁶.

După moartea împăratului Constantin, fiul său Constanțiu al II-lea (337-361) s-a îngrijit mai departe de biblioteca imperială, căreia îi va adăuga un *scriptorium*²⁷.

Cel care i-a urmat lui Constanțiu al II-lea a fost împăratul Iulian Apostatul (361-363). Interesându-se în mod deosebit de biblioteca imperială, acesta i-a construit un portic cu scopul de a-i mări suprafața²⁸. Fiind primul împărat de după Constantin cel Mare care a încercat reînvierea cultul păgân idolatru, urmând

modelul ierarhiei bisericești creștine, există posibilitatea ca el să fi distrus manuscrisele creștine care se găseau în cuprinsul bibliotecii imperiale.

Un alt împărat bizantin ce trebuie menționat este Teodosie I (379-395), care a angajat la biblioteca imperială șapte copişti – patru greci și trei latini – pentru a lucra în scriptorium la copierea manuscriselor din literatura creștină și păgână²⁹.

Din nefericire, biblioteca imperială a ars în vremea împăratului Zenon (474-491) într-un puternic incendiu care a avut loc în anul 477³⁰. Un inventar realizat în același an, cu ceva timp înainte de incendiu, a stabilit că existau aproximativ 100.000³¹ sau 120.000³² de manuscrise în bibliotecă, adică un număr destul de mare, care însă nu este exclus să fi fost totuși adevărat, știut fiind faptul că împărații bizantini care i-au urmat la tron lui Constantin cel Mare au manifestat un deosebit interes față de bibliotecă și lectură.

În anii ce au urmat incendiului – din care puține manuscrise au fost salvate de foc – este greu de precizat dacă colecțiile bibliotecii imperiale au fost refăcute integral, deși ea a fost reconstruită imediat după aceea³³. Un lucru este, însă, cert și anume că ea a mai funcționat până la Cruciada a IV-a (1204)³⁴, când a fost vandalizată și incendiată de cruciații „creștini“, eveniment ce l-a determinat pe istoricul Steven Runciman să afirme că: „nici unul dintre Francezi nu știa să citească în greacă și foarte puțin știau chiar să citească [...] păstrasera cărțile ce aveau pietre prețioase ori metale scumpe, iar pe restul le arseră, odată cu clădirile lor, pe când Venețienii, care erau mai citiți, au ales să le salveze“³⁵.

În anul 1261, Capitala e recucerită din mâinile latinilor de către împăratul Mihail al VIII-lea Paleologul (1259-1282), următorii împărați bizantini încercând să reconstruiască

biblioteca imperială, astfel că „scribii bizantini în secolul al XIV-lea erau mai ocupați ca niciodată cu copierea manuscriselor rare”³⁶. Din acest moment, până la căderea Imperiului sub turci, biblioteca imperială nu își va mai recăpăta niciodată strălucirea de altădată, fiind desființată complet în anul 1453, colecția de manuscrise intrând în posesia bibliotecii lui Mahomed al II-lea Cuceritorul (1451-1481).

Scopul pentru care fusese creată biblioteca imperială era acela de a fi la dispoziția împăratului bizantin și a familiei acestuia. Cel mai elocvent exemplu îl reprezintă prințesa bizantină Ana Comnena (1083-1153), fiica împăratului Alexios I Comnenul (1081-1118). Memoria ei a rămas impregnată în istoria Bizanțului prin lucrarea sa intitulată *Alexiada*. În prefața cărții ea citează pasaje din Platon și Aristotel, autori pe care i-a citit, cel mai probabil, din colecțiile bibliotecii imperiale³⁷.

Așa cum biblioteca imperială a lui Dioclețian avea un bibliotecar-șef, și biblioteca imperială din Constantinopol era condusă de un bibliotecar. În atribuțiile lui intrau organizarea manuscriselor după catalogul bibliotecii, supravegherea copiștilor în scriptorium, precum și selectarea cărților pentru lecturile împăratului.

Biblioteca patriarhală

Biblioteca patriarhală³⁸ a fost fondată în același an cu biblioteca imperială, avându-l ca fondator pe împăratul Constantin cel Mare³⁹. Alături de biblioteca imperială, a fost una dintre cele mai mari biblioteci care au existat în Imperiul Bizantin și era destinată, în principal, patriarhului și clerului, care făceau parte din anturajul său.

Localizarea ei nu a putut fi determinată cu exactitate, lucru care i-a făcut pe unii istorici specializați în istoria Bizanțului să afirme că ea se afla în palatul episcopal⁴⁰, iar pe alții – majoritatea dintre ei – că se afla într-una din clădirile anexe bisericii Sfânta Sofia⁴¹.

Fondul de manuscrise era alcătuit dintr-o varietate de opere între care se găseau atât lucrări creștine, păgâne, cât și eretice. Odată cu libertatea religioasă a creștinismului, reconfirmată de Sfântul Împărat Constantin cel Mare în anul 313⁴², prin edictul de la Mediolanum (azi,

Catedrala Sfânta Sofia din Constantinopol
unde se afla Biblioteca Patriarhală

orașul Milano din Italia), a avut loc și răspândirea literaturii creștine în întreg Imperiul. Dintre autorii creștini ale căror lucrări se găseau în biblioteca patriarhală pot fi amintiți: Sfântul Chiril al Ierusalimului (315-386), Sfântul Epifanie de Salamina Ciprului (315-420), Evagrie Ponticul (345-399), Diodor din Tars (300-390), Sfântul Ioan Gură de Aur (347-407), Sfântul Ioan Damaschin (676-749), Sfântul Teodor Studitul (759-826), Sfântul Grigorie Palama (1296-1359) ș.a. Pentru că spațiul destinat acestui studiu nu este suficient de mare pentru a fi enumerați toți părinții și scriitorii bisericești, ale căror opere se aflau în colecția bibliotecii patriarhale, sunt amintiți câțiva dintre cei mai importanți.

Pe lângă operele autorilor creștini și păgâni au existat în biblioteca patriarhală și un număr considerabil de scrieri eretice⁴³, care au constituit baza studierii ereziilor de către teologii ortodocși⁴⁴.

Începând cu Constantin cel Mare, toți împărații bizantini s-au îngrijit de biblioteca patriarhală. El este cel care i-a cerut episcopului Eusebiu de Cezarea (263-339) 50 de copii ale Sfintei Scripturi, unii istorici considerând că dintre acestea se mai păstrează astăzi doar două – *Codex Vaticanus* și *Codex Sinaiticus*⁴⁵. Calitatea acestor exemplare trebuie să fi fost deosebită pentru împărat, întrucât le comandase pe *vellum*⁴⁶. Copiile Bibliei trebuiau să ajungă în unele biserici din Constantinopol, precum și în bibliotecile din Capitală: imperială, patriarhală etc.

În secolelor următoare, biblioteca patriarhală a cunoscut o mare dezvoltare prin contribuțiile patriarhilor și împăraților bizantini. Astfel, în vremea patriarhului Toma I (607-610), colecțiile ei crescând foarte mult, a fost mutată în palatul *Thomaites Triklinos*⁴⁷, unde a rămas până în anul 791, când clădirea a ars într-un incendiu⁴⁸. Succesorul patriarhului Toma I, Serghie I (610-638), s-a străduit să sporească numărul de cărți, lucru consemnat și de diaconul George Pisides, mare *schevofilax*⁴⁹.

Primul bibliotecar patriarhal, consemnat în izvoarele Sinodului al VI-lea Ecumenic care a avut loc la Constantinopol în 680-681, este Arhidiaconul George, care deținea funcția de *chartpohylax*⁵⁰. Principala lui sarcină în sinod era aceea de a aduce cărțile și documentele considerate eretice de celelalte sinoade ecumenice, aflate în biblioteca patriarhală, pentru a fi consultate de toți participanții la sinod. Mai târziu, chartophylaxul George a devenit patriarh al Constantinopolului⁵¹.

După Cruciada a IV-a (1204), soarta bibliotecii patriarhale a fost identică cu aceea a bibliotecii imperiale, fiind devastată de cruciați, iar cărțile, arse ori furate. Patriarhia s-a mutat la Niceea⁵² – capitala Imperiului Bizantin din exil, cunoscut și sub numele de Imperiul de la Niceea – și, odată cu ea, și tot ce a putut fi salvat din biblioteca patriarhală. În anul 1261 Constantinopolul a fost recucerit de sub ocupația latinilor și patriarhia s-a reîntors în Constantinopol, în palatul Thomaites Triklinos, și împreună cu ea și biblioteca.

Patriarhul Grigorie al II-lea Cipriotul (1283-1289) a depus eforturi de a reîntregi colecțiile bibliotecii. Pentru acesta a plătit copiiști pentru a îmbogăți colecțiile cu manuscrise, deoarece, după reîntoarcerea definitivă în capitala bizantină, multe dintre ele erau greu de achiziționate⁵³.

Biblioteca patriarhală a avut aceeași soartă cu cea a bibliotecii imperiale, la 29 mai 1453, când capitala imperiului cade sub turci, colecțiile ei intrând în posesia sultanului Mahomed al II-lea Cuceritorul.

Biblioteca monastică

Bibliotecile monastice sau ale mănăstirilor își încep istoria odată cu apariția monahismului organizat⁵⁴. În timpul Sfântului Pahomie cel Mare (291-348), cunoscut ca întemeietorul vieții de obște, apar primele obști monahale organizate, undeva în deșertul Egiptului⁵⁵. Pe lângă slujbele prin rugăciuni, imnuri și cântări pe care le aduceau zilnic lui Dumnezeu, și obișnuitele ascultări pe care le îndeplineau, precum împletitul coșurilor, grădinaritul și îngrijirea bolnavilor, se numărau și lecturile zilnice. La început, lecturile erau din Sfintele Scripturi, iar mai târziu s-au adăugat și scrierile Sfinților Părinți. În regulile⁵⁶ Sfântului Pahomie cel Mare este consemnat faptul că iconomul mănăstirii avea și sarcina să organizeze biblioteca mănăstirii, ale cărei cărți erau ținute în cutii speciale, introduse în zidurile mănăstirii⁵⁷.

Aici, în valea Nitriei, era un munte unde se afla o biserică mare și aproape 600 de călugări, iar lângă ea era un *arhondaric*⁵⁸, pelerinii găzduiți aici, dacă stăteau mai mult de o săptămână, dându-li-se diverse ascultări, cum ar fi la munca în grădină, la bucătărie ori la cuptorul de pâine. Un lucru care trebuie menționat este acela că, dacă unul dintre pelerini „e vrednic de atenție, i se dă o carte”⁵⁹, amănunt deosebit de important deoarece se deduce că nu doar călugării aveau acces la bibliotecă, ci și anumiți pelerini care se dovedeau a fi „vrednici de atenție”⁶⁰.

Pe lângă mănăstirile aflate în locuri pustii, încep să apară și mănăstiri în orașe, unele chiar în capitala imperiului.

Sf. Pahomie cel Mare (291-348)

Pictură cu Tebaida Egiptului, locul unde erau mănăstirile Sf. Pahomie cel Mare

În general, fiecare mănăstire avea și o bibliotecă⁶¹ ce conținea diverse manuscrise, printre care copii ale Sfintei Scripturi, opere ale Sfinților Părinți, precum și autori profani ai literaturii grecești.

Numeroasele mănăstiri din Imperiul Bizantin pot fi împărțite în două categorii: (a) mănăstiri din Imperiul Bizantin și (b) mănăstiri

din Constantinopol. Dintre mănăstirile din Imperiul Bizantin sunt amintite: Mănăstirea Sfântul Ioan Evanghelistul (Insula Patmos), Mănăstirea Sfânta Ecaterina (Muntele Sinai) și Mănăstirile din Sfântul Munte Athos (Grecia)⁶², iar mănăstirile din Constantinopol care sunt prezentate sunt: Mănăstirea Studion, Mănăstirea Chora și Mănăstirea Iisus Hristos Atotmilostivul.

a. Mănăstirile din Imperiul Bizantin

Sf. Hristodul (1020-1093)

Mănăstirea Sfântul Ioan Evanghelistul (Insula Patmos). Întemeiată de Sfântul Hristodul (1020-1093), a fost ridicată cu susținerea împăratului Alexios I Comnenul (1081-1118)⁶³, care a donat Insula Patmos. Încă de la înființare ei, mănăstirea a avut bibliotecă alcătuită din colecțiile de manuscrise donate atât de Sfântului Hristodul⁶⁴, cât și ale împăratului Alexios I Comnenul⁶⁵. Un lucru important care trebuie menționat este acela că s-a păstrat până azi catalogul acestei bibliotecii, alcătuit în anul 1201, și care conține 330 de manuscrise⁶⁶. Acestea pot fi împărțite în opere liturgice, texte și comentarii ale Sfintei Scripturi, operele Sfinților Părinți, viețile sfinților, precum și manuale destinate învățământului elementar⁶⁷. Numărul poate

părea destul de mic, de înțeles, însă, datorită faptului că aveau un cost foarte ridicat pentru perioada respectivă și că nu dispuneau de tipografiile moderne de azi.

Mănăstirea Sf. Ioan (Insula Patmos)

Mănăstirea Sfânta Ecaterina (Muntele Sinai). A fost ridicată de împăratul Justinian cel Mare, între anii 548 și 565⁶⁸, pe muntele Sinai, chiar în locul unde Moise a vorbit cu Dumnezeu în Rugul Aprins care nu se mistuia⁶⁹, fapt consemnat și în Sfânta Scriptură (*Ieșire 3, 2*). În biblioteca fondată aici se păstrează și astăzi celebrul manuscris *Codex Sinaiticus*, datat din secolul al IV-lea, despre care se spune că este, alături de *Codex Vaticanus*, cea mai veche copie a Sfintei Scripturi⁷⁰. Biblioteca mănăstirii păstrează una dintre cele mai vechi colecții de manuscrise din lume, alcătuită din 3.300 de exemplare, dintre care două treimi sunt în limba greacă, iar restul sunt în limbile arabă, siriacă, georgiană, slavonă, poloneză, ebraică, etiopiană, armeană, latină și persană⁷¹. Azi, mănăstirea Sfânta Ecaterina de pe muntele Sinai se află inclusă în lista patrimoniului UNESCO⁷².

Mănăstirea Sf. Ecaterina (Muntele Sinai)

Mănăstirile din Sfântul Munte Athos (Grecia). Mănăstirile de la Sfântul Munte Athos, aflat în Grecia⁷³, îl au ca întemeietor pe Sfântul Atanasie Atonitul (930-1000). Acesta, cu sprijinul material al prietenului său, generalul Nichifor Focas⁷⁴, care va urca pe tronul Bizanțului în 963-969, a fondat mănăstirea Marea Lavră în anul 963. Biblioteca mănăstirii adăpostea aproximativ 960 de manuscrise⁷⁵. Și celelalte 19 mănăstiri⁷⁶ de la Sfântul Munte Athos au fost înființate având ca model Marea Lavră a Sfântului Atanasie. Toate cele 20 de mănăstiri atonite aveau biblioteci care conțineau atât operele Sfinților Părinți, cât și lucrări profane ale literaturii grecești sau romane. Împăratul Imperiului Bizantin din Exil de la Niceea⁷⁷, Ioan III Dukas-

Sf. Munte Athos (Grecia)

Vatatzes (1222-1254), l-a trimis pe Nichifor Blemmydes (1197-1272) în orașele imperiului și la mănăstirile de la Muntele Athos „pentru a cumpăra sau, la nevoie, pentru a copia sau rezuma manuscrise prețioase”⁷⁸. Faima bibliotecilor atonite, cunoscută în toată lumea, l-a determinat pe David Brewster să afirme că „nu există niciun dubiu că Athosul sau Constantinopolul (este vorba de bibliotecile lor n.n.) au contribuit cu un număr mare de manuscrise, ce se găsesc în diferite părți ale Europei”⁷⁹.

b. Mănăstirile din Constantinopol

Mănăstirea Studion. Mănăstirea a fost fondată de către consulul Studios, demnitar roman stabilit în Constantinopol, în anul 462 sau 463, care a adus aici un grup de monahi din Mănăstirea neadormiților (a „achimiților”) ⁸⁰. Faima mănăstirii a crescut în timpul starețului

Mănăstirea Studion (Constantinopol)

Ioan Studitul, un „savant” ale cărui reguli au influențat și celelalte mănăstiri din imperiu⁸¹, printre care și cele de la Sfântul Munte Athos. Ea era dotată cu o bogată bibliotecă și un scriptorium, în care monahii studiau Sfânta Scriptură și opere ale Sfinților Părinți. Printre ascultările zilnice și îndeletnicirile ce le reveanu călugărilor studiiți pot

fi amintite și „zilele de lectură”, când fiecare călugăr din mănăstire trebuia să-și aleagă o carte din bibliotecă pe care o citea de la răsăritul soarelui până la apus⁸². La sfârșitul zilei, era obligat să o returneze bibliotecarului mănăstirii. Un alt stareț al acestei mănăstiri este Sfântul Teodor Studitul (758-826), care a revitalizat monahismul bizantin în secolul al IX-lea. El afirma că „este important să existe în mănăstire o bibliotecă bine aprovizionată (cu cărți n.n.), împreună cu scribi/ copişti buni”⁸³.

Mănăstirea Chora. Această mănăstire datează încă din secolele V-VI⁸⁴, fiind refăcută de mai multe ori de-a lungul timpului. Umanistul bizantin Theodor Metochites este cel a refăcut mănăstirea între anii 1315 și 1320, însă, pe lângă restaurarea clădirilor ei, a îmbogățit și colecția bibliotecii, care a devenit, după cum afirmă Ihor Ševčenko, cea mai mare bibliotecă din Constantinopol până la căderea Bizanțului, în 1453⁸⁵. Unii istorici consideră că biblioteca, datorită donației făcute de Theodor Metochites, ajunsese

chiar să depășească, din punct de vedere al numărului manuscriselor deținute, bibliotecile imperială și patriarhală.

Mănăstirea Chora (Constantinopol)

Theodor Metochites (1260-1332)

Mănăstirea Iisus Hristos Atotmilostivul. A fost înființată de cronicarul bizantin Mihail Attaliates (1020-1085) înainte de anul 1074⁸⁶, pe una din proprietățile sale din Rhaidestos⁸⁷, aflată pe țărmul nordic al Mării Marmara. La început, el a zidit aici doar o biserică cu hramul „Iisus Hristos - Atotmilostivul“, unde puteau să slujească preoții și diaconii, dar temându-se să nu fie luată de autoritățile bisericești, s-a răzgândit și i-a schimbat destinația, organizând-o sub formă de mănăstire de călugări⁸⁸. În acest sens, Mihail Attaliates a alcătuit și un regulament de funcționare a mănăstirii. Deși aceasta nu aparținea curții bizantine, mănăstirea s-a dovedit a fi una aristocrată. Inițial, numărul călugărilor a fost stabilit la șapte, pentru ca mai târziu să fie redus la cinci, întrucât atâția putea susține mănăstirea⁸⁹. La sfârșitul acestui regulament s-a păstrat și un catalog al manuscriselor existente în biblioteca mănăstirii, dintre care se pot aminti: un Evangheliar, un Apostol, o Psaltire, patru Mineie (pe lunile septembrie-decembrie), Catehezele Sfântului Teodor Studitul, o Istorie scrisă de Mihail Attaliates, un Nomocanon etc.⁹⁰.

Biblioteca particulară

Este cel mai răspândit tip de bibliotecă din Imperiul Bizantin, întrucât au fost mulți iubitori de lectură care au adunat colecții impresionante de manuscrise. Printre cele mai cunoscute biblioteci particulare se numără cea a lui Cosma Cărturarul (sec. al IV-lea), a lui Libanius (314-392/393), a împăratului Justinian cel Mare (527-565), a lui Tychius, a Sfântului Patriarh Fotie cel Mare (858-867, 877-886), a Arhiepiscopului Areta al Cezareei Capadociei (860-939), a împăratului Constantin VII Porfirogenetul (912-959) și a împăratului Ioan II Comnenul (1118-1143).

a. Cosma Cărturarul (sec. VI-VII)

În opera care l-a făcut celebru, *Livada duhovnicească* sau *Limonariu*⁹¹, Ioan Moshu (540/550-617), descrie în capitolul 172⁹² viața lui Cosma Cărturarul: „Despre acest Cosma scolasticul mulți ne-au povestit multe [...] Acest minunat bărbat ne-a prilejuit mult folos sufletesc, nu numai prin faptul că-l vedeam și eram instruiți de el, dar și prin faptul că avea o bibliotecă foarte bogată cum n-avea nimeni din Alexandria. Împrumuta cărți cu bucurie celui ce-i cerea. Era sărac. În toată casa lui nu vedeam nimic altceva decât cărți, un pat și o masă. Îngăduia oricărui om să intre la el, să-l întrebe cele ce-i erau de folos și să citească. În fiecare zi mă duceam la el și adevărat vă spun că totdeauna l-am găsit sau citind sau scriind împotriva iudeilor, căci avea mare râvnă de a întoarce pe evrei la adevăr”⁹³. În acest scurt pasaj Ioan Moshu povestește viața călugărului Cosma Cărturarul, pe care l-a cunoscut personal. Când mergea în casa lui din Alexandria vedea numai cărți, însă lucrul cel mai interesant era acela că biblioteca lui particulară era cea mai mare din Alexandria, deoarece era „foarte bogată cum n-avea nimeni”⁹⁴. Din păcate, Ioan Moshu nu oferă și alte detalii cu privire la această bibliotecă și este dificil de stabilit ce alte cărți conținea, în afara Sfintei Scripturi.

b. Libanius (314-392/393)

S-a născut în Antiohia, în anul 314, și era de origine greacă. A fost unul dintre cei mai cunoscuți retori păgâni ai Antichității, fiind un adept al elenismului. A studiat la Atena, iar între anii 340 și 346 a deschis o școală în Constantinopol, pe care a fost nevoit să o închidă din pricina rivalilor care l-au acuzat de vrăjitorie. În anul 354 s-a stabilit în Antiohia, unde a rămas până la moartea sa. Libanius avea o bibliotecă impresionantă și un scriptorium, care a funcționat drept „casă editorială”. Printre discipolii lui, care au citit cărți din biblioteca sa, pot fi amintiți: Sfântul Ioan Gură de Aur (347-407) și Teodor de Mopsuestia (350-428)⁹⁵.

c. Împăratul Justinian cel Mare (527-565)

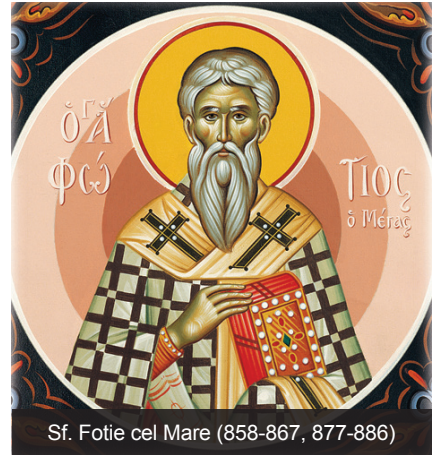

Împăratul Justinian cel Mare (527-565)

Este unul dintre împărații bizantini care au avut o bogată activitate „intelectuală”, deoarece a scris foarte mult, mai ales în domeniul juridic și al dreptului canonic. Imensa sa bibliotecă deținea colecții de canoane și legi, numeroase manuscrise, putând concura, se pare, cu biblioteca imperială⁹⁶. Din nefericire nu s-a păstrat un catalog al cărților pe care acest împărat le avea în biblioteca personală.

d. Sfântul Patriarhul Fotie cel Mare (858-867, 877-886)

Ales patriarh al Constantinopolului de două ori (858-867, 877-886), Sfântul Fotie cel Mare este renumit nu doar pentru scrierile sale, ci și pentru biblioteca pe care a pus-o la dispoziția prietenilor săi⁹⁷. În biblioteca lui existau cărți de toate felurile, atât creștină cât și profană. Sfântul Fotie a rămas în istorie prin lucrarea enciclopedică intitulată *Myriobiblion* sau *Bibliotheca*⁹⁸, un fel de bibliografie, în care face rezumatul a peste 380 de cărți, în mare parte dispărute⁹⁹.

Sf. Fotie cel Mare (858-867, 877-886)

e. Alte personalități bizantine care au deținut biblioteci particulare

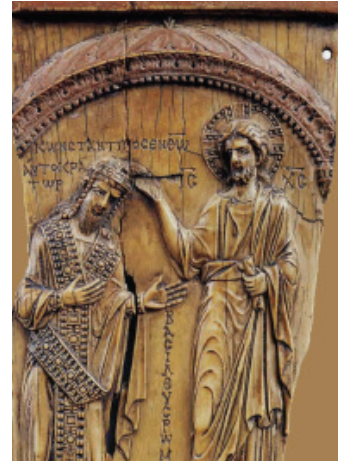
Ananius din Shirik menționează biblioteca privată a lui Tychius, care a venit în Constantinopol în anul 620 și care i-a fost profesor. Ananius mărturisea despre biblioteca acestuia că era foarte mare și avea „cărți cunoscute și secrete, bisericești și profane, științifice și istorice, medicale și cronologice”¹⁰⁰.

O altă bibliotecă particulară foarte importantă este aceea a lui Areta, arhiepiscopul Cezareei Capadociei¹⁰¹, discipol al patriarhului Fotie cel Mare. Biblioteca sa deținea o copie a manuscrisului lui Euclid¹⁰², precum și alte manuscrise care, se pare, aparținuseră profesorului său.

O bibliotecă bogată a fost și cea a împăratului bizantin Constantin VII Porfirogenetul (912-959)¹⁰³, se pare, un mare iubitor de cărți.

Un alt împărat bizantin pasionat de lectură a fost Ioan II Comnenul (1118-1143), care avea o bogată bibliotecă privată și o colecție de cărți religioase¹⁰⁴.

Dintre cărturarii și umaniștii bizantini care au deținut importante biblioteci private, păstrate până la sfârșitul vieții sau donate altor biblioteci, trebuie menționat Theodor Metochites, care și-a donat biblioteca mănăstirii Chora din Constantinopol. În afara lui, cu siguranță au existat și alții care au procedat în mod asemănător.

Împăratul Constantin
Porfirogenetul (913-959)

Biblioteca universitară

Acest tip de bibliotecă l-am lăsat ultimul deoarece nu am găsit vreo dovadă concretă că ar fi existat.

În anul 425, împăratul Teodosie al II-lea (408-450) a înființat Universitatea din Constantinopol. Sistemul de predare era axat pe cele două cicluri: trivium și quadrivium. Una dintre „materile“ de bază ce era predată „studentilor“ Universității din Constantinopol era dreptul roman. Bizantinii au dezvoltat atât mult acest domeniu, încât în vremea împăratului Justinian cel Mare va atinge apogeul, el însuși fiind unul dintre cei care au scris foarte mult în acest domeniu.

Din păcate, nu există o dovadă clară că ar fi existat biblioteca Universității¹⁰⁵, deși acest lucru este foarte posibil și rămâne, deocamdată, numai la nivel de ipoteză. Biblioteca acesteia mai era numită și juridică sau a școlii de drept. Întrucât specificul bibliotecii era unul juridic, acest lucru l-a determinat pe împăratul bizantin Constantin VII Porfirogenetul să afirme că biblioteca universitară trebuie să conțină în mod obligatoriu „toate cărțile necesare predării dreptului“¹⁰⁶.

Dacă într-adevăr a existat vreodată a bibliotecă a Universității din Constantinopol, fondul de carte era alcătuit în mare parte din operele fundamentale ale dreptului roman, din colecții de canoane scrise în limbile latină și greacă.

Universitatea din Constantinopol (miniatură)

Concluzii

Istoria bibliotecilor din Imperiul Bizantin începe odată cu venirea la tron a împăratului Constantin cel Mare (306-337), care a inaugurat în anul 330, odată cu clădirile noii capitale, și biblioteca imperială. Pe parcursul existenței imperiului se pot întâlni următoarele tipuri de biblioteci: imperială, patriarhală, monastică, particulară și universitară. Evoluția acestora

a cunoscut un flux ascendent, care va fi stopat prin desființarea lor în momentul căderii Constantinopolului, la 29 mai 1453, o parte din colecțiile acestora intrând în biblioteca Sultanului Mahomed al II-lea Cuceritorul (1451-1481).

O mare parte din manuscrisele care au aparținut unor biblioteci din Bizanț se află azi în diverse muzee și biblioteci din întreaga lume¹⁰⁷.

Note

¹ Numele său întreg este *Gaius Flavius Valerius Aurelius Constantinus*.

² Astăzi este orașul Niș din Serbia, aflat la 250 km sud-est de capitala țării, Belgrad.

³ MATEI, Horia C. *Lumea antică. Mic dicționar biografic*. București: Editura Danubius, 1991, p. 73.

⁴ *Ibidem*, p. 74.

⁵ Acesta fusese proclamat unic împărat al Imperiului Roman în anul 285.

⁶ POPESCU, Teodor M.; BODOGAE, Pr. Teodor; STĂNESCU, Gheorghe Gh. *Istoria Bisericească Universală. Manual pentru uzul studenților Institutelor Teologice*. Vol. I (1-1054). București: Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, 1956, p. 90.

⁷ O fostă colonie grecească întemeiată în secolul VI î. Hr.

⁸ DRÎMBA, Ovidiu. *Istoria culturii și civilizației*. Vol. IV. București: Editura Saeculum I.O.; Editura Vestala, 1999, p. 212-213.

⁹ *Ibidem*, p. 212.

¹⁰ *Idem*.

¹¹ Nu s-a păstrat vreun document scris sau vreun edict emis de împăratul Constantin care să ateste acest lucru în mod evident, însă majoritatea istoricilor consideră că aceasta este ipoteza cea mai sigură. În orice caz, ea a fost înființată de împăratul Constantin imediat după inaugurarea noii capitale.

¹² Între anii 306-330.

¹³ BREWSTER, David. *The Edinburgh Encyclopaedia*. Vol. XII. Philadelphia, 1832, p. 24. [on-line]. [Accesat la 25.09.2013]. Disponibil pe internet la adresa:

http://books.google.ro/books?id=_xcbAQAAMAAJ&printsec=frontcover&dq=The+Edinburgh+encyclopaedia+,+Volume+12&hl=ro&sa=X&ei=g5m7Uc3JM8WN4gTNioG4CQ&ved=0CC8Q6AEwAA#v=onepage&q=The%20Edinburgh%20encyclopaedia%20%2C%20Volume%2012&f=false

¹⁴ ILIE, Barbara J. *Libraries and Book Culture of the Byzantine Empire*. Chapel Hill: University of North Carolina, 2007, p. 3. [on-line]. [Accesat la 25.09.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://ils.unc.edu/MSPapers/3314.pdf>

¹⁵ PAPADEMETRIOU, Rev. Dr. George C. The Patriarchal Libraries of Constantinople. În: *The Greek Orthodox Theological Review*, vol. 45, nr. 1-4, 2000, p. 171. [on-line]. [Accesat la 25.09.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://connection.ebscohost.com/c/articles/11553368/patriarchal-libraries-constantinople>

¹⁶ DRÎMBA, Ovidiu. *Op. cit.*, p. 215.

¹⁷ ILIE, Barbara J. *Op. cit.*, p. 3.

¹⁸ *Idem*.

¹⁹ *Idem*.

²⁰ *Idem*.

- ²¹ RUNCIMAN, Steven. The Ancient Christian Libraries. În: *Bulletin of the Association of British Theological and Philosophical Libraries*. New series, no. 11, March, 1978, p. 6. [on-line]. [Accesat la 25.09.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://www.biblicalstudies.org.uk/pdf/abtapl/01-11.pdf>
- ²² *Idem.*
- ²³ ILIE, Barbara J. *Op. cit.*, p. 4.
- ²⁴ În cartea lui J. B. Burry, de unde am preluat această informație, unitatea de măsură este de 120 de picioare pe care le-am convertit în metri. (1 picior = 30, 48 cm, 120 picioare = 3657, 6 cm, adică 36, 576 m).
- ²⁵ BURY, J. B. *History of the Later Roman Empire. From the death of Theodosius I to the death of Justinian (A.D. 395 to A.D. 565)*. Vol. 1. London: Macmillan and Co., Limited, 1923, p. 394.
- ²⁶ BREWSTER, David. *Op. cit.*, p. 24.
- ²⁷ CAMERON, Averil; GARNSEY, Peter (ed.). *The Cambridge ancient history*. Vol. XIII (The Late Empire, A.D. 337-425). New York: Cambridge University Press, 2007, p. 37.
- ²⁸ ILIE, Barbara J. *Op. cit.*, p. 5.
- ²⁹ WITTY, F. J. Libraries, Ancient. În: *New Catholic Encyclopedia*. Vol. VIII (Jud to Lyt). Washington: The Catholic University of America, 1967, p. 720.
- ³⁰ RUNCIMAN, Steven. *Op. cit.*, p. 6.
- ³¹ *Idem.*
- ³² ILIE, Barbara J. *Op. cit.*, p. 6.
- ³³ RUNCIMAN, Steven. *Op. cit.*, p. 6-7.
- ³⁴ În acest an cruciații „creștini“ au deviat de la traseul lor inițial, și anume eliberarea cetății Ierusalimului, și s-au abătut la Constantinopol, cucerind cetatea și înființând Imperiul latin de Constantinopol care va dura între anii 1204-1261.
- ³⁵ *Ibidem*, p. 7.
- ³⁶ *Idem.*
- ³⁷ ILIE, Barbara J. *Op. cit.*, p. 6.
- ³⁸ Trebuie menționat faptul că titlul de *patriarh ecumenic*, cu referire la episcopul de Constantinopol, nu apare mai devreme de anul 582, atunci când Sfântul Ioan Postitorul (582-595) semnează în documentele oficiale cu titlul de patriarh ecumenic. Începând din acest an, toți patriarhii de Constantinopol vor purta acest titlu. Așadar, nu se poate vorbi despre existența unei biblioteci patriarhale între anii 330-582. Se poate vorbi cel mult de o bibliotecă a *Episcopiei* sau a *Arhiepiscopiei* de Constantinopol. Întrucât majoritatea istoricilor folosesc această sintagmă, de *bibliotecă patriarhală*, nu voi utiliza altă variantă.
- ³⁹ *Idem.*
- ⁴⁰ PAPADEMETRIOU, Rev. Dr. George C. *Op. cit.*, p. 173.
- ⁴¹ ILIE, Barbara J. *Op. cit.*, p. 8.
- ⁴² În ziua de 30 aprilie 311 împăratul Galeriu emite un edict în care acordă creștinilor libertate de cult, întrucât și-a dat seama de zădărnicia persecuțiilor îndreptate împotriva creștinilor, „*cu condiția să se roage lui Dumnezeu pentru el și pentru stat și să nu tulbure ordinea publică*“ Cf. POPESCU, Teodor M.; BODOGAE, Pr. Teodor; STĂNESCU, Gheorghe Gh. *Op. cit.*, p. 79.
- ⁴³ PAPADEMETRIOU, Rev. Dr. George C. *Op. cit.*, p. 173.
- ⁴⁴ *Idem.*
- ⁴⁵ ILIE, Barbara J. *Op. cit.*, p. 7.
- ⁴⁶ Un material confecționat din piele de vișel care era folosit la scrierea pergamentelor.
- ⁴⁷ În traducere înseamnă *triumghiul lui Toma*.

⁴⁸ PAPADEMETRIOU, Rev. Dr. George C. *Op. cit.*, p. 174.

⁴⁹ *Schevofilaxul* era demnitarul bizantin ce avea ca funcție principală păzirea și păstrarea vaselor sfinte, folosite, de regulă, la slujbele de la biserica Sfânta Sofia.

⁵⁰ *Chartophylaxul*, alături de *econom*, *sachelar*, *schevofilax* și *sacheliu*, era demnitarul bizantin eclesiastic ce făcea parte din prima pentadă a corului din dreapta, care era numit și sfetnicul patriarhului. El avea ca principală responsabilitate arhiva și biblioteca patriarhală. Ulterior, atribuțiile chartophylaxului patriarhal au crescut atât de mult, încât devenise al doilea om după patriarh. Subiectul l-am dezvoltat pe larg în studiul: *Chartofilaxul: bibliotecarul în Imperiul Bizantin*. În: *ROMANIAN Thraco-Dacian and Byzantine Romanity of Eastern Europe and Asia Minor MEDIEVALIA*. Vol. XI, New York: The Romanian Institute of Orthodox Theology and Spirituality, 2012, p. 143-151.

⁵¹ *Ibidem*, p. 175.

⁵² Astăzi este orașul Iznik din Turcia, în Asia Mică. Cf. <http://en.wikipedia.org/wiki/Iznik> [on-line]. [Accesat la 26.09.2013].

⁵³ *Ibidem*, p. 177.

⁵⁴ Acest lucru se va întâmpla după anul 313, când împăratul Constantin cel Mare a dat împreună cu Liciniu un edict de toleranță religioasă pentru creștinii din Imperiu la Mediolanum, azi orașul Milano din Italia.

⁵⁵ Este vorba de locul cunoscut astăzi în literatura de specialitate drept *Valea Nitriei* sau *Pustiul Nitriei*, o așezare monastică aflată la S-E de cetatea Alexandriei, având o lungime de 48,2 km, o lățime de 4,8 km și fiind închisă între două șiruri de munți.

⁵⁶ Este un fel de carte cu reguli, un îndreptar monahal ce conținea anumite norme, rânduiești despre modul în care trebuie să viețuiască monahii în obște.

⁵⁷ WITTY, F. J. *Op. cit.*, p. 720.

⁵⁸ O casă de oaspeți pentru primirea și cazarea pelerinilor.

⁵⁹ PALADIE. *Istoria Lausiacă (Lavaicon). Scurte biografii de pustnici*. București: Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1993, p. 24.

⁶⁰ Aici cu sensul de-a fi deosebiți prin felul și purtarea lor.

⁶¹ BREWSTER, David. *Op. cit.*, p. 23.

⁶² Mănăstirile existente pe tot cuprinsul Imperiului Bizantin depășesc numărul 1.000 însă, dat fiind spațiul alocat acestui studiu, mă voi rezuma doar la acestea trei, care sunt cele mai cunoscute.

⁶³ <http://www.crestinortodox.ro/sfinti/sfantul-hristodul-patmos-120836.html> [on-line]. [Accesat la 30.09.2013].

⁶⁴ ILIE, Barbara J. *Op. cit.*, p. 10.

⁶⁵ *Idem*.

⁶⁶ Din cele 330 de lucrări ale bibliotecii, 267 erau pe pergament, iar 63 pe hârtie de bumbac. Cf. BRÉHIER, Louis. *Civilizația bizantină*. București: Editura Științifică, 1994, p. 383.

⁶⁷ *Ibidem*, p. 283.

⁶⁸ Unii istorici consideră că mănăstirea a fost înființată în această perioadă de timp întrucât pe acoperișul din lemn de cedru al bisericii mănăstirii se păstrează o inscripție ce poate fi vizualizată pe site-ul mănăstirii. Cf. <http://www.sinaimonastery.com/en/index.php?lid=66#>. [on-line]. [Accesat la 30.09.2013], care pomenește pe „*preaevlaviosul nostru împărat*” Justinian și pe „*răposata împărăteasă*” Teodora. În anul 548 împărăteasa Teodora a murit, de unde istoricii au decis că mănăstirea a fost construită între anii 548 și 565, adică de la moartea ei până la sfârșitul domniei împăratului Justinian.

- ⁶⁹ Acest rug se păstrează până astăzi în mănăstire și este în continuare verde, iar pe locul rădăcinilor lui a fost construită o capelă. Cf. http://ro.orthodoxwiki.org/M%C4%83n%C4%83stirea_Sf%C3%A2nta_Ecaterina_%28Sinai,_Egipt%29. [on-line]. [Accesat la 08.06.2013].
- ⁷⁰ Despre aceste două codexuri se crede că ar face parte din cele 50 copii ale Sfintei Scripturi comandate de către Sfântul împărat Constantin cel Mare pentru biblioteca patriarhală. Cf. ILIE, Barbara J. *Op. cit.*, p. 7.
- ⁷¹ <http://www.sinaimonastery.com/en/index.php?lid=103>. [on-line]. [Accesat la 30.09.2013].
- ⁷² <http://www.sinaimonastery.com/en/index.php?lid=10>. [on-line]. [Accesat la 30.09.2013].
- ⁷³ Sfântul Munte Athos este considerat a fi o fortăreață sau un bastion al Ortodoxiei, fiind o adevărată republică monahală. Sfântul Munte este situat geografic în nord-estul Greciei, în peninsula Calcidică. Are o lungime de 60 de kilometri și o lățime între 8 și 12 kilometri, însumând aproximativ 360 de kilometri pătrați. Cf. <http://sfantulmunteathos.wordpress.com/scurt-istoric-al-sfantului-munte/> [on-line]. [Accesat la 30.09.2013].
- ⁷⁴ CAVARNOS, Constantinos. *Sfântul Munte Athos*. București: Editura Agapis, 2005, p. 78.
- ⁷⁵ KAHZDAN, Alexander; BROWING, Robert. Library (βιβλιοθήκη). În: *The Oxford Dictionary of Byzantium*. Vol. II. New York: Oxford University Press, 1991, p. 1224.
- ⁷⁶ Numărul lor a crescut de-a lungul secolelor de istorie a Sfântului Munte Athos, însă până la urmă a fost stabilit un număr de 20 de mănăstiri, care a rămas valabil până astăzi. Aceste mănăstiri sunt: Marea Lavră, Vatoped, Iviron, Hilandar, Dionisiu, Cutlumuș, Pantocrator, Xiropotamu, Zografu, Dochiariu, Caracalu, Filotheu, Simonopetra, Sfântul Pavel, Stavronikita, Xenofont, Grigoriu, Esfigmenu, Sfântul Pantelimon și Kostamonitu. Cf. <http://www.munteleathos.com/>. [on-line]. [Accesat la 30.09.2013]. Bibliotecile mănăstirilor din Sfântul Munte Athos vor face obiectul unui viitor studiu pe care îl voi trata în detaliu.
- ⁷⁷ În anul 1204, în timpul Cruciadei a IV-a, Constantinopolul a fost cucerit de latini, împăratul Alexios al V-lea Dukas (1204) fiind detronat. A fost instaurat Imperiul Latin de Constantinopol ce l-a avut ca prim împărat pe Balduin I, conte de Flandra (1172-1205). Acest imperiu nu a rezistat decât până în anul 1261, când bizantinii au recucerit capitala din mâna latinilor. Din Imperiul Bizantin doar trei părți și-au păstrat independența: Imperiul grec de Trepizona sau Trapezunt, Imperiul grec de la Niceea și Despotatul de Epir. Imperiul de la Niceea a fost fondat de Teodor I Laskaris (1204-1222), iar urmașul său Mihail VIII Paleologul (1259-1282) va recuceri Constantinopolul din mâna latinilor pe 25 iulie 1261. Cf. BĂBUȘ, Pr. dr. Emanoil. *Bizanțul, istorie și spiritualitate*. București: Editura Sofia, 2003, p. 264.
- ⁷⁸ TATAKIS, Basile, *Filosofia bizantină*. București: Editura Nemira, 2010, p. 286.
- ⁷⁹ BREWSTER, David. *Op. cit.*, p. 23.
- ⁸⁰ http://ro.orthodoxwiki.org/M%C4%83n%C4%83stirea_Studion. [on-line]. [Accesat la 30.09.2013].
- ⁸¹ ILIE, Barbara J. *Op. cit.*, p. 10.
- ⁸² *Ibidem*, p. 9-10.
- ⁸³ RUNCIMAN, Steven. *Op. cit.*, p. 10.
- ⁸⁴ <http://www.crestinortodox.ro/biserica-lume/biserica-chora-constantinopol-67766.html>. [on-line]. [Accesat la 30.09.2013].
- ⁸⁵ ŠEVČENKO, Ihor. Palaiologan Learning. În: *The Oxford History of Byzantium*. New York: Oxford University Press, 2002, p. 287.

⁸⁶ ILIE, Barbara J. *Op. cit.*, p. 11.

⁸⁷ Azi este provincia Tekirdağ în Turcia, la 135 km distanță de Istanbul. Cf. <http://en.wikipedia.org/wiki/Tekirda%C4%9F>. [on-line]. [Accesat la 01.10.2013].

⁸⁸ THOMAS, John; CONSTANTINIDES HERO, Angela (ed.). *Byzantine Monastic Foundation Documents: A Complete Translation of the Surviving Founders' Typika and Testaments*. Vol. 1. Washington, D.C.: Dumbarton Oaks Research Library and Collection, 2000, p. 326. [on-line]. [Accesat la 01.10.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://www.doaks.org/resources/publications/doaks-online-publications/byzantine-studies/typikapdf/typ027.pdf>

⁸⁹ *Ibidem*, p. 327.

⁹⁰ *Ibidem*, p. 358-359.

⁹¹ Această carte este o culegere cu vieți de sfinți și părinți călugări din Palestina, Egipt, Muntele Sinai etc.

⁹² Conform ediției din limba română consultată. Cf. MOSHU, Ioan. *Limonariu sau Livada duhovnicească*. Alba Iulia: Episcopia Ortodoxă Română, 1991, p. 163-164.

⁹³ *Ibidem*, p. 163.

⁹⁴ *Idem*.

⁹⁵ <http://en.wikipedia.org/wiki/Libanius#Life>. [on-line]. [Accesat la 01.10.2013].

⁹⁶ ILIE, Barbara J., *Op. cit.*, p. 20.

⁹⁷ VASILIEV, A. A. *Istoria Imperiului Bizantin*. Iași: Editura Polirom, 2010, p. 305.

⁹⁸ BREZEANU, Stelian. *Istoria Imperiului Bizantin*. București: Editura Meronia, 2007, p. 180.

⁹⁹ VASILIEV, A. A. *Op. cit.*, p. 306.

¹⁰⁰ ILIE, Barbara J. *Op. cit.*, p. 19.

¹⁰¹ CHELLINCK, J. de. Bibliothèques. În: *Dictionnaire de Spiritualité ascétique et mystique, doctrine et histoire*. Tom I (Aa.-Byzance). Paris: Editeurs Gabriel Beauchesne et ses fils, 1937, col. 1600.

¹⁰² MANGO, Cyril. The Revival of Learning. În: *The Oxford History of Byzantium*. New York: Oxford University Press, 2002, p. 221.

¹⁰³ *Idem*.

¹⁰⁴ KAHZDAN, Alexander; BROWING, Robert. *Op. cit.*, p. 1225.

¹⁰⁵ *Ibidem*, p. 1224.

¹⁰⁶ ILIE, Barbara J. *Op. cit.*, p. 8.

¹⁰⁷ BREWSTER, David. *Op. cit.*, p. 23.

Surse web - fotografii

Foto 1: *Sfântul Împărat Constantin cel Mare (306-337)*, https://lh5.googleusercontent.com/-vbunVzSsxPQ/UaH1wgZVQLI/AAAAAAAAADAQ/x-KQP9_aCi8/w800-800/Constantine_I_Hagia_Sophia.jpg

Foto 2 = *Byzantionul – Constantinopolul*, <http://enciclopedia.files.wordpress.com/2010/04/738px-constantinople.png>

Foto 3 = *Palatul Imperial din Constantinopol unde se afla sediul Bibliotecii Imperiale*, https://s3.amazonaws.com/aworlds_media/ibase_1/00/05/48/00054847_000.jpg

Foto 4 = *Scriptorium*, <http://www.uib.no/sites/w3.uib.no/files/media/scriptorium.jpg>

Foto 5 = *Catedrala Sfânta Sofia din Constantinopol unde se afla Biblioteca Patriarhală*, <http://ids.lib>

harvard.edu/ids/view/15315050?width=2400&height=1828&html=y

Foto 6 = *Icoana cu Sfântul Pahomie cel Mare (291-348)*, http://www.basilica.ro/stiri/15-m-cuv-pahomie-cel-mare-sf-ahile-episcopul-larisei_6882.html

Foto 7 = *Pictură cu Tebaida Egiptului, locul unde erau mănăstirile Sfântului Pahomie cel Mare*, <http://www.crestinortodox.ro/files/image/tebaida01.jpg>

Foto 8 = *Sfântul Hristodul (1020-1093)*, http://str2.crestin-ortodox.ro/foto/1209/120836_patmos-hristodul-sfantul-2.jpg

Foto 9 = *Mănăstirea Sfântul Ioan- Patmos*, <http://sfintisiicoane.files.wordpress.com/2011/03/man-sf-hristodul-din-patmos-2.jpg>

Foto 10 = *Mănăstirea Sfânta Ecaterina - Muntele Sinai*, <http://ziarpiatraneamt.ro/wp-content/uploads/2010/08/Sfanta-Ecaterina-Sinai.jpg>

Foto 11 = *Sfântul Munte Athos (Grecia)*, <http://renastereacluj.ro/pelerinaje/wp-content/gallery/sfantul-munte-athos/mount-athos.jpg>

Foto 12 = *Mănăstirea Studion (Constantinopol)*, <http://www.islamic-architecture.info/WA-TU/BYZANTINE/MPAB01-03.jpg>

Foto 13 = *Theodor Metochites (1260-1332)*, http://www.crestinortodox.ro/admin/_files/newsannounce/biserica-chora-%2874%29.jpg

Foto 14 = *Mănăstirea Chora (Constantinopol)*, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Chora_Church_Constantinople_2007_panorama_002.jpg

Foto 15 = *Împăratul Justinian cel Mare (527-565)*, <http://teologiesiviata.files.wordpress.com/2012/10/suita-lui-justinian.jpg>

Foto 16 = *Sfântul Fotie cel Mare, patriarhul Constantinopolului (858-867, 877-886)*, <http://sfintisiicoane.files.wordpress.com/2011/02/sf-ier-fotie-cel-mare-patriarhul-constantinopolului-5.png?w=470&h=507>

Foto 17 = *Împăratul Constantin VII Porfirogenetul (913-959)*, <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/68/Porphyrogenetus.jpg>

Foto 18 = *Universitatea din Constantinopol (miniatură)*, http://2.bp.blogspot.com/Xm0j2hPtA/TdaHRM_l4FI/AAAAAAAAAQG0/pgEi7HiY7Ic/s400/university%2Bconstantinople

Elementele sistemului de Depozit legal

Drd. Dina Paladi

Serviciul Depozit Legal, Biblioteca Națională a României.

Bd. Unirii, nr. 22, sector 3, București. E-mail: dina.paladi@bibnat.ro

Depozitul legal este principalul instrument de constituire a colecției naționale de natură patrimonială – documente tradiționale și documente pe noi media –, în scopul conservării patrimoniului național pentru generațiile viitoare. În același timp, depozitul legal este un mijloc prin care o țară se angajează să respecte art. 19 din Declarația Universală a Drepturilor Omului: „*Orice om are dreptul la libertatea opiniilor și exprimării; acest drept include libertatea de a avea opinii fără imixtiune din afară, precum și libertatea de a căuta, de a primi și de a răspândi informații și idei prin orice mijloace și independent de frontierele de stat*”¹.

Prin colectarea, înregistrarea și păstrarea tuturor materialelor publicate de o țară, depozitul legal garantează fiecărui cetățean accesul la patrimoniul publicat al națiunii, fără a emite judecăți referitoare la valoarea intrinsecă a documentelor.

Orice sistem de depozit legal ridică un anumit număr de probleme, care trebuie atent analizate pentru a se asigura atingerea obiectivelor. Depozitul legal reprezintă o dispoziție statutară, aplicată pe scară largă în toată lumea și impune, printr-o cerință legală, depunerea de către producători a lucrărilor realizate, în instituții desemnate prin lege, în acest sens. Inițial, dispozițiile legale se refereau doar la publicațiile tradiționale, tipărite, dar, în timp, aceste dispoziții au avut în vedere și alte categorii de documente, pe suporturi informaționali diferiți, considerați de importanță egală cu materialul tipărit.

Documentele achiziționate prin depozit legal au în vedere trei scopuri distincte și, în același timp, conexe:

- colectarea și păstrarea tuturor lucrărilor publicate;
- asigurarea că documentele vor fi disponibile atunci când nu vor mai exista alte modalități de procurare;
- elaborarea bibliografiei naționale curente.

Originea publicațiilor

Atunci când se constituie o colecție națională, locul de publicare al documentului reprezintă un element esențial, deoarece fiecare țară își limitează granițele depozitului legal la producția națională de publicații emise pe teritoriul țării, în diferite formate. Detaliile, cum ar fi datele de identificare (editură, loc, an etc.), sunt elemente importante în deciziile de includere a documentului în cadrul depozitului legal. Unele țări solicită publicații de la toți editorii, autorii, furnizorii și importatorii din țară, altele solicită și de la autorii stabiliți sau care editează în afara țării². Din punct de vedere strict juridic, o lege referitoare la documentele ce fac obiectul depozitului legal se poate aplica numai în cadrul granițelor unei țări. Prin urmare, dacă o țară dorește ca rezidenții săi, care publică lucrări în străinătate, să fie obligați să depună exemplare pentru depozitul legal, acest lucru trebuie precizat în legea referitoare la depozitul legal. În ceea ce privește cetățenii care locuiesc în străinătate, instituția deținătoare de depozit legal trebuie să achiziționeze lucrările acestora prin procedurile specifice de achiziție.

Cât privește spațiul electronic, mai exact, documentele on-line, întrebarea referitoare la originea documentului, ridică o problemă de depozit legal: *naționalitatea* unei publicații tipărite este ușor de identificat, în schimb este mult mai dificilă determinarea originii unei publicații on-line. În acest caz pot fi implicate mai multe țări cu site-uri de producție și distribuție a unei singure publicații și în timp ce publicația poate fi depozitată într-o singură locație pe rețeaua globală, mai multe țări ar putea pretinde dreptul de depozit legal. Într-un raport întocmit, încă din 1996, pentru Comisia Europeană, J.S. Mackenzie Owen și J.V.D. Walle recomandau [*naționalitatea unei publicații electronice ar trebui stabilită pe baza următoarelor criterii și în ordinea importanței: localizarea geografică furnizată de metadatele de însoțire, locația organizației care a publicat documentul, în cazul în care poate fi stabilit, domiciliul primului autor, naționalitatea autorului sau locația principală a publicației în rețea*]³.

Complexitatea colecției

Complexitatea reprezintă o calitate importantă pentru analiza fondului documentar al depozitului legal, deoarece este o caracteristică fundamentală pe care se bazează întregul sistem. Problema cheie se referă la categoriile de publicații care ar trebuie să fie supuse cerințelor de depozit legal. În timp ce unii specialiști tradiționaliști consideră că toate tipurile de documente trebuie supuse obiectivului depozitului legal, cu scopul de a evita pierderea documentelor care sunt aparent ne semnificative și care, mai târziu, ar putea căpăta valoare istorică, nu trebuie scăpate din vedere și alte aspecte, precum: spațiul de depozitare, resursele umane disponibile,

capacitățile tehnice și tehnologice de conservare și prezervare, precum și aspectele juridice care ar putea limita amploarea exhaustivă.

Legea care reglementează depozitul legal trebuie să fie cât mai cuprinzătoare posibil, flexibilă și, de asemenea, să includă și excepțiile; formularea trebuie să fie una inclusivă și nu exclusivă. Acest fapt ar permite includerea de noi tipuri de suporturi informaționale, pe măsură ce aceștia apar. De exemplu, în legislațiile revizuite referitoare la depozitul legal se folosesc termeni cum ar fi: *document* în loc de *carte* sau *publicație*, *producător* în loc de *editor*. În general, orice categorie de document de bibliotecă, indiferent de format, atâta timp cât este pus la dispoziția publicului și produs în mai multe exemplare, trebuie să facă obiectul depozitului legal. Prin urmare, dispozițiile legii referitoare la depozitul legal se aplică tuturor categoriilor de documente tradiționale (cărți, broșuri, publicații seriale, hărți etc.), majorității documentelor audio-video (înregistrări sonore, discuri, casete video, kituri multimedia, microformate etc.), precum și documentelor electronice.

De-a lungul vremii istoria depozitului legal a demonstrat că documentele tipărite, precum și majoritatea documentelor non-print pot fi manipulate fără probleme majore, atâta timp cât legislația a fost bine redactată. Însă, noile medii, electronic și digital, aduc provocări fundamentale. Deși există prevederi referitoare la publicațiile electronice off-line (dischete, CD-ROM-uri etc.), deoarece acestea corespund formatului tradițional al publicației tipărite, nu există trimiteri clare cu privire la modul de tratare a documentelor on-line. Unii specialiști susțin că documentele electronice, precum bazele de date în rețea, nu trebuie să facă obiectul depozitului legal, din moment ce acestea sunt actualizate continuu în timp real și, prin urmare, nu ar trebui depozitate și conservate; alții sunt de părere că un astfel de document trebuie depus în depozitul legal doar în momentul în care este eliminat din rețea, astfel încât să poată fi depozitat off-line; cea de a treia categorie susține că cel puțin ar trebui făcute periodic *instantanee* (snapshots), cu scopul de a evita pierderea de informații valoroase din punct de vedere istoric. Ar putea exista și situații în care instituția depozitară dorește să păstreze publicațiile on-line și legea îi permite acest lucru, însă nu poate gestiona această activitate din cauza lipsei mediului tehnic sau a tehnologiei de stocare. Totuși, nu trebuie uitat că bibliotecile naționale, care beneficiază de depozit legal, au responsabilitatea conservării pe termen lung, chiar în ciuda dificultăților generate de mediul electronic.

Indiferent de toate argumentele și problemele tehnologice menționate mai sus, toate publicațiile electronice (fie on-line, fie off-line) trebuie supuse obiectivului depozitului legal. Pe măsură ce tot mai multe publicații cu valoare culturală națională sunt disponibile, fie simultan, în format tipărit și electronic, fie doar în format electronic, este foarte important ca aceste materiale să fie păstrate pentru generațiile viitoare. Singura modalitate pentru a obține o astfel

de garanție este includerea acestor categorii de publicații în legislația națională referitoare la depozitul legal și urmărirea și controlarea, prin intermediul personalului de specialitate, a respectării prevederilor legii. Chiar și producătorii acestor tipuri de documente, în ciuda celor mai bune intenții, nu pot garanta păstrarea sau arhivarea acestor materiale, după ce și-au pierdut valoarea comercială. Fără îndoială, existența multor aspecte relativ problematice ale depozitului legal de publicații electronice, necesită investiții majore atât în ceea ce privește tehnologia informației, cât și în privința asigurării unui personal competent, însă cel mai important aspect este urgentarea dezvoltării de metode eficiente și practice pentru conservarea pe termen lung a materialelor electronice.

Evident că, în ciuda dezvoltării accelerate a tehnologiei informaționale, colecțiile naționale care fac obiectul depozitului legal se vor extinde progresiv, deoarece instituțiile responsabile de organizarea și conservarea depozitului legal nu sunt capabile să facă față creșterii în același ritm cu producătorii de informații.

Aspectul exhaustivității ridică problema colectării retrospective, atât a documentelor tipărite, cât și a documentelor non-print, deoarece întotdeauna vor exista materiale care nu au fost incuse în articolele legii referitoare la depozitul legal, întrucât acestea au fost produse înainte ca legislația să intre în vigoare. Nevoia constituirii unei colecții naționale complete de documente tipărite/ publicate nu poate fi considerată o situație excepțională. Pentru a dezvolta o colecție națională completă, instituția depozitară trebuie să se angajeze într-un program sistematic de achiziție bazat, în principal, pe o abordare de tip voluntar sau pe metode standard de achiziție: oneroasă, donații sau schimb.

Deponenții exemplarelor obligatorii

Actualele legi referitoare la depozitul legal îi obligă pe toți producătorii de documente, ce constituie obiectivul depozitului legal, să expedieze un anumit număr de exemplare instituției, responsabilă cu organizarea depozitului legal. În unele țări, precum Franța, legea obligă ca toate documentele publicate, produse, tipărite sau distribuite pe teritoriul țării, cu scop comercial sau nu, să fie depuse de către editori, producători, distribuitori sau tipografi. În cazul în care publicațiile importate sunt revendicate, obligația poate rămâne în sarcina importatorului. Acolo unde există o corelare directă între depozitul legal și dreptul de autor, obligația de depunere a exemplarelor poate reveni proprietarului dreptului de autor. Pentru a fi siguri că toate documentele publicate vor fi depozitate este important ca descrierea editorului să fie cât mai completă (edituri comerciale, private, de stat etc.) și să includă și producătorii de orice tip de material non-print, inclusiv publicații electronice tangibile și intangibile.

Depozitarul exemplarelor obligatorii

În cele mai multe țări, biblioteca națională este instituția, desemnată prin lege, responsabilă cu organizarea și funcționarea depozitului legal. Există, însă, și țări în care o altă instituție are rolul de depozitar național al documentelor care fac obiectul depozitului legal: *Biblioteca Congresului* din SUA, *Biblioteca Națională a Dietei* din Japonia. În Franța și Suedia documentele audio-video sunt depozitate în instituții naționale specializate în colectarea acestor categorii de materiale: *Centre national de la cinématographie* [Centru național pentru cinematografie]; *Institut national de l'audiovisuel* [Institutul național al audiovizualului]. De asemenea, sunt situații în care se solicită furnizarea de exemplare pentru depozitul legal al altor biblioteci. British Library, de exemplu, este unul din cei șase beneficiari care primește un exemplar al fiecărui document tipărit pe teritoriul Regatului Unit. În timp ce editorii sunt obligați prin lege să depună exemplarul la British Library, celelalte cinci biblioteci – din Scoția, Țara Galilor, Oxford, Cambridge, Trinity College din Dublin – trebuie să solicite separat editorilor depunerea exemplarelor eligibile. Un alt exemplu este Finlanda, unde colecțiile de depozit legal al documentelor tipărite sunt depuse în cinci biblioteci universitare și la biblioteca Parlamentului.

În procesul de depunere și regăsire a informațiilor, descentralizarea depozitului legal poate fi o metodă nepractică atât pentru deponenți, cât și pentru utilizatori.

Este evident că instituțiile responsabile pentru colectarea, înregistrarea și organizarea documentelor tradiționale au un rol important și în dezvoltarea infrastructurii colecției naționale de publicații electronice. Ori de câte ori o lege este republicată, modificată sau amendată este important să fie incluse și publicațiile electronice și, astfel, rolul instituției de depozitare va fi consolidat.

Numărul de exemplare pentru depozitul legal

Numărul solicitat de exemplare, conform legislației referitoare la depozitul legal, variază destul de mult de la o țară la alta, și în funcție de categoria documentară. Astfel, avem: în Marea Britanie – 6 exemplare, România, Suedia, Norvegia – 7, Franța – 5, Rusia – între 3 și 16, Singapore – 2, Spania – între 2 și 4 (în funcție de tipul de document), SUA – 2, Africa de Sud – 5, Portugalia – 11, Polonia – 19, Noua Zeelandă – între 1 și 2 (în funcție de tipul de document), Italia – 2, Israel – între 2 și 3, Islanda – 4, Danemarca – 2 etc.

Pentru a se asigura disponibilitatea utilizării în scopul cercetării și conservării pentru generațiile viitoare, trebuie depuse minim două exemplare.

Numărul de exemplare ce fac obiectul depozitului legal este stabilit prin lege și variază în funcție de categoria documentară. De exemplu, pentru categoriile de documente considerate scumpe (albume de artă, ediții limitate, ediții bibliofile etc.) se poate solicita un singur exemplar. O altă abordare este în funcție de tiraj: de exemplu, în Islanda se solicită patru exemplare, dar dacă tirajul publicației este mai mic de 50 de exemplare se pot depune doar două; la fel, în Monaco se depun patru exemplare, dar dacă publicația este tipărită în mai puțin de 100 de exemplare se depun doar două; în Noua Zeelandă se solicită un exemplar, dar dacă tirajul depășește 100 de exemplare atunci se depun două pentru depozitul legal, iar dacă prețul publicației este mai mare de 1.000 \$ NZ atunci se va depune doar un exemplar. Decizia de stabilire a numărului de exemplare pentru depozitul legal depinde în mare parte de doi factori: economic și practic.

Stabilirea numărului în cazul publicațiilor electronice este o chestiune care se află încă în dezbateri în multe țări. Pentru documentele on-line se au în vedere atât numărul de accesări simultane, cât și utilizatorii. Unii producători au avut probleme în recunoașterea beneficiilor depozitului legal al documentelor tradiționale și sunt reticenți în a accepta depozitul legal pentru publicațiile electronice. Alte probleme majore sunt: informația electronică în rețea și pe suport fizic poate fi cu ușurință manipulată și de aceea este destul de dificilă garantarea integrității și autenticității, atât a conținutului cât și a aspectului, care este ușor de reprodus și de distribuit.

Instituțiile responsabile de organizarea depozitului legal sunt destul de sensibile la preocupările producătorilor de documente ce fac obiectul depozitului legal și sunt de acord că accesul la aceste publicații ar trebui controlat. Consultarea publicației într-un mediu controlat ar trebui să satisfacă marea majoritate a producătorilor de documente, iar legislația referitoare la depozitul legal ar trebui să includă prevederi pentru acces limitat, numărul de utilizatori simultani fiind limitat exact ca și în cazul exemplarelor fizice depuse.

Compensarea/ Retribuția

Depozitul legal are, în primul rând, un scop patrimonial și nu oferă recompense financiare sau de altă natură. El trebuie să fie gratuit deoarece scopul său este să servească interesul public și, mai ales, să asigure conservarea și disponibilitatea patrimoniului național pentru generațiile viitoare, înregistrând rezultate ale activităților intelectuale, sociale, științifice, economice, educaționale ș.a. ale națiunii. De-a lungul istoriei depozitului legal, numărul de exemplare a constituit o problemă și o preocupare pentru editori, mai ales atunci când acesta a crescut. Chiar dacă există polemici pe această temă, s-a constatat că atunci când numărul de

exemplare solicitat este redus, principiul este mai ușor acceptat. Există țări care vin în sprijinul editorului/ producătorului: în Japonia există un sistem de compensare prin care editorul poate primi echivalentul costului de producție, iar în Belgia și Franța s-a redus numărul de exemplare pentru edițiile de lux.

Termenul de depunere a exemplarelor de depozit legal

Termenul de depunere a exemplarelor de depozit legal variază destul de mult de la o țară la alta; astfel, variază de la de două ori pe an (în Danemarca) până la chiar ziua în care documentul este pus la dispoziția publicului (în Franța). Între aceste două extreme există: România – 30 de zile; Africa de Sud – 14 zile; Canada – 7 zile; Finlanda – 60 de zile; Indonezia – 90 de zile. Nu există o regulă generală, însă este indicat ca depunerea exemplarelor pentru depozit legal să se producă cât mai curând posibil pentru a permite elaborarea completă a bibliografiei naționale și pentru satisfacerea nevoilor de informare și cercetare a utilizatorilor. Un alt motiv pentru care depunerea exemplarelor obligatorii trebuie să se facă rapid este posibilitatea epuizării publicațiilor și orice întârziere ar putea însemna nedepunerea acestora.

Sanționarea

Constituirea și dezvoltarea unui depozit legal național, în sensul cel mai larg, trebuie să se bazeze pe un cadru legislativ, asigurându-se că toți editorii și producătorii de documente se vor conforma. În plus, pentru a fi luată în serios de către deponenți, legislația trebuie să fie executorie. În timp ce se impune dezvoltarea depozitului legal pe bază juridică, este necesar ca și editorii să se implice, convingși fiind că, în cele din urmă, este în avantajul lor să trimită sistematic exemplare ale documentelor publicate la o instituție națională, care va înregistra și păstra producția lor editorială pentru generațiile viitoare.

România pierde zilnic din memoria culturală. Patrimoniul cultural național este afectat de ignoranța unor tipografii, edituri și case de discuri care nu-și trimit producțiile la Biblioteca Națională, pentru a fi arhivate în depozitul legal. Biblioteca Națională a României a înaintat către Serviciul Legislativ și Relația cu Parlamentul, din cadrul Ministerului Culturii, o serie de proceduri de individualizare și cuantificare a sancțiunilor aplicate pentru nerespectarea prevederilor legislative ale Legii nr. 111/ 1995, republicată, *Legea Depozitului legal de documente*. Ministerul Culturii a răspuns favorabil acestui demers prin emiterea Ordinului nr. 2428 din 2 septembrie 2013 pentru stabilirea personalului împuternicit să constate contravenții și să aplice

amenziile prevăzute de Legea nr. 111/ 1995 privind Depozitul legal de documente, publicat în Monitorul Oficial nr. 592 din 20 septembrie 2013.

Obiectivul Bibliotecii Naționale a României nu este acela de a constata contravenții și de a aplica amenzi, ci de a colecta producția națională editorială și respectarea legislației în vigoare.

Problematica punerii în aplicare a legislației referitoare la depozitul legal, prin constatarea contravențiilor și apoi aplicarea sancțiunilor, este în mod direct legată de implementarea sistemului de către instituțiile depozitare, pe de o parte, și conformarea producătorilor de documente în ceea ce privește depunerea lucrărilor, pe de altă parte. Monitorizarea producătorilor care nu se conformează articolelor *Legii Depozitului legal* constituie o preocupare majoră în procesul gestionării acestei legi. Utilizarea procedurilor administrative, care impun aplicarea sancțiunilor pentru nerespectarea obligațiilor de trimitere a exemplarelor cu titlu de depozit legal, este considerată ca o ultimă măsură, deși în unele cazuri poate constitui singura modalitate de respectare a dispozițiilor legale. Practica de zi cu zi a demonstrat că editorii nu sunt întotdeauna concilianți. Biblioteca Națională, precum și alte instituții cu atribuții de depozitari legal au funcții și obligații care trebuie respectate, așa încât, utilizând toate instrumentele juridice disponibile, aceste instituții trebuie să ducă „lupta“ cu editorii care trebuie convinși de respectarea ei.

Atât producătorii de documente, cât și bibliotecile cu drept de depozit legal au îndatorirea respectării obligațiilor legate de depozitul legal, pentru a contribui permanent la completarea tezaurului cultural uman. Depozitul legal este unicul mod de a conserva și accesa patrimoniul documentar scris al unei națiuni, reprezentând o sarcină națională care trebuie îndeplinită de către toți factorii implicați.

Note

¹ *Declarația universală a drepturilor omului*. [on-line]. [Accesat la 20.08.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://www.anp-just.ro/internationala/duado.htm>

² Council of Europe. Council for Culture Cooperation, Culture Committee, *Guidelines on Library Legislation and Policy in Europe*. Strasbourg, 1999, p. 23.

³ Traducerea autoarei: „*The nationality of an electronic publication should be established using the following criteria (in order of significance): geographic location given in the publication or its accompanying metadata, the location of the publishing organization if it can be established, the domicile of the first author, the author's nationality, or the primary location of the publication on the network*“. Preluat din: LARIVIÈRE, Jules. *Guidelines for Legal Deposit Legislation*. [on-line]. [Accesat la 03.05.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://archive.ifla.org/VII/s1/gnl/legaldep1.htm>. *Apud*. MACKENZIE OWEN, J.S., WALLE, J.V.D. *Deposit collections of electronic publications*. Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities, 1996, p. 22.

Pagini de istorie memorială în revista „Clio“

Gelu Brîncoveanu

*Muzeograf, Secția Istorie memorială, Muzeul județean „Teohari Antonescu“ Giurgiu.
Str. Constantin Dobrogeanu Gherea nr. 3, Giurgiu. E-mail: gelu.brincoveanu@yahoo.com*

Generalități

Lipsit de o publicație proprie după 1945, Muzeul județean „Teohari Antonescu“ începe să editeze revista „Clio“, în principal din surse proprii (dar și atrase), cu intenția de a face cunoscute preocupările specifice desfășurate de această instituție și rezultatele cercetărilor întreprinse de muzeografi. Publicația a fost tipărită timp de patru ani (1994-1997), cu un „remember“ în 2001, totalizând nouă numere, cu tematică diferită. Toate au fost ilustrate, punând în circulație fotografii și facsimile ale unor documente inedite. Ținuta grafică a celor mai reușite numere se datorează redactorului Nicolae Țone.

Revista poartă numele muzei istoriei și are deviza *In hoc signo vinces*. S-a bucurat atât de sprijinul presei locale, cât și de cel al altor instituții culturale, fiind distribuită gratuit, deopotrivă în mediile specialiștilor și în rândurile publicului interesat.

Redactor-șef și prim autor este directorul Emil Păunescu, secondat de ceilalți muzeografi și de colaboratori externi, din județ și din țară. Apariția neregulată, numărul variabil de pagini, schimbarea editurilor (și implicit a calității imprimărilor) a fost cauzată de precaritatea fondurilor și de „subțirimea“ echipei realizatoare.

De-a lungul apariției periodicului „Clio“, Muzeul județean „Teohari Antonescu“ a evidențiat în paginile acestuia o parte din activitatea sa curentă, punând accent pe tematica de calendar¹, între care amintim „Săptămâna personalităților giurgiuvene“. În două cazuri, date strict bilanțiere au fost îmbinate cu opinii personale, scrise de un director aflat la jumătatea, apoi la finalul mandatului său².

Atentă la activitatea științifică a profesioniștilor din instituțiile specializate în ocrotirea patrimoniului cultural din România, revista a publicat și două studii prezentate de muzeografi din Giurgiu la sesiuni de comunicări desfășurate în țară³.

În prima pagină a ultimei ediții, au fost consemnate date statistice despre „Clio”⁴, cu referiri la problematica abordată, dar și la numărul de pagini publicate până atunci. Colecția revistei constituie astăzi un fond documentar aparte, care ar putea contribui la redactarea unei viitoare istorii a muzeului giurgiuvean.

Nouă ediții în șapte ani

Primul număr al revistei a apărut în aprilie 1994 (an I) și este dedicat monumentelor istorice de pe raza județului Giurgiu, cu referiri mai ample la Cetatea din Insulă și Turnul Ceasornicului, veritabile simboluri ale municipiului reședință. Publicația este editată de Muzeu, în colaborare cu Inspectoratul pentru cultură al județului Giurgiu. Pentru tipărire s-au folosit servicii locale: Tipografia „Cronos” și Editura „Pressco”. Format A3, 4 pagini alb-negru, hârtie de ziar.

Clio, an I, nr. 1, aprilie 1994. *Colecția Muzeului județean „Teohari Antonescu” (MJTA)*

Numărul 2 apare în decembrie 1994 (an I). Este dedicat istoriei militare locale și „omagiază semicentenarul eliberării Transilvaniei de Nord, la 25 octombrie 1944”. Dintre personalitățile militare vlășcene sunt prezentați generalii Nicolae Uică și Ludovic Mircescu (1872-1930) și viceamiralul Ioan Bălănescu (1878-1946). Editat exclusiv de Muzeu, este tipărit tot la tipografia „Cronos”, prin editura „Pressco”. Format A3, 6 pagini alb-negru, hârtie lucioasă.

Numărul 3 apare în iunie 1995 (an II). Omagiază mari scriitori legați prin naștere ori activitate de orașul Giurgiu, cu referiri la Tudor Vianu, Ion Barbu, Ion Vinea, Nicolae Cartoian. Editat de Muzeu, este tipărit din nou la „Cronos”, prin editura „Pressco”. Format A3, 4 pagini alb-negru, două tiraje (hârtie de ziar și hârtie lucioasă).

Numărul 4 apare în august 1995 (an II), cu prilejul vernisării expoziției aniversare „Drumul gloriei”, expusă de Muzeu în cele două capitale aflate pe traseul campaniei voievodale din 1595. Tema centrală: Călugărenii și Mihai Viteazul. Editat de Muzeul „Teohari

Antonescu“, tipărit la București, prin Editura „Vinea“. Format A3, 16 pagini alb-negru, cu mici spații imprimate într-o nuanță de albastru, hârtie de ziar.

Clio, an II, nr. 4, august 1995. *Colecția MJTA*

Numărul 5 apare în decembrie 1995 (an II), sub forma unei ediții speciale, cu sprijinul unui săptămânal local, distribuit ca supliment al acestuia. Este un preambul la cel de-al XVI-lea Simpozion Național al Societății de Istorie și Retrologie Agrară din România, care urma să se desfășoare la Giurgiu, între 25-30 august 1996, în organizarea Muzeului. Tipărită la Giurgiu, publicația are un format dublu față de edițiile anterioare, identic cu cel al publicației care l-a difuzat. Două pagini alb-negru, hârtie de ziar, două tiraje.

Numărul 6, apărut în mai 1996 (an III), este dedicat celui de-al VII-lea Congres Internațional de Tracologie, desfășurat în perioada 20-26 mai 1996, la Constanța și Tulcea. Conține informații importante despre Teohari Antonescu, patronul spiritual al Muzeului, dar și despre tracologul George G. Mateescu, ambii născuți în orașul Giurgiu. Tipărit la București (Editura „Astrida“), are 8 pagini alb-negru, cu mici spații imprimate într-o nuanță de albastru, hârtie de ziar.

Numărul 7, care apare în august 1996 (an III), a fost prilejuit de cel de-al XVI-lea Simpozion Național al Societății de Istorie și Retrologie Agrară din România. Conține pagini speciale dedicate istoriei agriculturii din Vlașca, cu referiri ample la silvicultorul Marin Drăcea, originar din zonă. Subvenționată de Ministerul Culturii, revista are 16 pagini, alb-negru, cu mici spații imprimate într-o nuanță de albastru, hârtie de ziar.

Numărul 8, din decembrie 1997 (an IV), apare prin intermediul aceluiași săptămânal care participase și la realizarea numărului 5 și este distribuit din nou ca supliment. Este singurul număr eclectic și oferă informații de istorie memorială (centenar Tudor Vianu), dar și date referitoare la patrimoniul cultural imobil și mobil. Tipărită la Giurgiu, publicația are din nou un format dublu față de edițiile anterioare. Patru pagini alb-negru, cu mici spații imprimate într-o nuanță de albastru, hârtie de ziar.

Tipărit în anul 2001, după o pauză de patru ani, *ultimul număr* al revistei (an V-VIII) este dedicat personalităților giurgiuvene. Sunt aduse în actualitate atât valori recunoscute la nivel național și internațional (Nicolae Cartoian, Toma Petre Ghițulescu), cât și figuri locale (Savin

Popescu, Nicolae Bălănescu, Anghel Bărbulescu). Este tipărit la București, prin intermediul Editurii „Vinea“. Format A3, 16 pagini alb-negru, cu mici spații imprimate într-o nuanță de ciclamen, hârtie de ziar.

Clio, an V-VIII, nr. 9, noiembrie 2001. *Colecția MJTA*

Monumente istorice

Date referitoare la cele mai importante monumente istorice ale orașului Giurgiu, Cetatea din Insulă (secolele XIV-XVIII) și Turnul Ceasornicului (sfârșitul secolului al XVIII-lea), sunt reunite într-un grupaj publicat în primul număr al revistei, sub semnături avizate: un arheolog de la Muzeul Militar Național, care a condus campaniile de cercetări desfășurate la Cetate începând din 1976⁵, doi muzeografi-istorici⁶, un arhitect⁷ și un arhivist⁸. Atrag atenția documentele inedite⁹, care se referă la una dintre modalitățile de degradare accelerată a ruinelor, generată de aprobarea extragerii pietrei de calcar în vederea transformării ei în var pentru construcții.

Turnul Ceasornicului. *Colecția MJTA*

Din patrimoniul arhitectonic al județului este prezentată Mănăstirea Comana, presupusă ctitorie a domnitorului Vlad Țepeș¹⁰. O privire arheologică referitoare la necropola mănăstirii, împreună cu informații despre Complexul medieval Dobreni au fost reunite într-un grupaj de actualitate¹¹. Monumentele Călugărenilor (între care „Crucea de piatră“ ridicată de domnitorul Șerban Cantacuzino) s-au aflat în atenția redacției, care a publicat o retrospectivă¹², al cărei semnatar a consemnat și despre Mausoleul eroilor ridicat în incinta Mănăstirii Comana în perioada interbelică¹³. În penultima sa ediție, „Clio“ a propus câteva trasee de turism cultural, drept modalitate de valorificare superioară a monumentelor din municipiu și județ¹⁴.

Călugărenii și Mihai Viteazul

Ediția dedicată aniversării a patru secole de la bătălia desfășurată la Călugăreni aduce în atenție câteva texte din epoca modernă, preluate din cărțile unor clasici, care reproduc note de călătorie consemnate la trecerile autorilor prin celebra localitate. Între acestea se reliefează descrierea realizată de prozatorul considerat creatorul romanului românesc¹⁵.

Interpretări contemporane ale bătăliei de pe Valea Neajlovului și ale întregii campanii din 1595¹⁶ redau amploarea unor evenimente importante pentru istoria națională a României.

Contextul a permis editarea, în premieră, a unui document din fondurile arhivistice ale județului Giurgiu, referitor la destinul unui drapel militar care „prezintă mare valoare, fiind de pe vremea lui Mihai Viteazul”¹⁷. Puțin cunoscut în Giurgiu era și hrisovul de danie al unei moșii din Vlașca, făcut de Mihai Viteazul „jupanului Antonie Grama”, actul original fiind păstrat în Arhiva istorică centrală¹⁸.

În ultima pagină a numărului festiv au fost prezentate și publicațiile care, de-a lungul timpului, au purtat în titlatură numele „Călugăreni”.

Mihai Viteazul. Colecția MJTA

Istorie militară

Pe lângă cercetarea arheologică a fortificațiilor din zonă și aprofundarea studiilor consacrate campaniilor lui Mihai Viteazul, în preocupările Muzeului s-a aflat îmbogățirea patrimoniului documentar referitor la istoria militară a regiunii. Cea mai valoroasă piesă achiziționată reprezintă un plan al orașului Giurgiu, realizat de ofițeri austrieci în 1790, în timpul ocupării Țării Românești. Semnalat prin câteva explicații lămuritoare și o reproducere în alb-negru¹⁹, planul este important și pentru urbanistica locală.

Câțiva dintre militarii de carieră născuți în Vlașca și deveniți conducători ai armatei române au fost prezentați prin studii semnate de specialiști ai unor instituții ce dețin fonduri documentare valoroase. Despre generalii Ludovic Mircescu (ministru de război în perioada martie 1926 - iunie

Plan al orașului Giurgiu la 1790.

Colecția MJTA

1927) și Nicolae Uică (ministru de război între iunie 1933 - iunie 1934) s-au publicat atât un studiu comun²⁰, cât și altele separate²¹. Fotografii inedite ale celor două personalități, intrate în patrimoniul Muzeului județean „Teohari Antonescu“, urmare a donațiilor unor veterani de război²², ilustrează textele. Fiu al orașului Giurgiu, viceamiralul Ioan Bălănescu, care a devenit comandantul Marinei Militare Regale a României, a fost și el prezentat pe baza unor documente puțin cunoscute ori inedite²³.

Arheologi uitați

În numărul consacrat unui congres științific internațional, revista s-a referit la arheologi legați prin naștere ori activitate de zona Giurgiu, dintre care doi au avut un destin trist, multă vreme opera lor intrând într-un con de umbră.

Teohari Antonescu. Colecția MJTA

Teohari Antonescu (1867-1910), patronul spiritual al instituției ce a editat „Clio“, este readus în atenția lumii științifice printr-o serie de contribuții, care au stat la baza propunerii de revenire a Muzeului din Giurgiu la numele pe care l-a avut anterior perioadei comuniste. Solicitarea a fost făcută cu ocazia împlinirii a 125 de ani de la nașterea savantului²⁴. Revista prezintă o scurtă biografie a celui ce a fost primul profesor de arheologie la Universitatea din Iași și atrage atenția asupra unui studiu centenar publicat de el în „Convorbiri literare“, în 1895²⁵. Totodată, este prezentat „Buletinul“, prima publicație științifică a Muzeului județului Vlașca „Teohari Antonescu“, reluată în serie nouă în 1995²⁶.

Tracologului George G. Mateescu (1892-1929) îi sunt dedicate două pagini de revistă²⁷, spațiu în care ineditul ocupă un loc important, prin reproducerea textelor Raportului asupra tezei sale de doctorat și a trei epistole din corespondența sa. Prima scrisoare poartă semnătura lui Vasile Pârvan (1882-1927), al cărui student, succesori și colaboratori au fost, dataată 8 aprilie 1924 (document facsimilat). Cea de-a doua este semnată de Nicolae Iorga (1871-1940), la 13 octombrie 1927. Nedată, a treia este trimisă de G. G. Mateescu ziaristului Ion Clopoșel (1892-1986). Conform „Clio“, originalele celor trei documente se află în colecțiile speciale ale Bibliotecii Naționale a României. Lor se adaugă, în transcriere, *Actul de naștere* al viitorului tracolog, după originalul păstrat la Biroul județean al Arhivelor Naționale Giurgiu.

Membri ai Academiei Române

Existența în patrimoniul Muzeului județean „Teohari Antonescu“ a unui fond important de documente și volume provenite din arhiva și biblioteca personală ale lui Nicolae Cartoian (1883-1944) a permis instituției să publice în „Clio“ un număr considerabil de informații inedite despre viața și activitatea savantului.

Fondul a fost identificat pe piața anticariatelor de către muzeograful Emil Păunescu, care a prezentat succint „povestea“ achiziției, cu referiri la structura și importanța ei documentară. În componența lotului intră și numeroase scrisori, parte din corespondența purtată de Nicolae Cartoian cu personalități din țară și străinătate, între care se regăsesc și două nume cu rezonanță în lumea cărții și a bibliotecilor: Dan Simonescu (1902-1993) și Emanoil Bucuța (1887-1946)²⁸. În altă pagină, conducătorul publicației trece în revistă atributele bibliofile prezente pe cărțile achiziționate, între acestea mai numeroase fiind dedicațiile autografe. Amintim doar un singur destinatar, și el cu notorietate în domeniul biblioteconomiei: Nicolae Georgescu-Tîstu (1894-1972), discipol apropiat al cunoscutului istoric literar²⁹.

Anterior, „Clio“ publicase informații prilejuate de comemorarea savantului de către Academia Română, la o jumătate de secol de la moartea sa³⁰. Despre Nicolae Cartoian a scris și unul dintre ucenicii săi din primii ani de carieră universitară, text republicat în numărul special dedicat localității natale a cărturarului³¹.

Alte documente din fondul achiziționat au fost prezentate în premieră de către muzeograful care s-a ocupat de inventarierea lui³². Semnalăm în mod deosebit dedicația olografă în versuri a bizantinologului Nicolae Bănescu (1878-1971), fost vicepreședinte al Academiei Române, scrisă pentru Nicolae Cartoian³³, pe prima pagină a unei cunoscute reviste literare din Craiova.

Nicolae Cartoian. *Colecția MJTA*

Primele informații despre Tudor Vianu (1897-1964) publicate în revistă s-au rezumat la consemnarea unor evenimente care l-au avut în centrul atenției pe savant, desfășurate atât la nivel național, cât și la nivel local (Giurgiu)³⁴. În același context, s-au adăugat opinii despre modul de receptare publică a prezentării cărturarului, în cadrul festivităților ocazionate de împlinirea a două decenii și jumătate de existență a liceului care astăzi îi poartă numele în orașul natal, dar și despre realitatea că, atunci (ca și acum!) casa în care el s-a născut nu avea un statut cuvenit³⁵.

Centenarul nașterii lui Tudor Vianu a fost un prilej bun pentru editor să pună în evidență o parte dintre bunurile culturale pe care Muzeul le-a colecționat, într-un articol al muzeografului gestionar³⁶. Dintre informațiile valoroase publicate menționăm pe cele referitoare la existența în patrimoniul Muzeului județean „Teohari Antonescu” a unui fond de carte cu valoare bibliofilă deosebită, conferită de dedicațiile semnate de istoricii și criticii literari Eugen Lovinescu, George Călinescu, Șerban Cioculescu, dar și de poeții Marcel Romanescu, Dan Botta, Ion Pillat și Ion Barbu.

Alți oameni de litere

Pe lângă scriitorii consacrați de Academia Română, alte personalități literare s-au bucurat de o atenție specială din partea redacției. Prilejul l-a constituit triplul centenar, din 1995, al poezilor Lucian Blaga (1891-1961), Ion Barbu (1895-1961) și Ion Vinea (1895-1964). Despre ultimii doi, marcați de pecetea giurgiuveană, s-au publicat câteva articole.

Ion Barbu (Dan Barbilian).
Colecția MJTA

Impresionante sunt autografele valorificate în premieră, date de Ion Barbu (Dan Barbilian) bunilor săi amici, frații Tudor și Alecu Vianu (1903-1936). Asemenea, și cărțile poștale primite de matematician de la colegi, profesori la Liceul „Ion Măiorescu” din Giurgiu sau în alte școli din țară. În același articol³⁷ sunt prezentate și alte piese din corespondența familiei Barbilian cu intelectuali de marcă ai orașului.

Elemente de culoare întâlnim în textul scrisorii considerată „humoristică”, trimisă de magistratul Constantin Barbilian (1866-1939) fiului său Dan, la data de 18 iunie 1937. Reprodus integral, împreună cu un comentariu³⁸, documentul original se află într-o colecție privată. Sunt interesante și amintirile unui fost elev despre „profesorul-poet de matematici în jocuri secunde de uvedenrode și troiade”, redactate într-o manieră mai puțin convențională unei astfel de scrieri³⁹.

Despre poetul Ion Vinea s-a scris într-un spațiu editorial apropiat celui acordat ermeticului autor de „Joc secund”. Nuanța memorială a prezentării autorului, precursor al avangardei românești, este dată de cronica evenimentelor organizate la centenarul său, în țară și la Giurgiu. Un comentariu la poezia „Cosmopolis”⁴⁰ încearcă să acrediteze ideea că orașul descris în versurile sale este chiar locul nașterii lui Ion Eugen Iovanache (numele real al poetului Ion Vinea)⁴¹.

Inginerie și agricultură

Figură emblematică a silviculturii din România, inginerul Marin D. Drăcea (1885-1958), fost profesor la Școala Politehnică din București, este adus în actualitate printr-un grupaj valoros, care cuprinde informații memorialistice⁴², dar și un mic studiu cu numeroase trimiteri la documente originale, aflate în colecțiile Muzeului⁴³.

Date biobibliografice despre renumitul inginer horticultor Dumitru I. Ștefănescu (1882-1925), împreună cu propunerea de atribuire a numelui său liceului cu profil agricol din localitatea Călugăreni, au văzut lumina tiparului în „Clio“, sub semnătura redactorului șef⁴⁴.

Geologul Toma-Petre Ghițulescu (1902-1983), și el cadru didactic al Politehnicii din Capitală, a constituit tema unui studiu semnat de colaboratorul dr. ing. Constantin Nicolescu⁴⁵, publicat împreună cu un grupaj de texte preluate din revista „22“.

Atipică pentru publicație este prezentarea exhaustivă a unei personalități care nu a avut legături speciale cu zona Vlașca sau orașul Giurgiu: Mihail Roco (1870-1931). Despre inginerul născut într-o localitate învecinată zonei amintite a scris cu aplicație același colaborator, director al unui fost institut de cercetare din județul Giurgiu. Studiul său este însoțit de reproducerea unor fotografii și documente inedite⁴⁶.

Funcționarea pe lângă Muzeul județean „Teohari Antonescu“ a filialei Giurgiu a Societății de Istorie și Retrologie Agrară a făcut ca domeniul ei de activitate să beneficieze de spații generoase în paginile revistei. Informații în avanpremieră despre un important eveniment, care urma să reunească la Giurgiu nume consacrate ale istoriei agrare din România, au prilejuit tipărirea unei ediții speciale⁴⁷.

Un grupaj informativ i-a readus în atenția publică pe Marin Chirițescu-Arva (1889-1935), fost rector al Academii agricole din Cluj și București, Ion Adameșteanu (1911-1976), creatorul școlii românești contemporane de semiologie și patologie medicală veterinară, Petre Popescu-Daia (1872-1952), fost director al Pescăriilor Statului⁴⁸, dar și două nume consacrate în istoria apiculturii românești, Remus și Florin Begnescu (1880-1949)⁴⁹. Ulterior, despre activitatea lui Ion Adameșteanu revista a publicat un studiu amplu⁵⁰, însoțit de elogii ale unor foști studenți ai celebrului profesor de medicină veterinară⁵¹.

Un alt grupaj de articole oferă date generale și statistice despre agricultura zonei Vlașca, cercetată de doi geografi⁵², un specialist viticol⁵³ și un arhivist⁵⁴. Prima pagină a aceluiași număr

Marin D. Drăcea. Colecția MJTA

prezintă opinia președintelui Societății de Istorie și Retrologie Agrară din România, referitoare la starea disciplinelor componente ale sferei sale de preocupări⁵⁵.

Giurgiu, istorie culturală

Pe lângă personalitățile cu nume de rezonanță națională, „Clio“ a prezentat și câteva figuri locale care s-au remarcat în mod deosebit în organizarea învățământului și culturii din Giurgiu. A fost publicat un studiu despre profesorul Nicolae Droc-Barcian (1846-1920), fondator al filialei locale a Ateneului Român și primul ei președinte, director al celei mai importante unități școlare vreme de peste 42 de ani⁵⁶.

Nicolae Bălănescu. *Colecția MJTA*

Nicolae Bălănescu (1866-1945), avocat, om politic și filantrop, reorganizatorul Ateneului local, a fost evidențiat prin publicarea actului său de donație, care a permis construirea unui sediu propriu pentru filiala Giurgiu a Ateneului Român⁵⁷. „Clio“ reproduce și un text memorialistic scris de Nicolae Bălănescu despre fostul său profesor Dimitrie August Laurian (1846-1906)⁵⁸, preluat dintr-un volum considerat „raritate bibliofilă“.

Savin Popescu (1894-1965), profesor și director aproape patru decenii la Liceul „Ion Măiorescu“, a fost și un animator al vieții culturale locale, secundându-l în multe privințe pe Nicolae Bălănescu. El este prezent în paginile revistei prin publicarea textului ultimului său discurs public⁵⁹, prezentat în anul 1965 și rămas inedit.

Despre Anghel Bărbulescu (1885-1958), profesor de muzică și întemeietor al primei societăți corale din Giurgiu, s-au publicat un text biografic⁶⁰ și un articol de prezentare a fondului documentar care îi poartă numele, aflat în patrimoniul Bibliotecii județene „I.A. Bassarabescu“⁶¹.

Valoare memorială deosebită au și informațiile despre prima bibliotecă publică a orașului Giurgiu, care a funcționat în cadrul Ateneului Român „Nicolae Bălănescu“. Într-un mic studiu⁶², primul publicat pe această temă, au fost consemnate repere din evoluția bibliotecii, începând cu anul 1931. S-au făcut referiri directe la colecții (constituire, modalități de îmbogățire și comunicare, domenii predilecte la achiziție, evoluția în timp a numărului de volume), la bibliotecari și donatori. Distrugerea patrimoniului Ateneului

după 1948 a dus la pierderea majorității volumelor, dintre care mai puțin de o zecime au fost salvate la Muzeul județean „Teohari Antonescu“.

Dincolo de principalele teme abordate (monumente, istorie militară, istorie literară, istorie agrară, arheologie, personalități, patrimoniu muzeal, istorie culturală locală), revista a cuprins și alte subiecte, asupra cărora nu am considerat oportun să insistăm în acest cadru.

Creată de Muzeul județean „Teohari Antonescu“ pentru a evidenția rolul pe care îl are în viața cetății și în activitatea științifică națională, „Clio“ a însumat pagini de istorie memorială autentică, utile și unor viitoare cercetări de tip monografic, având ca temă orașul și județul Giurgiu. Consemnarea revistei „Clio“ printre publicațiile importante tipărite după decembrie 1989⁶³, îi atribuie acesteia locul cuvenit în istoria presei românești de specialitate.

Note

¹ PĂUNESCU, Emil. Tărâm de legendă. În: *Clio*, nr. 1, aprilie 1994, p. 1; Personalități militare; Istoria militară și Giurgiu. În: *Clio*, nr. 2, decembrie 1994, p. 1; Muzeul și istoria literară. În: *Clio*, nr. 3, iunie 1995, p. 1; Sanctuarul; Aniversări. În: *Clio*, nr. 4, august 1995, p. 1; Un muzeu de provincie la un congres internațional. În: *Clio*, nr. 6, mai 1996, p. 1; De ce la Giurgiu? În: *Clio*, nr. 7, august 1996, p. 1; Muzeul și personalitățile. În: *Clio*, nr. 9, noiembrie 2001, p. 1.

² PĂUNESCU, Emil. Doi ani de guvernare. În: *Clio*, nr. 5, decembrie 1995, p. 1; La încheierea unui mandat. În: *Clio*, nr. 1, aprilie 1994, p. 1.

³ PĂUNESCU, Emil; DAMIAN, Ancu. Cooperarea între instituțiile specializate în tezaurizarea patrimoniului cultural și specificul local. În: *Clio*, nr. 5, decembrie 1995, p. 1; PĂUNESCU, Emil; ALEXA, Mircea. Expoziția-atelier: valențe formative și experiențe pedagogice. În: *Clio*, nr. 5, decembrie 1995, p. 1-2.

⁴ [PĂUNESCU, Emil]. Revista noastră. În: *Clio*, nr. 9, noiembrie 2001, p. 1.

⁵ CĂPĂȚĂNĂ, Dan. Cetatea din Insulă – Repere arheologice. În: *Clio*, nr. 1, aprilie 1994, p. 2.

⁶ PĂUNESCU, Emil; ALEXA, Mircea. Turnul Ceasornicului – Rostul Turnului. În: *Clio*, nr. 1, aprilie 1994, p. 3.

⁷ PANDELE, Vladimir. Turnul Ceasornicului – Transformări. În: *Clio*, nr. 1, aprilie 1994, p. 3.

⁸ DAMIAN, Ancu. Turnul Ceasornicului – Ultima reparație. În: *Clio*, nr. 1, aprilie 1994, p. 3.

⁹ DAMIAN, Ancu. Țepeș și vărăria. În: *Clio*, nr. 1, aprilie 1994, p. 2.

¹⁰ DAMIAN, Ancu. Mănăstirea Comana. În: *Clio*, nr. 1, aprilie 1994, p. 1, 3.

¹¹ DRĂGUȘ, Dan. Cercetările arheologice de la complexele noastre medievale. În: *Clio*, nr. 1, aprilie 1994, p. 4.

¹² ALEXA, Mircea. Simbolurile nemuririi. În: *Clio*, nr. 4, august 1995, p. 10-11.

¹³ ALEXA, Mircea. Mausoleul eroilor de la Comana. În: *Clio*, nr. 1, aprilie 1994 p. 4.

¹⁴ PĂUNESCU, Emil. Valorificarea ansamblurilor, monumentelor și siturilor istorice din județul Giurgiu. În: *Clio*, nr. 8, decembrie 1997, p. 8.

¹⁵ Scriitorii clasici rememorează popasurile lor la Călugăreni. În: *Clio*, nr. 4, august 1995, p. 6-7.

¹⁶ DAMIAN, Ancu. „O astfel de înfrângere nu se mai întâmplase în nici un secol“; CRISTIAN, Marin.

- Locul și desfășurarea bătăliei de la Călugăreni; GIOGLOVAN, Radu. Itinerarul expediției aliaților, de la Bran până la Giurgiu. În: *Clio*, nr. 4, august 1995, p. 2-4; 8-9; 14-15.
- ¹⁷ DAMIAN, Ancu. O informație curioasă. În: *Clio*, nr. 4, august 1995, p. 13.
- ¹⁸ DAMIAN, Ancu. Dreptate în Vlașca. În: *Clio*, nr. 4, august 1995, p. 5.
- ¹⁹ [PĂUNESCU, Emil]. O achiziție spectaculoasă. În: *Clio*, nr. 8, decembrie 1997, p. 1.
- ²⁰ PREDA, Dumitru. Personalități militare vlășcene. În: *Clio*, nr. 2, decembrie 1994, p. 2.
- ²¹ MAVRODIN, Teodor. Generalul Ludovic Mircescu; Un vlășcean uitat: generalul Nicolae Uică. În: *Clio*, nr. 2, decembrie 1994, p. 5-6.
- ²² DAMIAN, Ancu. Donația Constantin Dicu. În: *Clio*, nr. 2, decembrie 1994, p. 1.
- ²³ PĂVĂLOIU, Mariana. Viceamiralul Ioan Bălănescu. În: *Clio*, nr. 2, decembrie 1994, p. 3-4.
- ²⁴ PĂUNESCU, Emil. Investigații pasionante. În: *Clio*, nr. 6, mai 1996, p. 3.
- ²⁵ ANTONESCU, Teohari. Dacia, patria primitivă a popoarelor ariane. Text reluat în volumul *Lumi uitate*, Iași, 1900. În: *Clio*, nr. 6, mai 1996, p. 6.
- ²⁶ *Buletinul*. În: *Clio*, nr. 6, mai 1996, p. 3.
- ²⁷ Alcătuite de redactorul șef. În: *Clio*, nr. 6, mai 1996, p. 4-5.
- ²⁸ PĂUNESCU, Emil. O aventură spirituală. În: *Clio*, nr. 9, noiembrie 2001, p. 9-10.
- ²⁹ PĂUNESCU, Emil. File dintr-o posibilă monografie. În: *Clio*, nr. 9, noiembrie 2001, p. 11-12.
- ³⁰ PĂUNESCU, Emil. Comemorare Nicolae Cartojan; Istoricul literar și Mihai Viteazul. În: *Clio*, nr. 3, iunie 1995, p. 4.
- ³¹ NEGOESCU, I. Mari personalități care au pornit din Călugăreni: Nicolae Cartojan. Preluare din revista *Călugărenii*, nr. 12, 1 iulie 1944, p. 2. În: *Clio*, nr. 4, august 1995, p. 12.
- ³² Georgeta Corcău și Mariana Fifiță. În: *Clio*, nr. 9, noiembrie 2001, p. 14-15.
- ³³ ALEXA, Mircea. O dedicație inedită. În: *Clio*, nr. 9, noiembrie 2001, p. 13.
- ³⁴ PĂUNESCU, Emil. O datorie. În: *Clio*, nr. 3, iunie 1995, p. 1.
- ³⁵ ZALIS, Henri. La Giurgiu, Tudor Vianu nu are casă (memorială) În: *Clio*, nr. 3 iunie 1995, p. 1 (Preluare din *România liberă*, 16 noiembrie 1994).
- ³⁶ [PĂUNESCU, Emil]. Centenar Tudor Vianu. În: *Clio*, nr. 8, decembrie 1997, p. 2.
- ³⁷ PĂUNESCU, Emil. Ion Barbu – inedit. În: *Clio*, nr. 3, iunie 1995, p. 2.
- ³⁸ POPESCU, Sorin. Tată și fiu. În: *Clio*, nr. 3, iunie 1995, p. 2.
- ³⁹ MORARU, Dinu-Ștefan T. Cu Ion Barbu, ieri, acum o sută de ani. În: *Clio*, nr. 3, iunie 1995, p. 4.
- ⁴⁰ Datată la 1920, a fost publicată pentru prima dată de Ion Vinea în *Contemporanul*, an IV, nr. 59, 28 mai 1925, p. 8.
- ⁴¹ ALEXA, Mircea. Comentariu. În: *Clio*, nr. 3, iunie 1995, p. 3.
- ⁴² MIHAI, Gh. I. Amintiri despre viața și activitatea profesorului. În: *Clio*, nr. 7, august 1996, p. 10.
- ⁴³ PĂUNESCU, Emil. Relația agricultură – silvicultură în concepția savantului. În: *Clio*, nr. 7, august 1996, p. 10-11.
- ⁴⁴ PĂUNESCU, Emil. Dumitru I. Ștefănescu, promotorul horticulturii în România. În: *Clio*, nr. 4, august 1995, p. 13.
- ⁴⁵ NICOLESCU, Constantin. Un valoros specialist în geologie minieră: profesor universitar inginer Toma-Petre Ghițulescu (1902-1983) În: *Clio*, nr. 9, noiembrie 2001, p. 2-3.
- ⁴⁶ NICOLESCU, Constantin. Un inginer de valoare: Mihail Roco, promotor al lucrărilor de îmbunătățiri funciare din perioada 1900-1927 În: *Clio*, nr. 7, august 1996, p. 2-5). Ulterior, textul a stat la baza unui volum independent, apărut la editura AGIR, 2007.
- ⁴⁷ Preambul la cel de-al XVI-lea simpozion național al Societății de Istorie și Retrologie Agrară din

România-Giurgiu, 25-30 august 1996 (În: *Clio*, nr. 5, ediție specială, decembrie 1995, p. 2).

⁴⁸ [PĂUNESCU, Emil]. Personalități vlăscene. În: *Clio*, nr. 5, decembrie 1995, p. 2.

⁴⁹ [PĂUNESCU, Emil]. O renumită familie de apicultori. În: *Clio*, nr. 5, decembrie 1995, p. 2.

⁵⁰ BÂRZĂ, H. Din activitatea științifică a profesorului dr. doc. Ion Adameșteanu. În: *Clio*, nr. 7, august 1996, p. 12-13.

⁵¹ LISOVSCI-CHELEȘANU, C.; PODARU, Cornel. Omagiul elevilor. În: *Clio*, nr. 7, august 1996, p. 13.

⁵² BURLACU, Dumitru; BURLACU, Adelina-Veronica. Considerații privind dezvoltarea agriculturii în culoarul dunărean din sudul Burnazul central. În: *Clio*, nr. 7, august 1996, p. 8-9.

⁵³ BOIAN, Ion. Considerații istorice privind cultivarea viței-de-vie în zona Greaca. În: *Clio*, nr. 7, august 1996, p. 9.

⁵⁴ BĂLAN, Ion. Camera de agricultură a județului Vlașca; Dezvoltarea agriculturii județului Vlașca în perioada interbelică. În: *Clio*, nr. 7, august 1996, p. 14, 15.

⁵⁵ MEWES, Eugen Constantin. Ascensiunea științelor istorice agrare în România. În: *Clio*, nr. 7, august 1996, p. 1, 15.

⁵⁶ DAMIAN, Ancu; PĂUNESCU, Emil. Nicolae Droc-Barcian – personalitate a luptei românilor pentru propagare și unitate națională. În: *Clio*, nr. 8, decembrie 1997, p. 7.

⁵⁷ DAMIAN, Ancu. Pentru o istorie a Ateneului. În: *Clio*, nr. 9, noiembrie 2001, p. 16.

⁵⁸ PĂUNESCU, Emil. Nicolae Bălănescu, o scrisoare uitată. În: *Clio*, nr. 9, noiembrie 2001, p. 16.

⁵⁹ Ultima conferință a lui Savin Popescu. În: *Clio*, nr. 9, noiembrie 2001, p. 7-8.

⁶⁰ BUDURU, Grigore. Fondatorul Societății muzicale „Cântarea Dunării”. În: *Clio*, nr. 9, noiembrie 2001, p. 4, 5.

⁶¹ FILIP, Camelia. Fondul documentar „Anghel Bărbulescu”. În: *Clio*, nr. 9, noiembrie 2001, p. 5-6.

⁶² [DOBROTĂ, Cornelia; PĂUNESCU, Emil]. Biblioteca Ateneului din Giurgiu. În: *Clio*, nr. 8, decembrie 1997, p. 1, 2, 3.

⁶³ HANGIU, Ion. *Dicționarul presei literare românești (1790-2000)*. București: Editura Institutului Cultural Român, 2004, p. 148.

Bibliografie

Revista *Clio*. Nr.1-8 (1994-1997); nr. 9 (2001).

Biblioteca de muzeu, între clasic și modern*

Daniela-Elena Brîncoveanu

Serviciul Cercetare, Dezvoltare, Biblioteca Națională a României.

Bd. Unirii, nr. 22, sector 3, București. E-mail: daniela.brincoveanu@bibnat.ro

Considerații generale. Specificul bibliotecii de muzeu

Bibliotecile muzeale sunt considerate *departamente de referință* în cadrul instituțiilor din care fac parte, la început obiectivul principal al acestora fiind susținerea activității de cercetare a specialiștilor. Documentele din colecție, indiferent de tipul lor, aveau circuit închis, statutul acestora menținându-se – în multe cazuri – și astăzi, iar utilizatorii, alții decât angajații instituției, au reprezentat și continuă să reprezinte un procent destul de scăzut. Instituția muzeală a început prin a achiziționa, după caz, unul sau două exemplare dintr-un document, în vederea studierii sau expunerii lui, iar constituirea unui fond documentar în format biblioteconomic și angajarea unui gestionar specializat s-au impus de la sine.

Dacă în trecut funcția de *purtător de informație* și cea de *obiect expozițional cu valoare bibliofilă* pe care o aveau documentele (cărți, periodice etc.) au constituit un subiect important de polemică în lumea muzeală, astăzi ambele sunt acceptate, iar un management adecvat poate să le cuprindă în egală măsură. Deși au fost create în majoritatea cazurilor aproape simultan, din diverse motive, bibliotecile muzeale nu au putut ține pasul cu instituțiile cărora le aparțin, îndeosebi la capitolul dezvoltarea colecțiilor. În timp, au rămas într-un con de umbră, fapt care se resimte în prezent din ce în ce mai acut, deopotrivă în plan intern și internațional.

Biblioteca de muzeu, bază materială a documentării profesionale, se aseamănă, conform legislației, cu bibliotecile specializate ale oricăror alte instituții, fie ele „*academice sau de cercetare, autorități ale administrației publice centrale și locale, instituții publice, unități militare sau agenți economici*”¹. Menirea acesteia este sintetizată de către Lewis B. Williams, în articolul *The museum library: „Biblioteca reprezintă pentru muzeu asul din mânecă, îndrumarea inteligentă, fără de care utilitatea sa ar fi restricționată, incompletă”*².

* Lucrarea a fost prezentată în cadrul *Conferinței studenților, masteranzilor, doctoranzilor și alumnilor în Biblioteconomie*, 31 mai 2013, Biblioteca Națională a României.

În măsura în care muzeul este și un centru de cercetare științifică, biblioteca lui va conține un procent mai mare de lucrări cu tiraje mici, pentru uzul cercurilor restrânse de utilizatori. Specificul muzeului, indiferent de profil, face ca o asemenea bibliotecă (auxiliar al cercetării și activităților sale cotidiene) să interfereze cu o parte a colecțiilor sale (de la cărți vechi și rare până la înregistrări cu mijloace tehnice de ultimă generație). Gradul de interferare crește în cazul muzeelor mixte, cu profil multiplu, după cum teritorialitatea muzeului adaugă responsabilități suplimentare.

În muzeele de istorie – mai mult decât în celelalte – cărțile, diversele publicații și alte auxiliare ale documentării pot căpăta deopotrivă calitatea de obiecte muzeale, calitate conferită de expunere. Muzeul de istorie primește în patrimoniu, pe diverse căi, carte veche și bibliofilă. Muzeograful nu trebuie să colecționeze pentru a rivaliza cu sectorul respectiv din bibliotecile specializate, ci urmărind anumite criterii, dintre care amintim:

- *necesitățile expoziționale* (preconizata introducere în expoziția de bază sau în expoziții temporare);
- *calitatea informației* (informație valoroasă, inexistentă în fondurile de bibliotecă aflate la îndemână);
- *raritatea bibliofilă* (elemente de circulație a cărții, autografe, legături etc., care sporesc gradul de expozabilitate);
- *constituirea unui fond cât mai complet* de lucrări referitoare la aria geografică pe care-și desfășoară activitatea muzeul;
- *constituirea de serii tematice*;
- *curiozități* (elemente care-l conduc pe muzeograf la ipoteza că volumul respectiv ar putea avea cândva o valoare de excepție) și altele.

Biblioteci muzeale în lume

În articolul *Importanța bibliotecilor de muzeu*³, britanicul Jan van der Wateren prezintă o listă cu muzee care au incluse în structura lor, încă de la înființare, și biblioteci. Conform cercetătorului britanic, la nivel internațional, printre primele instituții de profil prevăzute cu structuri documentare se numără Muzeul de Arte Frumoase din Boston (*Museum of Fine Arts Boston*⁴), care deține o bibliotecă încă din anul 1875; Muzeul Victoria și Albert din Londra, care deține o bibliotecă din 1851, denumită Biblioteca Națională de Artă (*National Art Library*), Muzeul din Nüremberg, filială a Muzeului Național German

(*Germanisches National Museum*), care a creat în 1852 o bibliotecă și o arhivă ce cuprind un fond documentar privind istoria artei germane și istorie locală. Ada Kolganova, în lucrarea prezentată la Conferința Internațională „Museums in Libraries: Libraries in Museums”⁵ amintește originea bibliotecii Muzeului Rumianțev, primul muzeu public din Moscova, înființat în anul 1831. În prezentare se arată că mare parte din colecțiile muzeale, dar și întreaga bibliotecă au aparținut contelui Nikolai Rumianțev⁶.

În Statele Unite ale Americii originea majorității bibliotecilor de muzeu este pierdută în obscuritate, afirma Ethelred Abbott, în articolul său *The Special Library Profession and what it offers: Art Museum Libraries*⁷. Între cele mai vechi și mai cunoscute biblioteci de muzeu de pe teritoriul american se numără Bibliotecile și Centrul de studiu al Muzeului Metropolitan de Artă din New York (*Libraries and Study Centers - The Metropolitan Museum of Art*); biblioteca muzeului din Philadelphia (*The Library of the Pennsylvania Museum of Art*), înființată în 1876, *Art Institute* din Illinois, care a fost prevăzut cu o bibliotecă în anul 1900⁸.

Printre muzeele americane cu tradiție, de profil tehnic și științific, ce cuprind și biblioteci, se regăsesc Muzeul American de Istorie Naturală (*American Museum of Natural History*), ce are o bibliotecă încă din anul 1869; Muzeul Național al Spațiului Aerian (*National Air and Space Museum*), prevăzut cu bibliotecă din 1853; Muzeul de Zoologie Comparată (*Museum of Comparative Zoology - The Agassiz Library: Harvard University*), ce deține biblioteca din anul 1854.

Biblioteci muzeale în România

În România, colecțiile inițiale ale baronului Samuel von Brukenthal (alcătuite din pinacotecă, cabinet de stampe, bibliotecă și colecție numismatică) au constituit, încă din anul 1787, patrimoniul viitorului muzeu și al viitoarei biblioteci Brukenthal⁹.

Mai puțin cunoscută în plan național, cu o importanță locală aparte, ***Biblioteca Muzeului județean Giurgiu „Teohari Antonescu”*** reprezintă o bază de cercetare pentru specialiștii interesați de istoria zonei Vlașca și a orașului Giurgiu. În calitate de instituție ce teaurizează patrimoniul cultural mobil în vederea evidenței, conservării, restaurării și valorificării, Muzeul județean „Teohari Antonescu” are o bază documentară alcătuită din peste 100.000 de repere, care reprezintă principala sursă de documentare pentru realizarea următorului studiu de caz, gestionarul acesteia fiind Emil Păunescu.

Studiu de caz: Biblioteca Muzeului județean „Teohari Antonescu“

Privire evolutivă asupra bibliotecii

În prima etapă a existenței sale (începând cu anul 1934), când nu avea local propriu și personal specializat, Muzeul județului Vlașca (azi Muzeul județean „Teohari Antonescu“) nu a avea nici bibliotecă. În următorul sfert de veac s-a constituit o colecție documentară, ce reunea puțin peste 1.000 de cărți și reviste, cu diferite proveniențe. După încă un deceniu, profitând de conjunctura favorabilă a înființării Muzeului județean Ilfov, de acordare a unor fonduri financiare importante și a mai multor posturi de specialitate, patrimoniul bibliotecii a crescut în mod spectaculos (de aproximativ 18 ori). În următorii 25 de ani, cu unele fluctuații, s-a menținut o tendință de creștere importantă pentru ca, în prezent, colecțiile să numere peste 18.000 de cărți și mai bine de 26.000 de periodice, la care se adaugă colecții de arhivă istorică. În ultima vreme s-a format o colecție eclectică *audio-video* (casete, discuri, benzi, filme etc.), precum și o colecție de *publicații contemporane*, tipărituri aflate deocamdată în carantină. Biblioteca are un sector de carte veche străină și românească, multe rarități bibliofile, serii de volume privind viața și opera unor personalități din România (Vasile Pârvan, Nicolae Iorga, Virgil Madgearu, Dimitrie Bolintineanu, Teohari Antonescu, Nicolae Cartoian, Tudor Vianu etc.).

Structura pe domenii

Din punctul de vedere al domeniilor, sectorul predominant este *istoria*. S-a căutat procurarea unor sinteze, dar – mai cu seamă – a corpurilor de documente și izvoare narative. Acestea li s-au alăturat lucrări de *geografie, economie, finanțe, demografie, etnografie, științe auxiliare ale istoriei* etc. Al doilea sector ca pondere în totalul volumelor îl reprezintă *istoria culturii*, în mod special *istoria literaturii și artelor*, dar și *cea a științei și tehnicii*.

O atenție deosebită s-a acordat creșterii numărului instrumentelor de lucru: enciclopedii, dicționare, bibliografii, cataloage etc. Complementar, pe plan județean, s-au inițiat repertorii și cataloage ale fondurilor aflate la alți deținători. Muzeul de istorie primește în patrimoniu, pe diverse căi, carte veche și bibliofilă. Deoarece în muzee patrimoniul științific este organizat pe colecții, iar unele categorii de documente – care în bibliotecă se păstrează în cabinete speciale – sunt diferențiate și clasificate altfel în practica muzeistică, ne vom opri în cele ce urmează numai la biblioteca propriu-zisă, adică la colecțiile de cărți, periodice, hărți și planuri, partituri muzicale, fotografii și albume.

Carte

a. Carte veche - străină și românească. Sectorul cărților vechi cuprinde mai multe zeci de volume românești¹⁰ și încă pe atâtea străine. Între cărțile vechi străine se numără câteva rarități¹¹, dintre care menționăm un coligat al cronicilor bizantine scrise de Nicephor Gregoras și Laonic Chalcocondyl, considerat unicat în bibliotecile publice din România¹² și prima ediție a *Istoriei turcilor* de Leunclavius (Frankfurt, 1591), exemplar care a circulat în Austria și Prusia, penultimul deținător fiind cunoscutul orientalist român Aurel Decei. Între piesele de mare valoare confiscate la Vama Giurgiu și transferate la muzeu amintim o gramatică comparată a limbilor clasice¹³, o biblie luterană cu splendidă legătură de epocă¹⁴ și o ediție din *Istoria Poloniei* a lui Jan Dlugosz (Leipzig, 1712), care poartă ex libris-ul academicianului D.A. Sturdza. Aceștia li se adaugă un exemplar din *Historia Chronologica Pannoniae* (Frankfurt, 1607), care a fost achiziționat de la descendenții istoricului vlășcean Victor Brătulescu.

Dintre cărțile vechi românești, majoritatea de factură religioasă, menționăm *Evangelia greco-română* editată de Antim Ivireanul (București, 1693). De la colecționarul Nicolae Vasilescu-Capsali a fost achiziționat un exemplar rar din prima ediție germană a celebrei opere a lui Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei* (Frankfurt-Leipzig, 1771), purtând eticheta bibliotecii domnitorului fanariot Scarlat Calimachi.

b. Carte modernă românească și străină. Cartea românească modernă este bine reprezentată (aproape 1.000 de volume), începând cu perioada alfabetului de tranziție. Nu lipsesc primele ediții din operele unor corifei ai literaturii și istoriografiei naționale, cărora li se adaugă publicații oficiale (administrative, juridice, militare), manuale școlare¹⁵ etc. Un loc aparte îl ocupă operele unor pașoptiști giurgiuveni (Dimitrie Bolintineanu, Cezar Bolliac, Grigore Serurie) și ale altor personalități locale din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și de la începutul celui următor (Nicolae Droc-Barcian, Petre S. Antonescu-Remuș, Ioan Boldescu, Ion T. Ghica).

Colecționarea cărților din perioada interbelică a urmărit, în linii mari, aceleași coordonate. S-a dat un plus de atenție lucrărilor enciclopedice și unor domenii care au luat avânt în România Mare (*diplomație, statistică, sociologie, pedagogie* etc.). Pentru ambele perioade s-a avut în vedere ilustrarea marilor teme și momente ale *istoriei naționale* (Unirea, Independența, mișcările sociale), *memorialistica de război*, precum și aspecte vizând *dezvoltarea culturii, artei și științei*.

Pentru cartea străină limba predominantă este *franceza*, atât din motive obiective (primatul influenței culturii franceze în zona de sud a țării, ponderea cărților de proveniență pariziană în patrimoniul virtual), cât și subiective (accesibilitatea ei pentru muzeografi, majoritar francofoni). Al doilea sector ca importanță este cel al cărții de *limbă germană* (situație datorată mai ales confiscărilor vamale, în perioada aplicării prevederilor Legii nr. 63/ 1974). Sunt reprezentate și alte arii culturale din Europa și America, însă în proporții nesemnificative.

Periodice

Alături de diverse ziare și reviste – intrate în patrimoniu mai mult sau mai puțin întâmplător – s-a urmărit alcătuirea de colecții cât mai complete ale marilor reviste culturale românești (începând cu „Curier de ambe sexe“ și „Magazin istoric pentru Dacia“ și continuând cu „Contemporanul“, „Sămănătorul“, „Viața Românească“, „Convorbiri literare“, „Flacăra“, „Gândirea“, „Boabe de grâu“, „Cele trei Crișuri“, „Revista Fundațiilor Regale“ etc.). Muzeul județean Giurgiu deține colecțiile principalelor *publicații românești de istorie, arheologie, numismatică, arhivistică*, dar și pe cele de *etnografie, geografie, sociologie*, precum și publicații ale Academiei Române. Sectorul cel mai important este rezervat revistelor de istorie, mai vechi ori mai noi. Are colecții din „Revista istorică“ (1916-1943), „Revista istorică română“ (1931-1946), dar și din „Dacia“, „Buletinul Comisiei Monumentelor Istorice“, „Revista Muzeelor“, „Magazin istoric“, „S.C.I.V.A.“ etc.

Muzeul din Giurgiu – a cărui expoziție de bază a fost consacrată o vreme luptei pentru independență – posedă un fond valoros de *carte din bibliografia evenimentului de la 1877*, inclusiv colecția completă a ziarului „Resboiul“, păstrată într-o remarcabilă stare de conservare.

Din presa politică de diverse orientări a veacului al XIX-lea cităm numere dispartate din „Românul“, „Voința națională“, „Timpul“, „România liberă“, „Lumea nouă“, „L'Indépendance Roumaine“ etc. Și din perioada interbelică există publicații celebre: „Universul“, „Adevărul“, „Dimineața“, „Cuvântul“, „Curentul“, „Facla“, „Reporter“, „Vremea“ etc. Asemenea poate fi ilustrată și epoca postbelică, începând cu noile periodice ale Partidului Comunist și terminând cu cele ale partidelor „istorice“ aflate în agonie.

S-a acordat prioritate presei locale, care face și obiectul unei lucrări de repertoriere, la Giurgiu salvându-se puține exemplare din publicațiile de altădată. Din presa giurgiuveană există exemplare ale unor ziare din ultimul deceniu al secolului al XIX-lea („Alegătorul“, „Solidaritatea“, „Presa liberă“, „Ecoul Dunării“), din perioada de început a celui următor („Vlașca“, „Muncitorul“, „Democratul“), din epoca interbelică („Acțiunea“) și de după război („Viața nouă“, „Lupta noastră“).

Hărți și planuri

Cea mai valoroasă parte a colecțiilor bibliotecii o constituie *hărțile*, atât prin vechimea și raritatea unora, cât și prin varietatea remarcabilă, calitatea de izvor istoric și toponimic și spectaculozitatea altora. Printre „perlele“ colecției se numără câteva *hărți medievale* (sec. XVI-XVII), *hărți ale Imperiului Habsburgic și ale Dunării*, *harta curselor poștale din România* (1869), *vechi planuri de moșii* etc. În materie de documente cartografice s-au achiziționat cu precădere două categorii: *hărți istorice* și *etnografice* ale tuturor teritoriilor locuite de români

(editate în anii premergători realizării României Mari) pentru provinciile istorice Dobrogea, Basarabia, Bucovina, Banat; hărți pe care poate fi urmărită *evoluția orașului Giurgiu și a zonei înconjurătoare* (planul original al orașului Giurgiu la 1790 – realizat de ofițeri austrieci – și copia planului fortificațiilor otomane din 1829, realizat de ofițeri ruși).

Partituri muzicale

Printre cele mai valoroase piese ale colecției se numără ediții din sec. al XIX-lea ale unor compozitori clasici (Beethoven, Chopin, Liszt, Verdi) și ediții ale unor compozitori români din aceeași perioadă. Multe partituri sunt reunite în coligate de foștii posesori, având uneori atribute bibliofile (ex-libris-uri, dedicații ale compozitorilor etc.). Între ele și partiturile unor cântece compuse de giurgiuveni (M. Drăgănescu) sau având versurile unor poeți din această zonă (Mircea Dem Rădulescu, Vasile Militaru).

Fotografii și albume

Din această colecție fac parte piese interesante, unele cu însemnări autografe ale posesorilor, cu dedicații și informații valoroase. Sunt reprezentați și fotografi vestiți, precum Carol Popp de Szatmári, Franz Duschek, F. Mandy și alții. Impresionant prin varietate și extrem de util este un fragment din fototeca trustului de presă „Adevărul“, achiziționat de la urmașii celebrului fotoreporter Iosif Berman. Aceștia li se adaugă numeroase albume dedicate unor evenimente (*inundațiile din 1942*), construcții (*calea ferată Bumbesti-Livezeni*), instituții (*Editura „Scrisul Românesc“*), unități militare (*Școala de ofițeri din Sibiu*), personalități. Unele albume sunt ocazionale (prilejuate de vizitele unor delegații de români în Bulgaria, China, Slovacia), altele legate de diverse aniversări, de dispoziții administrative (școlile din raionul Giurgiu).

Alte colecții

Cărți poștale și diverse documente imprimate, diapozitive, clișee fotografice, role de film (8 și 16 mm), discuri de patefon și pickup, benzi de magnetofon și casetofon.

Fonduri personale valoroase

Au fost inițiate odată cu apariția unor donații și achiziții legate de o personalitate, o organizație sau o instituție anume, fapt ce a condus la crearea secției de *Istorie memorială*. Exemplificăm cu două dintre aceste fonduri:

Biblioteca și arhiva personală a savantului Nicolae Cartojan. Fondul documentar al savantului cuprinde peste 17.700 piese manuscrise, precum și peste 840 fotografii și câteva

obiecte memoriale. De curând, vechiului lot de publicații i s-au mai alăturat 60 de cărți și 85 de periodice din fosta bibliotecă a lui Emil Turdeanu, ginerele său, rafinat cunoscător al culturilor medievale din sud-estul Europei.

Partea cea mai însemnată a fondului Cartojan o reprezintă corespondența (peste 4.000 de scrisori), al cărei volum și varietate sunt comparabile cu cele ale marilor profesori pe care i-a avut destinatarul; îi avem în vedere pe Nicolae Iorga și Ioan Bianu. Pe lângă o serie de manuscrise, ciorne, fișe de lucru, notițe diverse, există șpalturi cu corecturi, teze de licență și doctorat, cursuri universitare multigrafiate, fotografii și clișee de mare valoare.

Fondul pictorului Dimitrie Vărbănescu. În anul 2009 s-a reușit achiziționarea unui fond documentar extrem de valoros, nu atât prin proporții, cât prin valoarea de unicat național. Legatarul testamentar al unui regretat istoric de artă a cedat orașului natal informațiile și piesele originale strânse cu scopul alcătuirii unei monografii despre pictorul francez Varbanesco (originar din Giurgiu). Dimitrie Vărbănescu (1908-1963) a trăit în Franța începând din 1929, afirmându-se ca desenator și pictor suprarealist la Grenoble și Paris. În România se mai păstrează doar câteva dintre lucrările sale și foarte puține mărturii privitoare la biografie și la activitatea desfășurată în țara adoptivă. Au fost achiziționate cărți și extrase, ziare și reviste, tăieturi de presă, programe și invitații, clișee și fotografii, manuscrise și scrisori, fișe bibliografice și diverse însemnări. Surpriza achiziției a fost constituită de trei schițe pe calc și 15 gravuri pe celuloid și material plastic transparent, care au fost expuse în premieră în aprilie 2010.

Modernizarea bibliotecii muzeului. Posibilități și limite. Analiza SWOT

Muzeul județean „Teohari Antonescu” și-a identificat punctele tari și slabe, oportunitățile și amenințările, prin diverse autoevaluări realizate în baza unor analize de tip SWOT și prin ședințe de tip brainstorming. S-a concluzionat că există deopotrivă plusuri și minusuri, atât în ceea ce privește activitatea de bază, cât și patrimoniul.

Puncte forte: deține un fond documentar divers și bogat, în bună parte legat de istoria locală; oferă suport documentar pentru învățământ, mass-media, cercetare științifică etc., pe care alte instituții din aceeași zonă nu îl pot oferi solicitanților; biblioteca reprezintă un departament important în cadrul muzeului, prin achizițiile pe care le realizează, totodată ea susținând, în mod substanțial, activitatea expozițională și editorială a instituției.

Puncte slabe: insuficiența spațiilor de depozitare a fondurilor documentare; lipsa investițiilor pentru spații sau dotări noi; inexistența informatizării; resurse umane insuficiente;

achiziție destul de redusă ca număr de titluri noi; numărul scăzut al publicațiilor proprii care să valorifice patrimoniul.

Oportunități: includerea bibliotecii în cadrul proiectelor expoziționale naționale și internaționale la care muzeul participă; consolidarea parteneriatelor (reluarea bunei colaborări cu Vama și Poliția ar putea contribui la îmbogățirea colecțiilor); lărgirea cercurilor externe de susținere a bibliotecii; exploatarea la maximum a avantajului superiorității colecțiilor, în raport cu concurența (Biblioteca județeană ori alte instituții de aceeași factură din județ); direcționarea unei părți din veniturile proprii pentru achiziții de fonduri speciale, provenite din anticariate sau de la colecționarii particulari; atragerea de sponsori și de noi categorii de public (voluntari), precum și fidelizarea lor.

Amenințări: insuficiența resurselor financiare alocate muzeului de către ordonatorul de credite; absența din planurile financiare ale ordonatorului de credite a investițiilor și achizițiilor (de spații și dotări).

Principalul obiectiv al muzeului rămâne informatizarea, celelalte fiind: amenajarea unui spațiu adecvat, angajarea de personal specializat, dezvoltarea și diversificarea colecțiilor, întărirea activității editoriale, sporirea cercetării de excelență, realizarea de referințe bibliografice la cerere.

Concluzii

Biblioteca Muzeului județean „Teohari Antonescu” este un ansamblu cu potențial și virtuți redutabile. Trăsăturile definitorii ale acesteia au fost împrumutate cu precădere din practica muzeului „matcă”, dar și din cea a arhivelor. Mai mult decât a fi o bibliotecă clasică, ea este și o formă de oglindire și interpretare contemporană a mărturiilor din trecut. Prin fondul său documentar, biblioteca Muzeului județean „Teohari Antonescu” are un rol important în cadrul colecțiilor instituției. Alături de un număr remarcabil de volume curente, dar și de carte veche românească și străină, aceasta deține numeroase periodice (locale și centrale, din diverse domenii), fotografii și albume. Un loc special este ocupat de fondurile memoriale cu o importanță științifică deosebită, precum „Nicolae Cartoian” și „Dimitrie Vărbănescu”.

Bază a cercetării și documentării, biblioteca participă în mod curent și la susținerea activității expoziționale. Multe dintre bunurile ce-i alcătuiesc colecțiile sunt prezente în diverse expoziții, pentru susținerea sau în completarea tematicii. Biblioteca se confruntă cu probleme legate de personal (nu are un bibliotecar specializat), de spații și dotări (suprafața de depozitare și

mobilier insuficiente), iar evidența documentelor se face în sistem clasic, numărul publicațiilor specializate (bibliografii, indexuri etc.) fiind unul scăzut. Pe lângă rezolvarea problemelor administrative, se simte acut nevoia achiziționării unor programe informatice adecvate, care să asigure mai ușor accesul la informație. Implementarea unui program care să cuprindă principii novatoare ar fi un pas important spre modernizarea bibliotecii unui muzeu vechi de peste trei sferturi de veac.

Note

¹ Legea 334/ 31 mai 2002 republicată, secțiunea D: Biblioteci specializate, art. 20. În: *Monitorul Oficial*, Partea 1, nr. 132. [on-line]. [Accesat la 16.08.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://www.bibnat.ro/dyndoc/Legea%20bibliotecilor%20Nr.334%20din%202002%20modificata%20si%20republicata.pdf>

² Lewis Williams. The museum library. În: *The museum news*, vol. 7, nr. 7-8, January 1930, p. 243.

³ Jan van der Wateren. The importance of museum libraries. *Museums in the libraries: Libraries in the museums*. În: *INSPEL (IFLA)*, vol. 33, nr. 4, 1999, p. 191.

⁴ Cuprinde fondul documentar al donatorilor William Morris Hunt și W. Van Alan Clark Jr. Cf. *Museum of Fine Arts Boston: Libraries and Archives*. [on-line]. [Accesat la 16.08.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://www.mfa.org/collections/libraries-and-archives>

Muzeul județean „Teohari Antonescu”. Colecția MJTA

⁵ KOLGANOVA, Ada. *Museums libraries as part of the system of libraries in Russia*. În: *INSPEL (IFLA)*, vol. 33, nr. 4, 1999, p. 223-224. [on-line]. [Accesat la 16.08.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://forge.fh-potsdam.de/~IFLA/INSPEL/99-4koad.pdf>

⁶ Mare parte din colecțiile muzeale, dar și întreaga bibliotecă au aparținut contelui Nikolai Rumianțev (1754-1826), descendent al unei familii de nobili ruși, om politic important în epocă și colecționar pasionat. Cf. *Biblioteca Rusă de Stat*. [on-line]. [Accesat la 16.08.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://www.kp.rsl.ru/index.php?doc=381>

⁷ ABBOTT, Ethelred. Special library survey: Art Museum Libraries. În: *Special libraries: putting knowledge to work*, vol. 25, no. 9, November 1934, p. 243-249. [on-line]. [Accesat la 16.08.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://www.sla.org/speciallibraries/ISSN00386723V25N9.PDF>

⁸ *Ibidem*, p. 245.

⁹ *Muzeul Național Brukenthal: Samuel von Brukenthal*. [on-line]. [Accesat la 16.08.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://www.brukenthalmuseum.ro/istoric/>

¹⁰ Evidența lor și – în unele cazuri – identificarea au fost realizate cu ajutorul lucrării *Bibliografia Românească Veche*. Vol. I-IV, București: Editura Academiei Române, 1903-1944.

¹¹ PĂUNESCU, Emil. Carte străină rară în colecțiile Muzeului luptei pentru independența poporului român. În: *Valori bibliofile. Comunicare la sesiunea națională*. Sf. Gheorghe, IV, 15 mai 1982, p. 35.

¹² *Historiae Byzantinae scriptores tres graeco-latini uno tomo...*, Coloniae Allobrogum [Geneva], 1615.

¹³ CRUSIUS, Martin. *Grammaticae latinae cum graeca*. Vol. I-II, Basel, 1571-1572.

¹⁴ *Biblia...*, Wittenberg, 1686.

¹⁵ DOBROTĂ, Cornelia; PĂUNESCU, Emil. Manuale școlare vechi din patrimoniul județului Giurgiu. În: *Valori bibliofile. Sesiunea națională*. Galați, VI, 25 mai 1984, p. 42.

Bibliografie

DOBROTĂ, Cornelia; PĂUNESCU, Emil. Biblioteca Ateneului „Nicolae Bălănescu“. În: *Clio*, nr. 8, 1997.

ENACHE, Ionel. *Managementul structurilor infodocumentare*. București: Editura Universității, 2008.

PĂUNESCU, Emil. File dintr-o posibilă monografie. În: *Clio*, an V-VIII, nr. 9, noiembrie 2001.

PĂUNESCU, Emil. O jumătate de secol. În: *Sud*, nr. 7-8, iulie-august 2008.

PĂUNESCU, Emil. *Trei sferturi de veac (1934-2009)*. Giurgiu: Pelican, 2009.

REGNEALĂ, Mircea. Bibliotecile și informația în epoca contemporană. În: *Anuarul ABIR*, 1996.

REGNEALĂ, Mircea. *Noi studii de biblioteconomie*. Constanța: Ex Ponto, 2010.

WILLIAMS, Lewis. The museum library. În: *The museum news*, vol. 7, nr. 7-8, January 1930, p. 243.

Resurse web

ABBOTT, Ethelred. Special library survey: Art Museum Libraries. În: *Special libraries: putting knowledge to work*, vol. 25, nr. 9, november 1934, p. 243-249. [on-line]. [Accesat la 16.08.2013].

Disponibil pe internet la adresa: <http://www.sla.org/speciallibraries/ISSN00386723V25N9.PDF>

ENACHE, Ionel. *Marketingul strategic în bibliotecă*. [on-line]. [Accesat la 16.08.2013].

Disponibil pe internet la adresa: www.lisr.ro/8-enache.pdf

KOLGANOVA, Ada. Museum libraries as part of the system of Libraries in Russia. Libraries in the museums: museums in the libraries. În: *INSPEL (IFLA)*, vol. 33, nr. 4, 1999, p. 222-228.

[on-line]. [Accesat la 16.08.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://forge.fh-potsdam.de/-IFLA/INSPEL/99-4koad.pdf>

WATEREN, Jan van der. The importance of museum libraries. În: *INSPEL (IFLA)*, vol. 33, nr. 4, 1999, p. 190-198. (Libraries in the museums: Museums in the libraries) [on-line]. [Accesat la 16.08.2013].

Disponibil pe internet la adresa: <http://archive.ifla.org/VII/d2/inspel/99-4wajv.pdf>

Proiecte de arhitectură, palate urbane. Arhitectul Ion D. Berindey și eclectismul francez

Angela Bilcea

Serviciul Cercetare. Dezvoltare, Biblioteca Națională a României.

Bd. Unirii, nr. 22, sector 3, București. E-mail: angela.bilcea@bibnat.ro

La începutul secolului al XIX-lea, Bucureștiul era văzut de călătorii străini ca un oraș al contrastelor: desfășurat pe o suprafață întinsă, „amestec de frumoase palate și sărace bordeie, uneori cu aspectul unui mare sat, alteori cu acela al unui oraș european“, o împletire ce „nu mai face parte din Orient, fără a aparține încă Europei“¹. Pentru realizarea obiectivelor de restructurare urbană și arhitecturală, orașul s-a lansat într-un lung proces de modernizare pus sub semnul occidentalizării, după cum preciza Regulamentul Organic de la 1831: „Soarta Bucureștilor se va asemăna cu soarta tuturor orașelor Europei“. Sunt realizate lucrări ce le depășesc pe ale multor alte orașe europene: modificarea totală a cursului Dâmboviței, crearea de bulevarde peste vechiul țesut urban, extinderea orașului prin noi parcelări, remarcabile lucrări de arhitectură, începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea evoluția capitalei fiind impresionantă, ajungând la „rezultatele cele mai noi și mai avansate ale culturii moderne“².

București – „Micul Paris“ este sintagma asociată Capitalei de fiecare dată când este evocată o perioadă istorică idilizată, sensul atribuit expresiei fiind acela de oraș impregnat de cultură franceză și cu un ridicat nivel edilitar³. Această asemănare a Bucureștiului cu Parisul se bazează pe cercetări istorice care au demonstrat că aproape toate transformările arhitecturale și urbane petrecute în secolul al XIX-lea sunt legate de capitala franceză: întreaga organizare administrativă, legislația urbană, învățământul de arhitectură, străpungerea și alinierea străzilor, schimbarea totală a cursului Dâmboviței și o mare parte a clădirilor emblematice ale Capitalei.

Aerul franțuzesc al Bucureștiului îl face pe diplomatul francez Bois le Comte să declare, în 1834, că orașul „este imaginea împetriștată a unei perioade de tranziție... un amestec de idei franceze și idei ruse... De altfel, tonul orașului este în întregime francez: limba, ținuta societății, hainele, moda și până și cărțile...“⁴, imagine care se păstrează și pentru începutul de secol XX, arhitectul francez Le Corbusier spunând despre București că este un oraș care trăiește după ora Parisului, „încărcat de Paris... Chiar dacă banal, nu e deloc urât, dată fiind unitatea de proveniență, Bucureștiul nu are discordanțele și urâciunile orașelor nemțești. Privirile

*nu ni se opresc pe profiluri cunoscute sau pe ornamente știute pe dinafară. Pot să zboare libere spre idolii care trec*⁵.

Majoritatea clădirilor monumentale din Bucureștii sfârșitului de secol XIX și începutului de secol XX sunt construite de arhitecți francezi școliți la École des Beaux-Arts sau de arhitecți români care și-au făcut, în mare parte, studiile la Paris⁶, unii dintre aceștia ocupând poziții-cheie în administrația bucureșteană. Printre ei s-a numărat Michel Sanejouand, Xavier Villacrosse sau Dimitrie Berindey⁷ (tatăl arhitectului Ion D. Berindey), devenit la întoarcerea în țară, în 1861, ministrul Lucrărilor Publice⁸.

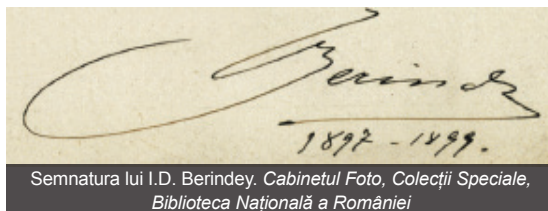
La sfârșitul secolului al XIX-lea, eclectismul arhitectural francez – care a preluat elemente stilistice diverse și le-a redifuzionat conform unor noi principii coerente – se va impune și își va pune amprenta pe cele mai multe dintre clădirile reprezentative ale Bucureștiului. Tot acum, pentru că numărul arhitecților români era foarte redus, tinerii au fost încurajați să studieze în străinătate, cei mai mulți alegând ca destinație Franța, în cazul viitorilor arhitecți – École des Beaux-Arts din Paris. Chiar și după apariția învățământului românesc de arhitectură – atât Secția de Arhitectură a Școlii de Belle-Arte din București, înființată în 1865, cât și Școala Superioară de Arhitectură, înființată în 1904, inspirate în mare parte de modelul francez⁹ – destinația predilectă pentru formarea tinerilor arhitecți a rămas Franța.

Mai mult, primele generații de arhitecți români formați la Paris au avut un rol important în sintetizarea stilului național românesc. Printre ei: Ion Mincu (1852-1919), care a construit Școala Centrală de Fete (1890) și Bufetul de la Șosea (1892); Petre Antonescu (1873-1965) – Palatul Crețulescu (astăzi Palatul UNESCO) și Palatul Ministerului Lucrărilor Publice (astăzi Primăria Municipiului București) (1906-1910); **Ion D. Berindey** (1871-1928) – Casa Assan (astăzi Casa Oamenilor de Știință) (1914) și Palatul Cantacuzino (astăzi Muzeul Național „George Enescu”) (1898-1900); Nicolae Ghica-Budești (1869-1943) – Palatul Muzeului de Artă Națională (astăzi Muzeul Național al Țăranului Român) (1912-1941); Grigore Cerchez (1850-1927) – Universitatea de Arhitectură „Ion Mincu” (1912-1925) și Casa Dissescu (astăzi Institutul de Artă) (1910-1912); Ion N. Socolescu (1856-1924)¹⁰.

Studiile în Franța le-a oferit acestora ocazia de a se familiariza cu tendințele în vogă din acea epocă: *„arhitectura istorică, care promovează un eclectism formal, descoperirea arhitecturii medievale, a celei vernaculare și a celei orientale ca surse de inspirație pentru o arhitectură înclinată spre pitoresc*¹¹.

De altfel, arhitecții urmează îndemnul pe care Alexandru Orăscu li-l adresa pe la 1880: *„Studiați rămășițele – oricât ar fi de mărunte – ale producțiunii artistice din trecut și faceți dintr-însele sorgintea unei arte mărețe ... nu pierdeți nici o ocaziune d-a vă folosi de elementele artistice ce vă prezintă monumentele românești rămase din vechime; dar prefaceți-le, schimbați-le, dezvoltați-le*¹².

Arhitectul Ion D. Berindey (Berindei) (1871–1928)

Semnatura lui I.D. Berindey. Cabinetul Foto, Colecții Speciale, Biblioteca Națională a României

Alături de Ion Mincu, Grigore Cerchez, Ion N. Socolescu și Petre Antonescu, Ion D. Berindey poate fi considerat unul dintre întemeietorii școlii românești naționale de arhitectură. Creația lui îmbină elemente de eclecticism de factură clasică franceză, romantism, rococo, cu tendințe neoromânești și cu elemente moderne de concepție 1900, atât în compoziția de ansamblu, cât și în decorația, bogat reprezentată.

S-a născut la 28 iunie 1871, la București, într-o familie de vechi boieri valahi. Tatăl său, arh. Dumitru Berindey (1832-1884), a ocupat fotoliul de ministru al Lucrărilor Publice în guvernul condus de Ion Ghica, între 18 dec. 1870 și 11 mar. 1871, și este autorul a numeroase studii de artă și cultură românească publicate în „Revista Română”¹³ (al cărui secretar de redacție a devenit în 1861) și unul din primii istoriografi ai Bucureștiului.

În 1887, Ion D. Berindey renunță la Școala de Poduri și Șosele din București, unde era student, și pleacă la Paris unde, timp de doi ani, urmează cursurile arhitectului Duray. În 1889, în urma unui concurs este admis la Școala de Arte Frumoase, secția de Arhitectură, unde, între 1889 și 1897, îi are ca profesori pe Girault, Daumet, Esquie. În 1897, obține diploma de arhitect, dată de guvernul francez. În timpul petrecut la Paris, s-a implicat în mișcarea națională și culturală a românilor de acolo, fiind ales președintele secției pariziene a „Ligii culturale române”, și a predat limba română la Catedra de Limbă a Școlii de adulți din Suburbia II - Paris, catedră înființată chiar de el.

La întoarcerea în țară, este numit, în 1899, de Gheorghe Gr. Cantacuzino – care era la acea vreme președintele Consiliului de Miniștri și Ministru de Interne – arhitect-șef al Serviciului Tehnic al Ministerului (3 iunie 1899 - 29 martie 1901), activitatea sa administrativă constând în stabilirea reglementărilor cu caracter unitar, necesare în toată țara.

Numit profesor la Școala de Belle-Arte din București, Secția de Arhitectură¹⁴ (1900), a făcut parte din colectivul care a definitivat programa Școlii de arhitectură. Tot în 1900 este numit vicepreședinte al Societății Arhitecților din București, funcție pe care o va deține până în ianuarie 1905. Va mai ocupa această funcție între martie 1916 și ianuarie 1919.

Membru în Consiliul permanent al Ministerului Instrucției și în Consiliul superior tehnic al Ministerului Lucrărilor Publice în anii pregătitori *Expoziției Jubiliare*

din 1906⁵, a fost inspectorul general al lucrărilor. El a fost cel care a determinat stabilirea amplasamentului Parcului Carol I, planul general fiind făcut de arhitectul francez Édouard Redont, iar planurile clădirilor, în parte și executate, de arhitecții Ștefan Burcuș (1870-1928) și Victor Ștefănescu (1877-1950)¹⁶.

În ianuarie 1906 apare primul număr al revistei „Arhitectura“, „organ“ al Societății Arhitecților Români, care „*va fi vreme de aproape jumătate de veac un for de dezbateri a marilor probleme ale arhitecturii și chiar ale culturii românești*“¹⁷. În acest prim număr Ion D. Berindey semnează articolul „Către cititori!“¹⁸, în care militează pentru „*o lege bine alcătuită*“ a profesiei de arhitect.

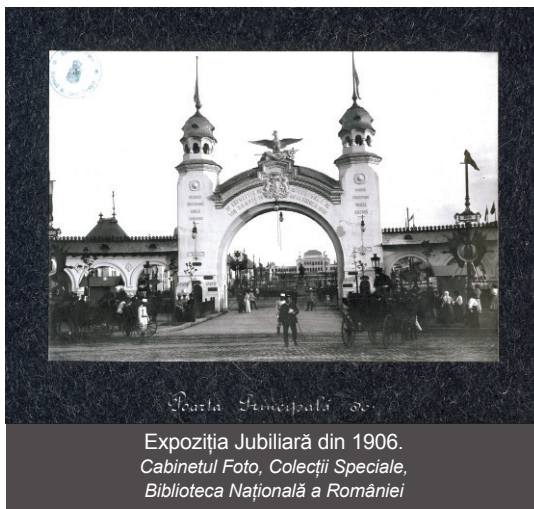
Delegat de guvern să reprezinte România la Congresul internațional al arhitecților desfășurat la Viena (18-23 mai 1908), profesorul Berindey s-a remarcat prin trei discursuri în care a prezentat situația arhitecturii din România, stadiul organizării învățământului de stat pentru arhitectură, eforturile pentru încurajarea creației artistice, pentru conservarea monumentelor istorice și întreținerea muzeelor¹⁹.

În timpul Primului Război Mondial (1916–1918), a fost inspector general al Crucii Roșii și vicepreședinte în Comisia Interimară a Capitalei²⁰, în timpul primariatului lui Emil C. Petrescu.

Ion D. Berindey moare la 29 august 1928, la vârsta de 57 de ani, din cauza unui stop cardiac, fiind înhumat la Cimitirul Bellu - Șerban Vodă, alături de tatăl său. Într-un articol publicat atunci, Constantin Bacalbașa scria: „*Alături de Mincu – alt mare suflet de artist, pierit prematur, Berindeiu a fost arhitectul care lasă în urma lui, nu numai ziduri înălțate, dar podoabe arhitecturale, demne de orice mare oraș civilizată*“²¹.

Lucrări de arhitectură

La întoarcerea în țară, după terminarea studiilor la Paris, Ion D. Berindey începe să construiască reședințe urbane în stil eclectic de influență franceză, la cererea unor membri ai aristocrației române. În București, printre primele lucrări au fost casa generalului **Eraclie Arion** (1838-1903), pe strada Lascăr Catagiu nr. 15, construită în anul 1897 în stil Ludovic al

Porțile Imperiale de
Expoziția Jubiliară din 1906.
Cabinetul Foto, Colecții Speciale,
Biblioteca Națională a României

XV-lea, prima de acest fel din Capitală²², sau vila Vasile Gănescu, în stil elvețian, ridicată între 1901-1902, pe bulevardul Kiseleff nr. 9, al cărei element de atracție este un elegant foișor de lemn sculptat²³. Alte două reședințe realizate de arhitectul Berindei în stil Ludovic al XVI-lea sunt casa diplomatului Alexandru G. Florescu²⁴, situată pe strada Henri Coandă nr. 22, și Casa Assan²⁵, în Piața Lahovary nr. 9, construită în 1904 pentru industriașul Gheorghe Assan (1860-1918), fiind amplasată în mijlocul unei grădini vaste.

Eraclie Arion (1838-1903).
Cabinetul Foto, Colecții Speciale,
Biblioteca Națională a României

Casa Eraclie Arion (1897).
Cabinetul Foto, Colecții Speciale, Biblioteca Națională a României

Printre cele mai renumite case construite de Berindei se numără Casa și Muzeul Kalinderu²⁶ din strada Dr. Sion nr. 2, **Casa-muzeu Toma Stelian**²⁷ pe Șoseaua Kiseleff nr. 10 sau Vila Amiral Urseanu²⁸, pe Bulevardul Lascăr Catargiu nr. 21.

Toma Stelian
Cabinetul Foto, Colecții Speciale,
Biblioteca Națională a României

Casa Toma Stelian.
Cabinetul Foto, Colecții Speciale, Biblioteca Națională a României

Însă clădirea definitivă pentru arhitectul Ion D. Berindey rămâne **Palatul George Grigore Cantacuzino** din București, situat pe Calea Victoriei nr. 141, care adăpostește astăzi sediul Muzeului Național „George Enescu“.

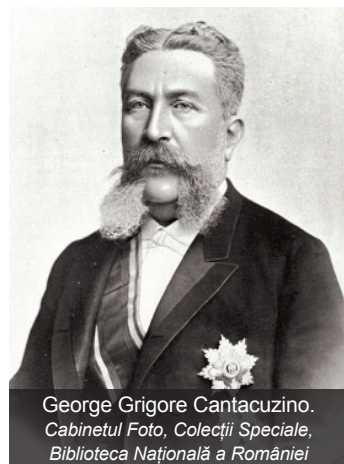
Numit și „Casa cu lei“, este palatul construit pentru cel mai bogat om din România acelor vremuri, George Grigore Cantacuzino – fost primar al Capitalei (1869-1870, 1913), ministru în mai multe guverne, prim-ministru (1899-1900, 1904-1907) și președinte al Partidului Conservator (1899-1907) – supranumit „Nababul“, datorită uriașei sale averi²⁹. În presa străină era descris ca unul dintre oamenii politici marcanți ai României, care a ocupat funcții înalte, o persoană calmă și ponderată, care a respectat toate partidele.

Prințul Gheorghe Grigore Cantacuzino s-a născut la 22 septembrie 1832, la București, în vechea familie nobiliară Cantacuzino, fiind un descendent al voievozilor români și al împăraților bizantini. Tatăl, Grigore Cantacuzino (1800-1849), deputat de Prahova în *Adunarea Obștească a Țării Românești* a fost și membru în *Societatea Filarmonică*³⁰, al cărei scop oficial era promovarea creației teatrale și muzicale, în realitate organizând rezistența contra protectoratului rusesc și instituirea unei garanții internaționale asupra Principatelor române.

Mama, Luxița (născută Kretzulescu), s-a ocupat de educația copiilor, încredințând-o unor preceptori străini, printre ei numărându-se grecul Cornelides, Joseph Gronlier și Peyreboive.

Gheorghe Gr. Cantacuzino urmează Dreptul la Paris, în 1858 susținând un doctorat cu titlul *Teoria noiațiunii în dreptul românesc și în cel francez*, fiind unul din puținii doctori în drept român din acel timp. La începutul domniei principelui Carol, a fost ministru al Lucrărilor Publice (16 decembrie 1873-7 ianuarie 1875), apoi primar al Bucureștilor (1869-1870), funcții în care a dovedit un remarcabil spirit gospodăresc, atât în ceea ce privește administrarea bunurilor statului, cât și conservarea și sporirea patrimoniului familiei. Renunțând la salariul ce i se cuvenea pentru funcția de primar, a ridicat pe propria cheltuială în Parcul Carol I o fântână care îi poartă numele: *Fântâna George Grigorie Cantacuzino*³¹.

Din 1876, Cantacuzino devine senator și trei ani mai târziu, în 1879, președinte al Senatului. În timpul Războiului

George Grigore Cantacuzino.
Cabinetul Foto, Colecții Speciale,
Biblioteca Națională a României

Ecaterina Cantacuzino
(n. Băleanu) cu cei 5 copii.
Cabinetul Foto, Colecții Speciale,
Biblioteca Națională a României

de Independență (1877-1878) i se conferă misiunea diplomatică de Comisar general român pe lângă *Înaltul Comandament* al armatei ruse, sprijinind, totodată, acțiunile militare prin donații substanțiale făcute armatei române. În 1899 devine președintele Consiliului de Miniștri și șeful Partidului Conservator. Cantacuzino a fost și unul dintre promotorii *Ligii Culturale*³², care cultiva dincolo de frontiere unitatea de limbă, tradiție, credință.

„O figură de boier mare“, cum îl numea Nicolae Iorga, „Nababul“ a fost un om foarte bogat; averea lui cuprindea, în 1900, între altele, 20 de moșii (unele incluzând în cuprinsul lor și terenuri petrolifere), 3 mil. de lei în numerar (leul fiind egal cu francul francez la acea vreme), putând concura cu regele în ceea ce privește numele, averea și poziția socială.

În 1866, se căsătorește cu Ecaterina Băleanu (1844-1923), fiica lui Nicolae Băleanu și a Irinei Văcărescu, cu care a avut două fiice și șase băieți, Mihail, Nicolae, Irina, Șerban, Grigore, Alexandra, Drăghici și Ștefan.

Cavoul lui George Gr. Cantacuzino.
 Cabinetul Foto, Colecții Speciale,
 Biblioteca Națională a României

Gheorghe Gr. Cantacuzino moare la 23 martie 1913, în urma unei răceli dublate de o pneumonie, fiind înmormântat la cimitirul Bellu, în cavoul, împodobit cu mozaicuri în stil bizantin, construit pentru familia sa de către arhitectul Ion Mincu.

„În atmosfera de eferescență constructivă ce stăpâna Capitala“, Nababul dorește să-și ridice o casa în care va locui, „ceva memorabil“, și nu o poate face decât pe locul ce aparținea familiei lui de mai bine 300 de ani, strada adiacentă viitoarei construcții având numele de strada Frumoasă³³. Pentru ridicarea reședinței sale, George Gr. Cantacuzino a apelat la serviciile arhitectul Ion D. Berindey, suma preconizată a fi cheltuită fiind de 400.000 lei, 7% din ea revenind arhitectului (ulterior, în urma unor modificări de plan solicitate de proprietar, devizul a crescut la peste 600.000 lei). În vederea ridicării construcției, a fost necesară dărâmarea clădirilor existente pe locul viitorului palat (din care s-au păstrat numai un zid înalt de 2,5 m, pivnițele și porțile de lemn cu cei doi piloni de piatră), antreprenor fiind ales Thomas Kranzler.

Alegerea arhitectului Berindei pentru construirea Palatului Cantacuzino din București are o explicație: în 1898, Ion D. Berindey fusese numit arhitect-șef al Ministerului de Interne, funcție pe care a ocupat-o până în 1901, în această perioadă ministru de Interne fiind George Gr. Cantacuzino.

Alături de arhitect, la proiect au lucrat pictorii G.D. Mirea (1852-1934), Nicolae Vermont (1866-1932), Costin Petrescu (1871-1954) și sculptorul Carol Storck (1854-1926), care au realizat decorația interioară, mobilierul palatului, în stil Ludovic al XIV-lea și Ludovic al XVI-lea, fiind realizat la Paris de către firmele Mercier și Krieger, aceeași casă din Paris furnizând și materialele necesare decorației interioare a palatului: tapiserii, candelabre, lămpi, vitrouri³⁴. Stucaturile, lemnul sculptat, feronerie și majoritatea bronzurilor au fost executate la București de casele Storck, Gaiser, Haug, Dietz³⁵ (toate făcute după desenele lui Berindey) și de Emil Wilhelm Becker (alte reliefuli exterioare).

Palatul Cantacuzino, construit între anii 1901 și 1903, a fost inaugurat la 29 ianuarie 1906, printr-un „*bal uluitor, fără precedent în țară*“, după cum își amintea Maria Cantacuzino-Enescu, nora Nababului. Cei 600 de invitați au fost selectați cu grijă și împărțiți în mai multe categorii, oaspeți de onoare fiind perechea princiară moștenitoare, Ferdinand și Maria. Urmău apoi membrii Parlamentului, miniștri, diplomați – toți cu soțiile – și restul high-life-ului românesc. Pe invitație se preciza și ținuta: bărbații trebuiau să poarte toate decorațiile, iar femeile să fie cât mai împodobite, ca la un bal al curții regale³⁶.

După moartea Nababului, palatul este moștenit de fiul său, Mihail G. Cantacuzino (1867-1928), care îl lasă prin testament soției sale (Marica) Maria Rosetti-Tescanu (1879-1968). În 1937, aceasta se căsătorește cu compozitorul George Enescu (1881-1955), cei doi locuind în casele din spatele palatului.

După al Doilea Război Mondial, palatul este donat statului român și a adăpostit o vreme Președinția Consiliului de Miniștri, iar în 1947, în prezența patriarhului Alexei al Moscovei și a unor membri ai guvernului Petru Groza, în Palatul Cantacuzino s-a inaugurat Institutul de Studii Româno-Sovietice. După moartea lui George Enescu, în 1955, conform dorinței testamentare, palatul va deveni sediul Uniunii Compozitorilor și Muzeul „George Enescu“, deschis la început sub forma unei expoziții comemorative, cu prilejul împlinirii unui an de la moartea marelui compozitor (în mai 1956). Reorganizat și îmbogățit, după 1990 a devenit muzeu național³⁷.

Palatul Cantacuzino.
Cabinetul Foto, Colecții Speciale,
Biblioteca Națională a României

Clădirea construită în stilul baroc francez al epocii Ludovic al XIV-lea, cuprinde patru niveluri: un subsol înalt alcătuit de soclul masiv al edificiului, un parter cu ferestre în

arc de cerc și balustrade de piatră, un etaj cu ferestre drepte și balcoane din fier forjat și o mansardă cu lucarne bogat ornamentate.

Interioarele sunt dominate de marea sală centrală, care se regăsește pe fiecare nivel, la parter ea fiind împodobită cu coloane de marmură roz. Decorația interioară a fost realizată de pictorii Nicolae Vermont, G.D. Mirea, Costin Petrescu și de sculptorul Carol Storck. Plafonul sufrageriei palatului a fost pictat de Costin Petrescu, în timp ce frescele de pe plafonul salonului mare și al salonului de muzică – intitulate „Primăvara“ și „Preludiu“ – poartă semnătura lui G.D. Mirea. În biblioteca palatului se găsește tabloul în mărime naturală al comanditarului, George Gr. Cantacuzino.

Elementul dominant al fațadei, care formează axa de compoziție a edificiului, este intrarea – cu copertină de metal și sticlă în formă de scoică – străjuită de doi lei, montați în 1910, copii la scară redusă ale leilor din grădinile Tuileries de la Paris. Sculpturile decorative ale fațadei sunt opera lui Emil Wilhelm Becker, care a realizat blazonul familiei Cantacuzino și mai multe grupuri alegorice, statui, vase, ghirlande cu motive antropomorfe, zoomorfe, flori și lujer.

Muzeul, în forma actuală, ocupă cinci săli din clădire, în care sunt expuse documente și obiecte ce au aparținut marelui compozitor: manuscrise, scrisori, partituri, viorile și pianul său, biblioteca, tablouri, piese de mobilier, fotografii etc.³⁸ Tot aici se află

Palatul Cantacuzino.
Cabinetul Foto, Colecții Speciale,
Biblioteca Națională a României

și vioara pe care Enescu a primit-o cadou la vârsta de 4 ani și diplomele și medaliile ce i-au fost conferite, printre care și cea a Legiunii Franceze de Onoare.

Creația bucureșteană a arhitectului I.D. Berindey a contribuit substanțial la remodelarea imaginii Capitalei în ultimul deceniu al secolului al XIX-lea și primele decenii ale secolului al XX-lea. Fiecare dintre cele peste 40 de imobile ridicate după planurile sale au fost amplasate pe artere tradiționale și mai ales în zone ce se constituiau ca nuclee rezidențiale de elită și ilustrează preferințele estetice ale societății de atunci, opțiunea pentru eleganța neogoticului francez.

Note

- ¹ BERINDEI, Dan. *Orașul București, reședință și capitală a Țării Românești (1459-1862)*. București: Editura Științifică, 1963, p. 192.
- ² FEZI, Bogdan Andrei. *Bucureștiul european*. București: Curtea Veche Publishing, 2010, p. 11.
- ³ *Ibidem*, p. 17.
- ⁴ BERINDEI, Dan. *Op.cit.*, p. 192.
- ⁵ *Apud* FEZI, Bogdan Andrei. *Op.cit.*, p. 19.
- ⁶ *Ibidem*, p. 23.
- ⁷ este primul arhitect de origine română care a studiat la École des Beaux-Arts, între 1853 și 1859, înaintea sa studiind aici arhitectul Iacob Melik, de origine turcă, și arhitectul Gaetan Augustin Bourelly, italian de origine, născut la București.
- ⁸ FEZI, Bogdan Andrei. *Op. cit.*, p. 23.
- ⁹ *Ibidem*, p. 25.
- ¹⁰ este arhitectul care a pus bazele Societății Arhitecților Români (a fost primul ei președinte), iar în 1890 a înființat revista „Analele arhitecturii”.
- ¹¹ ȘTEFĂNUȚ, Ada. *Arta 1900 în România*. București: Editura Noi Media Print, 2008, p. 76.
- ¹² *Idem*, p. 76.
- ¹³ revistă cu caracter enciclopedic în care au publicat Nicolae Filimon (*Ciocoii vechi și noi*), Tudor Vianu (eseul *Principiile criticii*), A.I. Odobescu (*Cântecele populare ale Europei răsăritene, mai cu seamă în raport cu țara, istoria și datinile românilor*), alături de Ion I. Fălcoianu, Grigore I. Lahovari, Nicolae Gr. Racoviță, Grigore Cobălcescu, P. S. Aurelian, Ion Ghica, Em. Bacaloglu, Dumitru Berindei, Ștefan D. Greceanu, Em. Kretzulescu etc.
- ¹⁴ Școala de Arhitectură a Societății Arhitecților Români înființată în august 1892, condusă de Ion Socolescu, care a funcționat timp de 5 ani ca învățământ particular, devine Școala Națională de Arhitectură, secție a Școlii de Belle-Arte din București, în decembrie 1897.
- ¹⁵ Expoziția Națională Generală, deschisă în 1906, a sărbătorit 25 de ani de la proclamarea Regatului român, patru decenii de la urcarea pe tron a lui Carol I, cel care avea să obțină independența țării, și 18 secole de la instalarea primilor coloni romani în Dacia. Deschisă în proaspăt amenajatul Parc Carol I din București a promovat noul curent arhitectural, majoritatea pavilioanelor fiind construite în stilul național sau neoromânesc. *Cf. Spațiul modernității românești (1906 – 1947)*. București: Editura Simetria, 2011, p. 34.
- ¹⁶ *Ibidem*, p. 36.
- ¹⁷ TABACU, Gabriela. *Revista Arhitectura. Studiu monografic și indici (1906 – 1044)*. București: Editura Universitară „Ion Mincu”, 2006, p. 12.
- ¹⁸ BERINDEY, Ion D. Către cititori! În: *Arhitectura: Revistă Romană de Artă. Publicațiune bimestrială a Societății Centrale a Arhitecților din Romania*, nr. 1, ianuarie-februarie 1906, p. 9-14.
- ¹⁹ *Apud* TEODORESCU, Sidonia. Arhitectul Ion D. Berindey (1871–1928). În: *Noema*, nr. 11-12,

2012, p. 402. [on-line]. [Accesat la 01.11.2013]. Disponibil pe internet la adresa: http://www.noema.crifst.ro/doc/2012_4_05.pdf

²⁰ Comisie care a luat măsuri de natură administrativ-organizatorică, adică a numit comisii pentru alimente, furaje, fixarea prețurilor, aprovizionare, salubritate, controlul hanelor și al piețelor. Cf. VITAN, Ion. *Primarii Bucureștilor (1864 – 1949)*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2009, p. 230.

²¹ *Apud* TEODORESCU, Sidonia. *Op.cit.*, p. 403.

²² ION, Narcis Dorin. *București. În căutarea micului Paris*. București: Editura Tritonic, 2003, p. 62-63.

²³ construită în antrepriza arhitectului Thomas Kantzler, vila a fost naționalizată după 1949. Cf. *Ibidem*, p. 66-67; TEODORESCU, Sidonia. *Op.cit.*, p. 405; DAMÉ, Frédéric. *Bucureștiul la 1906*. Pitești: Editura Paralela 45, 2007, p. 537.

²⁴ construită în anul 1902, a fost numită în epocă „un admirabil Trianon“; după 1948, va adăposti o vreme Institutul de Lingvistică, iar din 1980 până acum câțiva ani, Institutul German de Cultură Goethe. Cf. TEODORESCU, Sidonia. *Op.cit.*, p. 406.

²⁵ În 1947, urmașii industriașului au vândut casa unui zarzavagiu îmbogățit, Păsărilă. Și unii și alții au pierdut: moștenitorii au pierdut banii – 1,5 miliarde de lei – la reforma monetară din 1947 (pentru că nu se puteau schimba decât 50 mil. de persoană), iar noul proprietar a pierdut casa la naționalizarea din 1948. Din 1951, aici a început să funcționeze Casa Oamenilor de Știință. Cf. BILCEA, Valentina; BILCEA, Angela. *Dicționarul monumentelor și locurilor celebre din București*. București: Editura Meronia, 2009, p. 175.

²⁶ Construită în 1906, în stil eclectic francez, casa, cu fațadele împodobite cu basoreliefuli, statui și teracote, era locuința lui Iancu Kalinderu (1840-1913), membru al Academiei Române, președinte al Curții de Casație din București și, o lungă perioadă de timp, administrator al Domeniilor Coroanei (1884-1913). În 1915, casa devine muzeu, inaugurat în mai 1916, avându-l ca director pe pictorul Jean Steriadi (1880-1956). Grav afectat de cutremurul din 1940, au fost necesare lucrări de restaurare a picturilor interioare, în 1944, în urma bombardamentelor care au distrus mare parte din imobil, muzeul fiind închis și patrimoniul transferat la Muzeul Național de Artă. În 1946, este desființat, clădirea adăpostind atelierele de creație ale Institutului de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu“ și Uniunea Artiștilor Plastici din România. Lăsat să se degradeze, imobilul a intrat din 2002 în administrarea Muzeului Național de Artă Contemporană. Cf. *Ibidem*, p. 282.

²⁷ Construită în stil eclectic francez, între 1905 și 1915, pentru Toma Stelian (1860-1925), fost avocat, politician, ministru al justiției și mare colecționar de artă, în casă va fi amenajat, conform dorinței sale testamentare, un muzeu (sub conducerea istoricului de artă George Oprescu), nucleul viitorului Muzeu Național de Artă al României; astăzi, este sediul Partidului Social Democrat. Cf. TEODORESCU, Sidonia. *Op.cit.*, p. 408; ION, Narcis Dorin. *Op.cit.*, p. 66.

²⁸ a fost construită, între 1908 și 1910, pentru amiralul Vasile Urseanu (1948-1926), unul dintre fondatorii primei Societăți Naționale de Navigație. Pasionat și de astronomie (devine președintele Societății Astronomice), amiralul își amenajează pe unul din colțurile clădirii, în formă de navă, o cupolă pentru observații astronomice, casa începând să fie cunoscută ca Observatorul „Amiral Urseanu“. În mai 1933, văduva amiralului, Ioana Puricescu (1870-1941) donează clădirea Primăriei Municipiului

București care, la propunerea lui George Severeanu, directorul Muzeului Municipal, înființează și deschide aici Pinacoteca orașului. În 1949, aceasta este desființată, cea mai mare parte a exponatelor fiind preluată de Galeria Națională, restul ajungând la Muzeul de Istorie și Artă al Municipiului București. În 1950, în clădirea din Bd. Catargiu se deschide Muzeul Științelor Experimentale, în cadrul căruia funcționează Observatorul Astronomic, ca secție a muzeului. Cf. BILCEA, Valentina; BILCEA, Angela. *Op.cit.*, p. 309-310; ION, Narcis Dorin. *Op.cit.*, p. 62.

²⁹ BILCEA, Valentina; BILCEA, Angela. *Op.cit.*, p. 292.

³⁰ înființată în 1833 de Ion Cămpineanu împreună cu Ion Heliade-Rădulescu, Societatea era dublată de o asociație secretă colportoare de idei politice și sociale, precum: libertatea presei, introducerea votului universal, egalitatea în fața legilor și a impozitelor, eliberarea țiganilor din robie, gratuitatea învățământului și emanciparea mănăstirilor închinat.

³¹ VITAN, Ion. *Op.cit.*, p. 68-69.

³² organizație care a militat pentru egalitatea socială, politică și națională, dar și pentru limba și cultura națională. A fost înființată în 1890, la inițiativa unor studenți și personalități culturale; din 1914, devine *Liga pentru unitatea politică a tuturor românilor*.

³³ FILITTI, Georgeta. *100 de ani de la moartea lui Gheorghe Grigore Cantacuzino, „cel din urmă reprezentant al boierului mare de odinioară (N. Iorga)*. [on-line]. [Accesat la 01.11.2013]. Disponibil pe internet la adresa: [http://www.georgeenescu.ro/noutate_2137_100-de-ani-de-la-moartea-lui-Gheorghe-Grigore-Cantacuzino--cel-din-urm--259;-reprezentant-al-boierului-mare-de-odinioar--259;-\(N--Norga\).htm](http://www.georgeenescu.ro/noutate_2137_100-de-ani-de-la-moartea-lui-Gheorghe-Grigore-Cantacuzino--cel-din-urm--259;-reprezentant-al-boierului-mare-de-odinioar--259;-(N--Norga).htm)

³⁴ ION, Narcis Dorin. *Op.cit.*, p. 43.

³⁵ TEODORESCU, Sidonia. *Op.cit.*, p. 404.

³⁶ FILITTI, Georgeta. *Op.cit.*

³⁷ BILCEA, Valentina; BILCEA, Angela. *Op.cit.*, p. 293.

³⁸ *Ibidem*, p. 293-294.

Bibliografie

Monografii și articole

BELDIMAN, Ioana. *Sculptura franceză în România (1848-1931). Gust artistic, modă, fapt de societate*. București: Editura Simetria, 2005.

BERINDEI, Dan. *Orașul București, reședință și capitală a Țării Românești (1459-1862)*. București: Editura Științifică, 1963.

BERINDEY, Ion D. Către cititori! În: *Arhitectura: Revistă Romană de Artă. Publicațiune bimestrială a Societății Centrale a Arhitecților din Romania*, nr. 1, ianuarie-februarie 1906, p. 9-14.

BILCEA, Valentina; BILCEA, Angela. *Dicționarul monumentelor și locurilor celebre din București*. București: Editura Meronia, 2009.

BONIFACIU, Sebastian; VALERIU, Emanuel. *București de la A la Z: ghid*. București: Editura pentru Turism, 1972.

- COLFESCU, Silvia. *București. Ghid turistic, istoric, artistic*. Ediția a VII-a revăzută. București: Editura Vremea, 2006.
- CONSTANTIN, Paul. *Dicționar universal al arhitecților*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1986.
- DAMÉ, Frédéric. *Viața din București până la 1906*. Pitești: Editura Paralela 45, 2007.
- FEZI, Bogdan Andrei. *Bucureștiul european*. București: Curtea Veche Publishing, București, 2010.
- ION, Narcis Dorin. *București. În căutarea micului Paris*. București: Editura Tritonic, 2003.
- ION, Narcis Dorin. *Reședințe și familii aristocrate din România. Album*. București: Institutul Cultural Român, 2007.
- IONESCU, Grigore. *București. Orașul și monumentele sale*. București: Editura Tehnică, 1956.
- MOICEANU, Marian. *Despre un secol de arhitectură modernă românească*. București: Editura Universitară „Ion Mincu“, 2006.
- OLTEANU, Radu. *Bucureștii în date și întâmplări*. București: Editura Paideia, 2002.
- PARUSI, Gheorghe. *Cronologia Bucureștilor, 20 septembrie 1459 – 31 decembrie 1989. Zilele, faptele, oamenii Capitalei de-a lungul a 530 de ani*. București: Editura Compania, 2007.
- POPESCU, Carmen (coord.). *Spațiul modernității românești (1906 – 1947)*. București: Editura Simetria, 2011.
- STOICA, Stan (coord.). *Dicționar biografic de istorie a României*. București: Editura Meronia, 2008.
- ȘTEFĂNUȚ, Ada. *Arta 1900 în România*. București: Noi Media Print, 2008.
- TABACU, Gabriela. *Revista Arhitectura. Studiu monografic și indici (1906 – 1044)*. București: Editura Universitară „Ion Mincu“, 2006.
- ȚELEA, Vasile. *Arhitectura secolului 20. Dicționar cronologic (1890 - 2000)*. București: Editura Capitel, 2005.
- VITAN, Ion. *Primarii Bucureștilor (1864 – 1949)*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2009.

Arhive

Cabinetul Foto, Colecții Speciale, Biblioteca Națională a României

Surse Web

- TEODORESCU Sidonia. Arhitectul Ion D. Berindey (1871–1928). În: *Noema*, nr. 11-12, 2012. [on-line]. [Accesat la 01.11.2013]. Disponibil pe internet la adresa: http://www.noema.crist.ro/doc/2012_4_05.pdf
- FILITTI, Georgeta. *100 de ani de la moartea lui Gheorghe Grigore Cantacuzino, „cel din urmă reprezentant al boierului mare de odinioară (N. Iorga)*. [on-line]. [Accesat la 01.11.2013]. Disponibil pe internet la adresa: [http://www.georgeenescu.ro/noutate_2137_100-de-ani-de-la-moartea-lui-Gheorghe-Grigore-Cantacuzino--cel-din-urm--259;-reprezentant-al-boierului-mare-de-odinioar--259;--\(N--Norga\).htm](http://www.georgeenescu.ro/noutate_2137_100-de-ani-de-la-moartea-lui-Gheorghe-Grigore-Cantacuzino--cel-din-urm--259;-reprezentant-al-boierului-mare-de-odinioar--259;--(N--Norga).htm)

Teatrul secolului al XIX-lea în contextul manifestărilor cu caracter național din nordul și estul Europei

Dr. Ioana Mitea

Compartimentul Redacțional al publicațiilor BNR, Biblioteca Națională a României.

Bd. Unirii, nr. 22, sector 3, București. E-mail: ioana.mitea@bibnat.ro

Secolul al XIX-lea este o perioadă în care teatrul european trece prin importante schimbări. Odată cu Revoluția franceză și răspândirea ideilor democratice în Europa, „principiul naționalității”, noțiunea că fiecare grup etnic are nevoie de un stat, devenise de actualitate. Se presupunea că, dacă se poate exprima, niciun popor nu va permite să fie condus de străini sau că va accepta să îi fie impuse valori străine¹. Ca rezultat al acestor schimbări, conștiința națională a avut caracterul unui fenomen de masă și permanent, mai degrabă decât al unui sporadic și izolat.

Pe tot parcursul secolului al XIX-lea, eforturile mai multor grupuri etnice europene de a deveni națiuni independente au inclus promovarea artei, literaturii, muzicii, folclorului sau a altor manifestări culturale caracteristice. Alfabetizarea, nivelul mai înalt de educație și dezvoltarea tehnologiei erau privite ca unelte pentru construirea autonomiei. Conștient de comunitatea etnică și lingvistică, aceste culturi au început să își promoveze valorile. Pentru că majoritatea populației nu știa carte, cea mai bună modalitate de educare, în conformitate cu noile idei ce promovau cultura națională, era prin spectacol, imagine și sunet: de aici importanța crucială a teatrului pentru mișcările naționale. Aceste națiuni vin în teatru mai târziu decât alte țări europene care aveau un avans considerabil în această direcție. Franța, Italia și Anglia, cu tradițiile lor dramatice și muzicale, alături de teatrele german și austriac, prezentau un dublu obstacol: noile teatre erau atrase de modelele celor mai vechi și nu puteau face altceva decât să le imite. În același timp, doreau să evite să fie copleșite de exemplul străin și să conserve ceea ce era unic în propriile lor tradiții.

Tensiunea dintre acești poli ai atracției și respingerii era vizibilă mai ales în cazul unei puteri dominante sau ocupante, care impunea o altă limbă sau un alt gust, sau în cazurile în care un nou public național, aflat la început și neavând experiență, era atras de modelele străine

consacrate. Manifestele inițiale ale acestor noi teatre explică nevoia unui teatru național pentru a susține limba, a îmbunătăți manierele și moravurile, a educa oamenii și valida națiunea, punând-o pe picior de egalitate cu celelalte țări europene. Îndepărtarea de repertoriul străin era doar un pas în direcția potrivită, iar tema centrală a dezbaterii era: este bine să încurajăm noile talente, chiar de o calitate modestă, sau să păstrăm modelele externe care ar putea fi benefice progresului local? Genurile vodevilului și melodramei, importate din Franța și Germania, s-au dovedit atractive pentru noul public și pentru dramaturgi și este interesant modul în care au fost adaptate pentru scena și dramaturgia locală, circumstanțelor și caracterului specific al fiecăreia dintre aceste noi națiuni.

În spațiul românesc, de exemplu, constituirea repertoriului primelor trupe de teatru, în primele decenii de existență ale teatrului național, a fost o activitate grea, care trebuia să țină seama atât de condițiile materiale, cât și de starea dramaturgiei și a traducerilor sau de pregătirea actorilor sau a publicului. Astfel, dramaturgii și directorii teatrelor au recurs la folosirea unor „*forme familiare, agreate de public (comedia, vodevilul, melodrama), un limbaj scenic accesibil, un repertoriu pus de acord cu gustul celor ce plăteau bilete și totuși adaptat cu dibăcie sarcinilor educative ale teatrului*“. Aceștia au avut meritul de a forma repertoriul primelor trupe românești, prin „*promovarea clasicilor universali, încurajarea dramei istorice, critica improvizației, diletantismului și prostului gust, combaterea prevalenței trupelor străine*“². În această primă etapă, alegerea repertoriului a căpătat un pronunțat caracter programatic, impus de obiectivele generale ale afirmării culturii naționale în atmosfera revoluționară și democratică de la jumătatea secolului al XIX-lea³.

În general, noile scene întâmpină două tipuri de obstacole: din partea autorităților și financiare. Controlul teatrelor, prin reguli oficiale stricte și cenzură, intervine în dramaturgie și spectacole. În multe cazuri, apariția unui teatru național se desfășoară concomitent cu formarea unei administrații naționale, iar cea din urmă o influențează semnificativ pe prima. Teatrele mai sunt influențate de probleme interne sau de evenimente care depășesc granițele naționale și afectează sectoare întregi ale vieții din Europa: invaziile lui Napoleon, Congresul de la Viena (1814-1815), epidemia de holeră din anii 1829-1830, mișcările revoluționare din 1848 și războaiele Dano-prusac, al Crimeei și Ruso-turc au întrerupt cursul normal al evenimentelor care se îndreptau către autonomia culturală. Nici teatrele cu tradiție nu sunt ocolite de aceste schimbări: secolul al XIX-lea este o perioadă în care teatrul italian a fost marcat de agitație: schimbările politice au dus la schimbări în teatru (mulți actori și actrițe s-au asociat mișcărilor Risorgimento: Gustavo Modena, care a trăit în exil, sau Tommaso Salvini), s-au implicat în insurecții; mulți dramaturgi erau naționaliști, iar teme patriotice au dominat multe piese din 1796 până în anii 1860⁴.

În sfera artistică, îngrijorarea se îndreaptă către păstrarea și încurajarea unui stil de interpretare național, care de multe ori se dovedește a fi un stil natural, opus convențiilor declamatorii sau stilizărilor importate artificial din străinătate, și sunt deschise școli de teatru. În decursul secolului, administratorul teatrului este înlocuit de regizor, puterea care aparținea unei persoane din administrație revenind artistului, al cărui control asupra spectacolelor duce la un efect mai unitar. În ceea ce privește repertoriul, aceleași opere străine apar în aceste noi teatre: dovada progresului făcut de aceste instituții, sugerând o omogenitate a scenei dramatice europene și o internaționalizare a gustului⁵. Ungaria și Principatele Române își încep activitatea teatrală cu piesa lui Voltaire *Mahomet*, provocând, prin intermediul principiilor iluministe, invadatorul islamic care le amenințase existența independentă. Reprezentarea pe scenă a pieselor lui Shakespeare, mai ales a lui *Hamlet*, este o piatră de hotar în maturizarea teatrelor.

Laurence Senelick face, în introducerea lucrării *Theatre in Europe: a Documentary History. National Theatre in Northern and Eastern Europe. 1746-1900*, o sinteză a apariției și dezvoltării teatrului în contextul mișcărilor naționale din nordul și estul Europei. Caracteristicile comune sunt prezența modelelor străine în dramaturgie, repertoriu și stilul actoricesc⁶, influența clasei de mijloc aflată în ascensiune (ca parte componentă a publicului) asupra teatrului și repertoriului, controlul exercitat de autorități prin cenzură, problemele financiare și organizatorice, concurența pe care o reprezentau pentru trupele autohtone cele străine sau spectacolele de operă.

Națiunile scandinave diferă de alte națiuni în curs de afirmare prin aceea că nu erau sub dominația unui imperiu, ci au fost conduse independent de regi danezi începând cu sfârșitul Evului Mediu. Danemarca, Suedia și Norvegia și-au păstrat un sentiment al naționalității, dar au trebuit să rămână împreună până în secolul al XIX-lea, pentru a fi protejate de influențe politice mai puternice. Suedia și-a cucerit independența datorită victoriilor lui Gustav Adolf (1611-1632) în timpul Războiului de Treizeci de Ani, iar Norvegia nu a avut un guvern autonom până în 1905. Dintre aceste trei țări, Danemarca a avut cea mai puternică tradiție teatrală. Spectacolele școlare și cele de la curte erau numeroase, dar un public în adevăratul sens al cuvântului nu a apărut decât în secolul al XIX-lea. Danemarca s-a bucurat și de o mai mare libertate a presei decât orice altă monarhie europeană, deși, sub presiunea Rusiei, o cenzură limitată a fost impusă în 1799. Teatrul suedez a beneficiat de activitatea regelui Gustaf al III-lea (1771-1792), patriot și activ susținător al teatrului. Dramaturg – a scris opera cu care și-a început activitatea Teatrului Național, în 1773 – și învățat – a fondat Academia Suedeză, în 1786 –, regele era un Mecena al artelor. Până ca regele să ajungă pe tron, A. J. von Höpken (1712-1789) a încercat din greu să pună la punct un repertoriu suedez, pentru că atât piesele, cât și punerea în scenă urmau în această perioadă destul de îndeaproape modelele francez și italian. În Suedia mai juca și o trupă

franceză mediocră, adusă de regina Louisa, în 1753. Interesul pentru teatru a fost reluat după mijlocul secolului al XIX-lea de regele Oscar I (1844-1859).

Primele activități ale unui teatru norvegian au fost desfășurate de societățile dramatice de amatori în anii 1780, care au apărut în marile orașe ale țării. Vor apărea teatrele sub formă de instituții conduse de grupuri de cetățeni, iar societățile dramatice și comitetele teatrale vor dispărea odată cu creșterea numărului și calității spectacolelor. Odată cu cedarea Norvegiei către Suedia, din teatrul norvegian nu a lipsit controlul suedez, în ciuda mișcărilor culturale separatiste – activitatea lui Henrik Wergeland (1808-1845) – și un adevărat teatru național norvegian nu a apărut decât în 1850, sprijinit de activitatea regizorului și dramaturgului Bjørnstjerne Bjørnson (1832-1910). Finlanda era, de la sfârșitul secolului al XVIII-lea, un ducat semi-independent față de Imperiul Rus, condus de o Dietă. Aparatul oficial era rus, dar limba oficială era suedeza. Actorii, regizorii și repertoriul teatral finlandez erau suedeze sau de inspirație germană, însă subiectul multor piese era inspirat în mod direct de realitățile finlandeze. Precadat de teatrele din orașele Turku și Viipuri, în 1860 a apărut Teatrul din Helsinki, al cărui sediu a ars după trei ani și a fost înlocuit cu o clădire proiectată de un arhitect rus, iar numele i-a fost schimbat, în 1887, în „Teatrul Suedez”. Teatrul național finlandez a apărut în 1872 prin eforturile tânărului dramaturg Karl Bergbom (1843-1906). Reprezentat mai întâi de o companie de turneu, teatrul a avut între 1875 și 1902 un sediu permanent în clădirea improvizată a Sălii Arcadia din Helsinki. După zeci de ani de rivalitate între reprezentanții politiciii slavofile și cei ai spiritului cultural naționalist finlandez, compania s-a mutat, în 1902, într-o clădire special destinată, deși rivalitatea dintre trupele suedeze și finlandeze a continuat și în primele decenii ale secolului al XX-lea.

Teatrul leton a început cu spectacole de limbă germană, care au durat până în secolul al XVIII-lea. În 1768 a fost construit un teatru pentru opera și teatrul german (trupa lui Hilverding), iar un teatru rusesc s-a deschis la Riga în 1886. Primul teatru național poate fi considerat cel al Societății Letone din Riga, inaugurat pe 27 septembrie 1870, și care a încercat să realizeze primul repertoriu național și să pregătească primii actori, activitate întreruptă între 1885 și 1893 de administrația regizorului german Rode Ebeling (1846-1906), pentru a fi continuată de către Peteris Ozoliņš (1864-1938) și Jekab Duburs (1866-1916), între 1893 și 1908 (în această perioadă au activat, de asemenea, mai multe trupe private, de amatori). Influența germană asupra teatrului eston era evidentă în teatrul principal din Revel (actualmente Tallinn), al cărui regizor a fost August von Kotzebue (1761-1819) din 1795 până în 1798. Influența germană a fost benefică pentru că a limitat cenzura rusă și pentru că a stabilit standarde în educație, mai înalte decât cele din Imperiul Rus. Teatrul național eston și-a început activitatea în 1870, datorită eforturilor Asociației muzicale Wanemuine. Teatrul a avut o activitate regulată și un număr de alte societăți muzicale a apărut în orașele Estoniei. Aceste inițiative au supraviețuit programelor de rusificare

ale anilor 1880, până la formarea Teatrului dramatic, în 1916. Până în 1918, în Estonia activau deja patru companii teatrale profesioniste.

Spre sfârșitul secolului al XVIII-lea, nobilii polonezi, preluând modelul francez, au constituit un repertoriu de piese poloneze, după modele clasice, cu scopul de a educa masele. Regele Stanisław August Poniatowski (1764-1795) a fondat Opera națională din Varșovia și Teatrul național, care a avut primul spectacol în 1765, o adaptare în limba polonă a piesei *Les Fâcheux* a lui Molière (la fel ca teatrul danez, cel polonez avea o afinitate pentru comedia de moravuri). Teatrul polonez a avut, la fel ca teatrul danez, un adevărat Mecena, Stanisław August. Și aici, la fel ca în cazul multora dintre națiunile în formare, teatrul a beneficiat de pe urma activității unui singur animator talentat⁷, Wojciech Bogusławski (1757-1829). Director al teatrului din Varșovia, din 1783, și inițiator al unor proiecte teatrale în mai multe orașe poloneze, activitatea lui a dus la falimentul Operei italiene, preferata elitelor în 1803. După crearea Regatului polonez, provincie a Rusiei, Bogusławski spera ca, ajutat de publicul educat, să reușească să deschidă un teatru național, finanțat de stat. După revolta militară din 1830, teatrul polonez a continuat să organizeze spectacole în limba polonă, însă sub cenzură rusească; înainte de acest moment, Bogusławski și teatrul său se apropiaseră de un stil romantic, susținut de mișcarea romantică poloneză, care a continuat în exil.

Primele spectacole publice de teatru din Lituania (la curtea marelui duce jucaseră trupe de balet și operă italiene, engleze, franceze și germane) au avut loc în Vilnius, în 1785, și au fost ale trupei polonezului Bogusławski. În 1796 apare prima trupă lituaniană de teatru, fondată de Dominik Morawski (1760-1801), a cărui văduvă a primit permisiunea să țină spectacole de teatru și în 1802, după anexarea țării de către Rusia (dar aceste ultime spectacole au fost rare). Anii următori au fost martorii unui teatru german și rus, precum și ai unei mișcări a tinerilor lituanieni, care a rămas fără rezultat. Limba lituaniană a fost, după rusificarea din 1863, interzisă ca mijloc de exprimare publică. Primele spectacole în limba națională au fost organizate în 1904.

Grupurile naționale care se aflau sub controlul Imperiului Habsburgic, elementele germane, slave și maghiare, nu numai că erau supuse controlului imperial, ci erau risipite pe un teritoriu geografic vast, făcând complicată formarea națiunilor. Eforturile pentru formarea unui teatru național ceh în Boemia și Moravia au început odată cu fondarea primului așa-numit teatru ceh, *Stavovske divadlo*, construit de contele Nostitz-Rieneck (1728-1796) în 1789, într-o perioadă în care autonomia Boemiei era sever limitată (cu excepția presei: ziarele apăreau în limba națională). După 1815, aspirațiile naționale s-au manifestat prin intermediul

literaturii. Doi animatori energici ai teatrului vremii au fost Josef K. Tyl (1808-1856) și Josef J. Kolár (1812-1896). În 1848, teatrul a devenit forumul dramaturgiei patriotice, dar, ulterior, după cenzura impusă de la Viena, limba germană fiind oficială în școli și administrație și ziarele fiind închise, Tyl a fost forțat să-și reducă activitatea, jucând în provincie cu o trupă de turneu. Abia momentul proclamării Constituției din 1861 a favorizat teatrul independent ceh, dar clădirea Teatrului național a fost construită după alți 20 de ani.

Teatrul slovac nu a putut fi activ decât după 1830 în Slovacia (aflată sub dominație ungară), când activitatea unor trupe de amatori a trezit sentimentul național. În 1848, mișcarea de independență slovacă nu a avut succes, iar înăbușirea culturii slovace a fost și mai virulentă după ce Slovacia a devenit teritoriu separat și independent. Clădirea unui teatru municipal a fost ridicată la Bratislava în 1886, iar scena a fost ocupată de spectacolele companiilor germane și maghiare. Un teatru profesionist slovac nu a apărut decât după formarea și recunoașterea Cehoslovaciei, în 1918.

Dorința de afirmare și supremație a limbii maghiare asupra celei germane sau latine, enunțată de iluminiști, a dus la elaborarea unor planuri pentru un teatru maghiar. Prima piesă în limba maghiară a fost *Agis*, de György Bessenyei (1747-1811), în 1772. Publicul nu era destul de cultivat pentru a sprijini primul teatru profesionist, reprezentat de activitatea trupei lui László Kelemen (1790-1795). Experiența lui Kelemen avea să se repete în secolul al XIX-lea, când mai mulți regizori au dorit să impună spectacole în limba maghiară Dietei, viceregelui și publicului, dar nimeni nu voia să sprijine un teatru național și nu se putea ajunge la un acord în privința construirii unui sediu. Deschis până la urmă în 1837, teatrul maghiar a trebuit să facă față competiției teatrului german profesionist, dar lucrurile s-au schimbat încet: publicul a devenit din ce în ce mai educat, iar repertoriul a făcut treptat loc dramei sentimentale germane, melodramei romantice franceze și noului gen al comediei istorice maghiare; mai mult, aceasta este perioada în care apare și critica teatrală. Limba maghiară a devenit oficială în 1839, dar, după insuccesul mișcării din 1848, a fost înlocuită cu germana. Numai după 1866, când Ungaria a devenit independentă, dramaturgii nu au mai fost obligați să introducă în operă patriotismul militant.

Nu se poate vorbi de teatru în spațiul fostei Iugoslavii înainte de 1918, deși, în secolul al XVI-lea (și mai târziu), companiile teatrale ce jucau în aer liber la Dubrovnik au făcut din acesta centrul vieții teatrale transbalcanice. În ciuda unei mișcări panslave în creștere, dezvoltarea unei tradiții teatrale era oprită de separatism și dominație străină: Croația Superioară sub Ungaria, Dalmația sub Veneția, Slovenia sub Austria; Serbia, Bosnia și

Herțegovina, Muntenegru, Macedonia și restul Croației sub Turcia. Ca rezultat, dezvoltarea teatrului a fost diferită de la o regiune la alta: în Dalmația și Dubrovnik, publicul era variat și se păstra o tradiție a teatrului în aer liber, ce includea adaptări ale pieselor lui Molière; în Slovenia, în ciuda activității dramaturgului Anton Tomaž Linhart (1756-1795), de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și până în 1848, piesele slovene erau interzise, iar în 1867 a fost fondată prima societate dramatică, ce a avut și un public educat; în Voivodina, publicul era format din burghezia comercială aflată în ascensiune, iar teatrul s-a deschis în 1834 cu spectacolul unei trupe slave.

În Croația superioară, publicul era format din studenți și membrii ai clerului, femeile nu au apărut pe scenă până în 1840, iar nobilimea invita trupe germane sau italiene mediocre. Teatrul era văzut nu numai ca o modalitate de a promova unirea slavilor din sud: slovenilor, croaților și serbilor (Slovenia și Croația au format Iliria), ci și de a strânge legăturile dintre toți slavii. În fața pericolelor reprezentate de intențiile Imperiilor Otoman și Ungar, teatrul a avut manifestări cu caracter național: în 1840, o trupă itinerantă din Novi Sad (Voivodina) a avut un conflict de douăzeci de ani cu o trupă germană pentru a câștiga publicul din Zagreb. Un teatru permanent s-a deschis la Zagreb în 1860, urmat de Teatrul național sârb la Novi Sad în anul următor și de cel de la Belgrad (1869). A urmat un teatru permanent la Ljubljana. Repertoriul lor era format din piese istorice, medievale, ce doreau să facă cunoscut trecutul slav. Primele piese macedonene au fost puse în scenă de învățătorul Jordan Hadži Konstantinov-Džinov (1818-1882), piese cu un mesaj național clar. Dezvoltarea teatrului a fost influențată de Tratatul de la Berlin (1878), ce insista asupra reprezentării politice a fiecărui grup în parte, lucru care a dus la divizarea și mai accentuată din acest spațiu.

Rusia pare o excepție de la regulă (avea propria limbă, religie și monarhie și controla la un anumit nivel mișcările culturale din Polonia, Lituania, Finlanda), însă eforturile naționale de aici sunt la fel de puternice. Hegemoniile de răsturnat erau cele ale stilurilor literare și artistice francez și german, precum și cea a birocrăției ce sufoca artele. Dintre toate mișcările teatrale, cea a Rusiei este cea mai influențată de interferența agențiilor guvernamentale din interior: cultura străină fiind susținută oficial chiar de autoritățile rusești, era mult mai dificilă lupta pentru o cultură națională. Spiritul rusesc era sfâșiat între un sentiment al inferiorității și unul de mândrie pentru identitatea națională, o schismă exemplificată de controversa dintre cei ce doreau orientarea către Europa occidentală, model al progresului, și slavofilii ce insistau pe distilarea a ceea ce era unic și distinct în spiritul rus. Ambele școli de gândire recunoșteau însă teatrul ca fiind mediul cel mai potrivit pentru luminarea maselor și luptau pentru a deține controlul asupra acestei instituții.

Drumul parcurs de teatru a depins de administrațiile aflate la putere: în secolul al XVIII-lea, împărătesele Ana, Elisabeta și Ecaterina favorizaseră actorii străini, deși Ecaterina dorea să sprijine teatrul rus, atâta timp cât era neatins de principii revoluționare. Actorul și dramaturgul Piotr Pavlișcikov a adus argumente pentru dramaturgia și teatrul național, care să se ocupe de viața rusească, în manieră rusească. Galomania era atacată în comedia satirică, dar modelul francez a rămas predominant pentru aristocrație, chiar după invazia lui Napoleon. Ravagiile făcute de Napoleon au dus la afirmarea patriotismului, dar, în același timp, au distrus moșiile care aveau teatre ale iobagilor: risipirea acestor trupe a avut ca rezultat ridicarea teatrelor provinciale profesioniste și un mai mare control al guvernului în marile orașe. Domnia Țarului Nicolae I (1825-1855) a dus la constrângeri asupra repertoriului, care a ajuns să cuprindă vodeviluri spirituale și drame național-extremiste. Domnia lui Alexandru al II-lea (1855-1881) promitea un dezgheț: iobagii au fost lăsați liberi și s-a introdus o școală de dramaturgie mai realistă, cu o interpretare mai aproape de natural. Este perioada în care publicul rafinat dorea un teatru mai serios, iar această dorință a avut ca rezultat fondarea unor teatre private, organizate sub forma unor cluburi sau societăți. Odată cu mișcările populiste ale anilor 1870, se făceau eforturi de aducere a teatrului către oamenii obișnuiți, pentru că publicul teatral reprezenta o infimă parte a populației. Alexandru al III-lea (1881-1891) a promovat o represiune a oricui ar fi putut reprezenta protest politic în imperiu: pentru teatru, aceasta a însemnat un mai mare accent pus pe tehnică și spectacol (atmosferă) și mai puțin pe conținut. Odată cu domnia lui Nicolae al II-lea (1894-1917), cea mai importantă caracteristică a teatrului a fost interesul arătat artelor de industriași și bancheri (teatrul lui Suvorin din St. Petersburg, teatrul privat de operă a lui Savva Mamontov, Teatrul de artă de la Moscova, un punct culminant în căutarea realismului în arta actorului, devotament în fața ideilor de iluminism și efort pentru artă,

superioritatea regizorului și ansamblului asupra sistemului actorului-vedetă).

În fine, evoluția teatrului românesc, de la „formațiile de diletanți, pline de bunăvoință și zel, dar lipsite de pregătire, efemere, hărțuite de greutăți insurmontabile, la o activitate profesională, statornică, orânduită de reguli precise, a fost lungă și anevoioasă”⁴⁸, ocupând secolul al XIX-lea. Această evoluție foarte rapidă a fost posibilă datorită faptului că teatrul era, pe lângă literatură, învățământ și presă, parte a mișcărilor ce militau

Teatrul Național din Iași (1896), arhitecți Fellner și Helmer. Teatrul vechi de la Copou, inaugurat în 1846, a fost distrus în 1888 de un incendiu.
Cabinetul Foto, Colecții Speciale,
Biblioteca Națională a României

pentru progresul națiunii, pentru unitatea și independența statului român, și datorită activității unor personalități ca Vasile Alecsandri (1821-1890), Mihail Kogălniceanu (1817-1891), Costache Negruzzi (1808-1868), Matei Millo (1814-1896), Costache Caragiale (1815-1877) și Mihail Pascaly (1830-1882), pionierii teatrului românesc. Comediile românești au ambiții tipologice moderate. În secolul al XIX-lea, dramaturgia românească era la început, iar textele sunt inevitabil de calitate modestă, lucru valabil și în spații culturale cu o mai veche tradiție dramaturgică și teatrală: cercetătorul Michael Booth consideră chiar că perioada 1750-1880 nu a fost martor al apariției niciunui dramaturg cu o influență dominantă în literatura engleză⁹.

Mișcărilor artistice în teatrele din nordul și estul Europei îndreptate către un mai mare naturalism, simbolism sau stilizare aveau să dea naștere unei bogate creativități. Însă o asemenea creativitate nu a fost posibilă până ce aceste țări nu aveau să atingă un sentiment puternic al identității naționale.

Teatrul Național din București,
inaugurat în 1852, arhitect A. Hefft.
Cabinetul Foto, Colecții Speciale,
Biblioteca Națională a României

Note

¹ SENELICK, Laurence (ed.). *Theatre in Europe: a Documentary History. National Theatre in Northern and Eastern Europe (1746-1900)*. Cambridge: Cambridge University Press, 1991, p. 2.

² CORNEA, Paul, *Regula jocului. Versantul colectiv al literaturii: concepte, convenții, modele*. București: Editura Eminescu, 1980, p. 261-262.

³ VASILIU, Mihai. *Istoria teatrului românesc*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1995, p. 125.

⁴ ROY, Donald (ed.). *Theatre in Europe: a Documentary History. Romantic and Revolutionary Theatre (1789-1860)*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003, p. 443.

⁵ Opera și baletul după *Cora och Alonzo* de Naumann sunt printre primele spectacole de acest gen din Suedia și Polonia.

⁶ Aceste modele influențează spații teatrale (și culturale) întinse: de pildă, în Italia, țară cu o tradiție teatrală bogată, în dramaturgia primei jumătăți a secolului al XIX-lea nu se observă nimic original sau ieșit din comun, teatrul italian fiind dominat de traduceri, adaptări sau imitații ale melodramei franceze și a *pièce bien faite* (Scribe, Victorien Sardou), atunci când nu era în umbra comediei lui

Goldoni sau a tragediei lui Alfieri. Până la sfârșitul anilor 1850, calitatea dramaturgiei rămâne scăzută și persistă dependența de modelele importate.

⁷ Alți animatori ai teatrelor: Holberg în Danemarca, Gustaf III în Suedia, Ole Bull în Norvegia, J.K. Tyl în Boemia.

⁸ CORNEA, Paul. *Op.cit.*, p. 252.

⁹ LEECH, Clifford; CRAIK, T.W. (ed.). *The Revels History of Drama in English*. Vol. 6: 1750-1880. London: Methuen, 1975, p. 264.

Bibliografie

CORNEA, Paul. *Regula jocului. Versantul colectiv al literaturii: concepte, convenții, modele*. București: Editura Eminescu, 1980.

LEECH, Clifford; CRAIK, T.W. (ed.). *The Revels History of Drama in English*. Vol. 6: 1750-1880. London: Methuen, 1975.

ROY, Donald (ed.). *Theatre in Europe: a Documentary History. Romantic and Revolutionary Theatre (1789-1860)*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003.

SENELICK, Laurence (ed.). *Theatre in Europe: a Documentary History. National Theatre in Northern and Eastern Europe (1746-1900)*. Cambridge: Cambridge University Press, 1991.

VASILIU, Mihai. *Istoria teatrului românesc*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1995.

Analiză comparativă a managementului resurselor umane în structurile infodocumentare din Japonia și România*

Petruța Dumitrescu

Masterat Gestionarea Informațiilor în Societatea Contemporană,

Facultatea de Litere, Universitatea din București.

Str. Edgar Quinet, nr. 5-7, sector 1, București.

În scurtul nostru parcurs democratic, ne-am îndreptat atenția către modelele occidentale încercând, astfel, să soluționăm problemele generate de capitalism și să avem o perspectivă clară asupra dezvoltării economice a României. Însă, chiar partenerii noștri care dețin o forță financiară, economică și militară redutabilă privesc cu uimire către Japonia, o țară aflată la „capătul lumii” unde „soarele răsare” de fiecare dată în pofida „soartei care le-a plasat țara într-o zonă bătută de taifunuri, lovită de valurile gigant, zguduită de cutremure și arsă de erupțiile vulcanice”¹.

Momentele imediat următoare celui de-al Doilea Război Mondial găsesc societatea niponă învinsă, ocupată de trupele americane și cu o situație economică dezastruoasă. S-au pierdut atunci multe vieți omenești, marile construcții au fost distruse, resursele secătuite, societatea japoneză destrămată; SUA a dat o lovitură teribilă mândriei și prestigiului nipone. De atunci, japonezii s-au angajat într-o bătălie dură și crudă pentru a deveni tot mai competitivi pe piețele mari ale lumii, pentru a obține chiar primul loc în economia mondială, pentru a se întrece chiar cu vechiul rival, actual partener din lumea pieței libere, SUA.

A fost o sarcină grea care încă persistă. Fenomenele de criză apărute pe plan mondial lovesc economia japoneză în părțile ei vulnerabile și, mai ales, în legătură cu lipsa de resurse naturale, consecința fiind dependența de resursele externe. Până acum, însă, „*The Fragile Superpower*”² a luat măsurile cele mai eficiente pentru a-și micșora fragilitatea. Reușita a fost determinată de mai mulți factori: menținerea unor cheltuieli militare scăzute, profitând la maximum de scutul american; menținerea unor prețuri ridicate la produsele importate; menținerea calității superioare a produselor japoneze; orientarea, cu prioritate, către exporturi și

* Lucrarea a fost prezentată în cadrul *Conferinței studenților, masteranzilor, doctoranzilor și alumnilor în Biblioteconomie*, 31 mai 2013, Biblioteca Națională a României.

acumulări, investiții considerabile în cercetările științifice și tehnice; tendința spre economisire a cetățenilor; educarea și motivarea forței de muncă.

Istoria nu a fost blândă nici cu poporul nostru. România postbelică a fost dominată de comunismul impus de Uniunea Sovietică, care i-a exploatat resursele secătuite de război. După o perioadă, a avut loc o rapidă creștere economică, dar, pentru că era susținută doar de credite, nu a putut fi menținută și a scăzut treptat în intensitate până s-a ajuns la austeritate și la represiune internă, soldată cu Revoluția din 1989 și prăbușirea regimului comunist. A fost instalată democrația prin care se înțelegea libertate de exprimare și o economie bazată pe sistemul liberei concurențe și al liberei inițiative. Reconstrucția și dezvoltarea au fost sprijinite de către SUA și, mai târziu, de către Uniunea Europeană. Însă, „*e adevărat, Europa nu este ceea ce speram să fie. Nu este un organism caritabil. Nu dă. Ea stimulează creșterea, dar procesele trebuie inițiate aici*”⁹.

Ritmul rapid de creștere economică al societății nipone se datorează în principal accesului oamenilor la informație. S-au utilizat noile cuceriri în domeniul științei și tehnicii pentru a asigura depozitarea și conservarea documentelor și punerea acestora la dispoziția oamenilor prin mijloacele cele mai convenabile lor.

Bibliotecile sunt instituții foarte importante în comunitatea japoneză, cetățenii petrecându-și aici o mare parte a timpului liber. Acestea ocupă clădiri mari și funcționale, dispun de personal calificat și au la bază un sistem informatic performant. Toate activitățile sunt întreprinse, ținând cont de nevoile utilizatorilor actuali sau potențiali.

Cea mai importantă instituție infodocumentară din Japonia este Biblioteca Națională a Dietei. Înființată în 1948, are ca funcție principală acordarea de asistență informațională membrilor Dietei, în vederea îndeplinirii sarcinilor pe care le au în calitate de aleși ai Parlamentului. De asemenea, aceasta oferă servicii de informare și publicului larg. Este o instituție al cărei management deține libertate deplină în administrarea bugetului (în 2008, aproximativ 200 mil. de dolari, 898 de salariați, 9,3 mil. de cărți și 238.000 de publicații seriale⁴) și coordonează Agenția Națională de Prelucrare Informatizată a Datelor din toate bibliotecile japoneze (NACSIS - The National Center for Science Information Systems), catalogul național accesibil on-line⁵. Aici regăsim și cele mai vechi documente japoneze⁶: *Kojiki* (Înregistrări ale timpurilor antice – anul 712) și *Nihon Shoki* (Cronica Japoniei – anul 720), care conțin multe legende despre rivalitățile dintre zeii mitologiei nipone, despre luptele lor cu monștrii, dar expun și romantismul credinței simple a locuitorilor de atunci ai insulelor. Biblioteca Națională a Dietei deține și un fond de carte românească, format din 4.000 de exemplare⁷.

Pe teritoriul nipon întâlnim toate tipurile de biblioteci (universitare, specializate, școlare, publice), care comunică între ele prin sisteme informatizate. De asemenea, în caz de

calamitate naturală, bibliotecile mobile ajung la sinistrați într-un timp foarte scurt, aceștia nefiind privați de accesul la informație, așa cum nu sunt privați de accesul la celelalte lucruri necesare traiului. Așa s-a întâmplat și pe 11 martie 2011; în urma cutremurului de 9 grade pe scara Richter și al tsunami-ului, în bibliotecile din regiunea Tohoku (din nord-estul Japoniei) s-au înregistrat pierderi umane și pagube materiale: milioane de documente căzute de pe rafturi, erori de sistem cauzate de cutremur, unele clădiri distruse în totalitate, documente îmbibate cu apă sărată sau cu lichid antigel, scurs de la aparatele de aer condiționat. Bibliotecile care au avut doar cărți căzute de pe rafturi au fost redeschise publicului după 20 de zile (31 martie); cele care au avut clădirile distruse în totalitate și documente deteriorate de tsunami au fost redeschise însă, după patru luni, până cel târziu la 15 iulie.

Biblioteca Națională a Dietei s-a implicat în activitatea de renovare a bibliotecilor distruse și de restaurare a documentelor și a lansat un portal – „Sprijin pentru reconstrucție după Marele Cutremur din Estul Japoniei“ – unde se pot găsi publicații în format PDF, link-uri sau informații referitoare la dezastrul provocat de cutremur, tsunami și centrala nucleară. De asemenea, a trimis, în zonele afectate, personal specializat în restaurarea și conservarea documentelor, pentru a oferi consiliere și a instrui oameni, care s-au oferit voluntar, în vederea restaurării documentelor deteriorate, și a trimis biblioteci mobile în zonele sinistrate, pentru ca oamenii să aibă totuși acces la informație.

Prima bibliotecă publică a fost deschisă în jurul anului 1872, când au fost introduse elementele din cultura occidentală. Asociația Bibliotecilor Japoneze (JLA), fondată în 1892 în vederea promovării serviciilor biblioteconomice, a devenit membră IFLA în 1929. Studiul în domeniul biblioteconomic a fost inițiat în 1951.

La ora actuală, bibliotecile dețin echipamente tehnice multiple, în conformitate cu nivelul de dezvoltare tehnologică al societății, având *„posibilitatea, atât administrativă, cât și financiară, să dezvolte planuri autonome de funcționare în vederea conservării și consolidării unui specific propriu sau local, precum și al dezvoltării unor servicii noi, atractive pentru beneficiari“*.

În schimb, sistemul românesc de biblioteci se îndreaptă într-o direcție greșită, principala cauză fiind inexistența unei infrastructuri compatibile cu standardele societății informaționale. Cu toate că structurile infodocumentare se adresează oamenilor moderni ai zilelor noastre, ele continuă să ofere servicii tradiționale care nu îi atrag, ba chiar îi îndepărtează. Catalogele nu sunt disponibile on-line, mulți dintre angajați nu au o pregătire în domeniu, colecțiile sunt învechite, iar alocațiile bugetare sunt din ce în ce mai scăzute. Informatizarea s-a realizat doar în bibliotecile din marile orașe, fiind neglijate tocmai bibliotecile apropiate cetățeanului de rând. În aceste condiții, nu se poate vorbi de un acces la cunoaștere, ci de o posibilă creștere a analfabetismului sau de o menținere conștientă a oamenilor în ignoranță.

Biblioteca Națională a României, înființată în 1955, achiziționează, prelucrează, conservă și valorifică toate tipurile de documente din patrimoniul național și coordonează metodologic digitizarea la nivel național.

Primele biblioteci românești au apărut în secolul al XVIII-lea, iar învățământul biblioteconomic de nivel universitar s-a instituit în 1932. În 1990 a fost înființată Asociația Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice din România (ABBPR), care, în același an, a devenit membră IFLA.

Situația comparativă este prezentată în Tabelul 1.

Țara	Apariția bibliotecilor	Introducerea Biblioteconomiei în universități	Biblioteca Națională	Înființarea asociațiilor naționale de biblioteci	Membră IFLA
Japonia	Sec. al XIX-lea	1951	1948	1892	1929
România	Sec. al XVIII-lea	1932	1955	1990	1990

Tabelul 1 – Sistemul de bibliotecă japonez vs. Sistemul de bibliotecă românesc

Câteva aspecte reies din Tabelul 1 și anume: pe teritoriul românesc, bibliotecile și-au făcut apariția cu aproximativ 150 de ani înaintea celor din Japonia. Această situație a fost cauzată de completa izolare, până în 1854, a statului nipon de restul lumii, datorată regimului de atunci care interzicea orice contact cu străinătatea. Românii, în schimb, nu s-au putut plânge de izolare; s-au aflat mereu la încrucișarea drumurilor europene, fiind părtași la toate evenimentele mari ale istoriei. La începutul secolului al XVIII-lea, Țara Românească era condusă de Constantin Brâncoveanu (1688-1714), în timpul domniei acestuia, unchiul lui, Constantin Cantacuzino (1639-1716), punând bazele primei biblioteci românești. În pofida acestei mari întârzieri din punctul de vedere al momentului apariției, structurile infodocumentare japoneze au cunoscut o evoluție rapidă. România, în schimb, a avut de înfruntat regimul comunist care a pus multe piedici sistemului biblioteconomic. Acesta „a ignorat cu bună știință profesia de bibliotecar, privită ca o cenușăreasă a activităților intelectuale”⁹.

Învățământul biblioteconomic românesc, introdus în universități în 1932 (cu aprox. 20 de ani înaintea Japoniei), a fost desființat de către comuniști în 1960 și reluat apoi după trei decenii de absență. Niponii, în schimb, au beneficiat continuu de această pregătire de specialitate, începând din 1951. Astăzi sunt formați specialiști în acest domeniu în trei universități.

Biblioteca Națională a României s-a înființat în timpul regimul comunist, cu șapte ani mai târziu față de Japonia. În aceea perioadă, Biblioteca Academiei era depozitara întregii culturi românești, dar pentru că era o instituție „burgheză” comuniștii nu i-au recunoscut atribuțiile naționale, astfel că au creat Biblioteca Centrală de Stat (actuala BNR). Abia în 1980, ca urmare a revendicărilor unor intelectuali, i-a fost recunoscut și Bibliotecii Academiei statutul de bibliotecă națională, în prezent cele două având atribuții în acest sens.

Dacă în privința înființării bibliotecilor și a introducerii biblioteconomiei în universități le-am luat-o înainte niponilor, ei ne-au devansat la capitolul asociațiilor de biblioteci, precum și la cooperarea acestora cu organismele internaționale din domeniul. Ne despart de ei cam 100 de ani și numai 45 dintre aceștia găsim o explicație în dominația comunismului. Până în 1945, s-a aderat la anumite asociații culturale, dar nu au existat unele destinate exclusiv bibliotecilor. Niponii, în schimb, s-au mișcat rapid. La numai 20 de ani după apariția primei biblioteci publice s-a înființat Asociația Bibliotecilor Japoneze, care funcționează și acum, iar 37 de ani mai târziu devine membră IFLA.

Succesele sau insuccesele economice sau culturale ale celor două țări au fost influențate de ideile și deciziile pe care cetățenii le-au implementat, la un moment dat, gândindu-se la viitor. Însă nu numai omul este responsabil de propriile idei, o contribuție importantă a avut-o și societatea care l-a format, mediul pe care l-a frecventat, semenii care l-au influențat, religia în care a crezut și așa mai departe. Semnalele de disidență sunt foarte puține și, în consecință, insuficiente pentru a schimba o stare generală de fapt. Tocmai acesta este și motivul pentru care vom analiza oamenii care aparțin unor culturi atât de diferite cum sunt cea japoneză și cea românească. Dacă vor exista similitudini, vom vedea; important de subliniat sunt deosebirile.

Recrutarea și selecția personalului

În momentul în care o structură infodocumentară își extinde activitatea, așa cum a fost cazul Bibliotecii Naționale a României, apare o nevoie suplimentară de resurse umane, care se poate manifesta și atunci când un angajat părăsește, din diverse motive, organizația. Cel responsabil cu semnalarea acestei situații este managerul compartimentului căruia îi aparține postul vacant. Acesta se adresează, printr-o cerere, șefului ierarhic (directorului general) și solicită angajarea unei persoane.

Directorul general împreună cu șeful Serviciului de Resurse Umane analizează cererea de recrutare pentru a vedea necesitatea și oportunitatea respectivei solicitări. Dacă analiza confirmă această nevoie, se accesează fișa postului respectiv pentru a detecta nivelul de cunoștințe solicitat, experiența, calitățile intelectuale de care trebuie să dispună viitorul angajat,

dar și sarcinile care îi vor reveni. Toate acestea vor fi transferate în anunțul de angajare pentru a se reduce la maximum riscul de primire a unor CV-uri necorespunzătoare ocupării poziției respective, dar și pentru a se evita eventualele neînțelegeri ulterioare din partea noului angajat.

Trebuie înștiințați de existența acestui post vacant și salariații interni ai bibliotecii și încurajați să-și depună candidatura, în cazul în care se observă din fișele de evaluare că au competențele necesare.

Chiar dacă în interiorul bibliotecii există persoana potrivită ocupării postului, se va realiza și o recrutare externă, cu scopul de a compara candidaturile interioare cu cele exterioare, pentru a cunoaște situația de pe piața muncii sau pentru a da un „suflu nou” organizației.

Anunțul de angajare se aduce la cunoștința publicului, iar în urma lui se vor primi CV-uri și scrisori de intenție împreună cu toate celelalte documente necesare înscrierii la concurs (în cazul Bibliotecii Naționale a României, cerere de înscriere adresată directorului BNR, copie C.I./ B.I., copia carnetului de muncă din care să reiasă experiența profesională, copiile documentelor din care reies tipul și nivelul studiilor, cazier judiciar, adeverință de sănătate, C.V., recomandare de la ultimul loc de muncă¹⁰). În cazul Bibliotecii Naționale a României, din momentul publicării pe pagina web a instituției a anunțului de angajare, lucrurile se desfășoară în felul următor: în urma depunerii dosarelor de concurs, se realizează o selecție a candidaților. Examenul constă în susținerea a două probe: scrisă și orală (interviu). Sunt testate, așadar, cunoștințele din domeniul biblioteconomic și cunoștințele de limbă de circulație internațională, fiind comunicate în prealabil tematica și bibliografia. În urma examinării, angajarea se face pe baza unui contract de muncă, având anexată Fișa postului.

Structurile infodocumentare japoneze se află într-o strânsă relație cu agențiile de recrutare, care colaborează cu instituțiile de învățământ superior în vederea identificării potențialilor candidați din rândul studenților sau al absolvenților. Agențiile specializate în recrutare mențin o evidență atât a ofertelor, cât și a cererilor de muncă. Astfel, acestea sunt la curent cu locurile de muncă recent apărute, cât și cu pregătirea potențialilor candidați, urmând a-i pune în contact direct. Însă, pentru a se realiza intermedierea, fiecare parte trebuie să fie capabilă de a lucra cu cealaltă. Cele mai bune structuri organizatorice vor să atragă candidatura celor mai competenți absolvenți de facultate. În acest scop, organizațiile duc o adevărată luptă de convingere, oferindu-le acestora posibilitatea ca, în decursul unei luni calendaristice, să viziteze biblioteca, asigurându-se astfel de calitatea locurilor de muncă oferite.

Experiența nu este neapărat un criteriu în funcție de care se fac angajările în Japonia. Dimpotrivă, un om care nu posedă nicio abilitate în domeniul respectiv are mai multe șanse de a reuși, deoarece se consideră că experiența acumulată în trecut poate îngreuna procesul de pregătire la locul de muncă (ar trebui să „uite” tot ce a învățat și să se concentreze asupra

noilor practici specifice actualului loc de muncă). Însă, selecția se face în funcție de potențialul individual al viitorului angajat de a deprinde și a dezvolta abilități multifuncționale într-un timp relativ scurt.

După cum se poate observa și în anunțul de angajare al Bibliotecii Naționale a Dietei în vederea ocupării poziției de cercetător – Informații legislative în Asia de Sud¹¹, au fost introduse și practici occidentale de recrutare și selecție a resurselor umane, precum metoda „CV-ului american“, care are o frecvență de utilizare din ce în ce mai mare, fără însă a se renunța la metoda tradițională de recrutare a tinerilor absolvenți.

De remarcat este faptul că niponii așează o deschidere către practicile occidentale, chiar dacă le aplică numai după ce le-au trecut prin filtrul japonez. La noi, în schimb, nu reușesc metodele lor și nici nu se fac demersuri în acest sens, scuzele fiind legate întotdeauna de comportamentul „deosebit“ al oamenilor și de mediul din structurile infodocumentare românești, incapabile să absoarbă forța de muncă neinițiată. Cauzele acestei incapacități sunt fondurile financiare reduse, dar și comoditatea de care dau dovadă unii manageri. Formarea profesională în cadrul organizației este considerată a fi o pierdere de timp și nu o investiție în vederea obținerii succesului. Este considerată mult mai ușoară atragerea unei forțe de muncă experimentată, formată de concurență, decât educarea și pregătirea ei în spiritul unor valori organizaționale, care i-ar ajuta să se identifice cu organizația.

În opinia noastră, mențiunea referitoare la vechime în cadrul unui anunț de angajare este greșită, mai ales când este pe perioadă determinată. Este un filtru care nu acordă nicio șansă celor care nu îndeplinesc această condiție, dar care pot avea multe alte calități ce pot fi exploatate în vederea obținerii performanței. Acest mod de recrutare a resurselor umane nu face decât să încheie prematur un început de carieră, probabil strălucitoare.

Integrarea profesională a personalului

Pe măsură ce înaintăm în analiza funcțiilor managementului resurselor umane practicat în cadrul structurilor infodocumentare din cele două țări, realizăm că metodele japoneze sunt tot mai surprinzătoare, tot mai greu de înțeles de noi. Dacă în România, integrarea noilor salariați într-o organizație este tratată cu o oarecare superficialitate, o mare parte a managerilor gândindu-se că aceștia se vor acomoda odată cu trecerea timpului, în Japonia, acestei etape i se acordă poate cea mai mare atenție, aplicând metode care au ca scop modelarea subconștientului angajatului.

Integrarea în noua comunitate organizațională este considerată a fi o obligație, o datorie pe care o are noul salariat deoarece el este cel care a solicitat angajarea. Chiar dacă managerul este conștient de faptul că societatea și-a educat cetățenii în spiritul acestei idei, el nu

încearcă să modeleze comportamentele prin forță, ci să le câștige fidelitatea și competitivitatea, însuflându-le sentimentul de protecție și determinându-le starea de bine.

Așadar, modalitățile utilizate, care au ca scop o integrare cât mai rapidă și intensă a noilor salariați în cadrul structurilor infodocumentare, cu rezultate benefice asupra stării psihice și randamentului în muncă, sunt: exerciții-meditații tip *zen*, vizite la muzee de istorie și baze militare, participarea la tabere de sport și muncă agricolă, cursuri de pregătire în centrul de formare al instituției, informarea salariatului prin intermediul manualului de organizare, încadrarea în filiera *oyabun-kobun*¹².

Enumerarea de mai sus poate crea necunoscătorului o stare de nedumerire, îi poate ridica o mulțime de semne de întrebare, care pot fi eliminate numai în urma unei serioase documentări cu privire la acest aspect.

Trimiterea tinerilor angajați în centre militare este esențială pentru pregătirea lor în vederea ocupării unui loc de muncă, scopul fiind acela de a-i disciplina pe salariați, de a le crește rezistența fizică și psihică, de a le cultiva loialitatea și devotamentul pentru muncă. Aici, trebuie să realizeze numeroase activități, neobișnuite pentru ei până în acel moment. Astfel, ei efectuează un marș de rezistență care se desfășoară în trei faze: parcurg o anumită distanță în grup, apoi se împart în minigrupuri care se întrec între ele, urmând a concura în mod individual, fiind interzisă comunicarea cu ceilalți. Prin acest exercițiu, tinerilor li se demonstrează plăcerea de a lucra în cadrul unui grup, necesitatea de a-ți ajuta echipa pentru a fi cea mai bună și lupta pe care trebuie să o porți pentru a supraviețui atunci când rămâi pe cont propriu.

O altă activitate pe care trebuie să o desfășoare un salariat aflat la început de carieră este ajutorul pe care îl dă unei familii de țărani din regiune la muncile gospodărești, fără să ceară bani și să ofere explicații. Înfruntarea necunoscutului și realizarea unor astfel de sarcini care, aparent, nu au nicio legătură cu activitatea desfășurată într-o bibliotecă, au ca scop implementarea ideii că nu există o muncă adecvată sau inadecvată, ea poate fi realizată ușor și plăcut numai dacă manifestăm o atitudine favorabilă față de ea.

Noii salariați sunt trimiși și în tabere pentru a se familiariza cu grupul alături de care vor lucra în cadrul organizației. Aici, ei trebuie să desfășoare toate activitățile împreună: pregătirea mesei, curățenia zilnică, jocuri etc. Astfel, ei dobândesc o experiență comună care îi va ajuta să se împrietenească și să creeze în cadrul structurii infodocumentare o atmosferă familiară, unde munca va fi o reală plăcere.

În urma acestor experiențe, salariatul revine în cadrul organizației, unde îi va fi stabilit *oyabun*-ul (tatăl), el dobândind titlatura de *kobun* (fiu). Tutorele profesional al angajatului este cel în subordinea căruia se află, acesta ajutându-l să se integreze, să înțeleagă activitatea pe

care o va avea de desfășurat, precum și importanța majoră a acesteia în cadrul instituției. Relația *oyabun-kobun* este comparabilă cu cea care există între tată și fiu, *oyabun*-ul oferind protecție nelimitată și primind, în schimb, un deosebit respect și recunoștință prin munca prestată. Angajatul primește un manual care cuprinde o prezentare a instituției, instrucțiuni pentru realizarea sarcinilor postului astfel încât să obțină cele mai bune rezultate, precum și sfaturi și sugestii privind comportamentul cel mai adecvat la locul de muncă.

În structurile infodocumentare românești, integrarea unui nou salariat la locul de muncă se realizează, teoretic, prin efectuarea unei vizite în cadrul instituției, susținerea unui seminar sau prin înmânarea unei mape de întâmpinare¹³. Toate acestea au ca scop prezentarea activităților întreprinse de către organizație și a obiectivelor acesteia.

Modalitățile utilizate de către structurile infodocumentare din cele două țări cu scopul de a-i integra pe noii salariați în cadrul instituției sunt opuse, dacă ținem seama de implicarea lor în această problemă. La o extremă se află Japonia care pe alocuri exagerează, iar la cealaltă extremă se află România, care are o atitudine în acest sens aproape indiferentă. Și o catalogăm ca fiind indiferentă pentru că înmânarea unui angajat a unor pliante – cu riscul să nu le citească niciodată – este o activitate care nu-i creează sentimentul de apartenență la organizație, deoarece nu există un dialog direct între el și o persoană experimentată. În opinia noastră, cei care „rezolvă” astfel problema integrării nu-și dau seama de pericolele la care expun instituția, din cauza confuziei pe care o va simți salariatul o anumită perioadă de timp.

Prezentarea bibliotecii prin realizarea unei vizite sau prin susținerea unui seminar poate determina stări de oboseală fizică, dar și psihică din cauza volumului mare de informații care i se oferă angajatului și pe care nu le poate asimila într-un timp relativ scurt. Poate că cea mai bună variantă ar fi doar oferirea unor informații esențiale, urmând ca pe parcurs să se familiarizeze și cu celelalte. Este important să fie desemnată o persoană căreia să i se solicite informațiile necesare, în momentul în care se „lovește” de o problemă care impune acest lucru.

Din nefericire, o mare parte a structurilor infodocumentare românești nu realizează niciuna dintre aceste modalități de integrare a salariaților, „sărind” pur și simplu peste această etapă, neacordându-i niciun fel de importanță, ba chiar considerând-o ca fiind o pierdere de timp.

Japonezii, în schimb, aplică metode care au întindere temporară mare și ale căror rezultate au efect pe termen lung. Este uimitor modul în care reușesc să obțină maximum de eficiență punându-le, încă de la început, la încercare răbdarea noilor angajați, cu scopul de a-i pregăti să înfrunte orice situație problematică la care poate fi supusă organizația în viitor. Rezultatele sunt într-adevăr favorabile, dar nu știm cât de „fericiți” sunt japonezii generației noastre atunci când sunt nevoiți să întreprindă astfel de activități în vederea angajării. Dar,

probabil că viziunea noastră este greșită, doar pentru simplul fapt că aparținem unei altfel de lumi, celei românești, unde principala trăsătură a omului modern este comoditatea.

Pregătirea profesională a personalului

Minunatele colecții de manuscrise, incunabule, cărți rare, cărți cu valoare bibliofilă s-au aflat întotdeauna în grija unor oameni care le-au asigurat perenitatea. Ce s-ar fi întâmplat dacă aceste persoane nu înțelegeau imensa responsabilitate pe care o aveau, nu este greu să ne imaginăm. Însă, din fericire, acești oameni au existat, iar noi le suntem recunoscători pentru activitățile pe care le-au întreprins. Au fost îndrumați, poate, de conștiința lor să facă asta, iar ei, la rândul lor, i-au îndrumat și pe alții, determinându-ne astfel să realizăm importanța existenței unui personal specializat în cadrul unei biblioteci.

Pregătirea profesională a viitorilor bibliotecari începe din anii studenției. În Japonia există trei centre de studii în domeniul biblioteconomic. Acestea sunt Universitatea Keio, Tokyo și Tsukuba. Dar cursuri de științele informării se susțin și în cadrul altor universități nipone. Programele masterale și doctorale în acest domeniu sunt în număr de 10 (5+5).

În perioada 2007-2010, planul de învățământ pentru studii de licență în domeniul biblioteconomic al Universității Keio¹⁴ era format din discipline obligatorii, dar și din opționale. Așadar, se studiază Biblioteconomie și Știința Informării (noțiuni de bază), Servicii de informare, Surse de informare, Regăsirea informațiilor, Bibliografia de specialitate. În anul următor, cursurile se împart în trei categorii: Biblioteconomie, Regăsirea informației, Informare prin intermediul media.

Cei care optează pentru Biblioteconomie studiază Managementul structurilor infodocumentare, Servicii de referințe, Documente de bibliotecă, Organizarea documentelor de bibliotecă, Comunicarea documentelor, Servicii de bibliotecă pentru copii, Biblioteca și Serviciul de informații.

Cursurile de Informare prin intermediul media cuprind: Introducere în modalitatea de informare prin intermediul mass-media, Structura și analiza modului de informare al mass-media, Bazele teoriei cunoașterii, Presa scrisă, Presa digitală, Comunicarea științifică, Comportament informațional.

Viitorii specialiști în regăsirea informației (cercetători) studiază: Inițiere în activitatea de regăsire a informației, Comportament informațional, Managementul bazelor de date, Arhive digitale, Tehnologia Informației, Organizarea materialelor înregistrate.

Disciplinele pentru care studenții au posibilitatea de a opta sunt: Societatea și Informația, Bazele prelucrării limbajului natural, Bazele prelucrării imaginilor, Bibliografii.

Cursurile de Biblioteconomie sunt orientate către formarea bibliotecarilor profesioniști. Cele de Informare prin intermediul mass-media se concentrează pe problemele care pun în prim-plan suporturile media și modul de producție și de distribuție al acestora. Cursurile de Regăsire a informațiilor se concentrează pe sistemele de baze de date și tehnologia informației. Așadar, specializările sunt clare, ajutându-i pe studenți să-și determine direcția profesională: bibliotecari profesioniști, specialiști în industria mass-media, experți în tehnologia informației.

În România, există o singură secție care formează specialiști în științele informării, aceasta aflându-se în cadrul Universității din București, Facultatea de Litere (studii de licență și studii de masterat). Cursuri în cadrul altor specializări se susțin și la universitățile din Cluj, Timișoara, Sibiu și Brașov.

În aceeași perioadă, 2007-2010, planul de învățământ pentru studii de licență în domeniul biblioteconomic al Universității din București, Facultatea de Litere, era mult mai bogat, studenții români dobândind, în plus față de cei japonezi, cunoștințe cu privire la Istoria culturii scrise, Paleografie, Arhivistică, Muzeologie, Bibliologie, Legislație de bibliotecă. De asemenea, ei studiau și gramatica actuală a limbii materne (română), marile teme ale literaturii țării lor, dar și o limbă de circulație internațională (engleză/ franceză) cu aplicații în știința informării. Programa învățământului românesc include și practica în structuri infodocumentare, spre deosebire de cel japonez unde nu se face nicio referire la aceasta, deoarece aproape toate cursurile includ și activități de lucru efectiv în instituțiile de profil.

Întrucât cele mai multe dintre disciplinele studiate în cele două țări au titlaturi diferite, am realizat Tabelul 2 în cadrul căruia am încercat să le echivalez în funcție de conținutul lor.

Japonia	România
Biblioteconomie și Știința Informării (noțiuni de bază)	Bazele Biblioteconomiei Introducere în Știința Informării
Managementul structurilor infodocumentare	Performanță și leadership în instituțiile culturale – facultativ
Servicii de referințe	Servicii de referințe - opțional
Documente de bibliotecă	Tipologie documentară Prezervare, restaurare, conservare - opțional
Organizarea documentelor de bibliotecă	Catalogarea documentelor Dezvoltarea și evidența colecțiilor
Comunicarea documentelor	Comunicarea și gestiunea colecțiilor
Servicii de bibliotecă pentru copii	Biblioteci pentru copii și tineret
Biblioteca și Serviciul de informații	Organizarea și funcționarea CDI
Inițiere în activitatea de regăsire a informației	Bazele informării documentare Concepte și instrumente în regăsirea informației

Comportament informațional	Utilizatori de informații și documente Managementul cunoașterii - opțional
Tehnologia informației Managementul bazelor de date Arhive digitale Organizarea materialelor înregistrate	Tehnologia informației Programe automatizate integrate de bibliotecă Sisteme și rețele automatizate pentru informarea documentară Informatică - facultativ
Bazele prelucrării limbajului natural - opțional	Limbaje de indexare
Bibliografii - opțional	Tehnică bibliografică Bibliografii specializate
Societatea și informația – opțional Bazele prelucrării imaginii - opțional	Sociologie culturală. Forme de animație culturală

Tabelul 2: Învățământul biblioteconomic japonez vs. învățământul biblioteconomic românesc

Pentru perioada 2007-2010, se remarcă absența unei discipline din planul de învățământ românesc, care are o deosebită importanță pentru japonezi: Managementul structurilor infodocumentare. Accentul mare pus pe acest curs, prezent în toate facultățile, indiferent de specializare, este justificat de faptul că universitățile nipone formează, în principal, viitori manageri de instituții. Însă, cursul facultativ Performanță și leadership în instituțiile culturale a fost un preambul a ceea ce a urmat, ulterior și în România fiind introdusă disciplina atât de bine cotate în Japonia.

Din analiza celor două planuri de învățământ reiese faptul că niponii le oferă studenților posibilitatea să opteze pentru o anumită profesie, lucru care se întâmplă numai după ce s-au asigurat că toți cursanții dobândesc cunoștințele generale esențiale ale domeniului. În România situația este diferită, absolvenții fiind capabili să lucreze în toate structurile infodocumentare, datorită informațiilor dobândite în perioada studiilor, care acoperă întreg domeniul.

Ambele modalități prin care niponii și românii înțeleg să-și formeze viitorii intermediari ai informației prezintă, în opinia noastră, avantaje și dezavantaje. Posibilitatea de a alege profesia în cel de-al doilea an de studiu oferă șansa specializării prin aprofundarea doar a acelor informații necesare la locul de muncă, însă decizia luată la o vârstă destul de fragedă poate crea neplăceri în decursul vieții profesionale, în cazul în care există dorința de a activa pe un post diferit de specializarea aleasă. Dezavantajul formării generale aplicată de români constă în faptul că studenții sunt nevoiți să învețe, să rețină informații care, probabil, în viitor nu le vor fi utile. Considerăm că această din urmă situație produce nemulțumiri la o scară mai mică, iar riscurile pe care și le asumă studentul în ceea ce privește viitorul profesional sunt nule. De data aceasta românii sunt cei care au gândit mai bine modul de formare al intermediarilor de informații.

De remarcat este faptul că în universitățile nipone se pregătesc și specialiști în industria mass-media, pe lângă cele de bibliotecar și expert în regăsirea informațiilor. La noi, această specializare se realizează în cadrul altei facultăți, dar compensează faptul că în cadrul acestei secții sunt formați și arhiviștii, muzeologii sau muzeografii, ca intermediari ai informațiilor.

În Japonia, în facultățile cu diferite specializări pot fi introduse și cursuri opționale pentru obținerea unui certificat care oferă posibilitatea de angajare în bibliotecile publice (Shisho) și în bibliotecile școlare (Shisho-Kyoyu), mulți niponi dobândind, astfel, cunoștințe și competențe în biblioteconomie.

Asociația Bibliotecilor Japoneze emite numai celor care lucrează în bibliotecile publice un certificat de bibliotecar profesionist, dacă îndeplinesc anumite condiții, precum publicarea de cărți sau articole sau participarea la cursuri de formare. Un bibliotecar cu un astfel de titlu poate fi considerat un profesionist, deoarece deține cunoștințe și competențe avansate în biblioteconomie.

În România sunt oferite certificate de bibliotecar celor care urmează studii postuniversitare în acest domeniu, organizate de către Universitatea din București, dar și de alte universități din sectorul privat. Obținerea oarecum facilă a unui astfel de certificat oferă șansa păstrării locului de muncă celor care nu aveau o calificare în domeniu. În asemenea situații, sunt dezavantajați cei care absolvă cei cinci ani de studii (licență + masterat), fiind nevoiți să se reorienteze din punct de vedere profesional deoarece posturile de bibliotecar sunt ocupate de oameni care au obținut un certificat după numai doi ani de studiu, dar care beneficiază de vechime la locul de muncă. Situația este mult mai complicată în Japonia unde studiile în domeniu nu sunt obligatorii pentru a lucra într-o bibliotecă și, în consecință, multe posturi sunt ocupate de oameni fără o avea calificarea necesară. Așadar, lucrurile nu sunt rezolvate nici în țări mai dezvoltate, de la care am putea avea anumite așteptări.

Pregătirea niponilor la locul de muncă se realizează, mai ales, prin rotația pe posturi care prezintă, de regulă, o ciclicitate anuală. Aceasta se efectuează, de obicei, în aprilie, când are loc un val de pensionări și angajări, dublat de rotirea pe posturi a unei părți din personal și de promovarea sa. În această perioadă, mobilitatea personalului e foarte ridicată și schimbările de posturi sunt frecvente. Este un mod prin care angajații cunosc mai bine organizația din care fac parte, își dezvoltă noi abilități și competențe, conștientizează importanța celorlalte posturi din instituție, astfel că nu există riscul unei vieți profesionale monotone. Românii, în schimb, manifestă o anumită reticență în a-și schimba locul de muncă, determinată de teama de schimbare, reacția în fața noului etc. Managerii acceptă această situație, deși ar trebui să ia în considerare aplicarea unui program de educare a angajaților în acest sens.

În structurile infodocumentare japoneze sunt stabilite anumite standarde de muncă. În general, acestea trebuie respectate de toți salariații. În situația în care personalul dispune de anumite capacități, dar nu le aplică, managerul trebuie să se asigure că disciplina muncii este respectată, determinându-i pe angajați să-și îndeplinească atribuțiile. Dacă personalul nu-și poate respecta standardele, se iau măsuri de modificare a acestora sau de pregătire în vederea atingerii obiectivelor posturilor pe care le ocupă. În România, nu se poate vorbi despre respectarea sarcinilor ce-i revin unui salariat deoarece activitatea se desfășoară cu un deficit imens de personal și, prin urmare, un angajat trebuie să realizeze mult mai multe activități decât i-ar reveni într-o situație normală.

Evaluarea performanțelor resurselor umane

Obiectivele unei structuri infodocumentare pot fi atinse numai dacă oamenii își îndeplinesc cu conștiinciozitate sarcinile ce revin postului. Numai că există angajați care își desfășoară activitatea urmărind performanța, alții care fac doar ceea ce este strict necesar pentru a-și păstra locul de muncă, dar există și salariați care, din diverse motive, nu ating standardele impuse. Pentru a fi recompensați, stimulați, sancționați sau perfecționați, ar trebui mai întâi identificați. În acest sens, este necesară evaluarea resurselor umane.

Șeful ierarhic supraveghează activitatea unui bibliotecar o perioadă de timp, la sfârșitul acesteia formulând niște concluzii pe care le transmite managerului general sau serviciului de resurse umane. Există, însă, riscul ca aceste aprecieri să fie dominate de subiectivism, aspect de care ar trebui să se țină cont în momentul în care se ia o decizie care va influența viitorul profesional al respectivului angajat. Pentru a se evita erorilor, ar trebui să se apeleze la metode formale de evaluare a muncii pe baza unor proceduri, standarde și criterii stabilite în avans. Și angajatul este interesat să obțină o apreciere cât mai obiectivă a activității și potențialului său, pentru a-și cunoaște șansele de promovare, posibilitățile de obținere a unor recompense, necesitatea de a-și îmbunătăți activitatea etc. Așadar, evaluarea trebuie realizată în funcție de cerințele posturilor, de responsabilitățile ce-i revin salariatului și de condițiile de muncă.

Fișa de evaluare a personalului este un document în care sunt cuprinse rezultatele evaluării, fiind formată din trei părți¹⁵: evaluarea performanței, orientarea profesională, potențialul profesional. Ținând seama de informațiile completate la ultimele două categorii, se întocmește planul de pregătire profesională a salariatului, care va fi adus la cunoștință acestuia pentru a-și exprima acordul. În Japonia, orice nemulțumire a angajatului cu privire la evaluare duce la o reanalizare a cazului respectiv de către Departamentul de Resurse Umane. Dacă se dovedește că evaluatorul a greșit, acesta este sancționat prin transferarea lui pe un post inferior. Dacă evaluarea a fost corectă și salariatul continuă să obiecteze, se alege și el cu aceeași sancțiune, menționată anterior. Deoarece structurile infodocumentare nipone urmăresc

performanța, sunt transferați în filialele mai mici ale organizației cei incapabili să promoveze în decursul unei perioade de 3-4 ani, angajații care nu au rezultate sau performanțe satisfăcătoare sau salariații rutinieri, care fac doar ce le spune șeful și care nu au inițiative. Însă transferul din organizația-mamă în filiale este considerat degradant în societatea niponă. În România, angajații neperformanți riscă, teoretic, disponibilizarea, cu toate că acest mod de sancționare se practică numai în cazuri extreme și numai în bibliotecile finanțate din bugetul de stat. Aici, salariații nu sunt decât foarte puțin influențați de rezultatele negative ale evaluării și, în general, se aleg numai cu o muștrare din partea șefului. Din păcate, postul de bibliotecar este, încă, un loc de muncă stabil, de unde, o dată angajat, ieși doar la pensie. Și spunem „din păcate“ pentru că există multe persoane care își spun bibliotecari, dar care nu se comportă ca atare, nerealizând cât rău produc instituției. Managerii nu pot să facă nimic în astfel de cazuri deoarece actuala lege nu permite angajarea în urma unei disponibilizări. Prin urmare, în momentul de față evaluarea în bibliotecile românești se poate face doar pentru promovări, pentru sancțiuni materiale sau morale, dar în niciun caz pentru disponibilizări.

Aprecierea muncii salariaților poate fi realizată nu numai de către șeful ierarhic, ci și de către colegi, subordonați, clienți sau chiar de către persoana în cauză (autoevaluare). Toate aceste metode prezintă avantaje și dezavantaje, însă credem că cea mai bună evaluare a unui bibliotecar se poate face de către utilizatori, mai ales dacă se află permanent în contact cu aceștia. Esențial în influențarea deciziei de informare a publicului vizat este comportamentul personalului de bibliotecă. O persoană care nu a fost primită și nu i s-a acordat o atenție adecvată într-o structură infodocumentară, se va întoarce în acel loc doar dacă nu mai există nici o altă posibilitate pentru a-și satisface nevoia informațională. Prin urmare, aplicarea constantă a unui chestionar utilizatorilor îi va oferi managerului o imagine clară a experiențelor pe care aceștia le-au dobândit în relațiile lor cu personalul bibliotecii. Însă, acest tip de evaluare nu se poate realiza și bibliotecarilor care lucrează în depozite, de exemplu, sau în alte departamente ale instituției, unde nu există un contact direct cu utilizatorii. Aici evaluarea poate fi făcută numai în funcție de productivitatea și eficiența muncii, ce pot fi apreciate de către superiorul ierarhic, colegi etc.

Motivarea personalului

Nu de puține ori, angajații japonezi plătesc cu propria viață deosebita implicare la locul de muncă. Aceștia sunt atât de dedicați activității pe care o desfășoară și organizației pentru care lucrează încât nu mai resimt oboseala, de multe ori își depășesc limitele, iar superiorii lor sunt nevoiți să-i tempereze. Motivarea personalului este realizată în ideea că oamenii trăiesc pentru a munci și nu muncesc pentru a trăi, așa cum se întâmplă la noi.

Abordarea acestui subiect – motivarea resurselor umane – poate reliefa deosebirile care există între cele două societăți: România și Japonia. Din nefericire, românii lucrează pe bani puțini și în condiții dificile, în timp ce în Japonia eforturile depuse sunt răsplătite atât din punct de vedere financiar, cât și din punct de vedere moral.

Într-o structură infodocumentară niponă, un post rămas liber este ocupat de cel mai capabil absolvent al unei instituții de învățământ superior, care a manifestat un interes deosebit să-l ocupe. La începutul carierei, el va avea o remunerație, poate cea mai scăzută din instituția respectivă. Însă el știe că odată cu trecerea timpului situația se va schimba, recompensele financiare crescând odată cu experiența dobândită. Numai că obiectivul principal al noului angajat nu este acela legat de un nivel ridicat al veniturilor, ci de ocuparea unei poziții cât mai independentă în cadrul instituției, care să-i ofere posibilitatea de a dezvolta idei, de a implementa decizii. Recompensarea salariaților niponi se face și în funcție de performanțele de la locul de muncă, realizându-se astfel o responsabilizare a muncii lor în cadrul instituției. În România, în majoritatea cazurilor bibliotecarul nu numai că își menține același statut de la angajare până la pensionare, dar nici experiența acumulată și performanțele obținute nu se reflectă în veniturile sale.

Pe lângă salariu, niponii primesc suplimentări sub numeroase forme: prime sau bonusuri egale cu două sau trei salarii lunare, acordate de două ori pe an, sporuri pentru muncă în condiții dificile sau pentru ore suplimentare, adaosuri la salariu în funcție de situația familială, împrumuturi cu dobândă redusă, atribuirea de locuințe pentru fiecare salariat, dobânzi mari pentru angajații care își depun economiile în organizația în care lucrează, prime de pensionare egale cu 50-60 de salarii lunare.

Primele sau bonusurile semestriale sunt acordate celor mai performanți salariați, adică acelor care reușesc să ocupe locul de onoare de pe panoul aflat la intrarea în instituție. Trebuie menționat faptul că acest panou se regăsește în toate organizațiile nipone și este cel mai important factor motivațional în Japonia. Poza și numele celor mai performanți angajați vor rămâne pe acest panou atâta timp cât nu apare altcineva care să le ia locul. În acest fel, un angajat își câștigă respectul și un loc în amintirea tuturor celor care interacționează cu instituția respectivă. Dorința de a-și menține poza și numele pe acest panou îi determină pe salariați să facă eforturi peste puterile omenești, ceea ce duce uneori chiar la deces.

Managerii niponi sunt adesea criticați pentru modul în care îi determină pe subordonați să muncească excesiv. Prin urmare, mulți dintre aceștia nu mai acceptă ca salariații să-și epuizeze forțele fizice și intelectuale și îi obligă să se odihnească, oferindu-le chiar facilități precum concedii plătite, participări la acțiuni de divertisment sau călătorii în țară sau în străinătate.

Deoarece nivelul salariilor în momentul pensionării era foarte ridicat, angajații în vârstă refuzau să părăsească locul de muncă. De aceea, a fost necesară introducerea acelor prime egale cu 50-60 de salarii pentru a-i convinge să facă acest lucru. În același timp, se dovedeau de

multe ori incapabili să facă față noilor tehnologii și astfel împiedicau dezvoltarea organizației. Refuzul acestora de a se pensiona era aspru criticat de către absolvenții care nu-și găseau un loc de muncă.

După cum am afirmat deja, pentru niponi banii sunt doar un mijloc de satisfacere a nevoilor generate de societatea modernă, însă nu le determină starea de bine în cadrul organizației. Pentru a fi mulțumiți de locul lor de muncă, ei trebuie să facă parte dintr-un grup care are aceleași interese și obiective cu ale lui și, de asemenea, trebuie să i se creeze impresia că în momentul luării deciziilor se ține seama și de ideile pe care le are. România se află în totală contradicție cu Japonia, unde intelectul, performanța și modestia impun respect.

Bibliotecarul român nu este motivat financiar și, de cele mai multe ori, nici moral. Uimitor este, însă, faptul că mai există încă persoane care se „agață“ de orice speranță pentru a-și motiva faptele bune. Bibliotecile au nevoie de oameni pentru a fi în stare să înfrunte vremurile care vor veni. Dacă în continuare se va pasa vina dintr-o parte în alta, dacă mereu se vor găsi scuze precum: „angajații sunt de vină, pentru că nu muncesc“ sau „conducerea este vinovată, pentru că nu ne plătește“, nu se va „reuși“ decât prelungirea stării de letargie care, în cele din urmă, va doborî sistemul biblioteconomic.

Pe lângă investițiile financiare în personalul bibliotecilor, trebuie să se ia în considerare și redobândirea statutului pe care la avut bibliotecarul la un moment dat în cadrul societății românești. În același timp, trebuie realizată și îmbunătățirea condițiilor de muncă și ocuparea posturilor de către oameni, cunoscători ai domeniului și ai importanței pe care aceștia o dețin în valorificarea patrimoniului cultural al țării.

Concluzii

Se vorbește tot mai mult de modelul japonez de management al resurselor umane. În aceste condiții, ne-am pus și noi problema dacă soluțiile nipone pot fi aplicate sau pot avea succes într-o altă țară, din altă parte a lumii, așa cum este România. Însă, am realizat că, în general, nu este posibil. Motivul ar fi că, pentru a-i copia pe japonezi, ar trebui reeditate condițiile în care ei și-au creat puterea economică și prosperitatea actuală, condiții care trebuie căutate atât în trecutul istoric – deoarece acesta a fost decisiv în formarea spiritualității nipone, în epoca Meiji care a propulsat bazele modernizării statale –, cât și în perioada postbelică, când s-au realizat construcția și expansiunea economică. Unele dintre aceste condiții pot fi asigurate mai mult sau mai puțin de orice țară, altele, însă, sunt proprii doar japonezilor. Ceea ce poate face oricine este să le studieze și să le adapteze propriilor realități; rezultatele pot fi foarte bune. În acest sens, credem că se poate vorbi de modelul japonez.

Am prezentat, în cadrul subcapitolului „Recrutarea și selecția personalului“, modalitatea prin care structurile infodocumentare japoneze angajează anual personal neexperimentat, dar care are capacitatea de a-și dezvolta abilități multifuncționale. Aceasta ar putea fi o soluție pe care autoritățile românești ar trebui să o analizeze și, eventual, să o implementeze, deoarece șomajul în rândul tinerilor este în continuă creștere, principala cauză fiind lipsa experienței. În acest scop ar trebui să se inițieze o acțiune de evaluare a vechilor angajați, de scoatere din sistem a celor neperformanți, de reducere a vârstei de pensionare în așa fel încât să se elibereze posturi în vederea ocupării lor de către absolvenți. Această soluție ar putea fi implementată și în România, cu puțin efort fizic și intelectual.

În cadrul subcapitolului „Integrarea profesională a personalului“ am prezentat modalitățile prin care organizațiile nipone își educă noii angajați în vederea obținerii performanței în muncă. Chiar dacă succesul acestora a fost dovedit în Japonia, ele nu ar putea fi implementate nicăieri în lume, mai ales în România, unde oamenii sunt orgolioși și comozi și consideră că nu se pretează la activități pe care le consideră sub pregătirea lor, chiar dacă ar putea avea urmări benefice pentru ei. În România, mulți dintre noi nu înțeleg ideea de a fi împreună și încercăm să ne rezolvăm problemele singuri, să obținem succesul în mod individual, în timp ce japonezii sunt dependenți în totalitate de grupul în care activează. Dacă, însă, li se va asigura copiilor noștri participarea într-o echipă prin intermediul unei activități sportive, unde să nu se comporte individualist, să lase egoismul deoparte, să paseze atunci când cineva se află într-o poziție mai bună, indiferent dacă persoana în cauză este liberă și are posibilitatea să înscrie, aceștia vor dobândi principii de viață sănătoasă, vor deveni altruști, vor ști să gândească și cu sufletul, nu numai cu mintea. Doar așa ar putea funcționa ideea japoneză, prin adaptarea și implementarea ei, încă de la o vârstă fragedă.

Subcapitolul „Pregătirea profesională a personalului“ nu îi prezintă pe români într-o imagine nefavorabilă față de japonezi, mai ales în ceea ce privește studiile în domeniul biblioteconomic. Am arătat dezavantajele pregătirii în Japonia, prin obligarea studenților de a opta pentru o anumită specializare, încă din al doilea an de studiu. În ceea ce privește, însă, pregătirea la locul de muncă prin rotația pe posturi și prin impunerea unor anumite standarde de muncă pe care să le îndeplinească angajații, românii ar trebui să ia exemplu de la japonezi, în acest scop fiind necesare crearea anumitor condiții care țin de infrastructură, dar și de rezolvarea deficitului de personal din anumite instituții.

Metodele de evaluare a salariaților prezentate sunt aceleași atât în Japonia, cât și în România. Diferă, însă, măsurile care sunt luate în urma acestei aprecieri. Dacă japonezii nu-și demit angajații neperformanți, pentru că legile morale ale societății interzic acest lucru, românii se află în această imposibilitate deoarece legea oficială nu permite o reangajare în momentul de față. Diferența constă în faptul că, niponii sunt obligați la corecții deoarece cel care nu se îndreaptă își pierde locul în societate; în schimb, la noi, un angajat neperformant își

continuă activitatea, neluându-se, în cele mai multe cazuri, nicio măsură împotriva lui. Nu știm dacă românii ar putea fi amenințați cu pierderea locului în societate, din cauza nerespectării sarcinilor postului, mai ales că societatea românească nu este formată pe principii solide cărora cetățenii să le acorde o deosebită importanță, așa cum se întâmplă în Japonia? Din păcate, românii reacționează doar atunci când își simt amenințate veniturile sau locul de muncă.

Sigur că soluțiile financiare ale niponilor, prin care își motivează angajații, ar însemna împlinirea celui mai frumos vis al bibliotecarului român. Oare cât de mult s-ar schimba atmosfera în instituțiile infodocumentare din România dacă li s-ar acorda salariaților prime sau bonusuri egale cu două sau trei salarii lunare, de două ori pe an, sporuri substanțiale pentru muncă în condiții dificile sau pentru ore suplimentare, adaosuri la salariu în funcție de situația familială, împrumuturi cu dobândă redusă acordate angajaților, atribuirea de locuințe pentru fiecare salariat, dobânzi mari pentru angajații care își depun economiile în organizația în care lucrează sau prime de pensionare egale cu 50-60 de salarii lunare? Însă, chiar dacă această situație este una cât se poate de normală în Japonia, la noi reprezintă un ideal care, probabil, că nu se va materializa niciodată. S-ar putea realiza măcar o motivare morală, prin asigurarea unor condiții optime de muncă, respectând cerințele ergonomice și reducerea oricărui efort fizic prin implementarea noilor tehnologii. Sau poate introducerea măsurii care constă în existența, la intrarea în instituție, a unui panou cu angajații performanți. Cu siguranță că ar avea efecte favorabile, nu similare celor din Japonia!

Pe tot parcursul perioadei de pregătire și de realizare a acestei lucrări, am fost deseori puși în situația de a răspunde la întrebarea: „De ce Japonia?”. Sigur, este cel puțin neobișnuit să compari o țară cu o democrație tânără și cu o economie fragilă, așa cum este România, cu o țară care concurează astăzi marile puteri ale lumii. Situația actuală din Japonia nu se datorează unui „dar” natural: este cunoscut faptul că niponii sunt dependenți de resursele externe, condițiile de mediu nu sunt dintre cele mai bune, fiind deseori puși în situația de a-și reconstrui moral și material țara în urma unor dezastre naturale; ci curajului, ambiției și solidarității poporului nipon. Noi suntem, însă, prea preocupați de relația pe care o avem cu statele europene sau americane, lucru de înțeles dacă ne gândim cât suntem de dependenți financiar de acestea. Prin intermediul acestei lucrări ne dorim numai să direcționăm atenția românilor și către cealaltă parte a lumii, unde omul este în centrul preocupărilor statului și nu banul, așa cum se întâmplă în Occident.

Despre Japonia s-a scris mult, însă nu atât cât ar fi trebuit. Și a trebuit să ne încadrăm oarecum în limitele pe care ni le-au impus managementul resurselor umane, domeniul biblioteconomic și dimensiunea relativ redusă a acestei lucrări. Chiar dacă analiza de față are la bază o serioasă documentare, nu ne-au fost încă spulberate unele semne de întrebare. Ne dorim să vizităm arhipelagul nipon, să-i cunoaștem pe oamenii de acolo, să vedem cu ochii noștri situația din bibliotecile lor pentru a aduce completări sau rectificări acestei lucrări.

Note

- ¹ DETOT, Mitică. *Cunoscând Japonia: memoriile unui atașat militar (1975-1987)*. Vol. 1. Brașov: Pastel, 2007, p. 342.
- ² GIBNEY, Frank. *Japan: The Fragile Superpower*. New York: Tuttle Publishing, 1996, p. 430.
- ³ VIANU, Ion. *România și Occidentul*. [on-line]. [Accesat la 06.02.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://www.revista22.ro/romania-si-occidentul-9853.html>
- ⁴ *Japan Library Association*. [on-line]. [Accesat la 06.02.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://www.jla.or.jp/portals/0/html/libraries-e.html#ndl>
- ⁵ *NACSIS-CAT/ILL Catalog Information Service*. [on-line]. [Accesat la 06.02.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://www.nii.ac.jp/CAT-ILL/en/>
- ⁶ ȚUIU, Florea. *Japonia, un miracol*. Ediția a 2-a. București: Editura Politică, 1975, p. 17-18.
- ⁷ *Ambasada României în Japonia*. [on-line]. [Accesat la 06.02.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://tokyo.mae.ro/node/935>
- ⁸ ILIS, Florina. *Carte, cultură, civilizație. Sistemul de bibliotecă japonez*. [on-line]. [Accesat la 06.02.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://www.bcuculuj.ro/bibliorev/arhiva/nr1-7/carte5.html>
- ⁹ REGNEALĂ, Mircea. *Colapsul bibliotecilor românești*. [on-line]. [Accesat la 20.03.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://www.revista22.ro/colapsul-bibliotecilor-romanesti-949.html>
- ¹⁰ *Idem*.
- ¹¹ *National Diet Library*. [on-line]. [Accesat la 07.03.2013]. Disponibil pe internet la adresa: http://www.ndl.go.jp/jp/employ/employ_part.html#004
- ¹² NICOLESCU, Ovidiu. *Management comparat: Uniunea Europeană, Japonia și S.U.A.* București: Editura Economică, 1997, p. 200.
- ¹³ LEFTER, Viorel; DEACONU, Alexandrina; MARINAȘ, Cristian. *Managementul resurselor umane: teorie și practică*. București: Editura Economică, 2008, p. 102.
- ¹⁴ KISHIDA, Kazuaki. *History and Recent Trends in Library and Information Science Education in Japan*. [on-line]. [Accesat la 22.03.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://www.lis.ntu.edu.tw/50symposium/submissions/IP003.pdf>
- ¹⁵ LEFTER, Viorel; DEACONU, Alexandrina; MARINAȘ, Cristian. *Op. cit.*, p. 252-254.

Bibliografie

Monografii

- DETOT, Mitică. *Cunoscând Japonia: memoriile unui atașat militar (1975-1987)*. Vol. 1-2. Brașov: Pastel, 2007.
- ENACHE, Ionel. *Managementul structurilor infodocumentare*. București: Editura Universității din București, 2008.
- GIBNEY, Frank. *Japan: The Fragile Superpower*. New York: Tuttle Publishing, 1996.
- ISTOCESCU, Amedeo. *Civilizație, cultură, management*. București: Editura ASE, 2012.
- LEFTER, Viorel. *Managementul resurselor umane*. București: Editura Economică, 2008.

NICOLESCU, Ovidiu. *Management comparat: Uniunea Europeană, Japonia și S.U.A.* București: Editura Economică, 1997.

NOVAC, Carmen. *Influența globalizării asupra managementului resurselor umane.* București: Printech, 2011.

ȚUIU, Florea. *Japonia, un miracol?* Ediția a 2-a. București: Editura Politică, 1975.

WEBB, Gisela M. *Human resources management in libraries.* New York; London: Haworth Press, 1989.

Resurse EBSCO

CLAYTON, Peter. Japanese management theory and library administration. În: *Journal Of Academic Librarianship*, vol. 18, nr. 5, 1992, p. 298-301.

HAWTHORNE, Pat. Redesigning Library Human Resources: Integrating Human Resources Management and Organizational Development. În: *Library Trends*, vol. 53, nr. 1, 2004, p. 172-186.

ITOH, Mari; KOHZUMA, Shigeyuki; NAGAI, Yasuko. Public and special libraries in Japan. În: *Fontes Artis Musicae*, vol. 57, nr. 3, 2010, p. 309-315.

MATARAZZO, James. Library Human Resources: The Y2K Plus 10 Challenge. În: *Journal Of Academic Librarianship*, vol. 26, nr. 4, 2000, p. 223-224.

SELLEN, M. Library human resources. În: *Journal of Academic Librarianship*, vol. 9, nr. 6, 1984, p. 358.

SPARKS, R. Library management: Consideration and structure. În: *Journal of Academic Librarianship*, vol. 2, nr. 2, 1976, p. 66-71.

Toshokan: Libraries in Japanese Society. În: *Journal Of Academic Librarianship*, vol. 3, nr. 4, 1977, p. 227.

Resurse Web

Ambasada Japoniei în România. [on-line]. [Accesat la 01.04.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://www.ro.emb-japan.go.jp>

Ambasada României în Japonia. [on-line]. [Accesat la 01.04.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://tokyo.mae.ro>

Biblioteca Națională a României. [on-line]. [Accesat la 15.02.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://www.bibnat.ro>

ILIS, Florina. *Carte, cultură, civilizație. Sistemul de bibliotecă japonez.* [on-line]. [Accesat la 06.02.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://www.bcuculj.ro/bibliorev/arhiva/nr1-7/carte5.html>

Japan Library Association. [on-line]. [Accesat la 06.02.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://www.jla.or.jp/english/tabid/77/Default.aspx>

KISHIDA, Kazuaki. *History and Recent Trends in Library and Information Science Education in Japan.* [on-line]. [Accesat la 22.03.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://www.lis.ntu.edu.tw/50symposium/submissions/IP003.pdf>

NACSIS-CAT/ILL Catalog Information Service. [online]. [Accesat la 06.02.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://www.nii.ac.jp/CAT-ILL/en/>

National Diet Library. [on-line]. [Accesat la 07.03.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://www.ndl.go.jp/en/>

REGNEALĂ, Mircea. *Colapsul bibliotecilor românești*: [on-line]. [Accesat la 20.03.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://www.revista22.ro/colapsul-bibliotecilor-romanesti-949.html>

RoLiNeST: Romanian Library Network in Science and Technology. [online]. [Accesat 13.03.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://aleph.edu.ro>

VIANU, Ion. *România și Occidentul*. [on-line]. [Accesat la 06.02.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://www.revista22.ro/romania-si-occidentul-9853.html>

Ludoteca sau „Arta persuasiunii“ în educație

Nicoleta Corpaci

Centrul National ISBN-ISSN-CIP, Biblioteca Națională a României,
Bd. Unirii, nr. 22, sector 3, București. E-mail: nicoleta.corpaci@bibnat.ro

Motto: „Cultura se naște sub formă de joc, cultura, la origine este jucată. [...] În jocurile sale, comunitatea exprimă propria interpretare asupra vieții și a lumii. Nu ar trebui să se înțeleagă că jocul s-a transformat sau s-a convertit în cultură, ci mai degrabă cultura, în etapele sale de început, are caracteristicile unui joc și se dezvoltă în formele și atmosfera jocului.“ (Johan Huizinga)

Pledoarie pentru joc

Multă vreme, jocul a fost considerat o activitate fără sens, o manifestare distractivă pentru timpul liber, o dezlănțuire de energie și vitalitate, dovadă a sănătății fizice a copiilor. Însă studiile de psihologie au demonstrat rolul pe care jocul îl are în evoluția omului, în dezvoltarea unei minți ascuțite, perspicace, fiind un vector important în educația și formarea individului pentru o viață normală.

În opera sa, Freud a demonstrat că jocul este elementul primordial în construcția și dezvoltarea copilului ca individ, în dezvoltarea eului în raport cu lumea, fiind, în același timp, și o terapie în sine. La rândul său, medicul englez Donald Winnicott a descris jocul ca pe o activitate spontană, un fenomen tranzacțional și vital. El face distincția între cei trei termeni care definesc jocul și anume: **jocul** creat în societate pe bază de reguli, cu capacități sociale, comunicaționale, **jocul** liber, de divertisment, condus de creativitate, fantezie, inventivitate, **jocul** ca act creator, ce oferă individului libertate totală astfel încât să creeze, să inventeze și să se exprime liber.

Termenul de joc a fost folosit în diverse împrejurări, fiind asociat fie cu activitatea copiilor, fie cu cea a adulților, astfel că, în prezent, a pătruns în toate sferile sociale și a dobândit noi dimensiuni, cu noi oportunități de petrecere a timpului liber.

Prezența jocului în bibliotecă

În biblioteca modernă jocul poate fi folosit din plin, fiind un element dinamic în atragerea copiilor spre bibliotecă. Prin reglementările sale, UNESCO și-a manifestat interesul pentru categoria copiilor de vârstă mică și foarte mică și a recomandat bibliotecilor să creeze un spațiu ludic, ocazional sau permanent, în care copiii să-și petreacă momente agreabile, un spațiu care să fie organizat astfel încât să stimuleze creația și comunicarea, să cultive cunoștințe și abilități în diferite domenii.

Pornind de la ideea lui Huizinga că *„civilizația umană se naște și se dezvoltă în joc și ca joc“*, se poate afirma că jocul este un element de bază în formarea culturală a unui individ. Având în vedere că una din misiunile bibliotecii este de partajare a bunurilor culturale de care dispune și diseminarea lor către toate grupele de utilizatori, jocul se poate integra cu ușurință, fiind o activitate ce contribuie, cu tehnici diferite, la formarea individului.

La nivel internațional, sistemul de servicii oferit de biblioteci este unul praxiologic, având în vedere categoriile de utilizatori și deschiderea acestora spre cultura de orice tip.

Deschiderea bibliotecii în a accepta jocul ca un alt serviciu oferit utilizatorilor mici și foarte mici s-a produs târziu, în ultimele decenii ale secolului al XX-lea. Forma sub care jocul a pătruns în biblioteci este ludoteca. Termenul vine din francezescul „ludoteque“ (locul de unde copiii pot împrumuta jocuri sau unde se pot juca).

Biblioteca modernă și noile sale misiuni

Biblioteca a cunoscut schimbări, în funcție de evoluția omenirii și transformările ce s-au produs la nivel mondial, în toate domeniile. Adaptarea bibliotecii la noile schimbări a însemnat și o nouă direcție spre o altă generație de utilizatori și servicii specializate, care să permită integrarea acestora.

Biblioteca modernă a trebuit să depășească eticheta de loc de utilizare gratuită a documentelor și să devină spațiu de informare, documentare, instruire, educare, acces la suporturi IT în *open space* sau acces de la distanță, să devină centru cultural, cu nenumărate oferte, un loc de educație prin rolul său social și accesul la cunoaștere, cu rol în cercetare, loc pentru relaxare și de evadare, cu oferte variate. Misiunea bibliotecii moderne este de a garanta o diseminare pertinentă a informației și o partajare a serviciilor, depășind barierele de limbă, vârstă, rasă, sex, distanță sau apartenență politică. Noile utilizări și modalități de înțelegere duc la o redefinire a termenului de bibliotecă și la crearea de noi servicii, în conformitate cu cerințe și tehnologii actuale.

Spre sfârșitul secolului al XX-lea, omenirea a asistat la o contradicție culturală ca urmare a unei evoluții galopante. În acest context, am asistat la apariția și promovarea a două tipuri de mentalități culturale: cultura reală și cultura ludică. Biblioteca modernă se află la granița dintre cele două culturi, iar legătura dintre ele a dobândit noi dimensiuni. Noua misiune a bibliotecii trebuie să aibă în vedere toate categoriile de utilizatori, să facă fuziunea între cele două tipuri de culturi și să se dovedească reprezentativă pentru o multitudine de practici culturale.

Există similitudini între cele două tipuri de reprezentări culturale, cu funcționare simultană, iar biblioteca își menține angajamentele unei academii culturale, instrument de ascensiune intelectuală și socială și, în același timp, este spațiul unei culturi distractive, un loc de petrecere a timpului liber.

Aparent opuse, cele două culturi, fiecare cu misiuni proprii, se reunesc într-o axă comună. Biblioteca tradițională este deschisă către o cultură înaltă, cultura nobilă, elite, oameni de știință. Biblioteca modernă vorbește despre paradoxul jocului ca urmare a unei experiențe culturale, ce permite o multitudine de interacțiuni sociale și capacitate de schimb de idei, interpretarea și transmiterea lor.

Ludoteca - reprezentare istorică

Dezvoltată mai mult în afara bibliotecii, crearea ludotecii s-a impus abia după ce s-au primit răspunsuri la întrebări: cum se integrează jocul, care sunt obiectivele acestei integrări sau care sunt facilitățile acestei integrări?

Prima ludotecă a fost creată în 1934, la Los Angeles. Fenomenul s-a extins și în Europa în a doua jumătate a secolului al XX-lea, astfel că, în 1959 se creează prima ludotecă în Danemarca, în 1963 în Suedia, iar în 1967 la Dijon, în Franța. Tot în Franța, în 1979 se creează ALA (Asociația Ludotecilor Franceze), sub egida Asociației Culturale din Burgundia. ALA cuprindea la înființare un număr de 80 de ludoteci.

În anii următori, asociația a înregistrat o creștere permanentă a numărului de ludoteci, ajungând în anul 2010 la 1.200 de astfel de structuri. Creșterea numărului de spații destinate ludotecilor reprezintă o consecință a încurajării jocului și este o recunoaștere a beneficiilor pe care acesta îl are într-un spațiu organizat, sub coordonarea unor cadre specializate.

În Marea Britanie, prima ludotecă se creează la Enfield, în anul 1976. Scopul ludotecii engleze a fost unul terapeutic, adresat copiilor cu handicap.

În anul 1970, la Quickborn, se creează prima ludotecă germană, din inițiativa a trei voluntari. Scopul acesteia a fost nu numai de petrecere a timpului liber, dar și unul tehnico-

științific, de testare a unor jocuri și jucării. Aceste testări au venit în sprijinul producătorilor de jocuri, dar și în orientarea părinților ca potențiali cumpărători.

În România, la nivelul bibliotecilor s-au creat secții pentru copii, ale căror colecții sunt permanent actualizate, în funcție de oferta editorială, dar și de capacitatea de achiziție a bibliotecilor.

Peisajul cultural românesc actual dovedește preocupare pentru crearea de spații de petrecere a timpului liber, fie în cadrul școlilor, creșelor, spitalelor, bibliotecilor, dar și pentru înființarea de organizații, asociații și fundații, care au ca misiune valorificarea capitalului uman, prin descoperirea, antrenarea, promovarea și valorificarea inteligenței.

Ludoteca – definire...

Ludoteca reprezintă spațiul de tranziție de la joacă la educație prin joc, prin implicare educațională și responsabilizare socială. Este o modalitate de atragere a copiilor, de toate vârstele, dar și a adulților într-un cadru organizat, spre activități educative non-formale, care să promoveze valori și atitudini precum voluntariat, implicare socială, camaraderie, toleranță, gândire pozitivă, creație, comunicare, dinamism, atitudine constructivă, încurajare și stimulare a potențialului.

Ludotecă

Este un spațiu fără restricții, o structură în care se intersectează educația, integrarea socială și culturală și este liantul dintre mai multe generații, dintre copii și părinți, dintre copii și adulți, dintre familie și colectivitate. Este un mijloc de educație a copiilor, de formare și îndrumare prin joc, de identificare a modelelor.

Ludoteca constituie, în aceeași măsură, o ambivalență între libertatea jocului și educația publicului, o alegere a fiecărui individ de a hotărâ asupra timpului său liber.

Există, la prima vedere, o opoziție între două spații ale aceleiași lumi: școala, care include reguli, orare, discipline propuse spre a fi studiate, și ludoteca, ce permite copilului să se dezvolte fără reguli stricte și contribuie la (in)formarea micilor utilizatori ai serviciilor sale. Însă, în realitate, ludoteca și școala sunt parteneri în acest proiect, ambele având o țință comună – educația copiilor.

... scop ...

Scopul ludotecii este să organizeze timpul liber prin joc, fără constrângeri, să permită derularea unor activități de agrement, să devină un spațiu de socializare și de largă educație, participant activ la dezvoltarea și educația copiilor, dar și a adulților, în rolul lor de părinți. Să devină un mijloc de educare a copiilor, mari consumatori de distracție, care să învețe prin joc să stabilească și să extindă relații. Să dezvolte o apropiere a copilului de carte, de lectură, pentru ca cititul să nu devină o constrângere, ci o delectare.

Dimensiunea socială este prezentă permanent: permite accesul neîngrădit la joc, este loc de întâlnire și de integrare, forum de discuții, iar dimensiunea culturală se bazează tocmai pe aceste întâlniri, descoperiri și expuneri de culturi și civilizații diferite, pe care le deține o comunitate din care fac parte și copii.

... misiune ...

Misiunea ludotecii este de a contribui la formarea și educarea copiilor, de a pune la dispoziția micilor utilizatori întreg patrimoniul de care dispune, care să îi atragă și să îi suscite, în același timp spre activități ce le oferă o direcție în evoluția lor, le cultivă încrederea în sine, le formează deprinderi și abilități, indispensabile unui caracter energic.

... obiective ...

- educaționale: oferă un real suport pedagogic prin activitățile în care sunt implicați copiii;
- culturale: prin activitățile culturale copiii descoperă valorile și își rafinează gusturile;
- sociale: copiii se adaptează de la o vârstă fragedă, elimină inhibițiile și emoțiile negative;
- civice: descoperă conștiința de sine și față de ceilalți.

... caracteristici ...

Ludoteca este un spațiu dinamic, cu o importantă funcție de comunicare, un instrument cu o largă deschidere, un spațiu de întâlnire între culturi, educații, mentalități diferite, locul ce favorizează întâlniri, locul în care se emit și se ascultă păreri și idei, în care se creează și se consolidează prietenii. Este un loc plin de viață, unde activitățile sunt animate printr-un vector comun – jocul, unde copiii sunt motivați să revină în mod spontan și neconstrânși.

Ludoteca se recomandă ca spațiul ce beneficiază și pune la dispoziția utilizatorilor săi o gamă variată de jocuri, jucării, cărți, materiale audio și video etc. Literatura pentru copii se prezintă astăzi într-o combinație variată de genuri și suporturi de prezentare, iar ludoteca poate exploata din plin toate aceste oferte generoase și atractive.

Specificitatea ludotecii derivă din varietatea și caracterul dinamic al colecției și adresabilitatea acesteia.

Contopirea celor trei elemente – colecția de documente, activitățile libere sau în grup și jocurile multimedia –, fac din ludotecă un spațiu deschis, ce își poate atinge obiectivele: dezvoltarea valorilor, precum toleranța, respectul, prietenia, dezvoltarea intelectuală și gândirea, ce favorizează reușitele școlare.

Învățarea regulilor de viață prin joc și datorită jocului oferă ludotecii un statut aparte în cadrul unei comunități. Ludoteca trebuia să fie spațiul unde copiii să întâlnească eroii preferați, modelele de urmat, locul cu amintiri prin care să fie încurajați să revină la orice vârstă și să nu-l considere un spațiu închis sau trist.

Logistica

După cum se știe, cartea este documentul cu cea mai mare răspândire în bibliotecă. În ceea ce privește sectorul copii, oferta cuprinde o colecție de cărți și publicații periodice din bibliografia școlară și alte domenii de interes, precum și atlase, enciclopedii, limbi străine, dicționare etc. În ultimii ani, însă, aria editorială s-a extins și la categoria de vârstă 0-7 ani cu oferte generoase în materie de carte-joc, carte-obiect, CD-ROM-uri, softuri educaționale, filme, jocuri și jucării educaționale din cele mai variate și atractive.

Spațiul destinat unei ludoteci trebuie să pună în valoare toate aceste colecții, care să se îmbine cu activitățile desfășurate zilnic pentru diferite categorii de vârstă: activități de audiție de povești, citite sau interpretate de custozi sau voluntari, activități în care copiii să cânte, să

deseneze, să picteze, activități care să încurajeze participarea la jocuri menite să le stimuleze inteligența, creativitatea, gândirea, să-i încurajeze să interacționeze, să colaboreze, să iubească lectura și să fie pasionați de aceasta, să înțeleagă rolul ei în crearea și dezvoltarea unui vocabular prin care să-și exprime fără reținere gândurile, trăirile, ideile.

În același timp, coordonarea spațiilor destinate ludotecilor trebuie să se facă profesionist, colecția să fie cu acces liber și, de asemenea, este necesară dotarea cu calculatoare cu acces la internet, la jocuri pentru diferite categorii de vârstă.

Crearea unui spațiu funcțional, destinat practicării unor activități și jocuri libere, trebuie să acopere trei categorii de zone de joacă destinate publicului, corespunzătoare diferitelor paliere de vârstă:

- loc de joacă, liberă, fără reguli, pentru diferite categorii de vârstă;
- loc de joacă ce se desfășoară pe bază de reguli, între copii și adulți;
- loc multimedia, cu jocuri pe calculator, care să vizeze toate categoriile de vârstă.

În același timp, aceste zone funcționale trebuie să țină cont de mai multe concepte:

- spațiu referențial, temporal și funcțional jocului, adaptat la fiecare categorie de vârstă;
- spațiu confortabil și sigur, garant pentru integritatea fizică, psihică, afectivă;
- „o scară“ pentru situații de socializare și adaptare socială;
- justificarea prezenței adulților, care să adopte o atitudine activă în activitatea de joc;
- cadru privilegiat de observare a atitudinii participanților la joc.

Acest ansamblu de concepte trebuie să creeze un echilibru între practica jocului și comportamentul jucătorilor și a celor ce-i însoțesc.

Ne întrebăm cum se integrează noile oferte în spațiul destinat bibliotecii? Sau elementele de tip ludic sau ludoteca își găsesc locul în spațiile bibliotecii? Cu siguranță da. Pentru aceasta, însă, trebuie dotate cu mobilier adecvat, spații funcționale, relaxante, primitoare, cu o colecție variată de publicații, filme, jocuri și jucării, iar personalul să fie activ și să își arate disponibilitatea în organizarea unor activități atractive. În acest cadru, copiii pot deveni loiali și captivați de un spațiu ce le oferă bucurie și relaxare.

Ludotecă

Epilog

Pentru a modela copiii ca viitori consumatori de lectură, ludoteca trebuie să țină cont de dezvoltarea lor, de dimensiunile cognitive, de imaginație, de cunoștințele dobândite în familie, de emoții și trăiri, de capacitățile fizice și sănătatea mentală.

Loc de întâlnire între mai multe generații, ludoteca contribuie la dezvoltarea educativ-culturală și socială a copilului și consolidează relațiile dintre copii și adulți, grație unui vector comun – jocul/ joaca.

Bibliografie

DRES, Hélène. *Le jeu et la bibliothèque. Un outil pour changer d'image ou un réel changement?* Paris, 2010.

HUIZINGA, Johan. *Homo ludens. Încercare de determinare a elementului ludic al culturii.* București: Editura Humanitas, 2002.

Resurse WEB

PERINO, Odile. *Des espaces pour jouer: comment les concevoir? Comment les aménager?* [online]. [Accesat la 11.11.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://www.cairn.info/des-espaces-pour-jouer--9782749205861.htm>

<http://www.bncreanga.md/>

<http://www.alf-ludotheques.org/>

Motoare de căutare semantice

Mihai Constantinescu

Facultatea de Litere, Universitatea din București.

Str. Edgar Quinet, nr. 5-7, sector 1, București. E-mail: constantin.mihai.escu@gmail.com

În mod tradițional, găsierea informației în sisteme automatizate se bazează pe căutarea termenilor din ecuația de căutare în documentele ce au fost indexate de către respectivul sistem automatizat. Acest sistem, pe baza căruia se efectuează căutările în Web și în bazele de date încă de la începuturile acestora, oferă beneficii ce au fost bine documentate de-a lungul timpului (rapiditate, posibilitatea de a regăsi toți termenii dintr-o bază de date, posibilitatea de a căuta simultan într-o cantitate enormă de documente etc.). Dacă la începuturile Web-ului cantitatea de informație existentă permitea găsierea informațiilor dorite prin acest sistem, odată cu creșterea exponențială a Web-ului sistemul și-a pierdut din eficiență în găsierea informației datorită zgomotului informațional. Bineînțeles, există, în bazele de date, posibilitatea de a efectua căutarea doar în anumite câmpuri ale documentelor (doar după titlu, abstract, autor, numele revistei în care a apărut articolul căutat etc.), posibilitatea de a limita căutarea în funcție de diverse criterii (accesul la versiunea full-text, limba documentului, țara de origine a documentului etc.) posibilități ce ușurează găsierea și reduc din zgomotul informațional aferent acestui tip de căutare după cuvinte cheie. Pe lângă posibilitățile oferite de bazele de date, și motoarele de căutare și-au îmbunătățit algoritmi de căutare, în principal prin folosirea ordonării rezultatelor căutărilor în funcție de criterii precum numărul de accesări al unei pagini, numărul de link-uri care duc către respectiva pagină etc. Poate cel mai celebru exemplu de astfel de îmbunătățire este binecunoscutul sistem PageRank introdus de Google, sistem de ordonare considerat a fi revoluționar și cheia din spatele succesului motorului de căutare Google¹. Totuși, având în vedere continua creștere a cantității de documente existente pe Web, căutarea prin intermediul cuvintelor cheie rămâne o căutare cu un mare potențial de zgomot informațional (potențial ce crește pe măsura creșterii numărului de documente de pe Web).

O altă hibă a căutărilor prin intermediul cuvintelor cheie o constituie însăși modalitatea în care sunt formulate căutările, fiind nevoie de o ajustare, de o exprimare a unui limbaj uman bogat și plin de semnificații și relații între cuvinte (uneori mai importante decât cuvintele propriu-zise) într-o serie de cuvinte pe care le considerăm a exprima cel mai bine necesarul de informație într-o modalitate suficient de simplă pentru a fi înțeleasă de un sistem automatizat.

Acest lucru se traduce prin necesitatea unei etape de codificare a informației într-o manieră accesibilă calculatorului, etapă care, pe lângă timpul consumat, poate genera și erori (uneori nu facem această codificare a necesarului de căutare în termenii potriviți și suntem nevoiți să reluăm căutarea cu ajutorul altor cuvinte cheie). În final, atunci când suntem mulțumiți de cuvintele cheie pe care le-am găsit pentru a formula ecuația de căutare, trecem la următoarea etapă: navigarea prin lista de rezultate oferită de motorul de căutare. O listă ce conține, de multe ori, o cantitate semnificativă de zgomot informațional. Toate aceste inconveniente au apărut din însuși modul în care a fost gândită căutarea pe Web: ca o căutare de termeni (uneori luați împreună, alteori separat) fără a ține cont și de legătura firească dintre respectivi termeni (nici măcar operatorii booleeni nu țin cont de această legătură semantică, ci doar de distanța dintre termeni sau de existența lor împreună sau separați). Aici apare ideea Web-ului semantic și a motoarelor de căutare semantice.

Deși conceptul de Web semantic nu este, încă, unul bine definit, existând definiții care variază de la „Web de date legate între ele”² și până la „extensie a World Wide Web-ului care permite oamenilor să împărtășească conținutul dincolo de granițele aplicațiilor și site-urilor”³, efectele dezvoltării acestui tip de Web sunt deja vizibile, în special în ceea ce privește domeniul motoarelor de căutare specifice noului Web numite motoare de căutare semantice. Aceste motoare de căutare sunt create pornindu-se de la ideea că între termenii unei căutări va exista întotdeauna o legătură și că, pentru a oferi rezultate relevante, relația dintre termeni trebuie să constituie un criteriu de căutare. Acesta este și marele lor avantaj față de motoarele clasice de căutare, faptul că ele nu caută doar termeni ci caută relații semantice între termenii din căutare. Un astfel de motor ne va putea răspunde la întrebări formulate în limbajul uman, fapt ce elimină necesitatea etapei de codificare și transpunere a limbajului uman în cuvinte cheie, favorizând, astfel, creșterea acurateții și eliminarea unor posibile erori de transpunere.

O căutare efectuată în paralel într-un motor de căutare obișnuit și unul semantic relevă cel mai clar diferențele dintre acestea. Pentru a efectua această căutare am ales drept motor de căutare obișnuit Google (www.google.com), deoarece este cel mai folosit motor de căutare, iar ca motor de căutare semantic am ales WolframAlpha⁴ (www.wolframalpha.com) – deși este descris ca fiind un „motor de cunoaștere computațional”, el este, în fapt, un motor de căutare semantic. Pentru a ilustra diferențele dintre cele două am ales să efectuăm o căutare folosind limbajul uman, necodificat.

Dacă în cazul Google, rezultatul (fig. 1) este, așa cum ne-am fi așteptat, o listă de site-uri ce cuprind cuvintele din ecuația de căutare, în cazul WolframAlpha (fig. 2 și fig. 3), rezultatul vine direct extras, nemaifiind nevoie să îl căutăm în diverse site-uri. Primim direct răspunsul la întrebarea adresată (ne este indicată și sursa de unde provine răspunsul), iar pe lângă acesta primim și o mulțime de alte date aflate în relație cu căutarea noastră, date expuse în grafice care ne permit o vizualizare cât mai ușoară a informației.

Căutare folosind limbajul natural în Google:

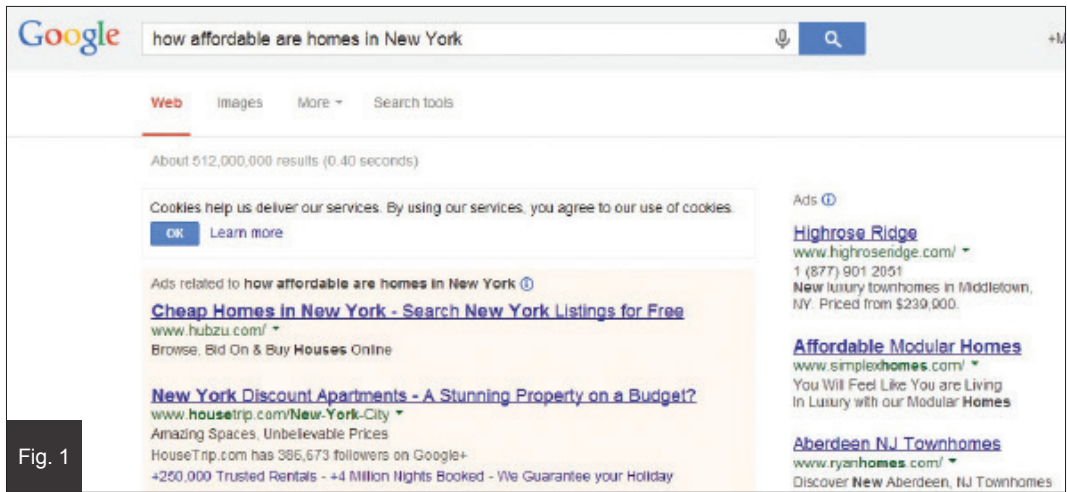

Fig. 1

Căutare folosind limbajul natural în WolframAlpha:

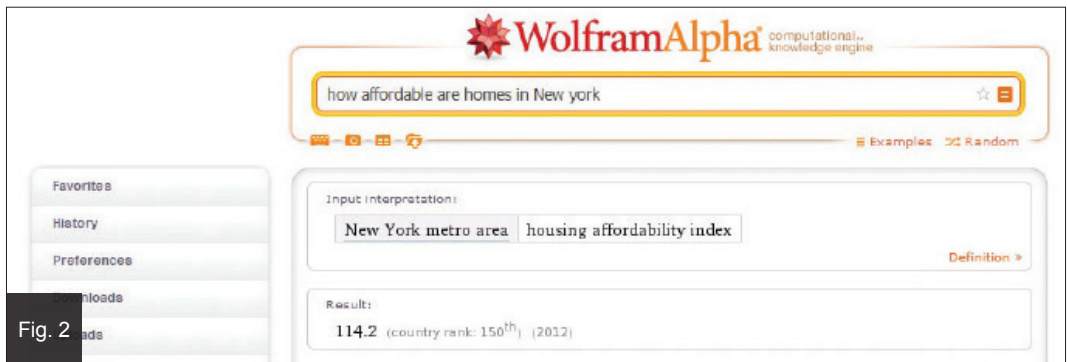

Fig. 2

yearly change	+ \$2300 per year (+ 0.52%)
quarterly median price	\$483 300 (US dollars) (Q3 2013) (for New York –White Plains–Wayne, NY–NJ metro division)
quarterly change	+ \$11 000 per quarter (+ 2.33%)
housing affordability index	114.2 (2012)
yearly change	+ 13 per year (+ 12.6%)

(for single-family homes, condos, and co-ops)
(for New York –White Plains–Wayne, NY–NJ metro division)

S&P/Case-Shiller home price index: Show history Include CPI

S&P/Case-Shiller home price index	169.1 (September 2013)
-----------------------------------	------------------------

Fig. 3

Deși din exemplul dat pare evidentă superioritatea motoarelor de căutare semantice în fața celor obișnuite, ele au un dezavantaj imens: acoperă doar o mică parte din sfera limbajului uman, fiind încă în etapa de dezvoltare și de creștere. Foarte puține din relațiile semantice pot fi „înțelese“ de aceste motoare (momentan), iar acest lucru face ca ele să nu fie o variantă viabilă de căutare decât în anumite privințe. Sunt, însă, o variantă „de ținut minte“ pentru viitor, mai ales în contextul în care se presupune că își vor extinde sfera de cuprindere a limbajului uman și se vor putea transforma în adevărați competitori ai motoarelor clasice de căutare.

Note

¹ WILLIS, Rebecca. Google's Page Rank: The Math Behind the Search Engine. În: *Mathematical Intelligencer*, vol. 28, nr. 4, 2006, p. 6.

² *World Wide Web Consortium*. [on-line]. [Accesat la 01.12.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://www.w3.org>

³ *The semantic Web*. [on-line]. [Accesat la 01.12.2013]. Disponibil pe internet la adresa: http://semanticweb.org/wiki/Main_Page – citat original: „*The Semantic Web is the extension of the World Wide Web that enables people to share content beyond the boundaries of applications and websites.*“

⁴ WolframAlpha. [on-line]. [Accesat la 21.11.2013]. Disponibil pe internet la adresa: www.wolframalpha.com. Citat original: „*Computational knowledge engine*“.

Bibliografie

BURAGA, Sabin. *Semantic web. Fundamente și aplicații*. Iași: Matrix Rom, 2004.

COYLE, Karen. Semantic Web and Linked Data. În: *Library Technology Reports*, vol. 48, nr. 4, 2012, p. 10-16.

JAWADEKAR, Waman S. *Knowledge Management: Text & Cases*. New Delhi: Tata McGraw-Hill Education Private Ltd., 2011, p. 278.

WILLIS, Rebecca. Google's Page Rank: The Math Behind the Search Engine. În: *Mathematical Intelligencer*, vol. 28, nr. 4, 2006, p. 6-11.

Documente accesibile persoanelor cu deficiențe de vedere. De la Braille la era digitală

Dr. Adriana-Elena Borună

Serviciul Cercetare, Dezvoltare, Biblioteca Națională a României.

Bd. Unirii, nr. 22, sector 3, București. E-mail: adriana.boruna@bibnat.ro

Lectura este un spațiu deschis în care investim o infinitate de senzații. Deși cuvântul reprezintă principalul instrument al comunicării, în spațiul lecturii nu sunt importante nici tipul de scriere utilizat, nici limba în care se citește, ci interpretarea pe care fiecare dintre noi o dă textului. Ne place sau nu, lectura face parte din viața fiecăruia dintre noi, fie că aparținem sau nu mediului academic, fie că suntem copii, tineri sau adulți, fie că suntem persoane cu sau fără dizabilități. Citim la fiecare pas și din ce în ce mai mult căci, după cum bine știm, volumul informațional crește într-un mod extrem de accelerat. Însă, cât din această informație și, mai ales, cum ajunge aceasta la persoanele cu diferite dizabilități?

Ne vom referi, în cele ce urmează, la tipologia documentelor și, mai ales, la tipologia formatelor accesibile disponibile în momentul de față pentru persoanele cu deficiențe de vedere, insistând asupra avantajelor și a dezavantajelor acestora.

Tipologia documentelor în formate accesibile

Pentru a veni în întâmpinarea nevoilor de lectură ale persoanelor nevăzătoare sau cu deficiențe de vedere, au fost accesibilizate următoarele tipuri de documente:

- carte curentă;
- periodice curente;
- documente cartografice (exclusiv în sistem Braille);
- documente muzicale;
- documente audio-vizuale (prin integrarea de descrieri audio ale imaginilor);
- documente tehnice (standarde, ghiduri, dizertații, teze de doctorat, metodologii etc);
- documente electronice.

Până în momentul de față nu sunt puse în discuție multiplele posibilități de accesibilizare a documentelor aparținând colecțiilor speciale (carte veche, rară și bibliofilă, periodice vechi,

rare și bibliofile, manuscrise, documente numismatice și filatelice, documente grafice și fotografice). Prin digitizare și, mai apoi, recunoaștere optică a caracterelor, informația pe care o conțin aceste documente poate ajunge la utilizatorii cu dizabilități, însă textele manuscriselor și ale cărților și periodicelor rare pot deveni cu totul accesibile numai în condițiile existenței unui program extrem de performant de recunoaștere optică a caracterelor. Acest lucru este necesar deoarece acestea conțin adnotări, ornamente, culori ș.a. pe care un soft OCR nu le poate reda cu exactitate. O altă modalitate prin care o parte mai mare a conținutului acestor documente de patrimoniu ar putea deveni accesibilă persoanelor cu nevoi speciale de lectură ar fi sistemul DAISY, însă acesta presupune un efort deosebit din partea lectorului care ar trebui să ofere, pe parcursul lecturii, și o serie de alte informații (tip de scriere, elemente ornamentale, legătură, copertă, imagini etc.).

Modalități de accesibilizare a documentelor

Bibliotecile achiziționează sau creează fonduri de documente în formate adecvate pentru a asigura acces tuturor categoriilor de utilizatori. În cazul persoanelor nevăzătoare sau cu deficiențe de vedere, pentru ca documentele să devină accesibile, de cele mai multe ori au nevoie să fie transformate, folosindu-se diferite modalități între care amintim:

- consultând documentul cu ajutorul tehnologiilor asistive (cititoare de ecran, lupe electronice etc.), care permit citirea documentului într-o manieră tranzitorie¹;
- transformând definitiv documentul, din punctul de vedere al formatului fizic, pentru a-l putea face citibil (sistem de scriere-citire Braille, înregistrare audio, text cu caractere mărite etc.), creând în felul acesta un nou document.

În cel de al doilea caz este vorba despre formatele alternative, care se pot crea fie de la originea documentului, fie, ulterior, prin transformarea acestuia, înțelegând prin formate alternative o prezentare a informației prin intermediul unei alte morfologii sau prin intermediul unei aparențe adaptate nevoilor și preferințelor utilizatorului.

Dintre formatele alternative comune amintim:

- textul digital: acest format prezintă avantajul că, în majoritatea cazurilor, poate fi procesat cu ajutorul tehnologiilor de acces, putând fi citit, astfel, fie cu o sinteză vocală, fie modificându-i-se mărimea fondului sau culorile, răspunzând în felul acesta diferitelor tipuri de nevoi provocate de diferite tipuri de dizabilități vizuale. Textul digital poate fi trimis foarte ușor prin e-mail, poate fi copiat pe diverse suporturi (CD, DVD etc.) sau se poate distribui pe Internet. În cazul bibliotecilor, acest tip de suport are avantajul că nu ocupă spațiu pe rafturi. Textul digital se poate obține direct de la sursa originală sau în urma unui proces de scanare și OCR

(Recunoaștere Optică a Caracterelor), adesea extrem de laborios și cu un rezultat de o calitate îndoielnică. În anumite situații, versiunile digitale sunt abreviate sau pierd părți importante din componentele documentului (adnotări, grafice, imagini);

- fotocopiile mărite ale unor documente: utile persoanelor cu rest de vedere. Este un format alternativ ieftin și ușor de obținut, însă nu foarte practic. În anumite situații poate fi unicul format viabil;

- documentele scrise folosind alfabetul Braille: numărul documentelor tipărite în sistem Braille este destul de mic din cauza costurilor de producție ridicate și a timpului îndelungat de realizare. De aceea, până în momentul de față, în țara noastră persoanele cu deficiențe de vedere au acces destul de limitat la cultura scrisă. Cărțile în Braille au dezavantajul că ocupă un volum foarte mare (de aproximativ 20 de ori mai mare decât cel al unei cărți obișnuite), costurile de realizare sunt foarte mari, iar citirea destul de greoaie și lentă. În plus, cărțile în Braille nu sunt accesibile persoanelor adulte cu deficiențe de vedere dobândite pe parcursul vieții și care nu și-au însușit limbajul Braille sau care au simțul tactil insuficient dezvoltat. Cu toate acestea, beneficiul acestui tip de document este că pentru lectorii cu o formare adecvată în acest sens este unul dintre puținele formate care oferă fiabilitate și flexibilitate lecturii;

- documentele audio: acest format poate fi generat pornind de la textele citite de către voluntari sau cele redade de către o sinteză vocală și, de asemenea, poate fi generat de la origine (de către editor) sau ulterior (de către lector). Calitatea și utilitatea documentului citit de către o persoană și calitatea celui redat de către o sinteză vocală – în acest ultim caz luându-se în considerație și instrumentul TTS (*text to speech*) utilizat – sunt extrem de diferite, cu toate că diversele studii prezintă rezultate contradictorii în ceea ce privește preferințele utilizatorilor². Textul audio poate fi înregistrat în format analogic sau digital. Formatul audio digital, ca și textul digital, poate fi distribuit pe internet sau copiat pe diferite suporturi. Textul audio generat, pornindu-se de la lectura de către o persoană, pentru a își menține calitatea necesită câteva reguli de digitizare superioare formatului audio creat cu ajutorul sintezelor vocale, care se reflectă în fișiere de mărime superioară (inclusiv în versiunile comprimate), acestea putând crea probleme în cazul celor care utilizează dispozitive cu o memorie mică sau în momentul transmisiei lor în rețea. Formatul MP3 este foarte utilizat deoarece poate fi ascultat pe orice tip de dispozitiv portabil, capabil de a recunoaște și reproduce acest format. Până de curând, principalele suporturi pentru textele adaptate erau reprezentate de casetele audio înregistrate conform normei Philips, la jumătatea vitezei Standard, astfel încât să nu poată fi recunoscute de către un dispozitiv obișnuit, în felul acesta evitându-se distribuirea ilegală a textului. În bibliotecă, aceste casete erau ascultate folosindu-se aparate speciale și erau multiplicare cu ajutorul dispozitivelor de tip Pancake. Cărțile audio înregistrate pe bandă magnetică au

dezavantajul că informația nu poate fi citită decât secvențial, fără posibilitatea de a sări cu ușurință de la un capitol la altul, de la o pagină la alta, de la un paragraf la altul ș.a., iar multiplicarea și distribuirea lor este foarte dificilă. În ultima perioadă, a fost inițiată în multe țări ale lumii, inclusiv în țara noastră, transpunerea cărților de pe bandă magnetică în format MP3, pe compact disc. Această conversie a micșorat spațiul ocupat de carte și a mărit viteza de multiplicare. Totuși, facilitățile de lectură selectivă nu au crescut foarte mult. De aceea, cele mai multe dintre cărțile accesibile persoanelor cu deficiențe de vedere sunt cele din domeniul literaturii beletristice și aproape deloc din domeniile științifice și tehnice, care cer o lectură selectivă și o tehnică mai sofisticată de codificare a informațiilor pentru a deveni accesibile celor fără vedere;

- documentele audio-vizuale cu descrieri audio: este cazul filmelor documentare sau artistice cărora li se adaugă descrieri audio, acolo unde vizualul predomină. Opțional, poate fi redată audio și subtitrarea respectivului film;

- documente în relief: sunt diagrame în relief ale unor elemente geometrice, geografice etc. Acestea pot fi create cu ajutorul unei imprimante speciale (imprimanta Braille) și folosindu-se hârtie specială³;

- documente în format DAISY: asupra acestui format vom insista în continuare deoarece în momentul de față este singurul format care oferă atât flexibilitate lecturii, cât și posibilități reale de a consulta documentele științifice sau tehnice care, așa cum am mai spus, necesită o lectură selectivă.

Lectura digitală în rândul persoanelor cu deficiențe de vedere

Documentele digitale au însemnat o șansă unică de lectură pentru persoanele cu probleme de acces la textul imprimat. În același timp misiunea editării digitale este aceea de a adapta informația nevoilor de lectură ale fiecărei persoane, venind, în același timp, și în întâmpinarea utilizatorilor ce au dificultăți în a accesa textul imprimat, cu un cost adițional mic din partea editorului. Prin intermediul lecturii digitale, persoanele în vârstă își pot îmbunătăți nivelul de trai sau studenții cu dificultăți de citire pot beneficia de avantajele oferite de textele electronice, acest lucru fiind posibil numai în condițiile îndeplinirii anumitor cerințe.

În general, persoanele cu dizabilități pot avea acces la documentele digitale prin intermediul unui computer dotat corespunzător, în funcție de deficiențele fiecărui utilizator. În țările dezvoltate, utilizarea computer-ului este mult mai frecventă în rândul acestei categorii de persoane decât în rândul populației valide⁴. În același timp, existența unor factori socioculturali, care afectează adoptarea tehnologiilor asistive, duc, din nefericire, la abandonarea lor de către un număr mare de utilizatori.

Pentru a ne forma o idee despre cerințele pe care le au utilizatorii nevăzători sau cu deficiențe de vedere cu privire la lectură – și care, în mod ideal, ar putea fi rezolvate datorită lecturii digitale –, le vom cita pe cele identificate de către Petrie și Weber în urma realizării unor studii și interviuri cu diferiți utilizatori, în contextul proiectului MultiReader⁵:

- pentru cititori nevăzători: versiune vorbită a întregului text și posibilități de navigare prin conținutul acestuia (reluarea unei fraze/ paragraf/ etc., salt peste capitol/ paragraf/ frază, citirea sau evitarea notelor de subsol etc.), control asupra volumului și a vitezei lecturii; descrieri complete ale imaginilor și graficelor; descrieri audio ale filmelor (ale componentelor strict vizuale) incluse în secvențele audio ale filmului;
- pentru cititori cu deficiențe de vedere: să aibă posibilitatea de a schimba culoarea, contrastul, spațierea și fondul textului; să fie permisă mărirea imaginilor, a graficelor etc.; să fie disponibilă și o versiune audio a textului, complementară celei vizuale și, de asemenea, anumite instrumente care să faciliteze navigarea prin conținutul textului mărit. Deoarece sunt incluse și persoanele în vârstă, acest grup de persoane este extrem de numeros și constituie obiect al multor cercetări.

Cu toate că editarea digitală este o realitate și există o cantitate mare de informație în format digital, în momentul de față puține materialele publicate sunt accesibile. Faptul că o anumită informație este disponibilă în format digital nu înseamnă neapărat că aceasta este în mod normal accesibilă. În plus, este necesară și o informație adițională, care să poată fi procesată de către tehnologiile de acces, cum sunt subtitrările înregistrărilor video destinate persoanelor cu deficiențe auditive sau descrierile alternative ale imaginilor destinate persoanelor cu deficiențe de vedere⁶. Conform lui Bauwens, există două motive care pot explica faptul că sunt accesibile atât de puține publicații. Pe de o parte, piața potențială de desfacere a acestor publicații nu este cunoscută și faptul că se consideră, în mod greșit, că persoanele ce prezintă probleme de accesare a textelor tipărite reprezintă o minoritate. Pe de altă parte, există o disociere între producția editorială în masă și editarea în formate accesibile.

În cazul persoanelor nevăzătoare, una dintre cerințele cele mai importante este, fără niciun fel de îndoială, structurarea conținuturilor⁷.

De cele mai multe ori, lectura audio fiind singura cale de acces la diferitele conținuturi, în general, cerințele diferitor grupuri de persoane nevăzătoare sunt diferite de cele ale publicului: cărțile audio destinate publicului general nu obișnuiesc să cuprindă întreg textul versiunii originale (sunt versiuni adaptate și abreviate), în schimb, cărțile audio destinate nevăzătorilor sunt versiuni complete și foarte fidele originalului (incluzând descrieri ale graficelor, imaginilor, figurilor și a oricărui alt material în momentul în care se consideră că acest lucru este necesar pentru o mai bună înțelegere a conținutului). O altă mare diferență

existentă între cărțile audio destinate persoanelor nevăzătoare și formatele comerciale de carte audio constă în modul de lectură a textului. În cazul cărților audio comerciale acesta este, în general, unul dramatizat, în sensul că sunt utilizate voci diferite ce reprezintă personaje distincte, sunt incluse sunete de fond, sunt interpretate plânsul, râsul, precum și diverse emoții, asemănător teatrului radiofonic. În schimb, în majoritatea cărților audio destinate nevăzătorilor lectura este, în general, transparentă. Se folosește o singură voce neutră pentru tot textul și nu sunt incluse muzică sau efecte speciale, fapt ce permite o experiență de lectură bogată și personală⁸. Aceste diferențe răspund, astfel, obiectivelor și utilizărilor ambelor tipuri de produse: pentru utilizatorii nevăzători sau cu deficiențe de vedere, formatul audio este unul dintre puținele sau chiar unicul mijloc de acces la cultura scrisă; de aceea lectura neutră și fidelitatea față de original permit o experiență totală și personală de lectură, oferind fiecărui cititor posibilitatea de a își crea propria interpretare a textului. În schimb, cărțile audio se comercializează ca alternativă a lecturii tradiționale pentru toate categoriile de persoane, care nu sunt obișnuite să acorde o atenție deosebită informației obținute exclusiv pe cale auditivă și care, dacă nu sunt stimulate prin diferite tehnici (personaje, dramatizare, muzica etc.), și-ar pierde capacitatea de concentrare.

Accesibilitatea digitală în lumea editorială actuală

Una dintre bazele accesibilizării informației este structurarea internă a documentelor. Structurarea documentelor digitale, asemenea celor tradiționale, în cazul în care a fost luată în considerație, a fost făcută, în cele mai multe situații, ulterior apariției respectivului document. Această procedură are însă un cost extrem de ridicat și adesea rezultatul are o calitate îndoielnică, mai ales în cazul documentelor electronice create în urma digitizării. Trebuie avut în vedere faptul că prin modul în care sunt machetate documentele imprimabile este transmisă informație structurată, gândită astfel încât să fie percepută cât mai bine și într-o cantitate cât mai mare de către organul vizual, precum și faptul că prin intermediul tehnologiilor actuale de recunoaștere automată a caracterelor și a structurii se pierde parte din această informație.

Există, însă, și situații în care structurarea documentului nu a fost gândită nici măcar ca obiectiv. Multe proiecte de digitizare, care ar fi putut contribui la îmbunătățirea accesului la colecții, au constat adesea în diseminarea de documente imagine, neprocesabile și prin urmare inaccesibile. În fine, au existat și proiecte de digitizare ce au pus la dispoziție informație în format text, dar care nu au avut în vedere structurarea acesteia.

Carențele pe care le prezintă multe documentele digitale existente au determinat, de asemenea, apariția de soluții tehnice care, aplicate documentelor nestructurate, reușesc

să diminueze aceste curențe. Astfel accesul la documente este fundamentat pe utilizarea de tehnologii de sprijin de tip personal cum ar fi măritoarele de ecran, sau de tip structural cum sunt sistemele operative pe scală largă. Atât într-un caz, cât și în celălalt aceste tehnologii de acces trebuie să fie relaționate cu sistemul operativ pentru a putea fi eficiente. Drept consecință a acestei relaționări extrem de strânse, orice actualizare a software-ului de bază, inclusiv modificările minore, impun o actualizare a tehnologiilor de acces care, adesea, nu pot ține pasul cu ritmul schimbărilor de software.

Viziunile ceva mai actuale ale accesibilizării, conștiente de curențele primelor abordări, mai normativiste⁹, au modificat întrucâtva spectrul abordării, măbind câmpul semantic al accesibilității.

Actualmente, când se vorbește despre accesibilizare, se are în vedere procesul și nu produsul¹⁰. Perspectiva istorică de abordare a accesibilității care avea în vedere exclusiv produsul, tindea să creeze acțiuni dezvoltate aposteriori extrem de dificil de susținut. În schimb, abordarea accesibilității prin prisma procesului înseamnă a face părtașe toate părțile implicate în lanțul documentar, cu viziunile și cererile lor, garantând întreținerea lor¹¹.

Actualmente termenul accesibilitate este substituit adesea prin cel de adaptabilitate¹², pentru a scoate în evidență faptul că informația accesibilă este folosită de o audiență foarte ample, care nu este în mod necesar relaționată cu grupurile persoanelor cu dizabilități. Concret, din punctul de vedere al editării am putea spune că un document accesibil nu exclude nicio categorie de utilizatori, acesta fiind util atât persoanelor cu, cât și celor fără dizabilități. Multe dintre cerințele de accesibilitate sunt, în realitate, cerințe de utilizare: structură, navigare, facilitate de utilizare, limbaj clar etc., caracteristici care avantajează toate categoriile de public¹³. Alți autori constată că accesibilitatea unui document duce la îmbunătățirea gradului său de utilizare, la creșterea portabilității lui, la reducerea volumului și la îmbunătățirea lizibilității sale¹⁴. Dacă toate elementele utilizate în scopul procesării informației sunt suficient de adaptabile și dacă există o infrastructură suficient de bogată și flexibilă încât să poată pune la dispoziție această informație, fiecare utilizator va putea alege formatul și modalitatea de prezentare care să îl avantajeze.

Altă modificare a conceptului care apare în momentul de față constă în faptul că pentru a putea spune că un produs este realmente accesibil, acesta trebuie să poată fi obținut în aceleași condiții (la același preț și în aceeași perioadă de timp) ca și produsele destinate publicului general.

Aceste noi viziuni ale accesibilizării au determinat o convergență de interese în rândul creatorilor și distribuitorilor de conținut, pe de o parte, iar pe de alta, în rândul categoriilor de persoane cu dizabilități și a asociațiilor care îi reprezintă. Editurile, pe de o parte, constată că își

pot crește gradul de valoare adăugată prin intermediul documentelor structurate care îndeplinesc prevederile diferitor legi privind accesibilizarea, generând în felul acesta noi modele de acces la documente și oferindu-și publicațiile în mai multe forme, în scopul acoperirii preferințelor tot mai variate ale unei categorii eterogene de utilizatori. În același timp, documentele structurate le sunt folositoare editurilor în procesul de utilizare, reutilizare și reformulare a conținutului.

Utilizatorii cu dizabilități și asociațiile care îi reprezintă, pe de altă parte, sunt interesați de crearea unor astfel de documente structurate, întrucât acestea le garantează accesul rapid și facil la informația de care au nevoie. Cu toate acestea, experții atrag atenția asupra necesității de standardizare a acestei structurări pentru a facilita înțelegerea ei de către diferitele sisteme informatice, pentru a permite interacțiunea cu alte standarde și, deci, pentru a asigura interoperabilitatea conținuturilor și, în general, pentru a garanta o evoluție sustenabilă și suficient de flexibilă a acestora în timp.

Trebuie subliniat, de asemenea, faptul că publicațiile electronice și cele digitale accesibile se pot adresa unor publicuri similare. Mai concret, cărțile audio, un subtip al cărții electronice, devin produsul preferat pentru multe edituri.

Una dintre propunerile actuale cele mai plauzibile este introducerea accesibilizării ca obiectiv al editurilor, îndeplinirea acestui obiectiv având beneficii multiple, căci, pe de o parte, utilizatorii cu dizabilități vor putea folosi toată informația asemenea publicului general, iar, pe de altă parte, publicul general va beneficia de informația structurată și de tehnologiile informaționale asistive în situații mai puțin comune (locuri puțin luminate, pe drum etc.). Editorii, la rândul lor, ar avea o mai mare audiență și o paletă mai largă a produselor. Însă, chiar și în aceste condiții există o serie de dificultăți care nu poate fi pierdută din vedere. Una dintre cele mai semnificative este reprezentată de schimbarea organizatorică și de mentalitate, care ar trebui introdusă în sectorul editorial.

Tipologia formatelor digitale în contextul editării accesibile

Formatul DAISY

Odată cu apariția și dezvoltarea multiplelor dispozitive informatice cu suficientă memorie și capacitate de procesare, formatul audio s-a transformat într-un important canal de comunicare, recâștigându-și în acest fel poziția pe care o deținea înaintea apariției televiziunii.

În momentul de față, Apple face disponibile cărți audio pe platforma sa iTunes, Amazon a achiziționat Brilliance Audio și Audible (editoare de audiobooks) și a creat sistemul de lectură Kindle pentru cărți electronice cu suport audio, Nokia pune la dispoziție clienților

diferite audiobook-uri etc. Mai mult, diverse reviste științifice, precum *Nature* sau *Science*, publică săptămânal podcast-uri ce conțin noutăți ale domeniilor vizate. În Statele Unite ale Americii, American Publishers Association¹⁵ a lansat campania „Get caught listening“ în scopul promovării acestui tip de lectură.

Tendința din ce în ce mai crescută¹⁶ este reflectată în vânzările cărților audio, iar acestea, la rândul lor, se reflectă în rapoartele de vânzări ale Asociației Editorilor Formatei Audio (Audio Publishers Association). Însă, chiar și în aceste condiții, oferta de cărți audio existentă în prezent pe piață este destul de limitată, aceasta incluzând, în general, doar bestsellere.

Ce sunt cărțile DAISY?

Daisy (Digital Access To Information System) este un format digital care poate să includă conținut de tip text, sunet, imagine și video integrate într-o singură secvență temporală, grație fișierelor de tip smil (synchronized multimedia integration language)¹⁷.

Formatul DAISY constă dintr-o colecție structurată de fișiere, care poate fi distribuită pe un suport digital, ce permite reproducerea conținutului unui material tipărit, într-un format audio digital accesibil persoanelor cu deficiențe de vedere, dar și persoanelor cu dificultăți de citire.

Cărțile DAISY, cunoscute și sub denumirea de Cărți audio digitale (DTB Digital Talking Book), se pot asculta selectiv, exact ca și o carte tipărită, și pot fi citite cu diferite dispozitive simplu de mânuit, asemănătoare unor CD-playere sau pe computer cu un soft special (easy reader)¹⁸. Persoanele care citesc aceste cărți se pot deplasa cu ușurință prin structura lor, pot sări din cuprins la un anumit capitol, de la un capitol la altul, de la un paragraf la altul, pot relua o frază, pot sări peste notele de subsol sau se pot duce direct la pagina care îi interesează¹⁹.

Dacă este inclus și textul electronic care reproduce conținutul cărții tipărite, formatul DAISY oferă facilități de căutare și de sincronizare a textului tipărit cu cel vorbit. Standardul DAISY utilizează fișiere XML și MP3, perfect sincronizate, astfel încât persoana cu deficiențe de vedere sau cu alte deficiențe (de exemplu, dislexie), să poată avea acces mult mai ușor la informație. Permite, de asemenea, includerea de semne de carte sau adăugarea de către cititor a unor adnotări. Cititorul beneficiază de aceste opțiuni atât în format text, cât și audio, fapt care constituie un mare avantaj nu numai pentru persoanele nevăzătoare sau pentru cele cu deficiențe de vedere, ci și pentru situațiile în care sistemul de iluminare nu este adecvat, sau în care sunt realizate și alte activități în timpul lecturii²⁰.

Așadar, sistemul DAISY este gândit pentru o variată categorie de utilizatori. Creat la început pentru a veni în sprijinul persoanelor nevăzătoare, în momentul de față se dovedește de un real folos nu numai pentru acestea, ci și pentru cele cu rest de vedere (cum sunt multe dintre

persoanele în vârstă), pentru persoanele dislexice, precum și pentru persoanele valide (aflate în mijloacele de transport, în mașină etc.).

În majoritatea cărților în format DAISY realizate de către lectori umani lectura este, în general, transparentă. Se folosește o singură voce neutră pentru tot textul și nu sunt incluse muzică sau efecte speciale. Cărțile DAISY sunt complete și extrem de fidele originalului (incluzând chiar și descrieri audio ale graficelor, imaginilor, figurilor sau ale altor părți, în momentul în care se consideră că acest lucru este esențial pentru o mai bună înțelegere a textului).

Descriere tehnică

DAISY este formatul final al unei familii de subproduse a DTBook, un format xml care apare ca un pilon în editarea de documente alternative. Xml DTBook (ANSI, NISO) reprezintă un xml pentru textul unei cărți DAISY asemănător cu DocBook (Oasis) în care este specificat un nivel mai ridicat al gradului de structurare al conținutului cărții. DTBook permite indicarea frazelor, a antetelor, a tabelelor și, în versiunile sale mai recente, se folosește de notorietatea xml pentru a introduce limbajul Mathml pentru formulele matematice²¹.

DTBook este formatul de la care s-a pornit în crearea de cărți DAISY digitale într-o formă automată (cu ajutorul sintezelor de voce), în crearea cărților cu text mărit în format PDF, a cărților în format html accesibile, precum și în Braille prin intermediul unor sisteme de transformare a xml²².

Așadar, DAISY este formatul final al unei familii de subproduse ale DTBook ce apare ca pilon de susținere a editării de documente alternative cum sunt html accesibil, Braille sau pdf cu caractere mărite.

Există șase variante de documente DAISY²³:

- audio în care este evidențiat doar titlul: este asemănător formatului mp3. Nu oferă posibilități de navigare și niciun alt avantaj al formatului;
- audio în care este evidențiat sumarul: reprezintă varianta cea mai comună, fiind ideală pentru lectorii care folosesc dispozitive portabile. Permite navigarea în interiorul cărții, dar nu permite căutări în conținutul textului după cuvinte cheie;
- audio în care sunt evidențiate sumarul și părți ale textului: asemănătoare celei de mai sus, incluzând, în plus, textul indicelui, glosarul etc. pentru a permite căutări după cuvinte cheie;
- audio și text complet: reprezintă varianta cea mai complexă, care oferă cel mai bun nivel de acces la conținutul unei publicații. Adesea, este rezultatul unui proces automatizat, folosindu-se o voce sintetică, pornindu-se de la un text electronic în format Word sau ODF;

- text complet și doar o parte audio: acest tip este extrem de neaccesibil și foarte puțin folosit. În acest caz, conținutul audio va exista numai acolo unde pronunțarea este importantă, cum ar fi, de exemplu, un dicționar;
- text fără conținut audio: conține exclusiv partea textuală, structurată conform cerințelor DTBook. Se folosește ca bază de creare a formatelor DAISY complete sau a altor formate alternative.

În cadrul formatului DAISY informația este organizată în felul următor:

- un identificator unic, cum ar fi carte digitală;
- metadate bibliografice (Dublin core) și tehnice;
- un sumar digital în html pentru diferitele părți ale publicației;
- un ghid cu referire directă la sumar, bibliografie și prolog.

Adoptare

Deși oferă avantaje tehnice multiple, este bine știut faptul că succesul unui produs pe piață nu depinde numai de factorii tehnici, ci adoptarea sa de către mediul industrial este determinantă pentru diseminarea lui. În acest sens, DAISY beneficiază de un înalt grad de adoptare. Microsoft a lansat, în anul 2007, o extensie a editorului său de texte Word pentru a transforma un document doc în DTBook și Open Office a lansat, în anul 2008, o extensie similară. În plus, IDPF (International Digital Publication Forum) a adoptat DTBook și alte părți ale DAISY ca fiind obligatorii pentru toate celelalte cărți electronice, pentru a garanta interoperabilitatea conținuturilor. Library of Congress a implementat un program intitulat „talking books“, având ca obiectiv principal publicarea a 80.000 de cărți în format DAISY, prin care se pun la dispoziția persoanelor în vârstă sau celor cu dificultăți de lectură²⁴ documente imprimate.

Există, deja, în multe țări colecții semnificative de cărți în format DAISY. Și dacă acest lucru nu era suficient, Microsoft a făcut public în primul trimestru al anului 2008 primul prototip al unui filtru de exportare în formatul DTBook pornind de la formatul Open XML, cunoscut ca „Save as DAISY“. Ulterior, a fost difuzată o a doua versiune mai stabilă, timp în care OpenOffice crea, de asemenea, un filtru. În luna februarie a anului 2009 Microsoft a mai făcut un pas publicând o nouă versiune a filtrului creat, capabil de a genera nu doar o arhivă DTBook, ci o carte DAISY completă, incluzând și lectura sa cu ajutorul unei sinteze vocale. Cărțile DAISY merg mult mai departe decât simpla digitizare a formatului audio, pentru că permit includerea conținutului textual și a imaginilor pe același suport și sincronizarea lor cu fișierele audio. Această combinație poate rezolva una dintre cele mai importante cerințe a utilizatorilor de cărți în format audio: să poată consulta ortografia cuvintelor.

În momentul de față, în Statele Unite ale Americii a fost adoptat standardul NIMAS²⁵ ca format obligatoriu al creării materialului didactic pentru ciclurile primar și gimnazial. În Franța, BrailleNet, o asociație cuprinzând entități publice și firme care promovează accesibilitatea digitală pentru dizabilitățile vizuale, a adoptat DTBook ca format de bază al bibliotecii sale. Motivele BrailleNet sunt diverse: în primul rând, DTBook este un standard *de facto* pentru marcarea documentelor; în al doilea rând, acesta facilitează crearea de documente în diferite formate accesibile cu transformări XSL, deoarece oferă elementele necesare pentru a crea documente bogate din punct de vedere semantic; în ultimul rând, el este extensibil, se poate crea cu diferite instrumente și din diferite platforme.

Royal National Institute of Blind Persons (RNIB) din Marea Britanie își propune să convertească 2.000 dintre publicațiile educative pe care le deține în format audio analogic în format DAISY și patru dintre cele 20 de centre de transcriere în Braille ale țării au fost transformate în centre de producție DAISY. RNIB, Asociația Britanică pentru Dislexici (British Dyslexia Association) și alte servicii educative naționale s-au pus de acord cu privire la promovarea DAISY, ca principală recomandare privind formatele accesibile²⁶. În Olanda, Dedicon a început producția a 1.200 de cărți în format DAISY pe an, în domeniul educațional.

În Spania, ONCE dispune, deja, de o bibliotecă digitală din care membrii organizației pot descărca gratuit peste 16.000 de cărți în format DAISY (majoritatea cu voce umană), opere care pot fi distribuite, de asemenea, și pe CD membrilor la un preț modic de 1 euro per disc. CIDAT (Centro de Investigación y Desarrollo en Ayudas Técnicas) comercializează *Dicționarul Academiei Spaniole* (DIRAE) și dicționarele *Larousse*, *Sabin* spaniol-francez și spaniol-englez în acest format. UOC (Universitat Oberta de Catalunya) a inițiat un proiect pentru a publica materialele sale în format DAISY cu ajutorul unei voci sintetice, lucru care nu este neapărat adresat persoanelor cu dizabilități, ci se prevede că această modalitate va fi în avantajul tuturor studenților.

Așadar, acest sistem s-a extins foarte mult, devenind în momentul de față un standard *de facto* în editarea accesibilă. Una dintre barierele care împiedică o utilizare intensă este aceea că, pentru a profita de întreaga funcționalitate a sistemului, sunt necesare aparate de lectură specifice, deoarece în multe cazuri cărțile DAISY nu pot fi citite folosind aparatele portabile obișnuite.

Documentele în format PDF

PDF este formatul de fișier născut din familia produselor Adobe Acrobat. PDF este un limbaj de descriere al paginilor descendent al PostScript pentru a descrie text și grafice, indiferent de platformă sau de rezoluție. PDF are un format mai structurat decât al PostScript,

care facilitează o consultare interactivă și care poate include și alte elemente, cum sunt adnotările, legăturile sau formulare (inclusiv JavaScript în ultimile versiuni)²⁷.

Crearea de documente PDF accesibile

Crearea de documente PDF accesibile permite utilizatorilor cu dizabilități să aibă acces în mare măsură la informația pe care acestea o conțin. Din acest motiv, Institutul Național de Tehnologie Informației și Comunicării (INTECO) a elaborat un document care include o serie de norme care trebuie avute în vedere în momentul creării de documente PDF accesibile.

Principalele aspecte de accesibilitate tratate în documentele PDF sunt orientate către persoanele nevăzătoare. Cu toate acestea, trebuie să avem în vedere faptul că există diferite tipuri de dizabilități vizuale, de care trebuie să ținem seama în momentul creării unui document PDF accesibil.

Recomandările privind elaborarea documentelor în format PDF accesibile sunt similare celor de creare a paginilor web accesibile (HTML), cum ar fi:

- oferirea de text alternativ pentru toate elementele nontextuale;
- specificarea expansiunii unui acronim sau a unei abrevieri la prima apariție a acesteia în text;
- folosirea unui limbaj clar și simplu;
- specificarea clară a destinației legăturilor;
- evitarea creării de legături prea mici, care ar putea să pună în dificultate persoanele cu probleme motorii;
- folosirea de elemente structurale și aplicarea de stiluri;
- evitarea bazării informației exclusiv pe culoare. Asigurarea de faptul că întreaga informație bazată pe culoare va exista și în lipsa culorii;
- aplicarea de contrast suficient documentului.

În plus, pentru a fi accesibil, un document PDF va trebui să îndeplinească și următoarele condiții:

1. Documentul va trebui să conțină text generat de către calculator. Astfel există două tipuri de documente PDF:

- documentele scanate, care sunt imagini PDF și necesită un proces de OCR (Optical Character Recognition) pentru a converti imaginile în text;
- arhivele de text create în mod direct de către procesatoarele de text; acest tip de document este susceptibil de a fi accesibil.

2. Documentul trebuie să fie un PDF etichetat („TAGGED“). Un document PDF etichetat este o versiune a PDF care include atât conținutul documentului, cât și informație referitoare la structura sa logică și la ordinea de lectură, în așa fel încât documentul respectiv să poată fi

citit în mod corect de către un cititor de ecran. Pentru a realiza un document etichetat în mod adecvat trebuie să fie utilizate elemente structurale precum: antete, note de subsol, titluri, viniete și alte etichete. Structura unui document etichetat este reprezentată în fișa de etichete (Tags Palette) a Acrobat sub forma unui arbore compus dintr-o serie de noduri dispuse în mod ierarhic. Textul unui document PDF corect etichetat va putea fi exportat din Adobe Acrobat către formatele XHTML, XML, RTF, DOC și TXT. Documentele PDF etichetate se pot crea în mai multe moduri și anume:

- pornind de la documente create cu aplicații ale Microsoft Office prin intermediul anumitor instrumente, care să poată exporta informație în format PDF;
- prin intermediul unor aplicații de editare și machetare capabile să exporte direct în acest format;
- pornind de la documente PDF create anterior și fără a fi etichetate, precum cele create cu Acrobat 4.0, folosind opțiunea adaugă etichete a programului Acrobat 8.0 din opțiunea accesibilitate a meniului avansat. Acest instrument analizează structura documentului și creează un alt document PDF etichetat, în care încearcă să mențină structura și ordinea lecturii documentului original;
- pornind de la documente scanate cu Adobe Acrobat Capture, care menține același aspect ca al documentului original, în momentul în care introduce un fragment de text folosind recunoașterea caracterelor (OCR). Arhivele obținute astfel vor conține text generat de către computer, ceea ce reprezintă una dintre cerințele fundamentale pentru ca respectivul document în format PDF să poată fi consultat cu ajutorul tehnologiilor asistive, cum sunt cititoarele de ecran.

Folosind aceste instrumente se vor obține documente PDF etichetate, însă acest fapt nu garantează accesibilitatea, deoarece documentele obținute vor fi la fel de accesibile ca și documentele din care provin. În cazul în care documentul original conține imagini pentru care nu au fost oferite texte alternative, documentul PDF rezultat nu va avea nici el texte alternative, fiind în acest fel inaccesibil.

Adobe oferă o serie de instrumente și funcții care ajută la crearea de documente PDF accesibile. Funcțiile pe care le oferă sunt:

- depistarea problemelor de accesibilitate ale documentelor PDF cu ajutorul instrumentului (Accessibility Checker);
- corectarea problemelor de etichetare a documentelor PDF cu ajutorul fișei de etichetare (Tags Palette);
- testarea documentului cu ajutorul unui cititor de ecran simplu, pus la dispoziție de Adobe Acrobat și Adobe Reader 8.0;
- crearea de formulare PDF accesibile cu Adobe Acrobat și cu fișa de etichete. Formularele

PDF etichetate le permit cititoarelor de ecran să recunoască diferitele câmpuri, să citească descrierile textuale asociate fiecărui câmp și să identifice ordinea de lectură a acestora.

3. Ordine logică a lecturii: pentru ca un cititor de ecran să citească într-o formă eficientă informațiile dintr-un document PDF vor fi necesare indicații prin care să se determine ordinea de lectură a textului. Ordinea de lectură a unui document poate să nu fie clară în cazul în care avem de a face cu coloane, tabele etc. Pentru a putea determina o ordine logică a lecturii este necesară utilizarea de documente PDF etichetate, care să identifice diferitele blocuri și elemente ale textului care formează structura documentului, cum ar fi titluri, capitole, antete.

4. Text alternativ pentru imagini: pentru fiecare imagine existentă în document va trebui să se ofere câte un text descriptiv (text alternativ), care să poată fi citit de către un cititor special în vederea oferirii utilizatorului informație despre imagine.

5. Limbajul documentului: cititoarele de ecran oferă posibilitatea de a lectura un document în diferite moduri, în funcție de limba în care este scris documentul respectiv (pronunție diferită, accent, intonație etc.). Din acest motiv, este necesară specificarea limbii documentului pentru ca acesta să poată fi depistat și redat corect de către cititorul de ecran.

6. Securitate accesibilă: un document cu opțiuni de securitate ar putea fi inaccesibil, în cazul în care elementele de securitate nu sunt configurate în mod corect. Acrobat 3.0 și 4.0 utilizează un nivel scăzut de codificare (RC4 de 40 bits), în timp ce Acrobat 5.0 și următoarele versiuni oferă posibilitatea alegerii unui nivel mai ridicat de codificare (RC4 de 128 bits), nivel ce permite păstrarea accesibilității conținutului documentului respectiv.

7. Legături: documentul va trebui să aibă legături utile și bine definite către alte părți ale sale în așa fel încât să permită utilizatorilor să se deplaseze direct către acea parte a secțiunii care îi interesează.

8. Navigare: un document PDF accesibil va trebui să fie construit astfel încât să permită navigarea. În acest sens, acesta ar putea fi prevăzut cu tablă de materii, antete etc., în așa manieră încât să ofere utilizatorilor facilitatea de a se deplasa prin întreg conținutul documentului, fără a fi necesar să îl citească în totalitate pentru a găsi ceea ce caută.

Corectarea documentelor PDF anterior constituite

Acrobat permite deschiderea documentelor create anterior, care nu au fost etichetate, și transformarea lor în documente PDF etichetate. Pentru a eticheta un document PDF în Acrobat va trebui să se acceseze meniul avansate > accesibilitate > adaugă etichete. Acrobat va analiza structura documentului și va crea un nou document etichetat, unde va menține structura anterioară și ordinea logică a lecturii. Odată finalizat procesul de etichetare, etichetele vor putea fi vizibile în fișa de etichete.

Instrumente de analiză și corecție

Testarea accesibilizării: odată creat un document PDF etichetat, acesta va trebui să fie analizat și optimizat cu ajutorul testului de accesibilitate și a fișei de etichete pe care le pune la dispoziție Acrobat. Testul de accesibilitate al Acrobat examinează textele alternative pentru imagini și celelalte elemente vizuale, specificarea limbii documentului și arborele structurii logice a documentului PDF etichetat.

Pot fi realizate două tipuri de testări: testare rapidă și testare completă²⁸. În cazul testării rapide va fi evaluată doar structura documentului. În cazul testării complete se va analiza sistemul de etichetare, în scopul depistării problemelor de accesibilitate.

În cazul documentelor cu o structură complexă pot apărea probleme în determinarea ordinii logice a lecturii, prin plasarea paragrafelor într-o ordine greșită. Aceste probleme nu pot fi detectate prin testarea completă oferită de Acrobat, pentru că acest instrument nu are capacitatea de a stabili dacă respectivul document are sau nu are sens, acesta putând determina doar dacă documentul a fost sau nu etichetat și structurat corespunzător.

În momentul finalizării testării, este indicată verificarea accesibilității documentului cu ajutorul unui cititor de ecran, pentru a fi depistate eventualele probleme pierdute din vedere de testarea anterioară oferită de Acrobat.

Formulare PDF

Un formular PDF este un document PDF standard care conține câmpuri de formular similare formularelor web sau pe hârtie și care servesc la colectarea datelor și transmiterea acestora. Pentru ca un formular PDF să fie accesibil, acesta va trebui să fie etichetat și să ofere informație cu privire la câmpurile sale și la ordinea de lectură a acestora.

Așadar, în vederea creării de formulare interactive PDF recomandările generale ar fi următoarele:

- oferirea de descrieri textuale adecvate pentru fiecare câmp al formularului, descriere prin care să se specifice în mod clar care este informația care i se solicită utilizatorului;
- definirea unei structuri logice adecvate în cadrul arborelui de etichete a documentului;
- ordinea de lectură a documentului, în funcție de etichetele definite, trebuie să aibă sens.

Realitatea actuală este aceea că, deși formatul a fost mult îmbunătățit, lipsesc instrumentele de bază care să poată pune acest format în valoare, în totalitate. În definitiv, în momentul de față, procesul de creare al unui document în format PDF accesibil nu este ceva obișnuit și, în orice caz, necesită o bună formare a celui care îl realizează.

Documente în format HTML

HTML este o aplicație SGML, iar versiunea sa cea mai actuală (XHTML) – o aplicație XML. HTML a fost creat de către Tim Berners Lee și este întreținut de către Consorțiul World Wide Web, ca limbaj principal al Web. Acest format constă dintr-o serie de etichete structurale, care permit crearea de documente hipertextuale cu imagini, sunet, video, hiperlegături, precum și alte elemente interactive. Aspectele de prezentare și machetare sunt realizate cu ajutorul CSS și permit selectarea de diferite prezentări pentru același document sau alterarea anumitor aspecte ale prezentării active din partea utilizatorilor.

HTML este unul dintre formatele cel mai frecvent utilizate pentru difuzarea articolelor științifice²⁹. Principala utilizare a HTML este ca format de difuzare pentru vizualizarea pe ecran. Este un format versatil pentru interactivitatea pe web, însă deține o structură limitată în marcarea documentelor³⁰, pentru că, de exemplu, nu dispune de etichete pentru marcarea formulelor matematice. Aceste limitări ar putea dispărea în noile versiuni ale XHTML, care, prin caracterul lor extensibil, permit încorporarea altor limbaje de marcare. În situația în care conținutul este imprimat pe hârtie, HTML prezintă rezultate slabe. De aceea, documentele HTML sunt proiectate pentru lectura pe ecran, nu pentru a fi imprimate, adesea varianta imprimată părând haotică.

Documentele în format HTML se pot obține prin transformări, pornindu-se de la un document XML. Pot fi produse, de asemenea, cu instrumente precum Dreamweaver, FrontPage sau altele, sau ca rezultat al introducerii datelor într-un blog sau CMS.

Pentru a consulta HTML se utilizează sistemele de navigare web, cel mai folosit fiind Internet Explorer, care vine preinstalat în platforma Windows, acoperind între 70 și 80% din piață. Acesta este urmat de Mozilla Firefox și apoi de sistemele de navigare Opera, Safari, cel mai recent fiind Chrome, dezvoltat de către Google. Există, de asemenea, și anumite sisteme de navigare destinate persoanelor cu dizabilități, cum este Linx, Webbie (pentru persoane nevăzătoare) sau ZAC BROWSER (pentru copiii autiști), precum și multiple instrumente pentru a facilita navigarea persoanelor nevăzătoare (p.ej., RNIB surf right toolbar), sau a facilita crearea de pagini web accesibile (p.ej., Web Accessibility Toolbar a Vision Australia/ Paciello Groups, sau Web Developer Toolbar a Mozilla Firefox).

HTML este formatul căruia i s-a acordat cea mai mare atenție din punctul de vedere al accesibilizării, el fiind obiect al normelor WCAG, apărute în anul 1999. De exemplu, documentele HTML actuale, pentru a fi accesibile, trebuie să includă texte alternative pentru imaginile și etichetele informative ale formularelor. În realitate, din păcate, majoritatea conținutului web nu îndeplinește întocmai norma mai sus menționată.

În cazul în care un document HTML este proiectat urmând norma WCAG, cu ajutorul cititorului de ecran JAWS se poate citi lista legăturilor din respectivul document, se poate realiza navigarea între antete, tabele sau formulare etc. JAWS funcționează foarte bine cu Internet Explorer și mai puțin bine cu Mozilla Firefox sau cu alte sisteme de navigare.

Documente în format TeX / LaTeX

TeX reprezintă un sistem creat de către Donald Knuth care permite incorporarea de texte, grafice și informație de machetare într-un singur document. LaTeX este un editor de text TeX, proiectat de către Leslie Lamport, în anul 1984.

TeX este cunoscut în mediul academic, în special în cadrul disciplinelor matematică, fizică sau informatică, pentru a redacta documente științifice, deoarece facilitează notarea de formule. Timp de mulți ani a fost un standard *de facto* în publicarea documentelor științifice în cadrul acestor discipline, însă cu toate acestea formatul este puțin popular în rândul editorilor. Actualmente este înlocuit de către MathML, care, de exemplu, a fost inclus în Open Office³¹.

Formatul MPEG

MPEG este un format multimedia deschis care permite integrarea de video, audio, text și grafice. În plus, oferă instrumente de navigare, stabilire a preferințelor de consultare a conținutului, precum și posibilitatea gestionării drepturilor digitale de autor. Cu toate că în momentul de față posibilitățile de utilizare ale acestui format în procesul de accesibilizare a conținutului nu au fost dezvoltate, rețeaua EUAIN și alte grupuri de lucru în domeniul accesibilității ale ISO³² explorează posibilitățile sale în vederea editării de material multimedia accesibil.

Formatul XML

XML este un metalimbaj aprobat în anul 1998 de către W3C, având din start obiectivul de a simplifica SGML și de a reorienta evoluția web-ului. XML permite crearea unor tipuri diferite de documente prin intermediul etichetelor de marcare, care se încorporează documentului. Documentul sursă XML este o arhivă text (în general în Unicode), însă se poate relaționa și cu alte tipuri de informație multimedia, cum sunt grafice, sunet, video etc.

XML se diferențiază de SGML, în principal, prin două aspecte: are o gramatică mult mai strictă (fapt care îi facilitează procesarea informatică) și permite crearea de noi tipuri de documente într-o formă implicită. De aceea, XML este un format foarte versatil și foarte ușor de citit atât de către persoane, cât și de către computere. Formatul XML poate conține diferite descrieri în funcție de tipurile de documente (într-o formă similară celei în care se făcea cu SGML), cu scheme (un sublimbaj XML mult mai puternic și ușor de procesat) sau cu Relax NG, la fel de puternic precum schemele, dar mai ușor de utilizat. Complexitatea redactării schemelor a îngreunat adoptarea XML în mediile neinformtizate.

Unele dintre aplicațiile XML, care servesc ca PDL cunoscute în lumea editorială, sunt DTD NLM pentru reviste, TEI pentru cărți și DocBook pentru documentația tehnică. Alte aplicații XML utile în vederea îndeplinirii unor obiective mai specifice sunt XHTML (deja descris), pentru publicațiile disponibile pe internet, și OEB PS pentru cărțile electronice. Majoritatea editorilor va trebui să lucreze, mai devreme sau mai târziu, cu unul dintre aceste formate³³. În plus, XML a devenit deja formatul de bază pentru majoritatea specificațiilor metadatelor în mediul digital³⁴.

Prin definiție, XML este un format accesibil deoarece are un grad înalt de structurare, fiind ușor procesabil de către computer. În cazul documentelor compuse, însă, dat fiind faptul că accesibilitatea depinde și de lectori, dispozitive de lectură și tehnologii de acces, trebuie menționat faptul că multe dintre aplicațiile XML existente, cu excepția XHTML, nu s-au extins suficient astfel încât să beneficieze de un suport multiplatformă și nici de un suport specific din partea tehnologiilor de acces.

TEI

Tei este o aplicație XML definită în cadrul TEI Guidelines for Electronic Text Encoding and Interchange (<http://www.tei-c.org/Guidelines/index.xml>), versiunea cea mai recentă a TEI fiind publicată în anul 2007. TEI este un standard internațional și interdisciplinar care permite bibliotecilor, muzeelor, editorilor și cercetătorilor să prezinte o varietate de texte literare și lingvistice pentru cercetări on-line, activități de predare-învățare și de preservare. TEI permite reprezentarea unor caracteristici structurale, conceptuale sau de prezentare ale textelor. Formatul este destinat, în special, deși nu exclusiv, codificării documentelor științelor umaniste și ale științelor sociale, precum și reprezentării de materiale primare pentru cercetare și analiză, în particular.

Formatul DocBook

DocBook este o aplicație XML destinată, în special, documentației tehnice³⁵, creată de către companiile O'Reilly și Hal Computer Systems pentru întreaga gamă de cărți tehnice. DocBook este un format foarte complet care a inspirat multe alte formate, însă gradul ridicat de complexitate a îngreunat adoptarea sa. Actualmente, susține formatul EPUB.

Journal Publishing Tag Set sau NLM DTD

Journal Publishing Tag Set este o aplicație XML creată de către US National Library of Medicine³⁶ pentru publicarea în consorțiu a unor articole științifice pe portalul Medline/PubMed. Mai cunoscut ca NLM DTD, acest format se erijază ca standard *de facto* în câmpul revistelor științifice.

Cerere și ofertă de formate alternative

În momentul de față nu se cunosc dimensiunile pieței formatelor accesibile și nici nu există statistici sau estimări ale acestei piețe. Două dintre rapoartele referitoare la studiul nevoilor de lectură la care am avut acces, cel al MultiReader și cel al Forrester, sunt bazate pe cerințele și pe piața soluțiilor tehnice, însă în niciunul dintre aceste studii nu sunt aduse în discuție, în mod direct, conținuturile accesibile. În Spania, în anul 2003, se estima că din numărul total de titluri publicate, numai 10% erau disponibile în formate alternative.

Anumiți actori privilegiați au putut observa faptul că în Statele Unite ale Americii cererea pentru acest sector este în creștere: s-au observat creșteri în cererea de materiale accesibile de la 10 la 1.000 în mai puțin de 3 ani, precum și creșteri anuale de aproximativ 50%.

În general, interesele față de accesibilitate și utilizare reprezintă două cereri convergente. Dacă includem în cadrul publicului potențial al formatelor alternative nu numai persoanele cu dizabilități, ci și persoanele care se află în situație de excluziune socială, analfabetism ș.a., necesitatea de materiale adaptate este extrem de mare. Anumiți experți intuiesc că cererea ascunsă a produselor accesibile, sau a anumitor caracteristici de accesibilitate ale unui anumit document, poate fi mult mai mare decât ar anticipa producătorii. În momentul de față, această cerere nu poate fi rezolvată în totalitate de către produsele existente actualmente pentru publicul general, cum sunt cărțile audio comerciale, deoarece, în mod normal, acestea sunt bestsellere sau versiuni abreviate ale lor, deci nu pot răspunde necesităților de lectură ale persoanelor cu dizabilități.

Oferta de formate alternative, în schimb, este extrem de redusă. Infrastructura existentă, inclusiv în țări destul de avansate, continuă să fie neclară, dublând eforturi (aceiași text poate fi accesibilizat chiar și de câteva zeci de ori). Infrastructura serviciilor pentru persoanele cu dizabilități nu este pregătită nici măcar în Statele Unite, astfel încât să poată fi acoperită cererea imediată, cu atât mai puțin se pot face previziuni cu privire la cererile viitoare.

În paragrafele anterioare am văzut cum pentru procesarea accesibilă a informației au fost găsite diferite soluții tehnice și cum acestea converg către un sistem de publicare multicanal. Am văzut, de asemenea, că piața cărților electronice se află în expansiune și, mai ales, că în cadrul acestei piețe cărțile în format DAISY dețin un rol extrem de important. De aceea considerăm că nu vom greși afirmând că în momentul de față DAISY ar trebui să fie formatul alternativ preferat.

Note

¹ *Bibliotecas accesibles para todos: pautas para acercar las bibliotecas a las personas con discapacidad y a las personas mayores*. Madrid: Ministerio de Educación, Política Social y Deporte, 2008. [on-line]. [Accesat la 20.09.2013]. Disponibil pe internet la adresa: http://www.mcu.es/bibliotecas/docs/bibliotecas_accesibles_para_todos.pdf

² GONZÁLEZO, L.; PÉREZ, M. Comprensión de textos y modalidades de acceso a la información: comparación de rendimientos entre personas ciegas y videntes. În: *Integración*, nr. 48, 2006. [on-line]. [Accesat la 25.08.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://www.once.es/appdocumentos/once/prod/Integracion%2048.pdf>

³ EBU (EUROPEAN BLIND UNION). *Making your information accessible for customers with sight problems*. Paris: European Blind Union, 2003. [on-line]. [Accesat la 10.09.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://www.euroblind.org/fichiersGB/policy.htm>

⁴ OURGHANLIAN, B. *Outils Microsoft facilitant le développement de sites Web accessibles = Microsoft Tools facilitating the development of accessible Web sites*. Lucrare prezentată în cadrul Instruments pour faire de l'accessibilité du Web une réalité, Paris, 30 ianuarie 2006. [on-line]. [Accesat la 31.07.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://inova.snv.jussieu.fr/actes/colloques/Instruments/article.php?id=40&langue=fr>; prezentación en línea: <http://inova.snv.jussieu.fr/actes/fichiers/47.ppt>

⁵ PETRIE, H.; WEBER, G. Reading multimedia documents. În: MIESENBERGER, K.; KLAUS, J; ZAGLER, W. (ed.), *Computers helping people with special needs. 8th International Conference, ICCHP 2002. Linz, Austria, July 15-20, 2002*. Berlin; Heidelberg: Springer-Verlag, p. 413-420.

⁶ PACIELLO, M. G. *Web accessibility for people with disabilities*. Lawrence, Kansas: CMP Books, 2000, p. 68-72.

⁷ *Ibidem*, p. 73.

⁸ RIBERA, M.; MOESE, S. DAISY: un libro digital abierto, multimodal y accesible. În: *El profesional de la información*, nr. 17(4), 2008, p. 405-409.

- ⁹ KELLY, B. *Over ten years of accessibility work. UK Web Focus, 2008.* [on-line]. [Accesat la 01.09.2013]. Disponibil pe Internet la adresa: <http://ukwebfocus.wordpress.com/2008/09/02/over-ten-years-of-accessibility-work/>
- ¹⁰ KELLY, B.; SLOAN, D.; BROWN, S. [et al.]. *Accessibility 2.0: people, policies and processes. Lucrare prezentată în cadrul w4a2007, Banff, Canada, 7-11 mai 2007.* [on-line]. [Accesat la 01.09.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://www.w4a.info/2007/prog/15-kelly.pdf>
- ¹¹ ZWIRN, D. *Comment l'accessibilité des livres numériques peut être rendue compatible avec le marché du livre? Le point de vue d'un agrégateur numérique.* Lucrare prezentată în cadrul 2nd European eAccessibility Forum. Accessible e-books: an opportunity for the disabled, Paris, 28 ianuarie 2008.
- ¹² OBRENOVIC, Z.; ABASCAL, J.; STARCEVIC, D. Universal accessibility as a multimodal design issue. În: *Communications of the ACM*, nr. 50(5), 2007, p. 83-88.
- ¹³ LEVENTHAL, A. *Structure benefits all.* Edimburg: ACM, 2006.
- ¹⁴ OURGHANLIAN, B. *Op. cit.*
- ¹⁵ Audio Publishers Association. *Americans are tuning in to audio: audiobook sales on the rise nationally.* [on-line]. [Accesat la 10.09.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://www.audiopub.org/PDFs/2007Sales>
- ¹⁶ PETERS, T. Digital audiobook services through libraries. În: *Library Technology Reports*, nr. 43(1), 2007, p. 24-35.
- ¹⁷ DAISY Consortium – *What is a Digital Talking Book.* [on-line]. [Accesat la 05.11.2013]. Disponibil pe internet la: www.daisy.org/about_us/DTBooks.shtml
- ¹⁸ DOLPHIN – *What is EasyReader?* [on-line]. [Accesat la 10.10.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://www.yourdolphin.co.uk/productdetail.asp?id=9>
- ¹⁹ TANK, Elisebeth; FREDERIKSEN, Carsten. The Daisy standard: entering the global virtual library. În: *Library trends*, vol. 55, n. 4, 2007, p. 932-949.
- ²⁰ Cărți audio DAISY pentru persoane cu deficiențe de vedere. [on-line]. [Accesat la 17.09.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://www.cartidaisy.ro/>
- ²¹ RIBERA, Mireia; MOESE, Santi. Una visió de futur: Daisy com a format estrella per a documents digitals. În: *11^{es} Jornades catalanes d'informació i documentació*, 2008.
- ²² DAISY Consortium – Braille în DAISY. [on-line]. [Accesat la 18.09.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://www.daisy.org/projects/braille/>
- ²³ RIBERA, Mireia; MOESE, Santi. *Op. cit.*
- ²⁴ MORGAN, G. A world în your ear: library service for print disabled readers în the digital age. În: *The Electronic Library, Academic Research Library*, vol. 23, nr. 3, 2003, p. 234-239.
- ²⁵ PETERS, Thomas A. Digital audiobook services through libraries. În: *Library technology reports, ene-feb*, vol. 43, nr. 1, 2007.
- ²⁶ KERSCHER, G. The Essential Role of Libraries Serving Persons Who Are Blind and Print Disabled în The Information Age. În: *Computers Helping People with Special Needs*, 2006, p. 100-105.
- ²⁷ ADOBE SYSTEMS INCORPORATED Document management. Portable document format. Part 1: PDF 1.7. Adobe Systems Incorporated. [on-line]. [Accesat la 01.10.2013]. Disponibil pe internet la adresa: http://www.adobe.com/devnet/acrobat/pdfs/PDF32000_2008.pdf

- ²⁸ Informație oferită de Adobe cu privire la caracteristicile documentelor în format PDF. [on-line]. [Accesat la 03.10.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://www.adobe.com/es/accessibility/>
- ²⁹ COONIN, B. Establishing accessibility for e-journals: a suggested approach. În: *Library Hi Tech*, nr. 20, 2002, p. 207-220.
- ³⁰ FERNÁNDEZ, E. Revistas científicas electrónicas: estado del arte. E-Revistas – Especiales Tecnociencia; 11. Madrid: CINDOC-CSIC, 2004. [on-line]. [Accesat la 10.10.2013]. Disponibil pe internet la adresa: http://www.erevistas.csic.es/especial_revistas/revistas1.htm
- ³¹ VALORIS. *Comparative assessment of open documents formats. Market overview*. Final assessment report. Bruxelles: Comisión Europea, 2004. [on-line]. [Accesat la 11.11.2013]. Disponibil pe Internet la adresa: <http://xml.coverpages.org/IDA-TAC-ValorisRec1928.pdf>
- ³² McKENZIE, N.; CROMBIE, D.; LENOIR, R. *Accessible information processing within MPEG (updated)*. Lucrare prezentată în cadrul ISO/IEC JTC1/SC29/WG11, Coding of moving pictures and audio MPEG2005/M11694, Hong Kong, China, ianuarie 2005. [on-line]. [Accesat la 12.11.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://www.euain.org/files/m11694.doc>
- ³³ KASDORF, B. The most useful DTD you've probably never heard of. În: *Society for Scholarly Publishing*, 2007. [on-line]. [Accesat la 13.11.2013]. Disponibil pe internet la adresa: http://sspnet.org/News/The_Most_Useful_DTD_Youve_Proba/news.aspx
- ³⁴ EITO, R. *Lenguajes de marcas para la gestión de recursos digitales: aproximación técnica, especificaciones y referencia*. Gijón: Trea, 2008.
- ³⁵ KASDORF, B. The new e-book standard: simple, consistent, accessible. În: *Society for Scholarly Publishing*, 2007. [on-line]. [Accesat la 13.11.2013]. Disponibil pe internet la adresa: http://sspnet.org/News/The_New_E-Book_Standard__Simple_/news.aspx
- ³⁶ NATIONAL LIBRARY OF MEDICINE. *FAQs about the Archiving and Interchange Tag Suite*. 2007. [on-line]. [Accesat la 14.11.2013]. Disponibil pe internet la adresa: <http://dtd.nlm.nih.gov/faq.html>

Rezumate

Asist. univ. dr. Gabriela Băran - Produse și servicii documentare în sistemul de învățământ românesc

Lucrarea își propune, pe de o parte, investigarea structurilor infodocumentare care sprijină procesul educațional din România, la nivelul tuturor palierelor de învățământ (universitar, preuniversitar), din perspectiva serviciilor de informare și a produselor documentare oferite și, pe de altă parte, problematizarea și identificarea aspectelor esențiale privind susținerea documentară a educației nonformale în cadrul procesului instructiv-educativ. Este un demers științific care deschide noi direcții de cercetare și oferă modele și propuneri utile pentru dezvoltarea structurilor infodocumentare din sistemul de învățământ din România. Structurată în două părți – *Structuri infodocumentare în învățământul superior de stat din România* și *Structuri infodocumentare în învățământul preuniversitar de stat din România* – cuprinde capitolele: *Biblioteci universitare, Biblioteci centrale universitare și Biblioteca școlară, Centrul de documentare și informare, Produse și servicii documentare în sistemul de învățământ din România: studiu de caz*. Cercetarea asupra bibliotecilor din învățământul universitar și preuniversitar din România relevă câteva aspecte: lipsa informatizării structurilor infodocumentare, în general; inexistența unui program unitar de informatizare; insuficienta pregătire a celor care lucrează în stocarea și transmiterea informațiilor, bibliotecari și profesori documentariști; existența unei atitudini „detașate” față de problemele actuale ale biblioteconomiei, a factorilor de decizie și resemnarea bibliotecarilor școlari în fața fenomenului alfabetizării informaționale; slaba promovare a bibliotecilor integrate în sistemul de învățământ.

Cuvinte-cheie: *servicii documentare; produse documentare; biblioteci centrale universitare; biblioteci universitare; biblioteci școlare; centre de informare și documentare.*

Drd. Silviu Constantin Nedelcu – Bibliotecile din Imperiul Bizantin (330-1453)

În anul 324 Sfântul Constantin cel Mare (306-337) este proclamat ca unic împărat al Imperiului Roman. Odată cu acest eveniment își va alege o nouă capitală în locul Romei și anume: fosta colonie grecească Byzantion de pe malul Bosforului. Construcția noii capitale a durat aproximativ șase ani, iar în ziua de 11 mai 330 a fost inaugurarea oficială. Pe lângă clădirile cele mai importante ale orașului a fost inaugurată și biblioteca imperială, ce îl are ca fondator pe însuși împăratul Constantin. Întemeierea bibliotecii imperiale reprezintă incipitul celorlalte tipuri de biblioteci care vor exista în Imperiul Bizantin, până la căderea sub turci din anul 1453. Tipurile de biblioteci care au existat în Bizanț sunt următoarele: imperială,

patriarhală, monastică și particulară. La aceste patru tipuri de biblioteci am adăugat-o și pe cea universitară, despre care se crede că a existat în cadrul Universității din Constantinopol, fondată de împăratul Teodosie al II-lea (408-450) în anul 425, fiind numită biblioteca juridică sau a școlii de drept. Cele cinci tipuri de biblioteci au cunoscut o evoluție interesantă de-a lungul celor 11 secole de istorie bizantină, dar au fost desființate odată cu căderea Imperiului sub turci, la 29 mai 1453. Din acest moment bibliotecile au fost desființate, iar colecțiile lor au intrat în biblioteca sultanului Mahomed al II-lea Cuceritorul (1451-1481).

Cuvinte cheie: *Imperiul Bizantin; Sfântul Constantin cel Mare; biblioteca imperială; biblioteca patriarhală; biblioteca monastică; biblioteca patriarhală; biblioteca universitară.*

Drd. Dina Paladi – **Elementele sistemului de Depozit legal**

Depozitul legal este principalul instrument de constituire a colecției naționale de documente de natură patrimonială, în scopul conservării patrimoniului național pentru generațiile viitoare și un mijloc prin care o țară se angajează să respecte art. 19 din Declarația Universală a Drepturilor Omului. În același timp, garantează fiecărui cetățean accesul la patrimoniul publicat al națiunii. Orice sistem de depozit legal ridică un anumit număr de probleme, care trebuie atent analizate pentru a se asigura atingerea obiectivelor. Este necesar de avut în vedere originea publicațiilor, în cazul constituirii unei colecții naționale, locul de publicare al documentului reprezentând un element esențial, deoarece fiecare țară își limitează granițele depozitului legal la producția națională de publicații emise pe teritoriul țării, în diferite formate, complexitatea colecției fiind o calitate importantă pentru analiza fondului documentar al depozitului legal. Producătorii de documente, ce constituie obiectivul depozitului legal, sunt obligați să expedieze un anumit număr de exemplare instituției, responsabilă cu organizarea și funcționarea depozitului legal, care, în cele mai multe țări, este biblioteca națională. Numărul de exemplare este stabilit prin lege și variază în funcție de categoria documentară; la fel, și termenul de depunere a exemplarelor variază destul de mult de la o țară la alta. Constituirea și dezvoltarea unui depozit legal național trebuie să se bazeze pe un cadru legislativ, în vederea asigurării că toți editorii și producătorii de documente se vor conforma.

Cuvinte-cheie: *Depozit legal; patrimoniu național; colecție națională; număr de exemplare; cadru legislativ.*

Gelu Brîncoveanu – **Pagini de istorie memorială în revista „Clio“**

Editată de Muzeul județean „Teohari Antonescu“, revista „Clio“ cuprinde informații importante, multe inedite la data difuzării ei, referitoare la personalități care s-au remarcat în diverse domenii ale societății românești, majoritatea născute în orașul Giurgiu și în județul Vlașca. Datele publicate întregesc biografiile cunoscute ale unor savanți de renume internațională, literați de prim raft, ingineri cu activitate deosebită, militari de carieră cu funcții în conducerea

armatei române. Concomitent, sunt aduse în atenție și teme de interes local: reperi din viața și activitatea unor intelectuali care au influențat mișcarea culturală a orașului Giurgiu, prima sa bibliotecă publică, cele mai importante monumente istorice ale zonei. Redacția și-a propus să imprime articolelor un stil accesibil, fără să facă rabat probității științifice. Deși modestă prin ținută și volum, „Clio“ a atras atenția specialiștilor, fiind catalogată printre publicațiile importante ale primului deceniu de după decembrie 1989. Prezentarea ar putea constitui un reper bibliografic pentru viitoare cercetări interesate de tematica abordată în acest periodic.

Cuvinte cheie: *istorie memorială; revista „Clio“; Muzeul județean „Teohari Antonescu“ Giurgiu; patrimoniu cultural.*

Daniela-Elena Brîncoveanu – **Biblioteca de muzeu, între clasic și modern**

Bibliotecile muzeale sunt considerate departamente de referință în cadrul instituțiilor din care fac parte. Au fost constituite începând cu secolul al XIX-lea, s-au dezvoltat odată cu muzeele care le-au creat, au înflorit îndeosebi după anul 1900. Istoricul lor a fost analizat de-a lungul timpului de către cercetători ai domeniului, iar rezultatele au fost transpuse în diferite studii, tratate și articole științifice, relativ puține ca număr. Create inițial în cadrul muzeelor din Statele Unite ale Americii, acest tip de bibliotecă a luat amploare ulterior și în țări din Europa. În România, una dintre cele mai vechi, valoroase și cercetate biblioteci muzeale este cea creată de baronul Samuel von Brukenthal, gestionată astăzi de muzeul care îi poartă numele. Mai puțin cunoscută și studiată este biblioteca Muzeului județean „Teohari Antonescu“, care deține valori bibliofile remarcabile. Structura sa clasică ar putea deveni una modernă, prin aplicarea unor principii biblioteconomice novatoare.

Cuvinte cheie: *patrimoniu; bibliotecă specializată; bibliotecă de muzeu; Muzeul județean „Teohari Antonescu“ Giurgiu.*

Angela Bilcea – **Proiecte de arhitectură, palate urbane. Arhitectul Ion D. Berindey și eclecticismul francez**

La sfârșitul secolului al XIX-lea, eclecticismul arhitectural francez s-a impus și și-a pus amprenta pe cele mai multe dintre clădirile reprezentative ale Bucureștiului. Tot acum, pentru că numărul arhitecților români era foarte redus, tinerii au fost încurajați să studieze în străinătate, cei mai mulți alegând ca destinație Franța, arh. Ion D. Berindey (1871–1928) fiind unul dintre ei. Considerat printre întemeietorii școlii românești naționale de arhitectură, creația lui îmbină elemente de eclectism de factură clasică franceză, romantism, rococo, cu tendințe neoromânești și cu elemente moderne de concepție 1900 atât în compoziția de ansamblu, cât și în decorația bogat reprezentată. Clădirea definitorie pentru arhitectul Berindey rămâne Palatul Cantacuzino din București, situat pe Calea Victoriei nr. 141, care adăpostește astăzi sediul Muzeului Național „George Enescu“. Numit și „Casa cu lei“, este palatul construit pentru

cel mai bogat om din România acelor vremuri, George Grigore Cantacuzino (1832-1913), supranumit „Nababul“, datorită uriașei sale averi. Construit între anii 1901 și 1903, a fost inaugurat în 1906, printr-un „bal uluitor, fără precedent în țară“. După moartea Nababului, palatul este moștenit de fiul său, Mihail G. Cantacuzino, care îl lasă prin testament soției sale (Marica) Maria Rosetti-Tescanu, care, în 1937, se căsătorește cu compozitorul George Enescu. După moartea acestuia (1955), conform dorinței testamentare, palatul va deveni sediul Uniunii Compozitorilor și Muzeul „George Enescu“.

Cuvinte-cheie: *arhitectura secolului al XIX-lea; arh. Ion D. Berindey; eclecticism francez; Palatul Cantacuzino; George Grigore Cantacuzino.*

Dr. Ioana Mitea – **Teatrul secolului al XIX-lea în contextul manifestărilor cu caracter național din nordul și estul Europei**

Secolul al XIX-lea a însemnat pentru teatrul european o perioadă cu schimbări importante. Grupuri etnice din nordul și estul Europei și-au afirmat identitatea națională în principal prin intermediul artelor spectacolului, care vizau validarea națiunii prin susținerea limbii, educarea populației și sincronizarea cu teatrele vest-europene cu tradiție. În spațiul românesc, repertoriile primelor trupe autohtone aveau un pronunțat caracter programatic, impus de obiectivele generale ale afirmării culturii naționale, dictate de atmosfera revoluționară a epocii. Articolul prezintă aspecte ale apariției și dezvoltării teatrului nord și est european din secolul al XIX-lea, în contextul mișcărilor naționale, cu sublinierea trăsăturilor comune ale dramaturgiei perioadei: adaptarea modelelor consacrate, controlul exercitat de autorități prin cenzură, problemele financiare și organizatorice, concurența trupelor străine pentru cele autohtone.

Cuvinte cheie: *teatru nord și est european; secolul al XIX-lea; istoria teatrului; identitate națională.*

Petruța Dumitrescu – **Analiza comparativă a managementului resurselor umane în structurile infodocumentare din Japonia și România**

Articolul analizează structurile infodocumentare din Japonia și România, sub aspectul managementului resurselor umane. Sunt prezentate asemănări și deosebiri ale celor două sisteme, cu referiri la: procedurile specifice de recrutare și selecție a personalului, integrarea profesională și pregătirea acestuia, evaluarea performanțelor și motivarea forței de muncă din ambele structuri de bibliotecă. Totodată, sunt dezbătute situațiile în care modelul japonez ar putea fi aplicat și spațiului românesc, ținându-se cont de contextul istoric diferit al celor două națiuni, decisiv în formarea statelor actuale. Sunt punctate, în paralel, momente precum apariția bibliotecilor în Japonia și România, anul introducerii biblioteconomiei în universități,

dar și anul înființării asociațiilor naționale de biblioteci sau perioadele în care cele două țări au devenit membre IFLA. Comparația evidențiază diferențele și propune soluții adaptabile propriei realități pentru problematica abordată.

Cuvinte cheie: *resurse umane; Japonia; România; structuri infodocumentare; analiză comparativă; Biblioteca Dietei; Biblioteca Națională a României.*

Nicoleta Corpaci – **Ludoteca sau „Arta persuasiunii” în educație**

Jocul este o activitate ce contribuie substanțial la formarea indivizilor. UNESCO a recomandat bibliotecilor să creeze un spațiu ludic în care copiii să petreacă momente agreabile, un spațiu organizat astfel încât să stimuleze creația și comunicarea, să cultive abilități în diferite domenii. Bibliotecile au acceptat să includă jocul în serviciile lor în ultimele decenii ale secolului al XX-lea, iar forma sub care jocul a pătruns în biblioteci este ludoteca. Biblioteca modernă vorbește despre paradoxul jocului ca urmare a unei experiențe culturale, ce permite o multitudine de interacțiuni sociale și capacitate de schimb de idei, interpretarea și transmiterea lor. Articolul prezintă jocul ca principală modalitate de educare a copiilor mici și foarte mici, subliniind importanța înființării ludotecilor în biblioteci. Sunt trecute în revistă istoricul ludotecilor, scopul, obiectivele și misiunea lor, precum și caracteristicile și logistica de care acestea ar trebui să dispună.

Cuvinte cheie: *joc; ludotecă; servicii de bibliotecă.*

Mihai Constantinescu – **Motoare de căutare semantice**

Căutarea și recuperarea informației în sistemele automatizate oferă numeroase beneficii precum rapiditate, posibilitatea de a regăsi toți termenii dintr-o bază de date, posibilitatea de a căuta simultan într-o cantitate enormă de documente etc. Pe măsură ce cantitatea informației crește, crește și cantitatea zgomotului informațional, acesta fiind motivul pentru care căutarea poate fi limitată în funcție de diferite criterii: accesul la versiunea full-text, limba documentului, țara de origine etc. Motoarele de căutare și-au îmbunătățit algoritmi de căutare, în principal prin folosirea ordonării rezultatelor după diferite criterii. Articolul prezintă avantajele și dezavantajele căutărilor prin intermediul cuvintelor cheie, prezentând totodată noul web (web-ul semantic) și motoarele de căutare specifice acestui web (motoarele de căutare semantice). Avantajul acestor noi motoare de căutare este acela că ele sunt create pornindu-se de la ideea că între termenii unei căutări va exista întotdeauna o legătură și că relația dintre termeni trebuie să constituie un criteriu de căutare.

Cuvinte cheie: *web semantic; motoare de căutare; motoare de căutare semantice; algoritmi de căutare.*

Dr. Adriana-Elena Borună – **Documente accesibile persoanelor cu deficiențe de vedere. De la Braille la era digitală**

Lucrarea analizează tipologia formatelor de documente accesibile disponibile în momentul de față, insistând cu precădere asupra avantajelor și dezavantajelor acestora. S-a demonstrat faptul că accesibilitatea informației digitale este o cerință socială din ce în ce mai accentuată, fiind impulsionată de creșterea demografică a comunităților care pot beneficia de aceasta. Marea varietate a tehnologiilor de acces disponibile face posibilă oferirea unui răspuns pozitiv acestei solicitări. De asemenea, a fost analizată piața editorială a documentelor în formate accesibile, avându-se în vedere cererea și oferta de astfel de documente. În acest context se evidențiază familia formatelor XML și anumite instrumente pentru transformarea lor, special adecvate pentru o publicație multicanal. Se evidențiază, de asemenea, formatul DTBook, parte integrantă a DAISY, ca sistem pivot al procesului de transformare a formatelor.

Cuvinte-cheie: *accesibilitate; documente accesibile; DAISY; persoane cu deficiențe de vedere.*

Abstracts

Ph.d. Gabriela Băran – **Product and service documentation in the Romanian educational system**

This paper aims, on one hand, to investigate the informational structures that support education in Romania, in all forms of education (university education, pre-university education), in terms of information services and documentation products offered, and, on the other hand, to problematize and identify the essential issues concerning the support of the non-formal education within the educational process. This is a scientific approach that opens new research directions and provides useful proposals for the development of models and informational structures of the education system in Romania. Structured into two parts – *Libraries and Information Services in public higher education in Romania* and *Libraries and Information Services in public pre-university education in Romania* – includes the chapters: *University Libraries, Central University Library and the School Library, The Information and Documentation Centre, Production and documentation services in the education system in Romania: A Case Study*. The research on libraries in higher and pre-university education in Romania reveals some issues: lack of computerization of the informational structures in general, the lack of a single program of computerization, insufficient training of those engaged in storing and transmitting information, librarians and teachers; the existence of a «detached» attitude towards current problems of librarianship and policy-makers and school librarians resignation in the face of the phenomenon of information literacy; poor promotion of integrated libraries in the education system.

Keywords: *documentation services; documentation products; Central University libraries; University libraries; school libraries; information and documentation centres.*

Ph.d.c. Silviu Constantin Nedelcu – **Libraries of the Byzantine Empire (330-1453)**

In the year 324BC Saint Constantine the Great (306-337) was proclaimed sole emperor of the Roman Empire. He will choose a new capital instead of Rome, the former Greek colony of Byzantium on the shore of Bosphorus, which construction lasted six years. The official opening took place on the 11th of May 330 BC and brought up the imperial library, founded by the emperor Constantine himself as an addition to the most important buildings of the city. The foundation of the imperial library represented the starting point for other types of libraries present there until the Ottomans' conquest of the Byzantine Empire in 1453. At that time, the most important libraries in the Byzantium were: imperial, patriarchal monastic

and private library. To these four types of libraries, the author adds the university library which is stated to have existed at the University of Constantinople. This particular university library, founded by Emperor Theodosius II (408-450 BC) in 425BC, and is referred to as the legal library or the library of the law school. These 5 types of libraries have undergone an interesting evolution over the 11 centuries of Byzantine history, but were abolished with the fall under the Ottoman Empire, on the 29th of May 1453. From this point, libraries were shut down and their collections transferred to the library of Sultan Mehmed II the Conqueror (1451-1481).

Keywords: *Byzantine Empire; Saint Constantine the Great; Imperial library; Patriarchal library; Monastic library; University library.*

Ph.d. Dina Paladi – The elements of the Legal Deposit system

The legal deposit is the main instrument for establishing a national collection for preservation of the national written heritage for future generations. It was declared by the 19th article of the Universal Declaration of Human Rights and each country is obliged to respect it. At the same time, this guarantees access to the published heritage of the nation for every citizen in the world. Every system of legal deposit raises a number of issues that should be carefully reviewed to ensure the achievement of the objectives. For this it is necessary to take into account the origin of the publications, its place of publication representing each part representing essential elements. Every country has set its boundaries when it comes to the legal deposit for the national production of publications issued in the territory of the country, in different formats. The complexity of the collection imposes thus an important quality analysis of the Document Fund that would eventually constitute the legal deposit. Document producers, the main contributors to the legal deposit, are required to send a certain number of copies to the institution which is responsible for the organization and functioning of the legal deposit, which, in most countries, is the national library. The number of copies is set by law and may vary according to the documents' type. The same can be said about the deadline for submission of copies which vary widely from country to country. The establishment and development of a national legal deposit should therefore be based on a legal framework, ensuring that all publishers and producers of documents will comply with it.

Keywords: *Legal Deposit; national heritage; national collection; number of copies; legislative framework.*

Gelu Brîncoveanu – Pages of Elogiatory history in the „Clio” magazine

Edited by the County Museum „Teohari Antonescu”, „Clio” magazine includes important pieces of information, unique at the time of its publication, referring to personalities who made themselves noticed in various domains in the Romanian society, most of them born in the city of Giurgiu or in the Vlașca County. The materials published here complete biographies of well-known scholars of international reputation, Prime-shelf literary personalities,

engineers with outstanding activity, military with leadership places in the Romanian army. At the same time, topics of local interest are brought to the public attention topics of local interest: highlights from the life and work of intellectuals who have decisively influenced the city of Giurgiu's cultural movement, its first public library, the most important historical monuments of the area. The Editorial office of the magazine aims to publish articles in an accessible style, without compromising their scientific integrity. Although modest in looks and volume, „Clio” attracted the attention of specialists, being classified among the major publications of the first decade after December 1989. This article might be used as bibliographic reference for future researches interested in the topics addressed by this magazine.

Keywords: *Elogiatory history; „Clio” magazine; County Museum „Teohari Antonescu” Giurgiu; cultural heritage.*

Daniela-Elena Brîncoveanu – The Museum library between classic and modern

Museum libraries are considered referential departments in the institutions to which they belong. They were instituted in the nineteenth century, developed at the same time as the museums that created them and have especially flourished after 1900. Their history has been analyzed over time by the researchers of the field, and the results were included in various studies, scientific papers and treaties, relatively few in number. Originally created in museums from the United States, this type of library subsequently gained entry also in European countries. In Romania, one of the oldest, most valuable and most researched museum libraries is the one created by Baron Samuel von Brukenthal, managed today by the museum that bears his name. Less known and studied is the County Museum „Teohari Antonescu” library which holds outstanding bibliophile values. Its classic structure could become a modern one by applying innovative librarian principles.

Keywords: *cultural heritage; specialized library; museum library; County museum „Teohari Antonescu” Giurgiu.*

Angela Bilcea – Architectural projects, urban palaces. Architect John D. Berindey and the French eclecticism

At the end of the nineteenth century, French architectural eclecticism was imposed and left its mark on most of the representative buildings in Bucharest. At the same time, due to the low number of Architects in Romania, young people were encouraged to study abroad, most choosing France as their destination, Arch. Ion D. Berindey (1871-1928) being also one of them. Considered one of the founders of the Romanian national school of architecture, his creation combines elements of classic French eclectic style, Romanticism, Rococo, neo-Romanian tendencies and modern elements of 1900 design, both in the overall composition as

well as in the richly represented decoration. The defining building for the architect Berindei remains George Grigore Cantacuzino Palace in Bucharest, at Calea Victoriei no. 141, which today houses the „George Enescu” national museum. Also called „The House of Lions”, the palace was built for the richest man in Romania at that time, George Grigore Cantacuzino (1832-1913), nicknamed „Nabob” because of his wealth status. Built between 1901 and 1903, the palace was inaugurated in 1906 with an amazing banquet, unprecedented in the country. After the death of the Nabob, the palace was inherited by his son, Mihail G. Cantacuzino, who bequeath his wife (Marica) Maria Rosetti- Tescanu who in 1937 married the composer George Enescu. After his death (1955), according to his will, the Palace will become the headquarters of the Union of romanian composers and the „George Enescu” Museum.

Keywords: *Architecture of the XIXth Century; Architect Ion D. Berindey; French eclecticism; Cantacuzino Palace; George Grigore Cantacuzino.*

Ph.d. Ioana Mitea – Theatre of the 19th century in the context of the Northern and Eastern Europe nationalist demonstrations

For the european teather, the nineteenth century meant a period of important changes. Ethnic groups in northern and eastern Europe affirmed their national identity primarily through performing arts, aimed at validating the national values by promoting the language, educating the audience and synchronizing traditions between West and East European theatre. The Romanian tehater landscape comprised mainly repertoires of the well known local bands and followed a strong programmatic characteristic. All these were imposed by the general objectives of the so called affirmation of the national culture, dictated by the revolutionary atmosphere of that time. The article describes aspects related to the emergence and development of the Northern and Eastern european theatre in the nineteenth century within the context of national movements and higlights the common features of that period: the adaptation of established models, the control exercised by authorities through censorship, financial and organizational issues, the competition created by the foreign theater companies.

Keywords: *Northern and Eastern european theatre; 19th Century; Theatre history; National identity.*

Petruța Dumitrescu – Comparative analysis of human resource management in libraries and information services in Japan and Romania

The article analyzes the libraries and information services in Japan and Romania, in terms of human resources management. It shows similarities and differences between the two systems, with reference to: the specific procedures for recruitment and selection of the employees, professional integration and their training, performance evaluation and motivation of the workforce in both library structures. Also, it discusses situations where the Japanese

model could be applied for Romanian space, taking into account the different historical context of the two nations, decisive in shaping the current countries. The article points out, at the same time, moments like the appearance of libraries in Japan and Romania, the year of the introduction of librarianship in universities and also the year of the foundation of national library associations or the periods during which the two countries became IFLA members. The comparison highlights the differences and proposes solutions adapted to its own realities for the issue being addressed.

Keywords: *human resources; Japan; Romania; Libraries and Information Services; Comparative analysis; Diet Library; National Library.*

Nicoleta Corpaci – Toy Library or the «Art of persuasion» in education

Gaming is an activity that contributes substantially to the formation of individuals. UNESCO recommended that libraries should create spaces for leisure and play where children could spend their free time in an enjoyable still productive manner. A space intended to stimulate creation and communication and cultivate skills for different domains. Libraries have agreed to include gaming in their services in the last decades of the twentieth century, and the form in which this activity entered the library is the Toy Library. Modern library talks about the paradox of the game as a result of cultural experiences, allowing for a multitude of social interactions and exchange of ideas, interpreting and transmitting them. The article presents gaming as the main way to educate small children, emphasizing the importance of establishing Toy Libraries in libraries. The article reviews the 'Toy Libraries' history, purpose, goals their mission and the logistics and characteristics that they should have.

Keywords: *game; toy library; library services.*

Mihai Constantinescu – Semantic Search Engines

Informational retrieval and automated searching systems provides many advantages such as fastness, multi-access retrieval of all terms from a database, simultaneous search through an enormous amount of documents. The informational noise increases together with the quantity of information, which is why the search can be limited according to various criteria: access to the full- text version, the language of the document, country of origin etc. Search engines have improved their search algorithms, mainly by using the ordering of the results by different criteria. The article presents the advantages and disadvantages of keyword searches, and at the same time, the new web (semantic web) and its specific search engines (semantic search engines). The advantage of these new search engines is that they are created starting from the idea that the terms of a search will always be linked and the relationship between terms shall constitute a search criterion.

Keywords: *Semantic Web; search engines; semantic search engines; search algorithms.*

Ph.d. Adriana-Elena Boruna – **Accessible documents for people with visual impairments. From Braille to the digital era**

The paper analyzes the typology of accessible document formats available at the moment, insisting particularly on their advantages and drawbacks. It has been demonstrated that the accessibility of information is a social requirement which is increasingly more demanded by the demographic growth of communities that can benefit from it. The wide variety of available access technologies make it possible to provide a positive response to this request. This article reflects aspect of the editorial market of documents in accessible formats taking into account the demand and supply for such documents, highlighting the family of the XML formats and certain tools used for their transformation, suitable for a multichannel publication. The DTBook format is detailed as part of DAISY primary system for the conversion of formats.

Keywords: *Accessibility; Accessible formats; DAISY; Visual impaired users.*

Résumés

Assist. univ. dr. Gabriela Băran – Les produits et les services documentaires pour le système éducatif roumain

L'ouvrage vise à la fois l'étude des structures info-documentaires qui soutiennent le processus d'éducation en Roumanie, au niveau de tous ses paliers (l'enseignement universitaire, l'enseignement secondaire), surtout les services d'information et les produits documentaires proposés, ainsi que les principales problèmes qui concerne l'appui documentaire de l'éducation non formelle dans le processus instructif et éducatif. Il s'agit d'une démarche scientifique qui ouvre des nouvelles perspectives et directions de recherche, en même temps qu'offre quelques exemples et suggestions utiles pour le développement des structures info-documentaires du système roumain d'enseignement en Roumanie. Structuré en deux parties – *Les structures info-documentaires dans l'enseignement supérieur d'état en Roumanie* et *Les structures info-documentaires dans l'enseignement secondaire d'état en Roumanie* – l'ouvrage comprend les chapitres suivantes: *Les Bibliothèques universitaires, Les Bibliothèques centrales universitaires et Les bibliothèques écolières, Le Centre de documentation et d'information, Les produits et les services documentaires dans le système éducatif roumain: étude de cas*. La recherche sur les bibliothèques de l'enseignement universitaire et secondaire en Roumanie relève quelques problèmes: l'absence de l'informatisation dans les structures info-documentaires; l'absence d'un programme unitaire d'informatisation; la formation professionnelle insuffisante des personnes qui travaillent dans le stockage et la transmission de l'information, des bibliothécaires et des professeurs documentaristes; l'attitude au plus tôt « réservée » des facteurs de décision concernant les problèmes actuels de la bibliothéconomie et la résignation des bibliothécaires face à l'alphabétisation informationnelle; les bibliothèques intégrées dans le système d'enseignement pâtit d'une faible promotion auprès des usagers.

Mots clefs: *services documentaires; produits documentaires; bibliothèques universitaires; bibliothèques scolaires; centres d'information et de documentation.*

Drd. Silviu Constantin Nedelcu – Les bibliothèques de L'Empire Byzantin (330-1453)

Figure prépondérante du IVe siècle, Constantin Ier le Grand (306-337) est proclamé 34e empereur romain en 324 par les légions de Bretagne. À cette occasion, Constantin transforme la cité grecque de Byzance située à l'entrée du Bosphore en une « Nouvelle Rome », à laquelle il donne son nom, Constantinople. La construction de la nouvelle capitale dura presque six années et l'inauguration officielle eut lieu en 11 mai 330.

Parmi les constructions les plus importantes de la ville on pouvait compter la nouvelle bibliothèque impériale, fondé aussi par l'empereur Constantin. La fondation de la bibliothèque impériale a représenté le point de départ pour les autres types de bibliothèques qui existeront dans l'Empire Byzantin, jusque à sa chute sous l'invasion turque, en 1453. Les types de bibliothèques qui ont existé en Byzantion étaient: la bibliothèque impériale, la bibliothèque patriarcale, la bibliothèque monastique et la bibliothèque privée. À ces quatre types s'ajoute la bibliothèque universitaire, dont nous pensons qu'existait à l'Université de Constantinople. Cette bibliothèque a été fondée par l'empereur Théodose II (408-450) en 425 et connu comme la bibliothèque juridique ou la bibliothèque de l'École de droit. Au cours des onze siècles d'histoire byzantine, les cinq types de bibliothèques ont connu une évolution bien intéressante, mais les bibliothèques furent supprimées avec la chute de l'Empire sous les Ottomans, qui eut lieu le 29 mai 1453. À partir de ce moment-là, ces bibliothèques furent fermées et ses collections entrèrent dans la bibliothèque du sultan Mahomet II le Conquérant (1451-1481).

Mots clefs: *l'Empire Byzantin; Constantin Ier le Grand; bibliothèque impériale; bibliothèque patriarcale; bibliothèque monastique; bibliothèque privée; bibliothèque universitaire.*

Drd. Dina Paladi – Des éléments du système de Dépôt légal

Le dépôt légal est l'instrument principal de la constitution de collections nationales entrant dans le patrimoine, afin de conserver préserver la culture nationale et de la transmettre aux générations futures; le dépôt légal est d'ailleurs un moyen à l'aide duquel un pays s'engage à respecter l'article 19 de la Déclaration Universelle des Droits de l'Homme. En même temps, le dépôt légal aide les usagers à exercer leur droit d'accès au patrimoine culturel écrit de leur pays.

Tout système de dépôt légal soulève un certain nombre de questions qui doit être bien examinées afin d'assurer la réalisation des objectifs. Dans le cas de la constitution d'une collection nationale, il faut tenir en compte l'origine des publications, le lieu d'comme élément essentiel, car chaque pays limite les frontières du dépôt légal à la production nationale de publications parus en différents formats sur son territoire, la complexité de la collection comme qualité importante pour l'analyse du fond documentaire du dépôt légal. Les producteurs de documents qui font l'objet du dépôt légal sont obligés de déposer un certain numéro des exemplaires auprès de l'organisme habilité à recevoir le dépôt en fonction de la nature du document. Dans la plupart des pays l'institution chargé de la collecte est la bibliothèque nationale. Le nombre d'exemplaires est établi par loi et il varie selon le type de document; de même, le délai des exemplaires de dépôt légal est différent d'un pays à l'autre. La création et le développement d'un dépôt légal national de documents est réglé par le cadre juridique afin d'assurer que les éditeurs et les producteurs vont respecter leurs obligations.

Mots clefs: *Dépôt légal; patrimoine national; collection nationale; nombre d'exemplaires; cadre législatif.*

Gelu Brîncoveanu – Des pages d’histoire mémorielle dans la revue „Clio“

Éditée par le Musée départementale «Teohari Antonescu», la revue *Clio* comprend dans ses pages des informations très importantes, beaucoup d’elles inédites à la date de leur diffusion, concernant des personnalités qui se sont remarquées dans des domaines divers de la société roumaine, la majorité d’elles ayant comme origine la ville Giurgiu ou la région Vlașca. Les données publiées viennent à compléter des biographies connues des savants d’une réputation internationale, des hommes de lettres fameux, des ingénieurs qui ont eu une activité particulière, des militaires de carrière avec des postes importantes parmi les dirigeants de l’Armée roumaine. Simultanée, des sujets d’intérêt local sont mis en lumière: des repères de la vie et de l’activité de quelques intellectuels qui ont influencé d’une manière décisive le mouvement culturel de Giurgiu, la première bibliothèque publique de cette ville, ainsi que les plus importants monuments historiques de la région. Le collège éditorial s’est proposé à imprimer aux articles un style bien accessible, sans porter atteinte à l’intégrité scientifique. Bien que de manière plus modeste par sa présentation, „Clio“ a attiré l’attention des spécialistes, étant classée parmi les principales publications de la première décennie après 1989. La prochaine présentation pourrait constituer un repère bibliographique pour les futures recherches intéressée de la thématique abordée dans ce périodique.

Mots clefs: *histoire mémorielle; la revue Clio; Le Musée départementale «Teohari Antonescu»; patrimoine culturel.*

Daniela-Elena Brîncoveanu – La bibliothèque de musée, entre classique et moderne

Les bibliothèques des musées sont considérées des départements de référence dans le cadre des institutions dont elles font partie. Ces institutions ont été constituées à partir du XIXème siècle, développées une fois avec les musées et se sont fleuri surtout après des année 1900. Leur histoire a été analysé le long du temps par des chercheurs du domaine et les résultats ont été transposés dans beaucoup des études, des traitées et des articles scientifiques, mais relativement peu nombreux. Les bibliothèques de musée ont été créées initialement dans le cadre des musées des Etats Unités de l’Amérique, pour qu’elles apparaissent ultérieurement en Europe aussi. En Roumanie, l’une des plus précieuses et étudiées bibliothèques de musée est la bibliothèque créée par le baronne Samuel von Brukenthal, dont le gestionnaire est, à présent, le musée au même nom. Moins connue et étudiée, la bibliothèque du Musée „Teohari Antonescu“ détient des valeurs bibliophiles remarquables. La structure classique de cette bibliothèque peut devenir plus moderne, une fois que les règles et les principes bibliothéconomiques seront appliqués.

Mots clefs: *patrimoine; bibliothèque spécialisée; bibliothèque de musée; Le Musée départementale «Teohari Antonescu».*

Angela Bilcea – Des projets d’architecture, des palais urbains. L’architecte Ion D. Berindey et l’éclectisme français.

À la fin du XIXème siècle, l’éclectisme architectural français s’est imposé et a mis sa marque sur la plupart des bâtiments représentatifs de Bucarest. Puisque le nombre des architectes roumains était réduit, les jeunes ont été encouragés d’étudier à l’étranger, la plupart d’eux choisissant la France; l’un de ces jeunes était l’architecte Ion D. Berindey (1871–1928), considéré l’un des fondateurs de l’Ecole nationale roumaine d’architecture. Sa création joint des éléments d’éclectisme de facture classique française, des éléments de romantisme, rococo, avec des tendances néo-roumaines et des éléments modernes réalisées en 1900, à la fois dans la composition d’ensemble, mais bien dans la décoration, bien représentée. Le bâtiment représentatif pour l’architecte Berindey est le Palais George Grigore Cantacuzino de Bucarest, situé sur Calea Victoriei, qui abrite aujourd’hui le Musée National „George Enescu“. Le palais est surnommé „La maison aux lions“ et il a été construit pour le plus riche roumain de l’époque, George Grigore Cantacuzino (1832-1913), surnommé „Le Nabab“, en raison de son immense fortune. Le palais a été bâti entre 1901 et 1903, inauguré en 1906 à l’occasion d’un „bal étourdissant, sans précédent dans le pays“. Après la mort du „Nabab“ en 1929, le bâtiment légué par testament à son fils Mihai G. Cantacuzino fut occupé par sa veuve (Marica) Maria Rosetti-Tescanu qui se remaria en 1939 avec George Enescu. En 1956, le Palais Cantacuzino est devenu le Mémorial George Enescu, dédié au plus grand compositeur musicale roumain.

Mots clefs: *architecture du XIXème siècle; l’architecte Ion D. Berindey; éclectisme français; le Palais Canatcuzino; George Grigore Cantacuzino.*

Dr. Ioana Mitea – Le théâtre du XIXème siècle dans le contexte d’évènements à caractère national de l’Europe du Nord et de l’Est

Le XIXème siècle représente une période de changements importants pour le théâtre européen. Des groupes ethniques du nord et de l’est de l’Europe ont affirmé leur identité nationale, en principal à l’aide des arts du spectacle qui visaient l’affirmation de la nation par la langue, l’éducation de la population et la synchronisation avec les théâtres reconnus de l’ouest de l’Europe. Dans l’espace roumain, les répertoires des premières troupes théâtrales autochtones avaient un caractère surtout programmatique, imposé par l’objectif général, celui de l’affirmation de la culture nationale, comme conséquence de l’atmosphère révolutionnaire de l’époque. L’article présente des aspects concernant l’apparition et le développement du théâtre de l’Europe du Nord et de l’Est du XIXème siècle, dans le contexte des mouvements nationaux, tout en soulignant les caractéristiques communes de la dramaturgie de cette période:

l'adaptation des modèles consacrés, le contrôle des autorités exercé par la censure, les questions financières et organisationnelles, la concurrence des troupes étrangères de théâtre exercée sur les troupes autochtones.

Mots clefs: *théâtre de l'Europe du Nord et de l'Est; le XIXème siècle; l'histoire du théâtre; l'identité nationale.*

Petruța Dumitrescu – **L'analyse comparative du management des ressources humaines dans les structures info-documentaires de Japon et Roumanie**

L'article analyse les structures info-documentaires de Japon et Roumanie, sous l'aspect du management des ressources humaines. On présente les similitudes et les différences entre les deux systèmes, avec des références aux procédures spécifiques de recrutement et de sélection du personnel, d'insertion professionnelle, de la formation, d'évaluation des performances et motivation de la main d'œuvre des deux structures bibliothéconomiques. En outre, on examine les situations dans lesquelles le modèle japonais pourrait être appliqué à l'espace roumain, tout en tenant compte du contexte historique, bien différent pour chaque nation, mais décisif pour la formation des états actuels. On met en évidence, en parallèle, des moments comme l'apparition des bibliothèques en Japon et en Roumanie, l'année de l'introduction de la bibliothéconomie comme discipline universitaire, mais aussi l'année de l'apparition des associations nationales de bibliothèques ou les périodes où les deux pays sont devenus des membres d'IFLA. La comparaison met en évidence les différences, proposant en même temps des solutions pour les problèmes identifiés, adaptables à la propre réalité.

Mots clefs: *ressources humaines; Japon; Roumanie; structures info-documentaires; analyse comparative; Bibliothèque de la Diète; Bibliothèque Nationale de Roumanie.*

Nicoleta Corpaci – **La ludothèque ou «l'Art de la persuasion» dans l'éducation**

Le jeu est une activité qui contribue d'une manière substantielle à la formation des individus. L'UNESCO a recommandé aux bibliothèques de créer un espace de jeu pour les enfants, pour qu'ils y passent des moments agréables, un espace organisé d'une telle manière qu'il puisse stimuler la création et la communication, cultiver les habilités dans des divers domaines. Pendant les dernières décennies du XXème siècle, les bibliothèques ont accepté d'inclure le jeu dans leurs services, et la forme sous laquelle le jeu en a été inclus c'est la *ludothèque*. La bibliothèque moderne attire l'attention sur le paradoxe du jeu suite à une expérience culturelle qui permet une multitude d'interactions sociales et une capacité d'échange d'idées, leur interprétation et aussi leur transmission. L'article présente le jeu comme principale modalité d'éducation des petits et de très petits enfants, tout en soulignant l'importance

d'organiser des ludothèques dans les bibliothèques. L'historique des ludothèques, leur but, les objectives et la mission sont présentés, ainsi que les caractéristiques et la logique dont ceux-ci devraient disposer.

Mots clefs: *jeu; ludothèque; services de bibliothèque.*

Mihai Constantinescu – **Des moteurs de recherche sémantiques**

La recherche et la récupération de l'information dans les systèmes automatisés offrent de nombreux bénéfices comme la rapidité, la possibilité de retrouver les termes dans une base de données, la possibilité de chercher simultanément dans une quantité énorme de documents etc. Au fur et à mesure la quantité de l'information augmente, la quantité du bruit informationnel augmente elle-aussi; c'est la raison pour laquelle la recherche peut être limitée en fonction de différents critères: l'accès en texte intégral, la langue du document, le pays d'origine etc. Les moteurs de recherche ont perfectionné ses algorithmes de recherche, surtout par l'utilisation de l'arrangement des résultats selon des divers critères. L'article présente les avantages et les désavantages des recherches à travers des mots-clés en même temps que le nouveau web (le web sémantique) est proposé, les moteurs de recherche spécifiques de ce web (les moteurs de recherche sémantique). Ces nouveaux moteurs de recherche ont l'avantage d'être créés à partir de l'idée qu'il y aura toujours une liaison entre les termes d'une recherche et que la relation entre les termes doit constituer un critère de recherche.

Mots clefs: *web sémantique; des moteurs de recherche; des moteurs de recherche sémantiques; des algorithmes de recherche.*

Dr. Adriana-Elena Borună – **Des documents accessibles pour les personnes déficientes visuelles. À partir de Braille jusqu'à l'ère digitale**

L'article analyse la typologie des formats de documents accessibles qui sont disponibles à présent, se concentrant en principale sur les avantages et les inconvénients que ces documents présentent. L'accessibilité de l'information digitale est une exigence sociale de plus en plus prononcée, situation déterminée par la croissance démographique des communautés qui peuvent bénéficier de ce progrès. La grande variété des technologies d'accès disponibles à nos jours rend possible l'offre d'une réponse positive à cette demande. De plus, on a examiné le secteur éditorial des documents en format accessible, en tenant compte de la demande et de l'offre de ce type de documents. Dans ce contexte, on met en évidence la famille des formats XML et certains outils destinés à leur conversion, appropriés pour une publication en mode multicanal. De même, on souligne le format DT Book, partie intégrante de DAISY, comme système pivot du processus de transformation des formats.

Mots clefs: *accessibilité; documents accessibles; DAISY; des personnes déficientes visuelles.*

Biblioteca Națională a României

oferă utilizatorilor săi următoarele produse documentare și servicii:

Cataloge:

- În regim tradițional:
  - Catalogul Alfabetic General
  - Catalog Sistematic General
- În regim informatizat:
  - Catalogul Cărții Românești (1992 -)
  - Catalogul Cărții Străine (1995 -)

Publicații:

- *Abstracte în Bibliologie și Știința Informării în România* (ABSI)
- *Aniversări Culturale*
- *Bibliografia cărților în curs de apariție* (CIP)
- *Bibliografia Națională Română* cu seriile:
  - Articole din publicații periodice. Cultură
  - Cărți. Albume. Hărți
  - Documente muzicale tipărite și audiovizuale
  - Publicații seriale
  - Românică
  - Teze de Doctorat
- *Biblioteca: Revistă de bibliologie și știința informării*
- *Biblioteconomie: sinteze, metodologii, traduceri*
- *Catalogul cărților străine intrate în bibliotecile din România*
- *Catalogul structurilor infodocumentare din România* (CASIDRO)
- ***Informare și documentare: activitate științifică și profesională***
- *Raportul anual de activitate al Bibliotecii Naționale a României*
- *Repertoriul periodicelor străine intrate în bibliotecile din România*
- *Revista Bibliotecii Naționale a României*

- *Revista Română de Conservare și Restaurare a Cărții*
- *Revista Română de Istorie a Cărții*

Servicii informaționale:

- Acces la publicațiile din colecțiile Bibliotecii
- Asigurarea catalogării înaintea publicării (CIP)
- Atribuirea numerelor internaționale standardizate (ISBN, ISMN, ISSN)
- Consultarea, în cadrul Centrelor Culturale Românești din străinătate, a publicațiilor culturale și științifice românești furnizate de Bibliotecă
- Informații bibliografice
- Împrumut interbibliotecar internațional de publicații
- Îndrumare în utilizarea instrumentelor de reflectare, prezentare, organizare și consultare a publicațiilor
- Accesibilizarea de informații și documente pentru persoanele cu dizabilități vizuale

Preț:

